

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP

Forord

Denne studien representerer min avslutning som student på studiet Eiendomsfag ved Institutt for landskapsplanlegging ved Universitetet for miljø- og biovitenskap.

Tidlig i studiet fattet jeg en interesse for jordskiftefaget og jordskiftefagets utfordringer for å sørge for at ingen skal lide tap som følge av å ha vært part i en jordskiftesak. Interessen vokste da jeg som sommerferievikar ved Nord-Trøndelag jordskifterett fikk anledning til å oppleve saker og parter på nært hold.

Tema for denne oppgaven er en undersøkelse som er utarbeidet etter inspirasjon fra jordskifterettens ansatte i Nord-Trøndelag, etter et ønske de hadde om å undersøke kvaliteten på sitt arbeid. Temaet har ikke tidligere vært mye undersøkt, hvilket har vært meget inspirerende for meg da det har gitt meg utfordringer med å finne relevant teori, og det har gitt meg frihet til å diskutere sammenhenger mellom fenomener som ikke har vært diskutert innenfor samme rammer før. Det har vært en intensiv og lærerik periode hvor jeg har lært mye om å tenke over hvordan man opptrer i ulike posisjoner.

Denne oppgaven hadde ikke blitt til, hadde det ikke vært for veiledere og jordskifterettens ansatte i Nord-Trøndelag. En spesiell takk vil jeg rette til mine veiledere ved Universitetet for miljø- og biovitenskap, Einar Hegstad og Øystein Jakob Bjerva. Deres støtte og faglige veiledning har vært uvurderlig under arbeidet med denne oppgaven.

Jeg ønsker også å rette en takk til de ansatte ved Nord-Trøndelag jordskifterett. Takk til jordskifterettsleder Anbjørn Næss, for å ha gitt meg muligheten til å undersøke et fenomen ved deres domstol og for å ha latt meg være en del av deres arbeidsmiljø i deler av semesteret. De øvrige ansatte ved retten skal også ha takk for støtte, faglige diskusjoner og oppmuntring under mitt opphold ved retten i sommer og under masterskriveperioden.

Foruten alle fagpersoner ønsker jeg også å takke jentene på «masterrommet» for diskusjoner og hjelp, men også for å ha opprettholdt en sosial hverdag. En takk rettes til familie som har oppmuntret til å studere. Takk også til Even for å ha holdt ut med meg gjennom dette semesteret.

Hanne Engen Ruud

Ås, 12. mai 2013

Sammendrag

Å være part i en jordskiftesak er ikke noe som hender ofte i en persons liv. Det er dermed rimelig å anta at en prosess i rettssystemet kan oppleves belastende for de involverte partene. Forhandlinger, rettsmøter og det å stå som motpart til naboer og bekjente kan være tyngende. Opplevelsen vil være subjektivt individuell, avhengig av sakens art, omfang og kompleksitet, og den vil være avhengig av rettens opptreden i forhold til den enkelte part.

Problemstillingen i denne oppgaven har vært å undersøke hvor fornøyde jordskifterettens tidligere brukere er med den behandlingen de fikk i sin sak. Det er altså selve rettsprosessen som er gjenstand for undersøkelsen i denne oppgaven. Det er også satt fokus på å avdekke hva som har betydning for grad av fornøydhets. Underproblemstillingene forsøker å avdekke dette ved å fremstille elementer jeg tror kan være utslagsgivende for en god eller dårlig prosess. Bruk av advokat, elementer i prosess og sluttproduktets betydning har vært særlige viktige elementer i denne sammenheng.

Hvordan man opplever en vare eller tjeneste er betinget av hvilke forventninger man har forut for situasjonen man befinner seg i. Når man kontakter jordskifteretten, har man en antagelse om at man ønsker sin eiendom forbedret. Jordskifteretten er et organ som har lovfestet at man skal sørge for at ingen lider tap som følge av å være part i en jordskiftesak. Dermed kan ikke sak fremmes dersom det vil føre til en betydelig forverring i eiendommens tilstand.

Domstolen skal så langt det er mulig sørge for flest mulig fornøyde grunneiere. Tjenester som holder høy kvalitet er viktig for domstolens rennommé. Partenes tilfredshet i prosessen er å forstå ut fra hvordan man opplever sin kontakt med domstolens institusjonelle rammer som lovverk og retningslinjer for prosess.

Fornøydhets med prosess undersøkes best ved å tilnærme seg de subjektene som selv har deltatt i en sak for jordskifteretten. Jeg har gjennomført en kvantitativ undersøkelse ved hjelp av spørreundersøkelser for å forsøke å avdekke parters opplevelse av prosess.

Denne studien har fokusert på partenes opplevelse av prosessen i saker for jordskifteretten. Den har blant annet avdekket at dommerens personlige egenskaper og betydningen av å få et sluttprodukt de fleste er fornøyd med, viser seg å være avgjørende for hvordan de involverte opplever sitt møte med retten. At man tar hensyn til elementer som partene mener er viktige, og forklarer hvordan man går fram i prosessen viser seg også å være viktig for partene.

Selv om denne studien tar for seg rettsprosessen i saker for jordskifteretten, viser resultatene av spørreskjemaundersøkelsen at sluttproduktet er svært sentralt for opplevelsen av prosessen. Det er nærliggende å begrunne det med at det til syvende og sist er sluttproduktet den individuelle part sitter igjen med, og skal leve med, i etterkant av prosessen.

Abstract

Being a party in the Norwegian Land Consolidation Court is not something that happens often in a person's life. It is thus reasonable to assume that a process in the criminal justice system can be experienced stressful and burdensome for the parties involved, when you are negotiating and conducting legal meetings and standing as counterparty to neighbors and acquaintances. The experience may be individual, depending on the nature, scale and complexity of the case. The experience will also depend on the Court's performance in relation to each party in a case.

The approach in this thesis has been to examine how satisfied the Court's previous parties are with the service they received in their case. It is the legal process that is the subject of the survey in this thesis. There is also a focus on uncovering what the premises are for the degree of satisfaction the customers are experiencing. In this thesis I will also attempt to uncover this by presenting elements I assume is important for a good or bad process. The use of law, elements of the process and the final product's significance, is particularly important in this context.

How the customer experiences a product or service depends on the expectations one has of the situation one would put up with. When one customer makes a contact with the Land Consolidation Court, one has an assumption that one wants its property improved. The Land Consolidation Court is a authority that has statutory to make sure that no one suffers loss as a result of being party to a land swap case. The case cannot be promoted if it will lead to a significant deterioration in the property's condition. The Court shall work to ensure as many satisfied property owners as possible, and services that are of a high quality are important for the Court's reputation. The parties grade of satisfaction in a ground shift process is to understand in regard to how the customer experiences his or her contact with the courts institutional frameworks and the legal framework and guidelines for the process.

How satisfied the customers are with the process is best examined by approaching the subjects who have participated in a land swap case. It's been carried out a quantitative study using questionnaires/surveys to attempt to get information about the parties` experience of the process.

This study has focused on the parties' experience of the process in matters of the Land Consolidation Court. It has revealed that the judge's personal qualities and the importance of getting a final product most people are satisfied with, turns out to be crucial in regard to how they experience a land swap case. Taking into account the elements that the parties consider to be important and to explain how to go forward in the process turns out to be crucial for the parties.

This study deals with the whole process in cases before the Land Consolidation Court. The thesis show that the outcome of the case is of great importance in any land swap case. It is after all the end product the individual party is left with and shall live with after the process is completed.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	4
Innhold	6
Figuroversikt	9
Vedlegg	10
Kapittel 1. Introduksjon	11
Tema for studien	11
Kundetilfredshet	12
Problemstilling	13
Avgrensning	15
Etiske avveininger	15
Oppgavens oppbygging	17
Kapittel 2. Metode og framgangsmåte	19
Spørreskjema som forskningsmetode	19
Utforming av et spørreskjema	21
Å måle tilfredshet	22
Måleskala i spørreskjema	25
Utvalg	26
Pretesting av spørreskjema	29
Utsending og tilnærming til subjektene	30
Purring	32
Respons- Matrikulering	32
Fallgruver - riktig avgjørelse til riktig tid	33
Kapittel 3. Teori	35
Jordskifte som særdomstol og deres idé- og verdigrunnlag	35
Det institusjonaliserte jordskifte	37

Domstolprinsippene	38
Prosessledelse	39
Dommeretikk.....	40
Sakstypene	41
Vilkårene for å kreve jordskiftesak.....	45
Formelle vilkår	45
Materielle vilkår.....	45
Jordskifte	45
Grensegang.....	49
Rettsutgreiing	49
Saksgangen i jordskifteretten.....	50
Saksbehandlingsfeil og ankemulighetene	53
Domstolene og forvaltningen.....	54
Jordskifterettens som konfliktløser.....	55
Effekter av jordskifte	57
Subjektiv eller objektiv nyttevurdering?	59
Tidligere undersøkelser	61
Holdninger til jordskifteretten.....	61
Mekling i domstolene.....	62
Saksbehandlingstid og fornøydhhet blant brukere av jordskifteretten	66
Saksavviklingen i Norges jordskiftedomstoler 2012.....	67
Kapittel 4. Analyse	69
Analyse av metode og verktøy	70
Drøfting av datagrunnlag	71
Svarrespons	75
Drøfting av problemstillingene.....	76
Oppsummering.....	115
Avsluttende refleksjoner	117

Kilder.....	123
Vedlegg.....	125

Figuroversikt

Figur 1: Betydningen av å få mer tilfredse kunder.....	12
Figur 2. Nord-Trøndelag jordskiftesokn	15
Figur 3. Konstruksjon av spørreskjema (Selnes 1993).....	21
Figur 4. Kvalitetsområder i jordskifteretten.	23
Figur 5. Utvalgsprosessen.....	26
Figur 6. Undersøkelsens utvalg	28
Figur 7. Eksempel på matrikkelføring av subjektene i undersøkelsen	33
Figur 8. Typer av nytte.....	48
Figur 9. Typer av ulemper og kostnader.....	48
Figur 10. Forenklet versjon av saksgangen i jordskiftesak.	52
Figur 11. Jordskifteorganets strukturelle oppbygging. (<i>Domstoladministrasjonen</i>).....	53
Figur 12. Maktfordelingsprinsippet i Norge.(Kran u.å)	55
Figur 13. Saksavviklingen i 2012 i Nord-Trøndelag jordskifterett og landet for øvrig. (Øygard 2013) .	68
Figur 14. Sammenheng mellom avhengig og uavhengig variabel. (Johannesen et al. 2005)	71
Figur 15. Prosentvis fordeling av, fordelt etter sakstyper (n=106).	76
Figur 16. Prosentvis fordeling etter hvor fornøyd partene er med prosessen (N = 100).....	78
Figur 17. Prosentvis fordeling etter hvordan respondentene oppfatter at jordskifteretten løste spørsmålene de hadde (N = 99).	79
Figur 18. Prosentvis fordeling av benyttelse av advokat, oppgitt av respondentene (N = 96).	82
Figur 19. Prosentvis fordeling av totalinntrykk basert på bruk av advokat (N = 96).....	82
Figur 20. Prosentvis fordeling, rettens evne til problemløsning ved bruk av advokat (N = 96).....	83
Figur 21. Prosentvis fordeling, advokats innvirkning på saken (N = 32).	84
Figur 22. Prosentvis fordeling av utfall basert på om advokat ble benyttet (N = 86).	85
Figur 23. Jf. Figur 4. Kvalitetsområder i jordskifteretten.....	87
Figur 24. Prosentvis fordeling, etter hvor fornøyde respondentene er med tidsbruk fra kontakt med jordskifteretten ble opprettet til saken startet (N = 98).	88
Figur 25. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av tidsbruk (N = 98).	89
Figur 26. Gjennomsnittsalder i år på slutta saker i Nord-Trøndelag og landet for øvrig.	90
Figur 27. Prosentvis fordeling, respondentenes oppfattelse av fremdrift (N = 100).	91
Figur 28. Prosentvis fordeling, respondentenes villighet til å vente lengre på et sluttprodukt av bedre kvalitet (N = 99).	92
Figur 29. Prosentvis fordeling, opplevelse av kartenes forståelighet (N = 100).	94
Figur 30. Prosentvis fordeling, partenes opplevelse av tydelighet i endelig avgjørelse (N = 99).....	95
Figur 31. Prosentvis fordeling av dommers evne til rettferdig behandling (N = 92).....	96
Figur 32. Prosentvis fordeling av ingeniørs evne til rettferdig behandling (N = 84).	97
Figur 33. Prosentvis fordeling, oppfattelse av dommers upartiskhet (N = 92).	98
Figur 34. Prosentvis fordeling, Oppfattelse av ingeniørs upartiskhet (N = 85).	98
Figur 35. Prosentvis fordeling, dommers upartiskhet sett i forhold til utfall av saken (N = 80).	99
Figur 36. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av mengde informasjon (N = 100).	101
Figur 37. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av kvalitet på informasjon (N = 100).	102

Figur 38. Prosentvis fordeling, respondentenes oppfatning av mulighet til å orientere seg om motparts sak (N = 100).	103
Figur 39. Prosentvis fordeling, sluttproduktets betydning for partenes opplevelse av prosess. (N = 99).	104
Figur 40. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av problemløsning (N = 99).	105
Figur 41. Prosentvis fordeling, svar innenfor § 2, rettsendrende saker og § 88, rettsfastsettende saker. (N = 106).	107
Figur 42. Prosentvis fordeling av totalinntrykk fordelt på saker innenfor § 2, rettsendrende saker og § 88, rettsfastsettende saker (N = 100).	108
Figur 43. Prosentvis fordeling av totalinntrykk fordelt etter utfall av saken (N = 86).	109
Figur 44. Prosentvis fordeling om respondentene kunne vært mer fornøyd med prosessen (N = 97).	110
Figur 45. Prosentvis fordeling om respondentene kunne vært mer fornøyd med sluttproduktet (N = 100).	111

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsbrev til respondentene

Vedlegg 2: Spørreskjema

Vedlegg 3: Purrebrev til respondentene

Vedlegg 4: Frekvenstabeller fra spørreskjemaundersøkelsen

Vedlegg 5: Kommentarer fra spørreskjemaundersøkelsen

Vedlegg 6: Referat fra pretesting av spørreskjema

Vedlegg 7: NSD sin vurdering av studien.

Kapittel 1. Introduksjon

Tema for studien

Denne oppgaven er en studie av tilfredshet blant brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett. Jeg undersøker tilfredshet med prosessen som brukerne har gjennomgått ved å være part i en sak behandlet av jordskifteretten. Tilfredshet kan avdekkes ved å undersøke synspunktene hos de som har vært part i saker for jordskifteretten og ved å undersøke hvor fornøyde de er med den behandling de har fått gjennom selve prosessen, hvilke faktorer som er utslagsgivende for deres fornøydhets eller misnøye.

Som følge av domstolorganisering av jordskifterettene er det slik ved saksbehandlingen, at rettens ord, er siste ord i saken. Det er i praksis slik at når en jordskiftesak avsluttes, opphører jordskifterettens adgang til å utøve kontakt med partene. Jordskifterettens virkeområder omfatter primært behandling av de spørsmål partene ønsker løst, og utarbeidelse av en løsning for partene. Gjennomføring av tiltak og videre bruk og drift av areal m.v. blir en oppgave for partene og jordskifterettens befattning med partene og saken, er ikke lenger relevant. Ansvar for løsningene er da fraskrevet jordskifteretten. Som følge av at kontakten mellom retten og partene opphører, har ikke jordskifteretten selv anledning til å gjennomføre undersøkelser knyttet til opplevelsen av prosessen. Indikasjoner på gode, eventuelt dårlige løsninger kommer bare til syne gjennom ankeadgangen.

Med bakgrunn i domstolenes prioritering av tid og ressurser blir ikke slike undersøkelser en del av den daglige arbeidshverdagen. Min situasjon som avgangsstudent i studiet Eiendomsfag gjør det mulig å gjennomføre et slikt arbeid for å finne ut mer om tilfredsheten blant ulike brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett. Jeg håper studien vil kunne gi informasjon om elementer som kan bidra til å avdekke forbedringspotensialer i den aktuelle domstolen.

Jeg tar for meg brukernes opplevelse av prosessen. Prosessen i denne oppgaven er å forstå som saksbehandlingen i jordskifteretten.

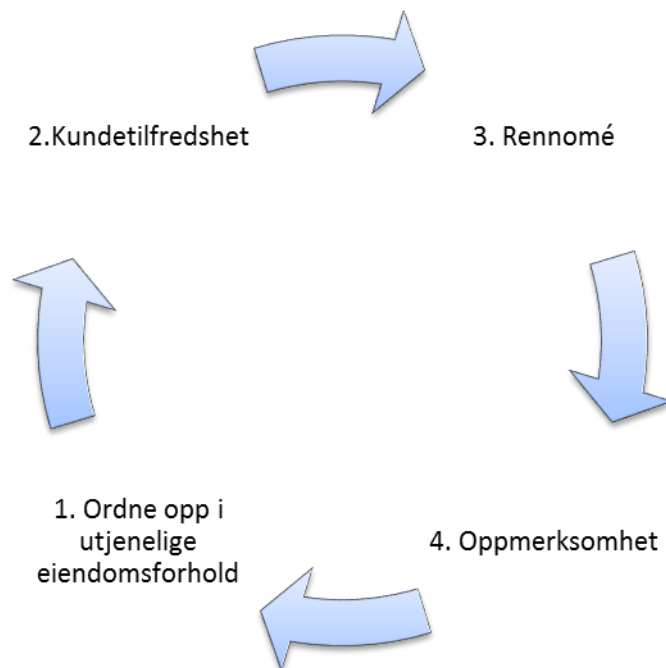
Temaet for denne studien har ikke vært mye undersøkt tidligere og kan defineres som «upløyd mark» innenfor jordskiftefaget. Det har tidligere blitt skrevet mye om effekter av jordskifte, slik som blant annet sosiale effekter og økonomiske effekter. Det er også diskutert en del omkring jordskifterettens organisering som domstol, og om hvorvidt jordskifteretten burde ha

en mer subjektiv synsvinkel i nyttevurderinger. Det er ikke foretatt utdypende undersøkelser av tilfredsheten av behandling i prosessen, noe jeg mener har vært en mangel i disse diskusjonene.

Kundetilfredshet

Begrepet kundetilfredshet kan brukes i mange sammenhenger og på mange fagområder. Kundetilfredshet kan måles med forskjellige forutsetninger og rammevilkår. For eksempel kan man måle kundetilfredshet ut fra forventninger og opplevelse av produktet. (Selnes 1993) Tilfredshet blant jordskifterettens brukere vil først og fremst måles ut fra de prinsipper og det institusjonelle rammeverket jordskifteretten har som domstol, og brukernes opplevelser av dette.

Man kan si at den jobben jordskifteretten utfører ved å ordne opp i utjenlige eiendomsforhold, er en tjeneste. De er dommer og mekler (kundebehandler) i sak. De skal bonitere og verdsette, måle inn grenser, lage kart og skrive avgjørelser. Avslutningsvis i prosessen leverer de et sluttprodukt til grunneiere og bruksrettshavere som har ønsket sin rett eller bruk endret, ordnet eller fastsatt.

Figur 1: Betydningen av å få mer tilfredse kunder¹

¹ Egendefinert figur

Tjenester som holder høy kvalitet er av stor betydning for bedriftens, i dette tilfellet domstolens, renommé. Hvordan dette utspiller seg vises i figur 1. De som er nærmest til å vurdere kvaliteten på tjenesten, er kundene, altså de som har vært parter i jordskiftesakene. Selnes (1993), beskriver i sin bok, «*Markedsundersøkelser*» at man har en underliggende antagelse om at kvalitet på et produkt eller en tjeneste er utslagsgivende for tilfredsheten blant kundene.

Selv om jordskifteretten ikke har konkurrerende organer som utfører de samme tjenestene, betyr det ikke at deres arbeid ikke skal kvalitetssikres. Det er rimelig å anta at en domstol, i likhet med andre bedrifter, ønsker å levere så gode tjenester som mulig.

Jeg mener det er viktig å sørge for at brukerne av jordskifteretten er fornøyde med den behandlingen de har fått. Dersom man opplever at man har fått en god prosess, kan det tenkes at viljen til å etterleve og gjennomføre jordskifterettens løsninger blir større. Effektene av dette kan vise seg i velfungerende eiendommer og gode relasjoner mellom partene i etterkant av jordskifterettens inntreden.

Problemstilling

Dette studiet dreier seg om hvordan parter opplever prosessen i saker som går for jordskifteretten. Det er en oppfatning om at prosesser i rettssystemet kan oppleves tyngende for de involverte, og det vil være nyttig og interessant å undersøke hvordan dette oppleves for de involverte i en særdomstol som behandler spørsmål om fast eiendom.

Det er befestet i jordskifteloven, og er et dominerende syn på jordskifte i praksis, at det er en objektiv vurdering av eiendommene som skal legges til grunn ved skifteplanarbeidet, ikke subjektene knyttet til eiendommene. Det har vært mye diskutert at utviklingen i landbruket og ulik bruk og drift av eiendommene taler for en mer subjektiv vektlegging av interesser. (Bærug 2009). Dessuten legger loven til grunn at en alltid skal sørge for at ingen lider tap som følge av å ha vært part i en jordskiftesak. Likevel vil man ikke komme unna at noen vil kunne sitte igjen med en følelse av å være taper eller vinner når en sak er avsluttet.

Som bakgrunn for mitt ønske om å undersøke og finne ut mer om dette temaet, fremsetter jeg en påstand. Påstanden er basert på utsagnet fra Selnes (1993), om at produkt eller tjeneste er utslagsgivende for tilfredshet blant kundene.

Påstand: Hvis man «taper» en sak i jordskifteretten vil man tåle et tap bedre, dersom man er fornøyd med prosessen og opplever at man har fått en god og rettferdig behandling.

Med denne påstanden som underliggende element for kvalitetssikring i domstolen, er problemstillingen for denne oppgaven formulert slik:

- **Hvor fornøyde er brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett med prosessen i saken de deltok i?**

For å kunne besvare en så vid problemstilling er det nødvendig å undersøke hvilke faktorer som er utslagsgivende for om man er fornøyd eller misfornøyd. Det leder meg til å stille spørsmålet:

- **Når opplever brukerne at prosessen er god?**

Det kan være mange faktorer som påvirker opplevelsen av å være part i en rettssak. Er de for eksempel mer fornøyd hvis de har fått hjelp/vært bistått av advokat? Føler de større grad av rettferdighet når de har fått tilstrekkelig anledning til å utrede sitt syn på saken? (Når kontradiksjon er ivaretatt)?

I jordskifteprosessen er det en del elementer de involverte partene møter og går gjennom. På bakgrunn av loven og prinsipper i saksbehandling har vi antagelser om hva som regnes for god og dårlig prosess. For å undersøke opplevelsen av prosessen må en på forhånd avklare hvilke elementer en antar har noe å si for opplevelse av prosess. Disse elementene blir beskrevet i underproblemstilling II, og vil bli nærmere omtalt i metode-kapittelet.

Disse antagelsene danner mitt grunnlag for en rekke underproblemstillinger

- I.** Er brukere av jordskifteretten som har vært bistått av advokat mer eller mindre fornøyde enn de som ikke har vært bistått av advokat?
- II.** Er det tydelige ledd eller elementer i prosessen, egenskaper ved dommeren, tidsbruk eller andre faktorer som er utslagsgivende for hvor fornøyde eller misfornøyde partene er?
- III.** Er parter i § 88-saker generelt mer eller mindre fornøyde enn parter i § 2-saker?
- IV.** Er graden av fornøydhet preget av hvor godt den praktiske løsningen ble mottatt?
- V.** Når opplever partene at deres hensyn er ivaretatt? Når opplever de rettferdighet og profesjonalitet?

Man vil også finne grunnlag for å si at brukere av jordskifteretten vil være opptatt av at deres subjektive ønsker vurderes i de løsninger som vil komme fra jordskifteretten. Mange kan ha problemer med å forstå at kutymen for behandling i jordskifteretten forutsetter en objektiv nyttevurdering og ikke de rent subjektive hensyn som den enkelte landsboer kanskje vil oppfatte som mer fornuftig.

Avgrensning

Oppgaven er utarbeidet etter en idé som dukket opp under min tid

Figur 2. Nord-Trøndelag jordskiftesokn

som sommerhjelp ved Nord-Trøndelag jordskifterett. Tema og problemstilling er inspirert av et ønske retten hadde om å finne ut om deres arbeid har potensialer for forbedring. Denne oppgaven har til hensikt å undersøke de sakene som har versert for den aktuelle domstolen i perioden 2001-2011. Det vil si et utvalg av saker i kommunene som sokner inn under Nord-Trøndelag jordskiftesokn.

Jordskiftesoknet omfatter Flatanger, Fosnes, Frosta, Grong, Høylandet, Inderøy, Leka, Leksvik, Levanger, Lierne, Mosvik, Namdalseid, Namsos, Namskogan, Nærøy, Overhalla, Røyrvik, Snåsa, Steinkjer, Verdal, Verran og Vikna i Nord-Trøndelag fylke, samt Osen og Roan i Sør-Trøndelag fylke. (*Domstoladministrasjonen*)

Etiske avveininger

Det er viktig å ta stilling til den etiske siden ved en forskning. Jeg tenker først og fremst på hvordan jeg som forsker opptreer overfor forskningssubjektene, og min evne til å se samfunnsmessige konsekvenser av forskningen. (Askheim & Grenness 2008).

Etiske avveielser gjøres gjennom hele forskningsprosessen, der man først vil måtte tenke gjennom selve tema for oppgaven og om dette på noe vis vil komme samfunnet til gode

(Everett & Furuseth 2004). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskapelig humaniora (NESH) har utarbeidet retningslinjer for forskningsetikk som beskriver de etiske avveiningene og det ansvar en forsker har overfor sin forskning. All etikk er knyttet til forhold mellom mennesker, nærmere bestemt hva man kan og ikke kan tillate seg å gjøre. Man har både et ansvar overfor de personer som er gjenstand for forskningen, men også overfor forskermiljøet, med tanke på henvisningsteknikk og plagiering.

Denne oppgaven tar sikte på å undersøke en gruppe mennesker som har noe til felles, nemlig deres deltagelse i jordskiftesak for Nord-Trøndelag jordskifterett. Det er lagt stor vekt på å ikke krenke personer integritet og å ha respekt for menneskeverdet i retningslinjene til NESH. Disse hensyn må ivaretas av meg som forsker og utføres strategisk gjennom åpenhet i tilnærmingen til de personer som skal undersøkes.

Konfidensialitet

I undersøkelsen har jeg lagt vekt på at informasjon som innhentes, blir behandlet konfidensielt. Dette beskrives i informasjonsbrevet som ble sendt til deltagerne i samme brev som spørreskjema. Respondentene ble ikke bedt om oppgi saksnummer, da jeg var redd at deltagerne kunne tro at svarene kunne spores ned til den enkelte person. Selv om dette ikke er tilfellet valgte jeg likevel å ikke spørre om slike «vanskelige» spørsmål av hensyn til at jeg ønsket høyest mulig svarprosent. Respondentene skulle være trygge på at informasjon som ble innhentet i denne undersøkelsen, kun skal brukes i denne undersøkelsen og ikke skal brukes i andre undersøkelser eller gis videre til andre organisasjoner.

Oppdragsforskning

Denne oppgaven er utarbeidet etter inspirasjon fra Nord-Trøndelag jordskifterett etter et ønske domstolen hadde om å undersøke kvaliteten på sitt arbeid. Det er likevel ikke slik at dette er en undersøkelse som finansieres eller er gitt på oppdrag fra jordskifteretten i Nord-Trøndelag. Jordskifteretten har påtatt seg å dekke kostnadene ved å sende ut spørreskjemaene i undersøkelsen, samt purring i brevform.

Oppgavens oppbygging

Oppgavens fremstilling er delt inn i fem deler.

I. Introduksjon

Her presenteres studiens bakgrunn og tema, med en nærmere beskrivelse av hvordan vi forstår begreper som er bakgrunnen for studiet. I introduksjonen presenteres også problemstillingen og avgrensning av oppgaven.

II. Metode og framgangsmåte

Dette kapitlet sikter på å beskrive hvilke metoder som er brukt for å gjennomføre denne undersøkelsen. Fremgangsmåte og vurderinger som er gjort underveis omtales her.

III. Teori

Her vil den teoretiske rammen for studie presenteres. Dette kapitlet skal gi leseren en grunnleggende forståelse av hva jordskifteretten er og hvordan den jobber. I teoridelen diskuterer jeg også tema som er relevante i forhold til den jordskiftefaglige holdningen til partene.

IV. Analyse

Den avsluttende delen av arbeidet består av en presentasjon av undersøkelsens resultater og en analyse av datagrunnlaget i undersøkelsen.

V. Oppsummering og avsluttende refleksjoner

Her gis en kort oppsummering av resultatenes hovedtrekk, og mine egne refleksjoner over oppgaven og studien.

Kapittel 2. Metode og framgangsmåte

Innledning

*«Markedsundersøkelser er et av de viktigste verktøy for markedsorienterte bedrifter. Produktene skal utformes ut fra kundens behov og gis en pris som kundene er villige til å betale».*²

Den metodiske tilnærmingen i denne oppgaven er å undersøke tilfredshet blant jordskifterettens brukere gjennom en kvantitativ undersøkelse ved å bruke spørreskjema for å innhente informasjon om en hendelse i enkelte personers liv.

Spørreskjema som forskningsmetode kan benyttes når en ønsker å undersøke utbredelsen av fenomener blant et utvalg av mennesker. Slike typer undersøkelser kan egne seg til å finne resultater som kan være representativt for en hel populasjon, forutsatt at man bruker et representativt utvalg. (Sander 2004).

Spørreskjema som forskningsmetode

Å bruke spørreskjema for å tilegne seg kunnskap om et tema er en velkjent metode og er velegnet av flere hensyn.

- Prestrukturerte spørreskjema med faste spørsmål og svaralternativer gir forskeren mulighet til å standardisere og generalisere de svar respondentene gir.
- Det er en forholdsvis tidsbesparende måte å tilegne seg data på, dog noe kostnadskreven.

Dersom man skal bruke spørreskjema som metode for datainnsamling er det nødvendig å ha noe kunnskap om det tema en ønsker å undersøke. Forut for et slikt arbeid kan det være nyttig å studere tidligere forskning på samme eller lignende tema.

En kombinasjon av åpne spørsmål og prestrukturerte spørsmål kan bøte på ulempen ved at man ved prestrukturerte spørreskjema sjelden har en mulighet til å fange opp underliggende informasjon. Jeg har likevel valgt å bruke prestrukturerte spørsmål, da åpne svar kan føre til vanskeligheter med tanke på standardisering ved analysering av data. I undersøkelsen benyttes en kombinasjon av prestrukturerte spørsmål, med innslag av åpnes spørsmål.

² Selnes (1993); omtale på bokens omslag.

Jeg utfører denne undersøkelsen fordi jeg har dannet meg en oppfatning av hvordan en prosess **bør** være gjennom forelesningsrekker i fem studieår på UMB og sommerarbeid ved Nord-Trøndelag jordskifterett. De prestrukturerte spørsmålene er basert på nettopp dette. De åpne spørsmålene er ment som et supplement på den måten at det er mulig for respondenten å si noe om hvordan de opplevde å være part i jordskifteretten utover de prestrukturerte spørsmålene. Tanken er at de åpne spørsmålene skal være med å fange opp hvordan prosessen **er**, og utgjør en del av materialet som ved å være en direkte tilbakemelding kan gi viktig informasjon til jordskifterettens ansatte.

Pretesting av spørreskjema er et godt hjelpemiddel på veien til et endelig og godt spørreskjema. Når det foreligger et utkast til spørreskjema kan ulike personer gå gjennom spørsmål i forhold til problemstilling og gi tilbakemeldinger om spørsmålene fremstiller det jeg ønsker. Et lite utvalg av personer som spørreundersøkelsen skal gjelde kan også gis mulighet til å teste spørsmålene. Dette er nærmere beskrevet i et eget avsnitt senere i oppgaven.

Undersøkelsen gjennomføres som en postal spørreundersøkelse. Dette stiller visse krav til informasjon til respondentene. Når en skal henvende seg til respondentene skal de gis opplysninger om konfidensialitet, hensikten med undersøkelsen, svarfrist og hvem som gjennomfører den, samt kontaktinformasjon for ytterligere spørsmål. Se vedlegg 1 for informasjonsbrev til deltagerne.

Utforming av et spørreskjema

List opp ønsket informasjon

En må forsøke å definere hva man ønsker å finne ut ved undersøkelsen. Essensen er å finne informasjonen man behøver for å undersøke et fenomen.

Begrepsanalyse

Når man har definert hva en ønsker å undersøke, må det omformes til spørsmål som er så konkrete og tydelig definert at en ikke er i tvil om hva en ønsker å undersøke.

Operasjonaliseringsskjema, måleskala og målenivå

Operasjonalisering innebærer at forskeren gjør begreper om til spørsmål som en respondent vil kunne forholde seg til.

Spørsmålsrekkefølge og layout

Spørsmålsrekkefølge kan bygges opp på en måte som vekker respondentens interesse for undersøkelsen. Konsekvent bruk av formatering og stiler skaper også et bedre helhetsinntrykk for den som leser spørreskjema.

Åpningsbrev og introduksjon

Introduksjon til undersøkelsen og informasjon til respondentene er viktig for å forklare hensikten med undersøkelsen. Åpningsbrevet vil også inneholde informasjon om hvem som står bak undersøkelsen og forklare viktigheten av å delta.

Pretesting av spørreskjema

Ved testing av spørreskjema før utsending vil en kunne få tilbakemeldinger som gjør at en kan luke bort unødvendige spørsmål og spørsmål som ikke fungerer så godt.

Figur 3. Konstruksjon av spørreskjema (Selnes 1993).

Utarbeidelsen av innholdet i spørreundersøkelsen er gjort, basert på min kunnskap om jordskiftefaget fra studier og som ansatt ferievikar i Nord-Trøndelag jordskifterett. Når jeg ønsker å undersøke hva som er avgjørende for hvordan brukerne opplever prosessen, har jeg tatt utgangspunkt i de prinsipper domstolene jobber etter, hvilken ansvarsfordeling de ulike ansatte har og hvordan de jobber i praksis. Jeg beskriver at jeg definerer domstolens arbeid i kvalitetsområder som jeg oppfatter er elementer som er avgjørende for hvordan man opplever prosessen.

Det skulle gjerne vært foretatt et grundigere forarbeide til denne undersøkelsen for å kartlegge hvordan de aktuelle brukerne selv ville definert tilfredshet og hva de ville beskrevet som avgjørende for en god eller dårlig prosess. Av tidsmessige hensyn er det ikke gjort slike spesifikke forundersøkelser i forbindelse med denne undersøkelsen. Forarbeidet som er gjort for å innhente informasjon om hvordan man opplever en god eller dårlig prosess, er basert på tidligere undersøkelser utført av MMI og Jørn Rognes og Per Kåre Sky. Det er dessuten tatt utgangspunkt i domstolprinsipper slik som kontradiksjon, dommeres uavhengighet og upartiskhet ved utforming av spørsmål til undersøkelsen.

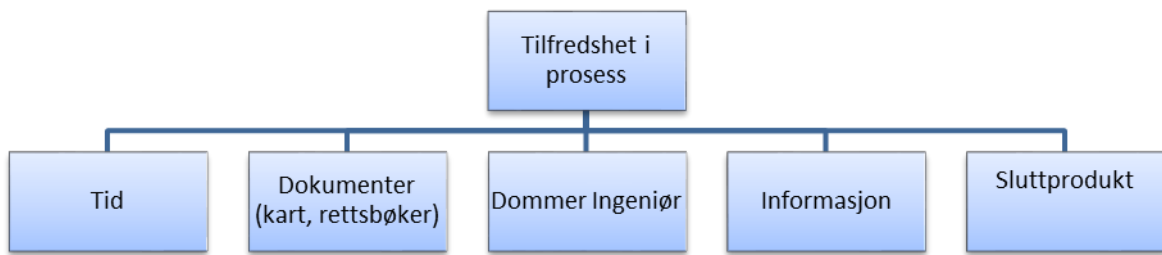
Å måle tilfredshet

Tilfredshet kan i mange situasjoner defineres som en holdning og det kan være vanskelig å måle fordi respondentene kan ha ulike holdninger og forventninger til saken og utfallet i forkant av at man benytter seg av en tjeneste. I andre tilfeller kan det være at man ikke har forventninger på forhånd, hvilket også kan ha betydning for hvordan en bruker vil oppfatte en tjeneste. Erfaring og kunnskap kan også være med å prege forventninger og oppfattelse av en prosess. (Selnes 1993).

Ved å ta som utgangspunkt at man ønsker å måle tilfredshet blant brukere av jordskifteretten må man definere hva som gjør at brukerne sitter igjen med et helhetlig godt inntrykk av prosessen. Dersom man videre vil bruke en slik analyse til å finne forbedringsområder må man dele prosessen opp i kvalitetslementer.

Ved en gjennomgang av arbeidet jordskifteretten gjør, og hvilke oppgaver som er knyttet til deres arbeid, er det hensiktsmessig å definere ulike elementer som hver for seg kan tenkes å være gjenstand for forbedring. Hensikten med undersøkelsen er endelig å undersøke et totalt inntrykk av jordskifteprosessen, gjennom en definisjon av arbeidsområder og definering av kvalitet på disse elementene.

Jeg har valgt å definere arbeidet i jordskifteretten etter følgende kvalitetsområder:

Figur 4. Kvalitetsområder i jordskifteretten.³

Med disse kvalitetselementene ønsker jeg å danne et grunnlag for å svare på underproblemstillingen om det er ledd eller elementer i prosessen som er avgjørende for hvor fornøyde eller misfornøyde partene er. Disse kvalitetselementene vil gjenspeiles i utforming av spørreskjemaet da jeg mener disse elementene er viktige i en prosess i jordskifteretten. De vil dermed være en stor del av analysen knyttet til resultatene av spørreundersøkelsen.

- **Tid**

- Saksbehandlingstid er noe Domstoladministrasjonen og landets jordskifteretter selv setter i fokus som et element med forbedringspotensial. I uformelle samtaler med de ansatte på jordskifteretten, føler de i enkelte tilfeller at en kan finne seg i et dilemma der man må fordele ressurser på flere pågående saker noe som fører til en lengre saksbehandlingstid for noen saker. I sammenheng med dette er det ønskelig å undersøke partenes syn på dette elementet, det vil si om partene føler saksbehandlingstiden som for lang, og om dette påvirker helhetsinntrykket.

- **Dokumenter**

- Underveis i en prosess vil det sendes ut dokumenter i form av informasjonsbrev, forslag til skifteplaner, kart med ny inndeling av eiendommene eller kart med opptegning av grenser mv. Det er viktig for de involverte parter at de er i umiddelbar stand til å forstå disse dokumentene, for eksempel at de skjønner hvordan en ny utforming av eiendommen vil bli for

³ Egendefinert figur

dem, at de skjønner hvor grensene går, altså at kartene kommuniserer godt. Skriftlige dokumenter vil også være av betydning for å forstå tilstanden i saken. Er det skriftlige språket i dokumentene tydelig og forståelig for partene? Brukes det for vanskelig språk eller er ikke saken beskrevet godt nok? En jordskiftedommer kan ikke direkte spørre om dette dersom ikke partene selv bringer problemene på banen om det er noe de ikke skjønner ved dokumentene. Tydelighet og kommunikasjon i dokumentene er viktig for å forstå saken og er et kvalitetselement jeg ønsker å undersøke.

- **Dommer/ingeniør**

- Dommer og ingeniør er uten tvil en ressurs som er av stor betydning for hvordan en part vil oppleve å være part i en sak for jordskifteretten. Viktige utslagsgivende elementer som ble trukket fram i en undersøkelse utført av MMI fra 2002, var dommerens opptreden og egenskaper. Det var blant annet svært viktig for partene at de opplevde at retten hadde en utstrakt evne til konfliktløsning og rimelighetsbetraktninger. Selvprosederende parter krever en større oppmerksomhet fra jordskiftedommeren. Det er dermed viktig at partene føler at de får presentert sitt syn godt nok, og at jordskiftedommeren opptrer på en måte som gjør at partene får tiltro til at dommeren opptrer som en konfliktløser. Ved Nord-Trøndelag jordskifterett er det få dommere som har behandlet saker de siste ti årene. Dermed vil de svarene jeg får inn ved denne undersøkelsen sies å være dekkende for kontorets ansatte. Jeg har også stilt spørsmål ut fra hvilke egenskaper en person i en dommerstilling, bør ha for å opptre rettferdig og tillitsskapende overfor de involverte partene. (Ethiske prinsipper for dommeratferd 2010).

- **Informasjon**

- Om man føler at man får den informasjonen man trenger for å forstå saken og motpartens side i saken, er viktig for å føle seg ivaretatt i prosess. Dersom dokumenter ikke kommer, eller de kommer sent, har det betydning for hvor god tid man har til å sette seg inn i saken. Man kan altså si at kontradiksjon er bakgrunnen for dette kvalitetselementet. Kontradiksjonens nærmere meningsinnhold vil bli nærmere beskrevet under avsnittet «Domstolprinsippene» i teorikapittelet. Å bruke kontradiksjon som bakgrunn

for dette kvalitetselementet, kan være vanskelig for partene å forstå.

Kontradiksjonen er et velkjent juridisk begrep, men kanskje ikke så lett for en grunneier i en sak for jordskifteretten å forstå. De vil reagere hvis de føler seg sterkt urettferdig behandlet eller de føler dokumenter er blitt holdt skjult for dem. Det er domstolens rolle å sørge for at dette ikke på noe tidspunkt skjer.

- **Sluttprodukt**

- Jeg ønsker også å finne ut i hvor stor grad sluttproduktet er utslagsgivende for hvor fornøyde partene er med prosessen. Sjansen er stor for at man vil «dra alt under en kam» og si at man er fornøyd med prosessen når man har fått en løsning fra jordskifteretten man er fornøyd med. Jeg har derfor tatt med noen utsagn i spørreundersøkelsen som har til hensikt å få respondentene til å skille mellom prosess og sluttprodukt og definere hvordan disse elementene samspiller i forhold til total fornøydhet. At brukerne er en «tapende» eller «vinnende» part, vil mest sannsynlig prege deres oppfatning av jordskifterettens arbeid og deres totale inntrykk av prosessen.

Måleskala i spørreskjema

Det er vanskelig å avgjøre hvor mange alternativer som skal være med å definere svarene i et spørreskjema. Johannesen et al. (2005) gir uttrykk for at det ikke finnes noe riktig svar på hvor mange verdier det skal være på en skala. I mitt spørreskjema har jeg valgt en skala med 5 verdier i tillegg til en «vet ikke/ikke aktuell»- verdi. En skala med 5 verdier vil være tilstrekkelig til å fange opp nyansene vedrørende om en part er; svært fornøyd, litt fornøyd, verken fornøyd eller misfornøyd, litt misfornøyd eller svært misfornøyd. Det skal være mulig for respondenten å svare på en nøytral kategori da jeg ikke ønsker at respondentene skal ta stilling til om de er **enten** fornøyd **eller** misfornøyd. Jeg nevner igjen at det her er **graden** av fornøydhet undersøkelsen skal forsøke å avdekke.

Hvis respondenten ikke er i stand til å svare, bør man inkludere svaralternativer som tar høyde for dette. Ved å implementere slike alternativer i et spørreskjema vil dette gi respondenten mulighet til å gi en forklaring på hvorfor det ikke er avgitt et svar i noen av de andre kategoriene. (Johannesen et al. 2005). Dette har jeg gjort ved å ta inn et «vet ikke»-alternativ.

Utvalg

Ved en spørreundersøkelse er det svært sentralt at man oppnår en svarprosent som gjør svarene anvendbare for det tema en undersøker, slik at man kan si noe om en gitt situasjon. Vi forsøker å oppnå høy svarprosent ved å gjøre utvalg som er representative for det man ønsker å undersøke. Haraldsen (1999) skriver at man ikke kan stille spørsmålet om hvor mange respondenter en må trekke for å få et representativt utvalg. Å avgjøre antall respondenter må man vente med til man har bestemt seg for hvordan en skal trekke et utvalg. Prosessen med å komme fram til et ønsket utvalg er forenklet framstilt i tabellen under.

Målgruppe - Populasjon	Å definere hvem undersøkelsen gjelder for, er første steg når man skal trekke et representativt utvalg. Bestemmes av temaet for undersøkelsen	Brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett. Parter som har medvirket i sak som er gjennomført og avsluttet ved Nord-Trøndelag jordskifterett.
Utvalsregister	Et register som er representativt for målgruppa.	Jordskiftesaker avsluttet i tidsrommet 2001 – 2011. (Jordskifterettens saksarkiv).
Screening	Velge ut de som er aktuelle og oppfyller utvalgsriteriene.	Sortere ut saker som er: <ul style="list-style-type: none">- Avvist- Trukket
Stratifisert utvalgstrekkning	Inndeling i strata (grupper av utvalget) Kan sikre at selv små grupper kan bli representert tilstrekkelig i utvalget, uten at man nødvendigvis må trekke så veldig mange.	Hver paragraf deles inn i stratum. §§ 2 bokstav a – g. 88 og 88a.

Figur 5. Utvalgsprosessen⁴

⁴ Egendefinert figur

I tillegg til avgrensning om å undersøke saker som har versert for Nord-Trøndelag jordskifterett i tidsrommet 2001-2011, måtte jeg også bestemme meg for hvilke sakstyper jeg ville undersøke. I samråd med jordskifterettsleder Anbjørn Næss og veiledere ved UMB, Einar Hegstad og Øystein Bjerva falt utvalget på de sakstypene som forekommer hyppigst ved retten. Retten behandler en stor andel av § 88-saker. Det var dermed ikke aktuelt å unnlate disse sakstypene ved undersøkelsen siden de utgjør en så omfattende del av saksmassen. Utvalget av saker dreide seg altså om §§ 88 og 88 a. samt § 2, bokstav a – g. Nord-Trøndelag har ingen avsluttede saker i § 2 h og i. Derfor er ikke disse sakstypene med i undersøkelsen om tilfredshet. Det er heller ikke avsluttet så mange saker i andre paragrafer at det er hensiktsmessig å ta dem med i undersøkelsen.

Jeg har valgt å foreta en strategisk utvelgelse av respondenter fordi jeg har et klart mål med å velge de aktuelle respondentene. Målet er her å få utfyllende kunnskap om et fenomen, i dette tilfellet om opplevelsen av å være deltager i en gitt prosess. Når man foretar et utvalg for kvantitative undersøkelser, er hensiktsmessighet et viktigere kriterium for utvalg enn representativitet. (Johannesen et al. 2005).

Sannsynlighetsutvalg er også en måte å trekke utvalg på som jeg har vurdert som lite anvendelig i denne undersøkelsen. Tilfeldig trekking vil ikke være egnet da dette kan medføre at jeg i mitt tilfelle ikke vil trekke noen av de sakstypene der det er få avsluttede saker i løpet av de siste ti årene. Dersom jeg for eksempel skulle trukket ut saker rent tilfeldig som ved å trekke lapper ut av en bolle, ville jeg kunne endt opp med å ikke trekke en eneste sak av § 2 bokstav d, der det er avslutta to saker i løpet av de siste ti årene.

Som jeg var inne på er det et mål i seg selv å få så høy svarprosent som mulig. Man vil kunne si at 50 % er en bra svarprosent, men det kan by på problemer når man skal generalisere de resultatene man får. (Johannesen et al. 2005).

Sakene jeg ønsket å undersøke var saker som hadde blitt avsluttet i løpet av de siste ti år. Da jeg skulle gå strategisk gjennom saksmassen oppdaget jeg at selv om noen av sakene var avsluttet i løpet av de siste ti årene, var det en betydelig del av sakene som var påbegynt tidligere. Disse sakene ble med hensikt utelatt i det endelige utvalget fordi jeg antok at partene ville bli vanskelig å oppdrive pga dødsfall, eventuelt at respondentene var blitt eldre mennesker med svekket hukommelse.

Gjennomgang av listen over avslutta saker avdekket at en del av sakene var avvist eller trukket, noen saker var ikke behandlet i Nord-Trøndelag mv. Disse ble ikke tatt med. Det endelige antall saker jeg hadde til rådighet å undersøke endte på 199 saker. Jeg har forsøkt å sørge for en fordeling av saker som står i forholdstall til den aktuelle saksmassen. Etter en gjennomgang av sakslisten kom jeg til at dersom jeg undersøkte 1/3 av saksmassen vil dette utgjøre omtrent 70 saker.

Jeg ønsker å sikre meg at hvert stratum (hver paragraf) er representert med en andel som tilsvarer deres forekomst de siste ti årene. For eksempel er det i løpet av de siste ti årene avsluttet 42 saker i § 2 bokstav f. Dette utgjør 21,1 % av den totale populasjonen. Ved å la § 2 f representere ca. 20 % i et utvalg på 70 saker vil dette utgjøre 15 saker det vil være aktuelt å inkludere i undersøkelsen. Fordelingen jeg kom fram til er vist i figur 6.

Stratum	§ 2 a	§ 2 b	§ 2 c	§ 2 d	§ 2 e	§ 2 f	§ 2 g	§ 88	§ 88a	Totalt
Antall saker	10	16	10	2	2	42	7	102	8	199
% av totale saker	5,0 %	8,0 %	5,0 %	1,0 %	1,0 %	21,1 %	3,5 %	51,2 %	4,0 %	100 %
Utvalg antall saker	4	6	4	2	2	15	3	31	3	70

Figur 6. Undersøkelsens utvalg⁵

Som det fremgår av tabellen har jeg gjort korrigeringer ved å jevne ut utvalget og la § 88 representere en litt lavere andel enn det som er reelt med hensyn til det høye antallet avslutta saker.

Fordelingen av antall saker i forhold til den totale saksmassen gir oss at de rettsendrende sakene (§ 2 bokstav a-g), har stått for omtrent 45 % av saksmassen innen avsluttede saker jeg har til rådighet å undersøke for Nord-Trøndelag jordskifterett. Dette avviker ikke så mye fra landsgjennomsnittet. Domstoladministrasjonen har rapportert at andelen rettsfastsettende

⁵ Egendefinert tabell.

saker (§§ 88 og 88a), har svingt mellom 40 – 70 % de siste 20 årene.
(Domstoladministrasjonen 2012).

Jeg har ikke valgt bort de sakene som er blitt anket fordi jeg mener disse kan gi nyttige opplysninger om spesifikke elementer de involverte er misfornøyde med. At en sak er anket betyr at det var noe ved avgjørelsen eller behandlingen som partene ikke var fornøyde med. Dette formidles ikke direkte til retten slik at de får tilbakemelding på om det er noe de kan forbedre. Dette mener jeg denne undersøkelsen kan fange opp slik at det kan benyttes i en videre jobbhverdag for de ansatte ved retten.

Etter å ha bestemt meg for hvilke saker jeg ville inkludere i utvalget, måtte jeg gå gjennom hver enkelt rettsbok manuelt for å vurdere om de var aktuelle for undersøkelsen. Ved et gitt antall saker for hver paragraf foretok jeg individuelle vurderinger for å skape en god spredning i sakene basert på år, geografisk spredning, variasjon i antall parter mv. Hver rettsbok ble gjennomgått for å finne passende saker til undersøkelsen. Partslistene ble hentet ut av hver rettsbok og adressene som ikke sto oppført i rettsboken ble lett opp manuelt. I noen tilfeller var det ikke mulig å oppdrive adressene til de involverte partene. Noen var blant annet gått bort i tiden etter jordskiftet.

Avvik: i § 2 bokstav e, hadde jeg et tilfelle der det var to avsluttede saker å undersøke. Den ene saken var startet så tidlig som i 1996 og omfattet et betydelig antall parter. På grunn av sakens omfang og alder ble denne valgt bort som ikke aktuell å undersøke. Utvalget endte da på 69 saker. Jeg valgte å ikke undersøke en ekstra sak som erstatning for denne, da jeg vurderte at utvalget ellers var dekkende nok til å la være å erstatte den uaktuelle saken.

Statens vegvesen og andre etater som kommuner og skogeierlag mv. har også vært parter i en del av sakene som er med i utvalget. Disse er likevel ikke valgt ut til å være en del av parter jeg ønsker å ta med i denne undersøkelsen. Bakgrunnen for denne avgjørelsen er at etater, slik som vegvesenet og kommuner er enheter bestående av flere individer, som ikke opplever prosessen på «kroppen» slik private parter gjør.

Det ble endelig valgt ut 69 saker der det ble sendt ut 225 spørreskjemaer til partene i disse sakene. Spørreskjema ble sendt ut den 25. januar 2013 med 3 ukers svarfrist.

Pretesting av spørreskjema

Etter en intensiv periode med å utforme spørreskjema var det viktig å få innspill til spørreskjemaet og høre andres meninger om skjemaets innhold og utforming.

Når man skal preteste spørreskjema er det hensiktsmessig å henvende seg til ressurspersoner eller personer som ligner målgruppen som kan komme med konstruktive tilbakemeldinger. En vil med dette se om spørreskjemaet formidler den informasjon en ønsker. Man ønsker også, dersom det er mulig, å diskutere skjemaet med de som har testet det for å avdekke om det var noe de opplevde som vanskelig eller uforståelig med skjemaet. (Selnes 1993).

Da tidspunktet var kommet for å teste undersøkelsen i denne studien, hadde jeg på forhånd gått gjennom listen med avslutta saker for Nord-Trøndelag jordskifterett. Jeg hadde valgt ut et par saker som var aktuelle for testing. Disse sakene var ulike når det gjaldt sakstype, geografisk spredning og alder på saken. Da jeg skulle bestemme meg for testpersoner valgte jeg å kjøre en test på en sak som hadde versert i Steinkjer i årsskifte 2007/2008. Det var en typisk sak for Nord-Trøndelag jordskifterett, en § 2 f. - Eiendomsutforming og deling ved salg av tilleggsjord. Grunnen til at jeg valgte nettopp denne saken var at jeg kjente til området og kjente til personene i denne saken. Det gjorde prosessen mindre belastende for testpersonene og mindre tidkrevende for meg.

Jeg tok kontakt med personene som deltok i den aktuelle saken og spurte om de ville møte meg for svare på noen spørsmål angående deres møte med jordskifteretten. To av partene sa ja til å bli med på denne testingen. Et referat fra dette møtet finnes som vedlegg 6.

Pretest av spørreskjema var meget nyttig for utforming av det endelige skjemaet. Jeg observerte testpersonene underveis mens de svarte på spørsmålene og fikk deres umiddelbare reaksjon på spørsmålsformulering og innhold i spørsmålene. Jeg fikk tilbakemelding på at noen av spørsmålene var veldig like, at noen spørsmål var formulert vanskelig og jeg måtte forklare meningsinnholdet i spørsmålet. Dette ga meg innsikt i at det måtte forandres.

Utsending og tilnærming til subjektene

Sammen med spørreskjemaet som skulle havne i respondentenes postkasse la jeg ved et introduksjons/informasjonsbrev. Informasjonsbrevet introduserer respondenten for undersøkelsen, og inneholder en del sentrale elementer. Det informerer respondentene om hensikten med undersøkelsen og hvem som gjennomfører den. Dersom man ønsker at flest mulig skal svare på undersøkelsen, må man overbevise respondentene om at undersøkelsen er nyttig, både for de som gjennomfører undersøkelsen og de som er deltagende i en slik prosess. (Selnes 1993). Jeg ønsket ikke at denne undersøkelsen skulle være belastende for de som deltok i undersøkelsen. Jeg ville undersøke hvilken oppfatning de utvalgte respondentene har til jordskifteretten og deres ansatte og arbeidsmåte.

Selv om man på forhånd har antagelser om at elementer kan oppfattes som positivt eller negativt for de involverte, må spørsmålene formuleres på en måte som gjør at spørsmålene ikke er ledende. Spørsmålene må stilles så nøytralt som mulig, men samtidig inneholde begreper som gjør spørsmålet relevant for å svare på problemstillingene. Et eksempel på dette er spørsmål 4.4 i spørreundersøkelsen. (Min utheving).

«4.4. Følte du at dommeren og ingeniøren opptrådte **upartisk**? (*Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikke la større vekt på den ene parts anførsler enn den annens*).» (Spørreskjema finnes som vedlegg 2).

Da denne undersøkelsen gjøres på personnivå har man et ansvar når man samler inn opplysninger om bakgrunnsinformasjon og partenes opplevelse av prosess. Jeg har ikke innhentet forhåndssamtykke fra de involverte deltagerne. Bakgrunnen for dette er tidsbesparing for forskningsprosjektet og hensynet til hvordan undersøkelsen er utformet. Informasjonsbrevet beskrev forskningsprosjektet og at undersøkelsen er ment å kartlegge opplevelsen av prosess. Det fremkommer ingen tvingende elementer ved denne undersøkelsen, men det er formidlet et ønske fra meg og jordskifteretten om at de vil ta seg tid til å svare.

Dersom personopplysninger skal innhentes og være en del av forskningen er forskningen omfattet av personopplysningsloven av 2000 og kreves dermed meldt til personvernombudet. (I studentprosjekter forvaltes dette av NSD)⁶. Det innhentes ikke opplysninger som krever meldeplikt i denne undersøkelsen. Meldeskjema til NSD ble sendt 7. januar og ble gitt prosjektnummer 32626. Prosjektet ble ikke vurdert meldepliktig. Se NSD sin vurdering av studien i vedlegg 7.

Metoden ved å legge ved et introduksjonsbrev i det endelige utsendelsesbrevet er begrunnet ut av tidsmessige årsaker. I samråd med veiledere ved UMB og jordskifteretterettsleder i Steinkjer jordskifterett, ble det vurdert at det ville bli for tidkrevende å ringe rundt og rekruttere deltagere til undersøkelsen. Det ble derfor lagt stor vekt på å forklare hvordan respondentene var valgt ut i introduksjonsbrevet som ble vedlagt spørreskjemaet. Det ble også

⁶ NSD står for Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste og er personvernombud for forsker- og studentprosjekter som gjennomføres ved alle universitetene, de statlige, de vitenskapelige og de private høyskolene, helseforetak og andre forskningsinstitusjoner.

presisert at svarene i undersøkelsen er konfidensielle og ikke kan spores tilbake til den enkelte sak eller part i saken. Jeg oppga kontaktinfo direkte til meg som student og forsker slik at eventuelle spørsmål kunne rettes til meg per telefon eller e-post.

Informasjon som saksnummer og type sak disse deltagerne var en del av fremkommer av den foreliggende rettsbok for saken. Opplysninger i rettsbøkene er offentlige i henhold til offentlighet i rettspleien som gir allmenheten rett til utskrift av rettsavgjørelser.

Dokumentoffentligheten gir også muligheten til innsyn i avgjørelser for retten. Det finnes unntak fra offentlighet i tilfeller der loven bestemmer at dokumenter holdes hemmelig mv.

Purring

Spørreskjemaene som ble sendt ut 25. januar 2013 hadde en svarfrist på tre uker, det vil si med svarfrist 15. februar 2013. Begrunnelsen for en tre-ukers svarfrist var et håp om at kort svarfrist ville føre til at undersøkelsen ble prioritert som noe som ikke kunne utsettes og legges i en skuff. I utsendingsbrev ble det vedlagt en ferdigfrankert svarkonvolutt som sendes tilbake til jordskifterettens kontor i Nord-Trøndelag. Pr. 25. februar var det kommet 70 svar på spørreskjemaet og 8 brev i retur der adressaten ikke lenger bodde på adressen. Det var på forhånd bestemt at purringer skulle sendes ut for å prøve å oppnå en størst mulig svarprosent på spørreundersøkelsen. Ved hjelp av matrikkelføring av alle utsendte spørreskjema kunne jeg raskt registrere hvilke respondenter som hadde besvart undersøkelsen og hvilke som ikke hadde gjort det, og som dermed var aktuelle for en runde med påminnelse om å svare. En påminnelse til respondentene ble postlagt 26. februar 2013. Påminnelsen som ble sendt til respondentene finnes i vedlegg 3.

Respons- Matrikulering

Som del av det administrative arbeidet med spørreundersøkelsen var det nødvendig for meg å kunne holde en oversikt over hvilke parter jeg hadde sendt spørreskjema til, og hvilken sak de tilhørte for å kunne registrere hvem som svarte, slik at jeg kunne sende ut en påminnelse om undersøkelsen. Dette løste jeg ved å benytte meg av en matrikkel.

Ved utarbeidelse av spørreskjema og ved vurdering av hvilken informasjon det var nødvendig å få fra respondentene, ble det tatt hensyn til hvor mange parter det var i saken de deltok i og hvilken sakstype det dreide seg om. Jeg antok at dette ville være vanskelige spørsmål å svare på for respondentene, samtidig som jeg anså det som viktig informasjon å besitte dersom man skulle «krysse» informasjon på tvers av sakstype og antall parter i forskjellige saker. Siden jeg

antok at dette var informasjon som ville være vanskelig å svare på for de involverte partene, mistenkte jeg at jeg kunne miste respondenter ved å stille slike spørsmål. Dette var imidlertid informasjon som jeg med letthet og med større grad av sikkerhet kunne innhente selv i forarbeidene til undersøkelsen.

Dermed var matrikkelen et faktum. Matrikkelen vil ikke finnes som vedlegg i denne oppgaven p.g.a. konfidensialitet.

Jeg kan midlertidig presentere et eksempel på hvordan matrikkelen ser ut.

Hanne Engen Ruud Pb. 475 1430 Ås	Sak 1700-2009-0002 2a/1/1
--	----------------------------------

Figur 7. Eksempel på matrikkelføring av subjektene i undersøkelsen⁷

Matrikkelen inneholder navn og adresse på respondentene i venstre kolonne. I høyre kolonne står det hvilken sak denne respondenten tilhører og det matrikkelnummeret jeg tildelte respondenten.

Matrikkelnummeret beskriver at denne respondenten var part i en § 2a-sak. Første tall etter skråstrek beskriver at dette var sak nummer én innenfor utvalget av § 2a-saker. Tallet etter siste skråstrek, beskriver at dette var part nummer én innfor sak én.

Svarresponsen på undersøkelsen endte opp på 47 %. Det betyr at jeg fikk registrert totalt 106 spørreskjema i min undersøkelse. Dette vil beskrives nærmere i kapittel 4 – analyse.

Fallgruver - riktig avgjørelse til riktig tid

Alle parter vil naturligvis sette sine egne ønsker i fokus i saker de fremsetter for retten, og alle vil selvfølgelig ønske seg i «pose og sekk», med andre ord, rask behandlingstid og et riktig resultat. Dette er en utfordring både ved Nord-Trøndelag jordskifterett og helt sikkert ved andre av landets jordskifteretter. Man befinner seg i et dilemma mellom tidsbruk, ressurser og kvalitet. En jordskiftedommer har mange saker som han/hun skal jobbe med og fordele sine ressurser på. Det kunne vært interessant å forske nærmere på om lengre saksbehandlingstid ville vært å foretrekke for partene dersom sluttproduktet ville blitt bedre. Det måtte i så fall gjøres i en egen og mer spesifikt rettet undersøkelse.

⁷ Egendefinert matrikkel.

Jeg går ut fra at alle ønsker riktig avgjørelse til riktig tid, hvilket vil være vanskelig å oppfylle i alle saker. Dette forventer jeg kan komme til å prege svarene.

Jeg tar utgangspunkt i at man vil sitte igjen med en del inntrykk av den prosessen man har gjennomgått, da saksbehandling i jordskifteretten, ikke er noe man deltar i så mange ganger i livet. Mitt prosjekt tar utgangspunkt saker som er avsluttet for opptil 12 år siden. En mulig fallgrube vil dermed være glemsel hos respondentene. For mange av partene kan dette dreie seg om at de kanskje bare var naboer eller at det var en sak uten så mye deltagelse fra partene sin side. Disse vil kunne ha noen problemer med å besvare undersøkelsen.

Et annet problem kan være at de med sterkest opplevelse av prosessen har et stort behov for å rette sin misnøye mot retten. I slike tilfeller vil man måtte være oppmerksom på å velge ut saker med variasjon på sakstyper, antall parter mv. slik at man får størst mulig variasjon i respondentene.

Transaksjonskostnader og kostnader knyttet til en jordskifteprosess har ikke vært et tema i denne undersøkelsen. Omkostninger knyttet til prosess er standardiserte kostnader, og er dermed ikke noe den enkelte jordskifterett kan påvirke for å oppnå mer fornøyde brukere. De økonomiske tap eller vinninger man oppnår som følge av et jordskifte er å betrakte som effekter av jordskifteløsningen, ikke av den konkrete behandlingen i prosess, som er tema for denne undersøkelsen.

Kapittel 3. Teori

Innledning

Dette kapittelet gir en presentasjon av litteratur som er viktig for å få en forståelse av hvordan denne undersøkelsen er gjort. Ved å presentere denne litteraturen vil jeg gi leseren et grunnlag for å forstå hvorfor jeg stiller de spørsmål jeg gjør i undersøkelsen. Den skal samtidig gi leseren en forståelse for de elementære aspektene ved jordskifteretten. Teorien skal gi en grunnleggende forståelse for hvordan en prosess i jordskifteretten **skal** og **bør** være, basert på forutsetninger for domstolsbehandling og prinsipper ved saksbehandling i jordskifteretten. Den videre analysen i kapittel 4, bygger på de innkomne svar i undersøkelsen som vil si noe om hvordan prosessen **er** i den aktuelle domstolen.

Først vil jeg presentere jordskifteretten helt generelt. Deretter presenteres en teori om institusjoner som danner grunnlaget for den videre teorien omkring saksbehandlingen i jordskifteretten. Teorien om institusjoner bidrar til å forstå hvorfor saksbehandlingen foregår slik den gjør på bakgrunn av loven og andre regler og retningslinjer.

Foruten teori som omhandler regelverket, forutsetninger for saksbehandling og selve saksbehandlingen, diskuteres også jordskifterettens rolle i samfunnet. Jeg vil omtale domstolens rolle i forhold til forvaltningsmyndighetene, og rettens egen rolle som konfliktløser og totalleverandør overfor subjektene.

Teorien gir også innsyn i tidligere undersøkelse som gir grunnlag for sammenligning og støtte til å forstå resultatene som presenteres i oppgavens analysedel.

Jordskifte som særdomstol og deres idé- og verdigrunnlag

*«Domstolene skal være uavhengige. De skal sikre og fremme rettsikkerheten og verne om rettsamfunnet. Domstolene skal til enhver tid ha høy tillit i samfunnet».*⁸

Jordskifteretten er en særdomstol, hvilket innebærer en begrenset saklig kompetanse til å behandle visse typer spørsmål som er uttrykkelig angitt i jordskifteloven av 1979. Med hjemmel i jordskifteloven kan enkelte saker behandles på samme måte som i de alminnelige domstolene. Et eksempel er tvister om eiendomsgrenser. De alminnelige domstolene løser tvister om gjeldende rettighetsforhold med utgangspunkt i lovgivningen. Jordskifteretten har

⁸ (Domstolenes idé- og verdigrunnlag)

den samme kompetansen, dog noe utvidet i det retten har anledning til å etablere nye rettigheter for en part. Som særdomstol har jordskifteretten anledning til å endre eiendoms- og bruksforhold. En annen forskjell mellom de alminnelige domstolene og jordskiftedomstolen er hvorvidt det må dreie seg om en tvist for at det skal behandles av en domstol.

Jordskifteretten kan trekkes inn i spørsmål hvor det ikke foreligger tvist, men bare et behov for å avklare rett. I NOU 2002:9 er det et formål med jordskifte at en ønsker å komme fram til hensiktsmessige totalløsninger under forutsetningene at det ikke skal påføre noen tap.

Uavhengig av frivillig eller tvungen deltagelse i en sak for jordskifteretten, kan slik deltagelse oppleves positivt for de involverte. Man kan for eksempel oppnå sosiale forbedringer og kanskje økonomisk nytte ved en jordskiftesak. Man kan til og med oppleve positiv miljømessige effekter. Domstoladministrasjonen har selv skrevet om ulike gevinstbetraktninger ved jordskifte som kan spille inn på den totale oppfatningen av den enkelte sak man deltok i. Selv om man kan finne direkte og utelukkende positive effekter ved et jordskifte, kan de ulike parter i en jordskiftesak ha ulik oppfatning av den behandling de har fått.

«Jordskifteretten har både juridisk, eiendomsfaglig og teknisk kompetanse. Ved behandlingen i jordskifteretten får derfor partene både juridiske, eiendomsfaglige og tekniske tjenester i en og samme sak. Partene får avgjort tvisten mellom dem og merket, innmålt og kartfestet grensene. Samfunnet får etter at saken er rettskraftig, tilgang til oppdatert og korrekt eiendomsinformasjon både ved kart og eiendomsbeskrivelser. Jordskifteretten er også pålagt å tinglyse alt av varig verdi som er fastlagt i saken»⁹

At jordskifteretten gir sine brukere en «pakke» ved å løse problemer de måtte ha og samtidig få disse kartfestet og registrert, må antas å være av betydning for hvordan man opplever prosess. Vi ser her at det er flere elementer ved en slik prosess hvor noe kan være mer eller mindre bra for de involverte. For å se på de enkeltelementer må vi forstå hvordan jordskifteretten arbeider. Underproblemstillingene gir uttrykk for at jeg søker å finne ut om det er deler av behandlingen som skiller seg ut positivt eller negativt hos partene.

Jordskifteretten har fått betegnelsen «totalleverandør». De har kompetanse til å løse flere og komplekse saksforhold i en og samme instans. Tvister som oppstår omkring eiendoms- og

⁹ (Domstoladministrasjonen 2008) s. 5.

bruksrettsgrenser er i stor grad knyttet til at det finnes dårlige matrikulære grunnlag (Rognes & Sky 2007). Privatøkonomisk er det viktig at man har dekkende og velfungerende eiendomsregistre. Eiendom og eiendomsregistrering kan ses på som en forutsetning for å legge til rette for en hensiktsmessig utnyttelse av arealressurser. Rettigheter blir beskyttet og gjør det mulig at eiendom kan fungere som et investerings- og panteobjekt og brukes i en økonomisk forstand. (Hegstad 2007).

Å eie en eiendom eller ha rettigheter til bruk på eiendom, er svært viktig både for samfunnet og enkeltindivider. Men å sitte med eiendoms- eller bruksrett trenger ikke være problemfritt, da utvikling over tid kan føre til ny eller endret bruk. Dette fører til behov for nye måter å utnytte eiendom på. Jordskifteretten fungerer som en konfliktløser fordi den sørger for å klarlegge rett og «rydder opp» i eiendomsforhold. En følge av dette kan være at man bidrar til gode naboforhold noe som kan resultere i mindre konflikter blant eierne. I følge Reiten (2012) har det vært meget sentralt i jordskifterettens arbeidsmåte å involvere partene og ansvarliggjøre dem i de løsninger som velges.

Det institusjonaliserte jordskifte

Sevatdal og Sky (2003) har tidligere definert institusjoner som regler og normer som danner spillerom for menneskelige handlinger. Reglene som danner spillerom i denne sammenheng kan for eksempel være lover og rettspraksis.

Dersom vi forsøker å anvende denne teorien om institusjoner på organet jordskifte, får vi en tilnærming der jordskifteloven, altså eiendomsretten styrer aktørers atferd. Lover og regler danner de institusjonelle rammevilkårene, dvs. spillereglene for samhandling mellom aktører på denne arenaen. Lovverket er det institusjonelle rammeverket for fast eiendom, grunneiere og parter er aktørene. Vi kan si at institusjonene former handlingen mellom mennesker ved at de danner rammer og gir et fritt spillerom innenfor disse rammene. Institusjoner reduserer usikkerhet fordi vi ut fra rammene vet hvordan vi skal og bør opptre, og like trygt vet vi hvordan andre vil opptre i en situasjon med gitte rammer. (Sevatdal & Sky 2003)

Sevatdal og Sky sin teori om institusjoner er utgangspunkt for teorien som omhandler domstolsbehandlingen i denne oppgaven. Saksbehandling, atferd og samspill mellom aktører i domstolene er dannet av rammene som lover, regelverk og normer setter. Denne teorien danner et grunnlag for oss til å forstå hva som ligger til grunn for domstolsbehandling og rammene rundt denne behandlingen.

Jeg velger å ikke fordype meg ytterligere i denne måten å definere jordskifte på. Snarere ønsker jeg å gi leseren et innblikk i hvordan jordskiftefaget kan forstås i et teoretisk perspektiv. Når rammene rundt en prosess i jordskifteretten er kjent for aktørene (partene) opplever partene en trygghet i at de får en rettferdig og anerkjent behandling. Endringer i institusjonene i jordskifteverket skjer ikke ofte, og dermed er det stabile og velfungerende rammer som sikrer en trygg opplevelse for partene.

Domstolprinsippene

Jordskifteretten som særdomstol er på linje med de ordinære domstolene omfattet av domstolprinsippene, der noen fremstår som spesielt viktig for jordskifteretten. Det gjelder særlig uavhengighetsprinsippet, disposisjonsprinsippet, forhandlingsprinsippet og det kontradiktoriske prinsipp. Disse prinsippene ligger til grunn for utøvelse av prosessreglene som følger av tvisteloven av 2005.

Uavhengighetsprinsippet handler om domstolenes institusjonelle uavhengighet fra de øvrige statsmaktene i landet. Dette kommer jeg tilbake til under avsnittet der jeg diskuterer domstolenes rolle i forhold til forvaltningen. Uavhengigheten gjelder ikke bare domstolene fra øvrige statsmakter, men også dommerens uavhengighet, generelt og i den enkelte sak. Verken retten eller den enkelte dommer skal la seg påvirke i noen form. At partene behandles rettferdig er viktig for hvordan man føler seg ivaretatt i prosess.

Disposisjonsprinsippet innebærer som hovedregel at det er partene som råder over tvistegenstanden i saken. Partene disponerer selv over kravet og måten det presenteres på i rettssak. Dette innebærer at retten holder seg innenfor de anførsler partene nedlegger som rammer for prosessen. Måten retten og dommer opptrer på overfor partene er viktig for at de skal føle at de bidrar til saken. Partene må dermed ikke føle at det de legger frem, ikke er av betydning slik enkelte av respondentene i min undersøkelse har nevnt.

I de rene jordskiftesakene får disposisjonsprinsippet en nyansert anvendelse, der retten gis en frihet til å gå utenfor aktuelle rammer i lovverket for å få til formålstjenlige løsninger. Disse unntakene er mest anvendbare i tilfeller der partene er enige om at retten kan gå ut over rammene av disposisjonsprinsippet.

Forhandlingsprinsippet i jordskiftesaker innebærer to hovedelementer. Retten kan bare bygge på de påstandsgrunnlag som er påberopt, og det er partenes hovedansvar å sørge for bevisføringen. Altså er det partenes ansvar å fremskaffe det faktiske grunnlag som retten skal

bygge sin avgjørelse på. I jordskifterettens arbeidsområde, av hensyn til tilrettelegging for selvprosederende parter, er det gitt uttrykk for at retten i en videre utstrekning kan bidra til bevisføring så lenge dette ikke går ut over rettens upartiskhet og nøytralitet.

Endelig har vi det kanskje viktigste domstolprinsippet. *Det kontradiktoriske prinsipp* bygger på hensynet til EMK art. 6 om at alle som deltar i en sak for domstolene har rett til en «fair trial». Den rettslige plasseringen finner vi i Tvisteloven. §§ 1 andre ledd og 11-1 tredje ledd. Hjemmelen i jordskifteloven ligger § 97 som gjør gjeldende kapittel 11 i tvisteloven. Kontradiksjonsprinsippet hovedinnhold innebærer at partene i saken skal ha tilgang til motparts anførsler. De skal kunne gjøre seg kjent med det motparten påstår og hva de begrunner sine krav med. Partene skal ha anledning til å sette seg inn i og ta til motmæle mot motpartens anførsler. Kontradiksjon er tilstrekkelig ivare tatt når partene har fått anledning til å sette seg inn i og ta til motmæle mot motpartens anførsler.

Kontradiksjon har vært sentral for meg gjennom utarbeidelse av spørreundersøkelsen. Jeg vet gjennom mine studieår ved UMB at kontradiksjonsprinsippet står sterkt i domstolene og er viktig for at partene skal bli fornøyde. Dette handler i alminnelighet om å føle seg rettfærdig behandlet og å få de samme muligheter som sin motpart, og dette har jeg prøvd å avdekke dette gjennom spørreundersøkelsen jeg har gjennomført.

Den åpenheten i prosessen som kontradiksjonen sørger for, er særdeles viktig for å skape gode relasjoner og gode prosesser. Å sørge for kontradiksjon er kanskje ekstra viktige i jordskifteretten da man står overfor en så betydelig andel av selvprosederende parter. Selvprosederende parter stiller også større krav til å følge opp veiledningsplikten.

Prosessledelse

I ovenstående avsnitt ble disposisjonsprinsippet presentert, og dette prinsippet må ses i sammenheng med dommernes virksomhet i prosess. Særlig er det rettens veiledningsvirksomhet som her står i fokus (Robberstad 2009).

I jordskifteretten er saksgangen preget av å være tilrettelagt for selvprosederende parter. Det er dermed viktig at de partene som fører sin sak på egenhånd, i utstrakt grad skal forstå hvilke prosesser som foregår. Ved formell prosessledelse skal retten veilede partene i saksbehandlingsspørsmål, som regler og rutiner for saksbehandlingen slik at partene skal være i stand til å ivareta sine rettigheter i prosessen. Den materielle prosessledelse gjelder rettens plikt og ansvar til å veilede om innholdet i saken.

Prosessledelsen speiler direkte dommerens evne til å lede partene gjennom en rettsprosess. Hans eller hennes egenskaper er viktige for å skape tillit til retten. En dommer som ikke følger opp sine parter kan føre til mindre fornøyde parter.

Retten har både rett og plikt til å veilede parter i prosess. Det kan i noen tilfeller være vanskelig å vite hvor langt denne veiledningsplikten strekker seg. Det er vanskeligere å definere en grense i den materielle veiledningen enn den prosessuelle. Veiledningens omfang er omtalt i tvisteloven § 11-5 der det eksplisitt uttrykkes at retten ikke må opptre på en måte som gjør den skikket til å svekke dens upartiskhet. Ei heller må den påta seg en granskende eller undersøkende rolle. Veiledningen skal være et virkemiddel som skal hjelpe til å utjevne styrkeforhold mellom parter og fremme en rettferdig rettergang, slik at retten er i stand til å treffe materielt riktige avgjørelser.

Dommeretikk

Dommerens rolle i enhver jordskiftesak er essensiell for partenes opplevelse av prosess. Dommeres personlige egenskaper kombinert med utøvelse av sin posisjon vil kunne utgjøre mye for partene i en jordskiftesak.

Etiske retningslinjer for hvordan dommere bør opptre i prosess er utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av Domstoladministrasjonen i 2006. Bakgrunnen for dette arbeidet grunner i noe mangelfulle regler og retningslinjer for dommeres yrkesutøvelse og dommerskikk. De etiske prinsippene for dommeratferd ble vedtatt i 2010 av Den norske dommerforening, Teknas etatsforening for jordskifterettene og Domstoladministrasjonen. (Arbeidsgruppe oppnevnt av Domstoladministrasjonen 2007).

«De etiske prinsippene for dommeratferd har som formål å fremme at dommerne opptre på en måte som skaper tillit til domstolene og deres avgjørelser. Prinsippene skal også tjene til opplysning om hva som er god dommerskikk».¹⁰

I utkastet til dommeretiske retningslinjer er det lagt vekt på behovet for skrevne regler som regulerer dommeres atferd. Dommernes yrkesutøvelse er langt på vei gitt retningslinjer gjennom prosesslovgivningen, i tillegg til § 55 (Domstolloven 1915), tredje ledd som sier:

«En dommer er uavhengig i sin dømmende virksomhet. En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt.»

¹⁰(Etiske prinsipper for dommeratferd 2010) s.1.

I utkastets kapittel III «Særlig om dommerens opptreden under rettssaker», § 17 «Opptreden i retten» beskrives dommerens forhold til prosessledelsen. De etiske retningslinjene for dommere sier på s.16, dette om dommerens atferd.

«Dommeren skal ikke være partisk eller forutinntatt, og skal heller ikke fremstå slik. Dommeren må i denne forbindelse være oppmerksom på at så vel uttalelser som tonefall og kroppsspråk kan gi signaler en part eller vitne kan tolke som at dommeren er partisk eller forutinntatt. Det samme gjelder avbrytelser som kan gi en part eller vitne inntrykk av å ikke ha fått komme tilstrekkelig til orde».

Arbeidsgruppen legger også vekt på at de involverte partene skal føle at prosessen er rettferdig og ikke preget av jordskiftedommerens væremåte eller forutinntatthet. Det er forsøkt tatt hensyn til disse retningslinjene i utarbeidelse av undersøkelsen da disse retningslinjene danner et grunnlag for hvordan dommere skal opptre i prosess for å skape trygge rammer for partene.

Sakstypene¹¹

Som særdomstol har jordskifteretten bare anledning til å behandle de sakstypene som er uttrykt i jordskifteloven. Jordskifterettens hjemmel omfatter rettsendrende saker, rettsfastsettende saker, skjønn etter særlover, voldgiftsmakeskifte og kombinerte saker. Jeg vil i det følgende bare presentere de sakstypene som behandles i denne undersøkelsen. Som beskrevet i omtale av utvalg, omhandler denne oppgaven bare de sakstyper som forekommer hyppigst ved Nord-Trøndelag jordskifterett. Det vil i praksis si sakstypene §§ 2 bokstav a – g, 88 og 88a.

Rettsendrende saker

Rettsendrende saker kjennes som de typiske jordskiftesakene. De har til formål å være virkemidler for å endre bruken eller å endre selve eiendommen og tilhørende rettigheter. Disse virkemidlene har virking for alle eiendommer i landet, dette gjelder også i urbane strøk som byer og tettsteder dersom loven ikke eksplisitt uttrykker noe annet.

¹¹ Alle bilder som beskriver sakstypene er hentet fra (NOU 2002:9)

Paragraf 2 bokstav:

- a) *«løyse opp sameigetilstanden når grunn eller rettar ligg i sameige mellom bruk. Paragrafen er et virkemiddel for løse opp realsameier»*

Paragrafen er et virkemiddel for å løse opp realsameie. Regelen gjelder for jordsameie, ikke for andre typer sameier. Regler for slik oppløsning finnes i Lov om sameige av 1965. Realsameie er en type sameie der grunn og eller rettigheter ligger i sameie mellom bruk og ikke mellom personer. Jordskifterettens hjemmel strekker seg til å løse opp sameiet og fordele arealene på den enkelte sameiedeltager tilsvarende sin andel i sameie.

- b) *«forme ut eigedomar på nytt ved ombyting av grunn og rettar.»*

Regelen gir hjemmel for omforming av eiendommer, også kalt arealbytte. Paragrafen kan brukes til å avhjelpe arronderingsmessige problemer. For eksempel ved teigblandinger som vanskeligjør utnytting av areal og retter. Dersom man går utover bytteaspektet i sakstypen beveger man seg over i andre former for transaksjoner. Dette krever andre rettslige regler for gjennomføring.

c) Bruksordning

1. *«gi reglar om bruken i område der det er sambruk mellom eigedomar.»*
2. *«gi reglar om bruken i område der det ikkje er sambruk mellom eigedomar, når jordskifteretten finn at det ligg føre særlege grunnar.»*
3. *«gi reglar om bruken i område i det samiske reinbeiteområdet der det går føre seg reindrift. Retten kan ikkje regulere tilhøva mellom dei som utøver slik reindrift»*
4. *«gi reglar om bruken i personleg sameige i skogeigedom og i fjellstrøk som for storparten ligg over barskoggrensa når det ligg føre særlege grunnar.»*

Bruksordningsreglene gir jordskifteretten anledning til å gi regler om organisering og utnyttelse i områder der partene etter et jordskifte skal samarbeide. Bruksordningsreglene er ikke ment å endre eksisterende eiendoms- og bruksrettsforhold, men å gi regler om hvordan bruk og rett skal utøves. I jskl § 35 finner vi en opprømsing av hva

en bruksordning kan inneholde, listen er ikke uttømmende. Denne regelen gir også en utvidet hjemmel til å løse opp sameier som ikke er rettslig begrunnet. Vilkåret er at jordskifteretten da må finne at det foreligger særlige grunner for oppløsning. Med denne hjemmelen har jordskifteretten fått kompetanse til å gi regler om at jord som ligger i eneeie til eiendom, skal brukes sammen eller i sambruk med andre eiendommer på nærmere fastsatte måter og vilkår. Det er en intensjon om at denne paragrafen skal anvendes før oppløsning av sameie. Jf. Jskl § 26.

d) «avløse bruksretter som er nemnde i § 36.»

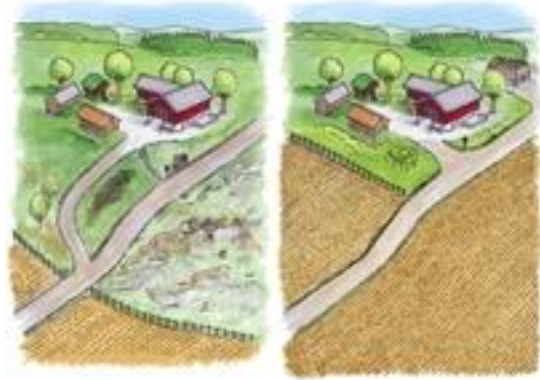
Denne regelen gir hjemmel til å avløse bruksretter som egen sak, med henvisning til den uttømmende listen i jskl § 36 med hvilke retter som kan avløses. Paragrafen kan også brukes i større saker der avløsning oppstår som en del av et annet krav.

e) «skipe slike sams tiltak som er nemnde i § 34 a og tørrleggingstiltak etter § 30 i vannressursloven.»

I noen tilfeller kan det være hensiktsmessig å gjøre felles investeringer for å optimalisere utnyttelse av eiendom. Lovteksten benytter terminologien, «skipe», hvilket betyr å få i stand nye tiltak og eller endre på utforming av eksisterende tiltak. Rettspraksis har fastslått at i slike tilfeller er det tilstrekkelig å endre på antall deltagere i et tiltak Jf. Rt. 1987 s. 595. Ofte vil det være behov for å gi føringer for gjennomføring og for den videre forvaltningen av tiltaket.

f) «forme ut og dele eigedomane når grunn og rettar skal avhendast i samsvar med formålet i lov 12. mai 1995 nr. 23 om jord.»

Regelen gir hjemmel for jordskifteretten til å dele eiendom når grunn eller retter skal avhendes. Ved eiendomsdeling og utforming ved salg av tilleggsgjord er det ofte nødvendig med konsesjon og delingstillatelse, noe retten foretar som et ledd i saksgangen. Jordlova av 1995 og Plan- og bygningsloven av 2008 står sentralt i denne loven da man ikke skal gå utover formålet og reglene i disse lovene.

g) «dele ein eigedom med tilhøyrande rettar etter eit bestemt verdiforhold.»
Eiendomsdeling etter bestemte verdiforhold

Vilkår i denne regelen er at de nye eiendommene som dannes ved delingen skal stå i et bestemt verdiforhold til hverandre. I denne sakstypen finnes jordskiftelovens hjemmel for å dele personlige sameier. Grunnlaget er ønsket om å skape tjenlige eiendommer.

Rettsfastsettende saker

§ 88 Grensegang

Jordskifteretten kan som egen sak klarlegge, merke og beskrive grenser for eiendom og alltidvarende bruksrett. Det er ikke vilkår om tvist i sakstypen, men tvist kan avgjøres ved dom dersom det skulle oppstå underveis.

§ 88 a Rettsutgreing

Typiske saker dreier seg oftest om klarlegging og fastsetting av hvem som innehar eiendoms- eller bruksrett. Vilkår for å kunne kreve rettsutgreing er at det må være realsameie eller rettslig betinget sambruk mellom eiendommer.

Vilkårene for å kreve jordskiftesak

Jordskifteretten er en særdomstol som krever positiv hjemmel i lov for å behandle spørsmål. Når det er klart at retten kan behandle den type spørsmål den blir stilt overfor, er det videre krav om at en del grunnleggende forutsetninger er oppfylt. Vi kaller disse forutsetningene for vilkår, der vi skiller på de ulike vilkårene for å kunne kreve sak. Man har vilkår som må oppfylles uavhengig av type sak og domstol man ønsker en sak for. Deretter har man vilkår som må oppfylles i forhold til særdomstolen og den enkelte sakstype.

Formelle vilkår

Formelle vilkår omtales også som de absolutte prosessforutsetningene. Disse gjelder uavhengig av om man ønsker behandling for en alminnelig domstol eller særdomstol. De gjelder også uavhengig av hvilken type sak man ønsker å få behandlet. Med prosessforutsetninger mener vi at enkelte forutsetninger må foreligge for at en domstolsbehandling skal være mulig. At prosessforutsetningene er absolutte innebærer at det er retten selv som plikter å ta hensyn til av eget tiltak. Altså må retten forsikre seg om at visse forutsetninger er til stede før en kan ta en sak opp til behandling i domstolen. Slike prosessforutsetninger dreier seg blant annet om saklig og stedlig kompetanse, partsevne og litispensens.

Materielle vilkår

Når vi snakker om vilkår for å kunne kreve jordskiftesak må vi skille på vilkårene for å kreve sak i henhold til §§ 2 bokstav a – i, 88 og 88 a. Grunnen til dette er at § 2 har en videre omfavelse av vilkår enn §§ 88 og 88 a. Vilkårene for å kreve sak henhold til § 2 er at det totalt sett må skapes en skiftegevinst og ingen av partene skal lide tap, en såkalt tapsgaranti. Denne tapsgarantien gjelder altså ikke i §§ 88 og 88a.

Jordskifte

Jordskifteloven § 1 beskriver hovedvilkåret for å kreve jordskiftesak. Vilkåret beror på at det må være vanskelig å utnytte eiendommen slik den ligger i dag, sett i forhold til de driftsmåter og utnyttingsformer som for tiden er aktuelle.

§ 1. Eigedomar som det er vanskeleg å nytte ut på tenleg måte etter tid og tilhøve, kan leggjast under jordskifte etter denne loven.

Det same gjeld når tilhøva vil bli utenlege som følgje av:

a) gjennomføring av tiltak, bygging, utbetring, vedlikehold og drift av anlegg, herunder nedleggjing av private jernbaneovergangar.

b) offentlig regulering av eigarrådvelde.

Paragrafen har gitt rom for tolkning av ordlyden da den bærer preg av å være en dynamisk regel. Ordlyden «tid og tilhøve» gir uttrykk for at bruk og utnyttelse vil være i konstant endring. Uttrykket fanger opp at forhold forandrer seg, slik at nye utnyttingsmåter stadig blir aktuelle, og at det også stadig kan finnes nye måter å løse problemer på etter jordskifteloven. Selv om subjektene besitter eiendommene i den tiden jordskifteretten bringes på banen, og det er deres subjektive ønsker som er grunnlaget for saksanlegg, er det opp til retten å avhjelpe eiendommene som er utjenlige slik de foreligger nå. Jordskifterettens dynamiske regler tar høyde for at de subjekter som på det aktuelle tidspunkt besitter eiendommen, sannsynligvis ikke skal besitte eiendommen til evig tid. De sørger for at eiendommene også vil gjøres tjenlige for eventuelle etterkommere. Med dette i bakhodet er den objektive nytte vurderingen et hensiktsmessig prinsipp som gjør jordskifteretten til en aktuell problemløser for eiendom, nå og i framtiden.

At det er vanskelig å «nytte ut» eiendommen på tjenlig måte trenger ikke bety at det drives landbruk på den aktuelle eiendom. At man ikke kan bruke sin eiendom i den virksomhet den er tiltenkt er tilstrekkelig. Vi skal også ha klart for oss at å «nytte ut» ikke trenger å bety bruk til produksjon i det hele tatt, det kan også dreie seg om vern, alene og/eller i kombinasjon med produksjon, utvikling og utbygging. Det dynamiske aspektet ved regelen gjør at en hele tiden må ha fokus på at det er eller vil bli vanskelig å utnytte eiendommen etter den bruksformen som ligger til området i «tid og tilhøve».

Paragrafens andre ledd er ment å omfatte forhold ved eiendommen som «vil bli» utjenlige. Da loven uttrykker at forhold som vil bli utjenlige kan legges under jordskifte, betyr dette at jordskifte kan fremmes før tiltak blir synlige i terrenget. Et eksempel på et slikt tilfelle er dersom det foreligger en offentlig innskrenkning av eierrådigheten gjennom et forvaltningsvedtak, for eksempel ved reservatfredning.

Eiendomsbegrepet i jordskifteloven har blitt gitt en videre betydning enn den man av alminnelighet kan oppfatte. Eiendomsbegrepet er ment å bety en enhet der alle bruksnummer er samlet hos én eier. Altså alle bruksnummer med samme eier innenfor et skiftefelt er én eiendom. (Øvstedal & Austenå 2000).

Vilkåret om at det gjennom jordskiftet skal skapes en skiftegevinst finnes i Jordskifteloven § 3 bokstav a.

§ 3. Jordskifte kan ikke fremmast:

a) dersom kostnadene og ulempene blir større enn nytten for kvar einskild eiendom.

Vilkår om skiftegevinst gjelder ikke for den enkelte eiendom som deltar i et jordskifte. Når alle eiendommene som omfattes av skifte har oppnådd en tjenlighetsforbedring totalt sett, anses dette vilkåret for å være oppfylt.

«Nytte» er også et ord som har en vid betydning. Det kan være vanskelig å definere og finne nytten og ulempene av skifte. Prinsippet retten jobber etter er at man finner forskjellene før og etter skifte. Nyttens kan være så mangt, den kan knyttes direkte opp mot kostnadsbaserte former å måle nytte på, som større inntekt av mer hensiktsmessig teigstørrelse for eier. Men man kan også måle nytte ved at man får klare samarbeidsforhold, gode grenseforhold og herav gode naboforhold.

Det er viktig, om ikke avgjørende, å være klar over nytte og ulemper på et tidlig stadium i en jordskifteprosess siden dette er noe som preger partene i veldig stor grad. Analyser gjort i forbindelse med denne undersøkelsen viser nemlig at respondentene i stor grad tillegger sluttproduktet vekt når de evaluerer prosessen i jordskifteretten. Ulemper som medfølger en ny utforming av eiendommene, eller nytte av at naboskapet forbedres ved å endelig få klarlagt grenser mellom eiendommer. Nytte og ulemper er av stor betydning for hvilket inntrykk man sitter igjen med etter en rettsprosess. Fokus på hvilke ulemper som kan komme ved en løsning bør kartlegges tidlig i prosessen slik at man kan søke å unngå det som vil fremstå som klare ulemper. Under har jeg fremstilt nytte og ulemper i figurer for å forklare hva nytte og ulemper kan medføre og komme av.

Typer av nytte	Disse typene av nytte kan blant annet knytte seg til:
<ul style="list-style-type: none"> • Teigstørrelse • Teigform • Transport • Gjerde • Veger • Fellestiltak • Rettsklarlegging • Bruksretter • Organisering 	<ul style="list-style-type: none"> • Inntekt på avling • Kostnader ved etablering • Kostnader ved drift • Omleggingskostnader • Transaksjonskostnader • Kostnader ved alternative prosesser

Figur 8. Typer av nytte

Typer av ulemper	Typer av kostnader
<ul style="list-style-type: none"> • Markedsverdi • Bruksverdi (Driftsulemper, andre løpende kostnader, tilpasningskostnader mv.). • Teigform • Veger • Nabokonflikter 	<ul style="list-style-type: none"> • Bruksverdi • Salgsverdi • Fellesinvesteringer • Forutsatte investeringer/vederlag • Prosess/sakskostnader • Tilpasningskostnader

Figur 9. Typer av ulemper og kostnader

Vi ser altså at nytte og ulempe-begrepene har betydning som omfavner mer enn bare kroneverdier. Kostnadsbegrepet derimot er knyttet direkte opp mot kroneverdien, der alle former for kostnader som følger en jordskiftesak er medregnet, også saksomkostningene.

I forbindelse med vurdering av vilkårene er vi nå kjent med at det skal skapes en netto nytte i skiftefeltet. Denne nyttevurdering skal være objektiv. Det heter seg at man skifter mellom eiendommer, ikke mellom personer. Ved vurdering av nytte og tap knyttet til jordskifte må altså retten se bort fra den aktuelle eier og velge løsninger som vil være tjenlige for den konkrete eiendommen i tilknytning til aktuelt sted og aktuelle utnyttelsesmåter. (Øvstedal & Austenå 2000). Det rettslige utgangspunkt er klart en objektiv nyttevurdering.

Rettsavgjørelsen **Rt.1995 s. 1474** «grusdommen» viser at subjektive hensyn langt på vei kan settes til side. Likevel åpnes det i loven for at retten i enkelte tilfeller må ta individuelle hensyn. Jskl § 42 gir hjemmel for retten til å ta individuelle økonomiske hensyn dersom det må foretas investeringer i et skifte. Jf.§2 bokstav e, «felles tiltak». En må altså ta individuelle hensyn dersom det er fare for konkurs og personlig ruinering som følge av et tiltak.

Grensegang

I de rettsfastsettende sakene er det ikke vilkår om at eiendomsforholdene er eller vil bli utjenlige, ei heller er det et vilkår at det skal skapes en skiftegevinst i disse sakstypene. I disse sakstypene avgjør man hva som er gjeldende rett, man endrer ikke rettighetsforhold på den måten man gjør i § 2- sakene. Derav er det ikke et krav om at det må foreligge tvist som utgangspunkt for saken, det er f.eks. nok at grensene mellom to eiendommer er uklare.

De materielle vilkårene om utjenlighet og skiftegevinst gjelder altså ikke ved en grensegang. Vilåret som ligger til grunn for denne sakstypen er at det må dreie seg om grenser for eiendom eller en alltidvarende bruksrett som er uklare eller omtvistet. Det er her snakk om alltidvarende bruksretter, ikke negative eller personlige servitutter.

Rettsutgreiing

Heller ikke ved rettsutgreiing med hjemmel i Jskl § 88a. gjelder vilkårene i §§ 1 og 3a. I likhet med forutsetningene i § 88 skal det her ikke skiftes areal, bare avklare gjeldende rett. En vurdering av nytte og tap er dermed ikke relevant. Det er likevel vilkår som må foreligge for at retten skal kunne bruke § 88a. Det må være eier av grunneiendom eller innehaver av alltidvarende bruksrett som krever saken, og det må dreie seg om et sameie eller rettslig

begrunnet sambruk. Det er også et vilkår at rettsutgreiingen må være nødvendig av hensyn til rasjonell bruk av området.

Rettsutgreiing innebærer at retten foretar en klarlegging og fastsetting av eiendoms og bruksrettstilstandene på eiendom der det er sameie eller rettslig begrunnet sambruk.

Geografisk virkeområde

Med hjemmel i Jskl § 1a. kan jordskifte kreves for alle eiendommer i Norge, uavhengig av geografisk plassering. Ved lovendring i 2006 gikk man fra å ha en jordskiftelov som var begrenset til å gjelde i LNF-områder til å omfatte også de urbane områdene i Norge, og jordskifteloven fikk dermed et utvidet geografisk virkeområde.¹²

Saksgangen i jordskifteretten

Jordskifteretten behandler en rekke sakstyper med ulikt antall parter, ulike størrelser på eiendommer, ulik beliggenhet og ulikt konfliktnivå. Dette gjør at saksbehandlingen vil variere en del fra sakstype til sakstype og fra sak til sak. I de fleste saker er jordskifteretten satt med en jordskiftedommer og to meddommere, og partene opptrer uten advokat. På grunn av ulik kompleksitet i sakene retten behandler vil også dette variere.

Som regel er saksgangen lik i de fleste saker, men omfanget av saksgangen vil altså variere. I figuren under gir jeg en oversikt over hvordan en sak i jordskifteretten kan se ut fra man har et tilfelle av uklare eiendomsforhold til løsning fra retten vedtas og registreres.

¹² Jordskifte - (LMD)

Krav	<p>Partene bringer fram et spørsmål de ønsker å få avgjort for jordskifteretten. Det er deretter opp til jordskifteretten å vurdere om vilkårene for å fremme sak er til stede. Jf. vilkårene for å kreve sak (jskl §§ 1 og 3 bokstav a).</p> <p>Jordskifteretten varsler deretter naboer og andre som vil bli berørt av den aktuelle saken.</p>
Saksforberedelse	<p>Saksforberedende rettsmøter for å klarlegge hva saken dreier seg om og hvilke synspunkter som ligger til grunn. Retten avgrensar jordskiftefeltet og jordskiftekravet i de saker der dette er nødvendig og orienterer seg om rettigheter innad i skiftefeltet.</p> <p>Disse saksforberedende møtene holdes som regel før ordinære rettsmøter. De brukes for at jordskifteretten skal kunne danne seg et bilde av hva saken dreier seg om og om det dreier seg om spørsmål som retten kan avhjelpe.</p>
Fremme	<p>Retten avgjør om saken fremmes på bakgrunn av om de materielle vilkårene i §§ 1 og 3a er oppfylt.</p>
Rettsklarlegging - Tvisteløsning	<p>I denne delen av prosessen holdes det ordinære rettsmøter der retten ofte drar ut på befaring/synfaring av området som saken dreier seg om. Retten forsøker å innhente så mye opplysninger som mulig gjennom disse synfaringene.</p> <p>Det er partene som har ansvar for å skaffe til veie nødvendig informasjon som skal opplyse saken, slik at retten kan treffe en riktig avgjørelse. Derfor deltar ofte partene på synfaringen og orienterer om sine opplysninger og synspunkter på området. De kan påvise grensemerker og fortelle hvor grenser går og hvordan utnyttelsen av området har vært før og nå.</p> <p>Teknisk arbeid både ute og inne er også en del av rettsklarleggingen. Det tekniske arbeidet foretas ofte av ingeniørene ved jordskifteretten og går ut på at man reiser ut for å måle inn grensemerker og andre detaljer i marka inn på kart som skal brukes i den videre arbeidet til</p>

	<p>jordskifteretten.</p> <p>Avhengig av hvilken sakstype retten behandler, hender det at areal må verdsettes. Da utfører retten bonitering og verdsetting av nødvendige arealer for å finne verdien på det arealet som skal skiftes.</p>
Skifteplan	<p>I de rettsendrende sakene utarbeider retten ulike forslag til ny utforming av eiendom og rettigheter i området. Dette kalles en skifteplan. Denne legges frem for partene i rettsmøte der partene kan komme med kommentarer. I enkelte tilfeller kan det være nødvendig å utarbeide nye eller endrede skifteplaner dersom partene ikke er fornøyd med første fremleggelse.</p> <p>Hvis det er nødvendig kan retten vedta midlertidige bruksregler mens jordskiftet pågår for å hindre bruk av området som ikke er i tråd med jordskiftet.</p>
Vedtak	<p>Den endelige skifteplanløsningen vedtas og retten foretar en kontroll av at vilkårene som lå forut for skiftet fortsatt er oppfylt.</p>
Avslutning	<p>Retten foretar stadfesting i form av teknisk arbeid der nye grenser merkes i terrenget av retten. Noen ganger blir partene invitert til å være med på denne merkingen.</p> <p>Retten foretar også utarbeidelse av kart som viser nye grenser, tiltak mv.</p>
Anke	<p>Hvis man ikke er fornøyd med jordskifterettens avgjørelse kan den ankes til jordskifteoverretten eller lagmannsretten.</p>
Tinglysning og matrikkelføring	<p>Retten sender melding til matrikkelmyndighet om rettens resultat og får disse opplysningene registrert i eiendomsregisteret.</p>

Figur 10. Forenklet versjon av saksgangen i jordskiftesak.¹³

¹³ Egendefinert figur

Saksbehandlingsfeil og ankemulighetene

At noen ønsker en sak anket, er et tydelig tegn på at man er misfornøyd med noe ved behandlingen og/eller resultatet. Man kan være misfornøyd med ulike elementer ved en prosess fra start til slutt i jordskifteretten. Hvis man er misfornøyd med dommeren man hadde i sin sak, kan dette klages inn for «Tilsynsutvalget for dommere». Hvis man mener andre feil er begått, kan anke være en mulighet dersom vilkårene for anke er oppfylt.

Saksbehandlingsfeil danner et grunnlag for å anke sitt spørsmål for en ny behandling. Med dagens tvistelov foreligger ankemuligheten i to ulike plan, anke over dommens innhold og anke over saksbehandlingen. Den 22. mars 2013 ble det lagt frem forslag om vedtak til ny jordskiftelov. I lovforslaget er det blitt foreslått å avvikle dagens ankeordning i jordskiftedomstolene. Slik det fremgår av proposisjonen skal alle anker behandles av lagmannsrettene. Dette medfører at lagmannsretten skal få nødvendig jordskiftefaglig kompetanse for å behandle sakstyper som er typiske for jordskifterettene. Den nye ankeordningen skal gjøre det enklere for brukerne av loven å orientere seg i rettens regler.

Som følge av domstolorganiseringen og dagens jordskiftelov, kan avgjørelser fra jordskifteretten bare overprøves av en overordnet domstol. Ankemuligheten er i dag todelt. Mulighetene er henholdsvis, anke over saksbehandlingen til lagmannsretten eller anke over avgjørelsens materielle innhold til jordskifteoverretten. Deretter er anke til høyesterett en siste mulighet dersom man ved overprøvingen heller ikke er fornøyd med rettens avgjørelse. Figuren under viser at dom, rettsfastsettende vedtak, tiltaksjordskifter og enkelte anker over kjennelser mv. kan ankes til lagmannsretten. I alle andre tilfeller er ankeinstansen jordskifteoverretten.

Figur 11. Jordskifteorganets strukturelle oppbygging. (Domstoladministrasjonen)

Enkelte av sakene i min undersøkelse hadde blitt anket og behandlet i lagmannsretten eller jordskifteoverretten. Resultatet etter ankebehandling viste seg å være positiv og sørget for fornøyde parter. Det antas å være betryggende for parter å vite at rettssystemet gir mulighet for å klage dersom man skulle føle seg urettferdig eller dårlig behandlet, og få prøvd sin sak på nytt.

En av respondentene i min undersøkelse beskrev sitt møte med jordskifteretten og utfallet av sin sak i jordskifteretten og lagmannsretten.

«Dommen i jordskifteretten ble anket til lagmannsretten, hvor dommeren tok hensyn til all dokumentasjon i saken. Dommen ble derfor omgjort, og vår part fikk medhold. Denne dommen ble anket inn for Høyesteretts kjæremål, som aviste saken for Høyesterett. Dommen i Lagmannsretten ble derfor rettskraftig. Fordi at dommer i jordskifteretten opptrådte partisk og arrogant, medførte dette store kostnader (Saks-kostnader) i en sak som burde fått en riktig dom i jordskifteretten. Etter min vurdering burde dette fått konsekvenser for dommeren, som plikter å forholde seg til skriftlig dokumentasjon».

§88, Ikke medhold

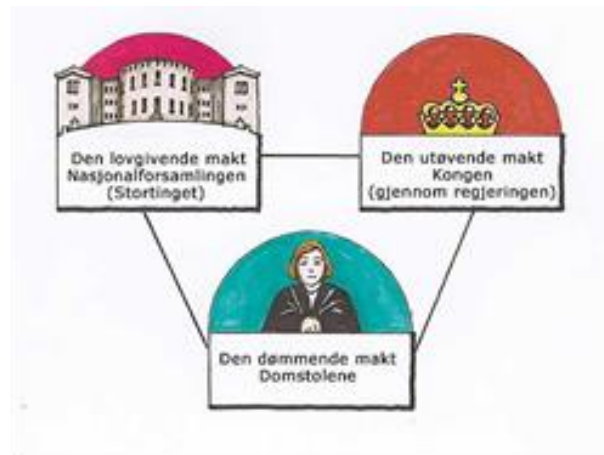
Domstolene og forvaltningen

«Den dømmende Magt bør være særskilt fra den lovgivende og udøvende.»¹⁴

Det har gjennom tidene vært mye omdiskutert hvilken rolle jordskifteretten har i dagens samfunn og hvilken rolle den burde ha. Det har vært reist spørsmål ved om jordskifterettens oppgaver har for like trekk med forvaltningsmessige arbeidsoppgaver, at den heller burde være organisert som et forvaltningsorgan. I Norge skiller vi på oppgavene som utføres i domstolene og forvaltningen fordi det dreier seg om to forskjellige typer makt. Derfor vil jeg kort beskrive hvordan den norske stat er bygd opp med tanke på utøvelse av makt. Vi sier gjerne at statsforfatningen i Norge er delt inn etter tre maktprinsipper, disse er:

¹⁴ Den sjettede grunnsetning av 16. april 1814. (NOU 1999:19) s. 122-123.

- Lovgivende makt
- Dømmende makt
- Utøvende makt/ forvaltning

Figur 12. Maktfordelingsprinsippet i Norge. (Kran u.å)

Domstolene i Norge er en del av den dømmende makt og jobber etter den

dømmende virksomhets oppgaver. Skillet mellom domstol og forvaltning har

tradisjonelt vært definert ved at den dømmende makt avgjør hva som er gjeldende rett og forvaltningens oppgave er å skape ny rett.

Jeg ønsker ikke å gå nærmere inn i diskusjonen om jordskifteretten burde eller ikke burde være organisert som domstol da dette er grundig gjennomgått blant annet i NOU 2002:9. Det jeg ønsker å fremstille ved å skildre forskjellen på domstol og forvaltning er jordskifterettens posisjon i beslutningstaking som gjøres uavhengig og uten påvirkning fra andre statsmakter.

Domstolenes rolle i samfunnet sier oss noe om hva man kan forvente når man befinner seg innenfor domstolenes rammer. At domstolen står sterkt og stødig i vår maktfordeling gir parter som deltar i prosesser for domstolene en sikkerhet for at deres rettigheter ivaretas. Jf. uavhengighetsprinsippet som beskriver rettens og den enkelte dommers uavhengighet i forhold til andre statsmakter og påvirkning utad.

Jordskifterettens som konfliktløser

Jordskifteretten har lang tradisjon og erfaring med å løse spørsmål knyttet til fast eiendom.

Konflikter som knytter seg til fast eiendom er preget av å være knyttet til en bestemt

lokalisering. (Rognes & Sky 2007). Det kan dreie seg om blant annet eiendoms- og bruksrett,

utforming av nye tiltak, arealdeling mv. I disse tilfellene er det eiendommen som er gjenstand for saksbehandlingen og tvisteløsningen. Det følger av saksbehandlingen at løsningene

jordskifteretten vedtar, blir registrert og følger den enkelte eiendom. Selv om det er

subjektene som setter i gang og driver denne prosessen, er det altså ved objektene det skjer endringer og som vil være den gjeldende rettstilstand for framtiden.

Som konfliktløser forsøker jordskifteretten å dempe de konflikter som har oppstått forut for en prosess eller som oppstår underveis i en prosess. Det knytter seg sterke følelser til fast eiendom. Det bidrar til å øke tilknytningen til saken og sakens konfliktnivå. Som ansatt i jordskifteretten, enten som dommer, fullmektig eller ingeniør vil man måtte benytte seg av de hjelpemidler loven fremsetter. På dette området innehar de ansatte i jordskifteretten et fortrinn da jordskifteloven har store muligheter for å finne kreative løsninger i konflikter og sørge for forutsigbare planer og prosesser. Ingeniørene bidrar også til konfliktløsning ved det arbeidet de utfører i felt, og deres nære kontakt med partene. (Reiten 2012).

Det må antas at det internt i jordskifterettene ønskes å oppnå en høy andel av fornøyde parter. Rettens evne til å løse konflikter mellom parter ses på som svært viktig i denne sammenheng. Dersom forholdet mellom parter har vært konfliktfylt forut for saken eller det oppstår konflikter underveis, vil parter som opplever at konflikten løses, være fornøyde.

Rognes og Sky (2007) skriver at de i tidligere studier har observert at gjentatt fremlegging av skifteplaner for de involverte partene virket konfliktdependende, da de hadde færre innvendinger for hver fremleggelse av plan.¹⁵ Denne undersøkelsen presenteres mer dyptgående under avsnittene som omfatter «Tidligere undersøkelser». De beskriver også at det forberedende arbeidet jordskifteretten gjør med å klarlegge rettsforhold og sørge for en felles forståelse av faktum samt å utarbeide ny eiendomsutforming etter bestemte objektive prinsipper, må virke avklarende og endelig konfliktdependende. Usikkerhet kan også være en kilde til misnøye og konfliktskapende situasjoner.

Som vi ser har jordskifteretten gode muligheter for kreative og åpne løsninger i prosess, noe en antar virker betryggende på de involverte parter. Kanskje kan man gå så langt som å si at partene opplever prosessen som mindre belastende og er mer fornøyd med prosessen når retten har et så stort fokus på konfliktløsning og åpne prosesser i utgangspunktet.

I en rapport fra Domstoladministrasjonen, «Gevinstbetraktninger ved jordskifte», som gjelder ressursbehovskartlegging i jordskifterettene, konkluderer arbeidsgruppen med at konfliktnivå varierer med de ulike sakstypene, men trekker fram at saker slik som oppløsning av sameie og saker om felles tiltak utpeker seg som mer konfliktfylte enn for eksempel naturvernsaker. (Domstoladministrasjonen 2008). At konfliktnivået er noe høyere i disse sakene kan

¹⁵ Rognes og Sky 2003:976).

begrunnes med at det som oftest i slike saker er snakk om privat fast eiendom som angår de berørte direkte, og dermed kanskje har en større betydning i det daglige for den enkelte part.

Resultatene av spørreskjemaundersøkelsen som skal kartlegge fornøydhet blant brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett, viser mange som oppgir at det ikke var konflikt tilknyttet den saken de var en del av. Selv om det viste seg at konflikt ikke var utgangspunkt for mange av sakene for retten, må det antas at det er viktig og betryggende for partene at retten er i stand til å løse konflikter som måtte oppstå. MMI-undersøkelsen avdekket også at dommerens evne til konfliktløsning var en av jordskifterettens sterkeste sider. Rettens evne til konfliktløsning henspiller altså til hvordan man oppfatter dommeren i prosessen. Vi skal også se at konfliktløsningen henger sammen med atferd i mekling og ordinær prosess. Dette vil utdypes i avsnittet som omhandler mekling i domstolene.

En må anta at det overordnede mål for konflikthåndtering ved spørsmål som dreier seg om fast eiendom, er å få i stand gode avtaler som ivaretar partenes interesser. En må sette subjektene i fokus slik at man kan sikre lik og rettferdig behandling som er tids- og kostnadsbesparende for retten og partene.

Effekter av jordskifte

Jordskifte har ulike effekter, disse kan knyttes direkte opp mot partene. Partene vil uten tvil sitte igjen med en følelse av å ha tapt hvis det er effekter som påvirker økonomi, men også hvis det skaper strid mellom naboer. Mange kan også sitte igjen med følelsen av å ikke ha fått endret på sin utjenlighet. Fokus på effekter i ulike sakstyper er noe retten kan vinne på i forhold til sitt eget renommé, ved å sørge for flest mulig fornøyde parter

Sky (2009) skriver at jordskiftets effekter kan være så mangt, og påstår langt på vei at det er den samfunnsøkonomiske nytte som har vært det sterkeste argumentet for jordskiftene opp gjennom årene. Jordskifte kan brukes som et virkemiddel for å endre utjenlige eiendoms- og rettsforhold ved å sørge for å få mer rasjonelle driftsenheter som er til samfunnets beste.

Med denne innfallsvinkelen er det eiendom og samfunnet som er fokuset. Går vi ned på individnivå finner vi personene som er involvert i prosessen. Det er de som er utslagsgivende for hvilke fastsettelser eller endringer jordskifteretten er i stand til å gjøre. Partene, altså grunneiere og rettighetshaverne, har neppe storsamfunnet og den samfunnsøkonomiske nytten i tankene når de går i gang med en prosess for jordskifteretten. Det er nok heller en situasjon som de som personer har behov for å avklare eller endre for deres egen nytte.

Effektene som den praktiske løsningen medfører, medfører også en følelse av bedring eller forverring av eiendommen. Jeg fremsatte en underproblemstilling som tok sikte på å avdekke sluttproduktets betydning for hvordan partene opplever å være part i en sak for jordskifteretten. Analysene vil vise at partene i stor grad setter dette i sammenheng. Da dette viser seg å ha noe å si for totalinntrykket av retten, kan det være tjenlig for retten (og partene) å ha effektene i bakhodet ved utforming av løsningen. Åpenhet og medvirkning i prosess kan bøte på negative effekter omkring sluttproduktet dersom partene inviteres til å være med å forme dem selv i prosessen.

Ofte blir effekter av jordskifte knyttet til det økonomiske aspektet ved en sak og nytten likedan. De sosiale effektene er ikke like mye vektlagt. Et for stort fokus på krone og øreverdien for areal og eiendom kan oppfattes som uheldig, da dette sjelden er hovedgrunnen til at uklarheter og uenighet omkring eiendom eller rettigheter oppstår. Sky beskriver i sin artikkel noen viktige betegnelser på effektene som kan listes opp slik

- Økonomiske og arronderingsmessige effekter
- Juridiske effekter
- Miljømessige effekter
- Sosiale effekter

De økonomiske effektene er lett målbare og kan beregnes med edb-programmer. De øvrige effektene er vanskeligere å definere da de oppleves svært individuelt. I Nederland har det vært fokus på sosiale effekter i forbindelse med jordskiftefaget. Der har de jobbet strategisk med å opplyse partene om hva som skal skje i prosessen og følge opp med å se hvordan løsningene fungerer. De har sett at å opplyse partene om foreliggende arbeid tidlig i prosessen, bidrar til å skape tiltro til retten ved at de betrygger partene om at de er i stand til å behandle de spørsmål de blir stilt overfor. (Sky 2009).

Norsk landbruk har gjennomgått store omveltninger i hvordan gårdsbruket og driftsenheten tidligere har sett ut, til hvordan den nå ser ut. Utviklingen har ført til at nye driftsformer oppstår. Det blir som følge av dette, behov for nye måter å løse spørsmål knyttet til eiendom. Effekter av ulike sakstyper i jordskifteretten vil også endres når driftsenhetene endres.

Det er min oppfatning at de som opplever å være part i en jordskiftesak vil være fornøyd med prosessen dersom de opplever at de effektene som følger av jordskifterettens løsning er gode

for dem personlig. Å ha effektene i bakhodet når en sak fremmes vil kanskje være til hjelp ved å avklare hva partene kan oppleve ved å delta i en jordskiftesak. Tidlig i prosessen vil man være av en oppfatning av at jordskifteretten skal kunne løse problemer som oppstår. Jordskifteretten må da ha innsikt i hvilke problemer som kan oppstå og kunnskap og erfaring med hvordan ulike problemer kan løses.

Subjektiv eller objektiv nyttevurdering?

Som jeg har vært inne på er det mulig å trekke linjer mellom grad av fornøydhet og grad av subjektiv nyttevurdering. Det er ulike meninger til hvor subjektivt orientert jordskifteretten skal være. Hovedregelen i lovverket er at eiendommer og nytte skal vurderes objektivt. Som Reiten (2012) har uttalt, er det sentralt for jordskifterettene at man tar hensyn til de subjektive ønskene og involverer partene for å finne løsninger som partene kan bli enige om. Han skriver videre at forliksviljen oppleves å bli større i de tilfellene der partene føler de blir tatt med i avgjørelsesprosessen.

Det er lett å forestille seg at dersom man kontakter en utenforstående person eller institusjon med et ønske om hjelp i en bestemt situasjon, har man forventninger om at denne personen eller institusjonen skal løse de problemer en har. Som kjent skal eiendommene vurderes objektivt, og kanskje er det slik at en objektiv vurdering oppleves å være tilfredsstillende da det vil være «likt for alle». Likevel er det slik at man vil støte på parter med ulike forventninger og ulike utgangspunkt i sin eiendom eller rett. Eiendom har ulik betydning for ulike folk i ulike situasjoner. Eiendommer har ulike funksjoner, noe som betyr at å eie eiendom kan ha ulik betydning for ulike personer. Funksjonene slik det menes i denne sammenheng, baserer seg på hvilken funksjon eiendommen har for den enkelte eier. De ulike funksjonene som beskrives er en foretaksmessig-, kapitalmessig-, konsumentmessig- og en sosial funksjon. Kombinasjoner av disse funksjonene forekommer også. (Korsvolla et al. 2004).

Dersom eiendommen anses å ha en foretaksmessig funksjon ses eiendommen i seg selv på som en produksjonsfaktor der varer og/eller tjenester selges. Jordbrukseiendommer er typiske i denne kategorien.

Eiendommer med en kapitalfunksjon er eiendommer som man kan forvente avkastning på. For eksempel eiendommer i utbyggingsområder, typisk hytteutbyggingsområder.

Konsumentfunksjonen ved en eiendom er selve bruksfunksjonen en eier måtte ha. Eier eller bruksrettshaver bruker eiendommen og de fasiliteter og kvaliteter som finnes i nærheten.

Den sosiale funksjonen en eiendom endelig har er knyttet til affeksjonsverdien for eier. Eiendommen representerer en form for verdi for eieren. F.eks. trygghet eller tilhørighet.

De ulike funksjonene skaper ulike behov for løsninger. Hvordan jordskifteretten opptrer i forhold til partene og hvilken løsning de vil kunne frambringe, kan ha mye å si for opplevelsen av å bli ivaretatt i prosess. I underproblemstillingene har jeg presentert at sluttproduktet kan være en mulig faktor for hvor fornøyd man er med prosessen. Det er opp til retten selv hvordan de da velger å jobbe, enten ved å fullt ut fokusere på hvordan eiendommen vil fungere objektiv eller ved å fokusere på hvordan subjektene individuelt sett vil se på den løsning som presenteres.

En vil nok i stor grad oppleve at subjektene setter sine behov i første rekke. De subjektive behovene går nok utover hva jordskifteretten med lovmessig hjemmel skal behandle, men det vil være viktig også å lytte til partenes subjektive ønsker. Jeg påstår ikke at jordskifteretten skal gå bort fra den objektive nyttevurdering. Det jeg mener er at med tanke på fornøydhet blant partene vil retten tjene på å ha innslag av subjektiv nyttevurdering. Når det er sagt, antar jeg at de parter som bringer spørsmål for jordskifteretten er interessert i å forbedre situasjonen på sin eiendom. De subjektive ønsker de måtte ha, vil i all hovedsak dreie seg om eiendommen.

Det har lenge vært diskutert om man burde ha en mer subjektiv innfallsvinkel når det gjelder nyttevurderingen ved jordskifte. Den objektive bruksverdien har vært gjenstand for kritiske syn gjennom mange år. Sverre Øvstedal skrev så tidlig som i 1979 om behovet for en partsanalyse ved en bruksverdivurdering. (Bærug 2009) s. 273. Øvstedal skriver

«... Før var det sterkt og vedvarende understreket at eiendommen var det bestående og eieren bare ei episode i eiendommens liv. Med tilsvarende billedlig tale kan en si at i dag er ofte eiendommen bare ei episode i personens liv...».

Jordskifteloven bærer preg av å ha dynamiske regler der man skal søke å finne løsninger som er hensiktsmessige og tjenlige etter «tid og tilhøve». Eiendommer endrer seg og man finner stadig nye utnyttingsmåter og man får en større variasjon innad i lokalsamfunnene. Dette fører til ulik utnyttelse og bruk av eiendom, ulik behov for løsninger som gir den «einskilde» eiendommen og hele skiftefeltet nytte. At eiendommer har hatt forskjellige subjektive

utgangspunkt er ingen nyhet, men at eiendommene nå kan være så objektivt forskjellige kan bringe nye diskusjoner om subjektiv nyttevurdering på banen.

Eiendommer i Norge har alltid vært i endring. Ny og endret bruk er, og vil alltid være et tema. Et større fokus på subjektiv bruksvurdering kan åpne for nye diskusjoner, og denne undersøkelsen viser nettopp at sluttproduktet har mye å si for opplevelse av prosess. Løsningen som jordskifteretten presenterer, med endringer det medfører på eiendommen er det som partene må leve med i fremtiden. At deres subjektive ønsker blir hørt, er viktige for deres totalinntrykk av prosessen.

Tidligere undersøkelser

Holdninger til jordskifteretten

Ved utredningen NOU 2002:9 «Jordskifterettens stilling og funksjoner» engasjerte utvalget for denne utredningen Markeds- og Mediainstituttet AS for å kartlegge blant annet kunnskap og holdninger til jordskifteretten blant utvalgte brukergrupper, deriblant partene.

Undersøkelsen om holdninger til jordskifteretten ble gjennomført i 2002, og bidro med viktig kunnskap om holdninger de ulike brukergruppene hadde til jordskifteretten som domstol samt domstolens virksomhet og jordskiftedommerne.(NOU 2002:9).

Holdningene til jordskifteretten ble i denne undersøkelsen avdekket gjennom en rekke spørsmål og påstander som respondentene skulle bedømme etter sin erfaring med retten. Undersøkelsen avdekket enkelte elementer som var utslagsgivende for om man hadde gode eller dårligere holdninger til retten. Blant annet trekker utvalget fram at dommernes bidrag til god fremdrift ikke skåret særlig høyt blant de spurte i undersøkelsen. Derimot trekkes «klarhet i rettens avgjørelse» og «informasjon fra jordskifteretten før saken startet», fram som noe brukerne var meget fornøyd med. I forbindelse med denne undersøkelsen ble det gjennomført en kvalitativ forundersøkelse der man brukte fokusgrupper og dybdeintervju/individualintervju for å skaffe grunnkunnskap om synspunkter de ulike målgruppene hadde på retten og deres virksomhet.

MMI-undersøkelsen vil bli brukt som et sammenligningsgrunnlag for min undersøkelse i dette arbeidet. For eksempel så vi over, at «klarhet i rettens avgjørelse» ikke skåret veldig høyt blant respondentene i MMI-undersøkelsen. Min undersøkelse viser at tidligere parter i Nord-Trøndelag jordskifterett har en oppfatning av at den endelige avgjørelsen var tydelig fremstilt.

Denne undersøkelsen ga meg en innsikt i hvilke spørsmål som var aktuelle å stille i en lignende undersøkelse. Utgangspunktet for min undersøkelse var at de som ble undersøkt hadde erfaring med jordskifteretten som gjorde dem i stand til å svare på slike typer spørsmål. Å trekke ut de spørsmålene og elementene som var fremhevet som utslagsgivende for om man var fornøyd med prosessen eller ikke, ble særlig viktig for meg i utarbeidelse av min undersøkelse. I den forbindelse vil jeg særlig trekke fram spørsmålene som gjelder tidsbruk. Undersøkelsen fra MMI trekker fram at jordskifteretten har et problem når det gjelder dette elementet og definerer det som et «ankepunkt». Spørsmål om dommerens evne til å sørge for fremdrift i sak og dommers personlige opptreden anså jeg også som viktig i denne undersøkelsen og valgte å bringe dem med meg videre i min egen undersøkelse.

Utfallet i MMIs undersøkelse ga grunnlag for å si at $\frac{3}{4}$ av de spurte i hadde et godt totalinntrykk av jordskifteretten. Undersøkelsen avdekker at jordskifteretten ikke evnet å gjøre alle til «vinnere» slik det fremgår av loven at man skal søke å få til. De fleste i undersøkelsen beskriver midlertidig at mellommenneskelige forhold er godt ivaretatt gjennom prosessen og i ettertid av prosessen. Undersøkelsen avdekker som nevnt at tidsbruk er et moment som er beheftet med problemer for jordskifterettene.

Undersøkelsen som er utført av MMI er nå mer enn ti år gammel. Det er etter at denne undersøkelsen ble foretatt, satt inn ressurser for å kartlegge tilstand og behov i landets jordskifteretter. Blant annet er det satt i verk tiltak for å få ned saksbehandlingstiden i jordskifterettene. Denne undersøkelsen er nyttig for meg og min undersøkelse fordi den kan brukes som en referanse for å se utfallet av min undersøkelse. Utvikling over tid og utfall av ulike tiltak gjennomført som følge av MMI-undersøkelsen, kan tenkes å komme til syne i min undersøkelse.

Foruten denne undersøkelsen er det så vidt meg bekjent ikke gjort noen store undersøkelser på lignende temaer for landets jordskifteretter. Da jordskifteretten er en instans uten mange konkurrerende institusjoner, er nok ikke behovet for holdnings og lojalitetskartlegging et så stort satsingsområde for retten. Det vil likevel på ingen måte si at det ikke er behov for å undersøke om arbeidet kan utføres med høyere kvalitet.

Mekling i domstolene

Ved bruk av jordskifteloven har de som utøver rett, en mulighet til kreativ konfliktløsning. Bruk av lovverket gir trygghet og forutsigbarhet for prosessen i jordskifteretten, og jordskiftedommers egenskaper til å jobbe etter domstolenes prinsipper kan virke

konfliktdepende. I de tilfeller en finner konflikter i jordskifteretten er det viktig at man har kunnskap og erfaring med hvordan man best skal løse slike konflikter. (Rognes & Sky 2007)

Mekling i domstolene ble innført som en prøveordning i 1997. Denne ordningen viste seg å gi gode resultater, og ble derfor foreslått også for jordskiftedomstolene. (Ot.prp. nr 78 (2004-2005)). Landbruks- og matdepartementet godtok forslaget, og fra 1. april 2007 ble det mulig å benytte rettsmekling også i jordskiftedomstolene. Rettsmeklingen i jordskifteretten er begrenset til å gjelde de rettsfastsettende sakene. (§§ 88 og 88a).

Mekling er assisterte forhandlinger (Rognes 2012). Denne formen for forhandlinger kan bidra til å løse konflikter mer kreativt og skape bedre relasjoner mellom partene. Mekling i domstolene gjennomføres ved at en tredjepart, ofte en dommer i domstolen, blir brakt inn for å bistå partene med å finne en løsning på spørsmålene de vil forhandle om. Når dommeren inntar rollen som mekler er det for å forsøke å få partene til å bli enige om et forlik.

Teorien om forhandlingsformen mekling forklarer at mekling skal forsøke å avdekke eller skape en positiv forhandlingssone mellom partene. Dette gjøres ved at partene i et felles møte med mekler, presenterer sitt syn og ståsted i saken. Deretter vil mekler forsøke å forhandle med partene hver for seg for å avdekke flere elementer ved saken. Til forskjell fra rettsprosessen har mekler anledning til å ha samtaler med den enkelte part i enerom for å avdekke partenes individuelle «spillerom». I møtene med partene i enerom kan mekler stille spørsmål om svake og sterke sider ved partenes ståsted. Partene binder likevel mekler med hvilken informasjon han/hun kan bringe videre til andre parter i saken. På denne måten kan dommer få oversikt over et mye større bilde av saken, enn han/hun ville fått dersom partene skulle diskutert løsninger i felleskap. På bakgrunn av de individuelle møtene kan mekler forhandle mellom partene for å forsøke å få til skreddersydde løsninger for partene. Kunnskapen om individuelle standpunkt i saken, gir en mulighet til å dra inn andre og flere elementer i forhandlingsprosessen slik at løsningen man ender opp med i mekling kan inneholde noe svært forskjellig fra hva en dommer i jordskifteretten kunne løst ved ordinær behandling da dommeren ofte er bundet av lovverket. Mekleren overlater beslutningen til partene, hvilket kan bidra til at partene føler et ansvar for beslutningen og større vilje til å iverksette og etterfølge den. (Rognes 2012).

Rettsmeklingen ble innført med en tanke om at dette skulle føre til en raskere, enklere og billigere prosess der en skal ha mulighet til å tilpasse fremgangsmåten til partene. En slik

prosess gir retten mulighet til å holde særmøter med partene for å klarlegge deres interesser, og en løsning som skal passe de involverte partene best mulig. Ved mekling har man mulighet til å forhandle på flere nivåer enn ved en ren rettsprosess. Det var et argument at man ved å benytte mekling skulle komme til flere løsninger med enighet. Rognes & Sky (2003) sier i sin undersøkelse at mekling ofte inngår i den ordinære saksbehandlingen i jordskifteretten. Dommere i jordskifteretten kan diskutere alternative løsninger med partene og gjøre justeringer etter innspill fra partene.

I forbindelse med «Den store Hansedagen» ved UMB 5. februar 2010¹⁶ ble det holdt en rekke faglige innlegg, blant annet et foredrag som satte fokus på rettsmekling i jordskiftedomstolene. Per Kåre Sky holdt innlegget «Rettsmekling – ingen suksess i jordskifteretten» der det ble presentert en introduksjon til rettsmeklingen, som peker på at innføring av mekling ikke hadde fått den virkning man håpet på. Det vises til at der de alminnelige domstolene har oppnådd mekling i 20-30 % av sakene, er det bare oppnådd mekling i 6 % av rettsfastsettende saker i jordskifteretten. Grunnen kan være strukturen på jordskifteprosessen som har en forutsigbarhet i prosessen som har likhetstrekk med meklings hovedidéer. (Sky 2010).

En undersøkelse utført av Jørn Rognes og Per Kåre Sky (2003) satte fokus på mekling i jordskiftedomstolene. Med temaet «Mekling i jordskiftedomstolene» ble blant annet jordskiftedommerens opptreden og metode i mekling undersøkt. Undersøkelsen fokuserer på tre forskningsspørsmål som forsøkes besvart gjennom hypotesedanning og testing av variabler i hypotesene. Forskningsspørsmålene var som følger:

- 1. Når mekler jordskiftedommerne?**
- 2. Hva er effektene/konsekvensene av jordskiftedommerens forsøk på mekling?**
- 3. Hva er effektene av dommernes ulike måter å mekle på? (rolle/atferd i mekling).**

Undersøkelsen beskriver hvordan den norske jordskifteretten er en «hybrid» organisasjon som kombinerer ferdigheter innenfor planlegging, med utøvelse av mekling mellom beboere i rurale deler av Norge, samtidig som den har domstolsmyndighet. Bakgrunnen for undersøkelsen er å undersøke om mekling kan være et supplement til en rasjonell planleggingsmodell og den tradisjonelle rettergangen når det gjelder tvister om faste eiendom.

¹⁶ Den store Hansedagen ved UMB tok sikte på å markere Hans Sevattals virke ved UMB.

Utgangspunktet for undersøkelsen er noen oppsatte hypoteser som bygger på de grunnleggende spørsmålene fremstilt over. Jeg vil gi en gjengivelse av resultatene som nærmest kan linkes direkte til fornøydhets blant brukere av jordskifteretten. Det er mest nærliggende å se på forskningsspørsmål 2, som dreier seg om konsekvensene av mekling. Følgende hypoteser ble presentert som en faktor for å svare på spørsmålet.

Hypotese 2A: I rettsfastsettende saker, vil forsøk på mekling redusere innvendinger på skifteplan.

Hypotese 2B: I rettsfastsettende saker, vil forsøk på mekling føre til forlik i de minst vanskelige sakene.

I dette spørsmålet er det essensielt å finne ut om mekling virker, og når det virker. Det er i undersøkelsen henvist til tidligere undersøkelser som må anses å være holdbare også for den norske jordskifteretten. Undersøkelsen av (Kressel & Pruitt 1989; Kolb, 1994; Brett et al., 1996), gir indikasjoner på at mekling sørger for økt enighet mellom partene, tilfredshet i menneskelige forhold og at mekling ofte er avgjørende for om forlik inngås. Det er forventet at mekling vil føre til færre innvendinger til skifteplanløsning og forlik i grensesaker når konfliktnivået er lavt.

Måten jordskifteretten jobber på i forhold til denne hypotesen er å gjennom en åpen og demokratisk prosess sørge for deltagelse gjennom å la partene være med å påvirke skifteplan gjennom organiserte rettsmøter med åpen dialog.

I undersøkelsen ble hypotese 2A bekreftet ved at man fant at partene hadde betydelig færre innvendinger til den endelige skifteplanen som ble presentert når de gjentatte ganger hadde fått presentert utkast til skifteplan. Ved å presentere løsningsforslag gjentatte ganger og la partene kommentere disse, opplevde dommerne at spenningsnivået mellom partene ble dempet.

Resultatene av Rognes og Sky sin undersøkelse viser oss hva som fører til reduserte innvendinger til skifteplan og hvordan man kan oppnå flere forlik i domstolen. Undersøkelsen peker på tiltak som kan gjennomføres dersom retten ønsker å oppnå ett eller flere av disse resultatene. I den innledende delen nevnte jeg at teorien skal gi oss en ramme for å forstå hvordan jordskifteretten arbeider. I teorien som omhandler mekling i domstolene ser vi at den ordinære saksbehandlingen i jordskiftedomstolene har likhetstrekk med rettsmeklingen. Denne teorien er ment å være forklarende teori til svarene i undersøkelsen. Et eksempel er at

en stor del av respondentene som hadde et godt totalinntrykk av prosessen, var part i en sak som endte med forlik. Forklaringen kan være rettens meklingslignede arbeidsmåte.

Foruten å være forklarende for resultatene i min undersøkelse, kan denne teorien bidra til å opplyse fagpersoner. Den viser at innsats som legges ned for å involvere partene i skifteplanarbeidet og inkludere dem i den forhandlende prosessen, gir resultater. Jeg vil påstå at resultatene viser seg i fornøyde parter og flere saker som ender med forlik.

Foruten disse funnene presenterer undersøkelsen at selv om dommere har utdanning og erfaring i planlegging og skifteplanarbeid, benytter de mekling i et betydelig antall saker. Det blir antydning i undersøkelsen at dette kan være fordi dommerne mener dette er bedre både for partene og retten. Undersøkelsen viser også at dommerne har tendens til å øke innsatsen på mekling ved mer kompliserte saker. (Kompleksiteten i sakene ble definert ved antall parter, konfliktnivå og grenselengde).

Saksbehandlingstid og fornøydhhet blant brukere av jordskifteretten

Internt i jordskifteorganet jobbes det selvstendig med å forbedre eget renommé og forbedre kvaliteten på sine produkter. En arbeidsgruppe ble nedsatt så tidlig som i 2006 for å kartlegge jordskifterettens behov. I januar 2013 kom et høringsnotat som er innlemmet i prosjektets fase 2, som har tatt sikte på å foreslå tiltak og virkemidler for å forbedre ressursituasjonen og ressursfordeling i jordskifterettene for å gjøre saksbehandlingstiden kortere enn den er per dags dato. Begrunnelsen for hvorfor det er viktig å få ned saksbehandlingstiden er befestet i domstolenes ide- og verdigrunnlag som skal sikre at avgjørelser treffes materielt riktig til riktig tid. At avgjørelser treffes innen en rimelig tid etter saksanlegg anses som viktig for partene og for å bygge et godt renommé til jordskifteretten

At en sak tar lang tid fra den blir anlagt for rettsvesenet, til det kommer en endelig avgjørelse om et spørsmål, kan tenkes å oppleves belastende for de involverte. Det er til og med innlemmet i Europas Menneskerettskonvensjon at en sak anlagt for domstolene skal avgjøres «within reasonable time». (EMK art. 6).¹⁷

Det har ikke tidligere vært stilt krav til saksbehandlingstid i jordskifterettene i samme grad som det i de alminnelige domstolene. Det er heller ikke tatt med i planlegging av ny

¹⁷ (Menneskerettsloven 1999)

jordskiftelov. Et ønske om å minske saksbehandlingstiden fremmes på Domstoladministrasjonens eget initiativ for omdømmebygging.

Domstoladministrasjonens arbeidsgruppe har definert saksbehandlingstiden som «*tiden fra første rettsmøte holdes til dato for siste rettsmøte. Saksbehandlingstiden regnes fra dato til dato og oppgis i antall år med desimaler*». Det er altså denne tiden som er gjenstand for forbedring. Status pr. 30.06.2012 sammenlignet med 30.06.2011 viser at saksbehandlingstiden har gått noe ned. Saksbehandlingstiden var henholdsvis 0,9 år (10,8 mnd.) i 2012 sammenlignet med 1,0 år (12 mnd.) i 2011. Samtidig viser statistikken at det er avsluttet 11 % flere saker i 2012 enn i 2011. Høringsutkastet begrunner nedgangen i saksbehandlingstiden med at det i denne perioden ble avsluttet færre arbeidskrevende saker enn de har sett i tidligere perioder.

Arbeidsgruppen jobber målrettet med å få satt ned en ny definisjon for hvordan saksbehandlingstid skal regnes og mål for hvor lang saksbehandlingstid som skal være akseptabelt. Et slikt arbeid internt i rettsvesenet er viktig for ressursfordeling og for målrettet arbeid av de enkelte ansatte i hver jordskifterett. På sikt vil dette forhåpentligvis senke den totale saksbehandlingstiden uten at jordskifterettens ansatte vil føle at de firer på kvaliteten for avgjørelsene.

Forslaget Domstoladministrasjonen legger fram til gjennomsnittlig saksbehandlingstid, etter den nye definisjonen er satt til 16 måneder.

At Domstoladministrasjonen og jordskifterettene selv setter fokus på tidsaspektet i domstolsbehandlingen, gir signaler om at dette er noe å jobbe med. MMI-undersøkelsen påpeker også at tid er et hyppig ankeelement. I undersøkelsen min fant jeg at tiden ikke nødvendigvis trengs å reduseres. Her må en finne balansegang i bruk av tid og ressurser. Respondentene i denne undersøkelsen sier de gjerne venter noe lengre på en avgjørelse dersom dette betyr at de kan få en løsning som er bedre for de involverte.

Saksavviklingen i Norges jordskiftedomstoler 2012

I kontakt med embetsleder i Vestoppland og Sør-Gudbrandsdal jordskifterett, Ivar Øygard, fikk jeg en årsstatistikk over avslutta saker i 2012. Denne statistikken viser hvor mange saker som er avsluttet innenfor ulike gruppering av sakstyper i Nord-Trøndelag og på landsbasis. Øygard opplyste i mail jeg burde være oppmerksom på at årsstatistikken for enkeltdomstoler kan svinge nokså mye fra år til år. Dette er altså bare en oversikt over statistikken for 2012.

	Omarronding § 2a,b,d,f,g,i og «andre»	Bruksordninger og felles tiltak § 2c,e,h	Rettsfastsetting §§ 88 og 88a	Skjønn §§ 6 og 6a	I alt Antall avslutta saker (prosent)
Hele landet	267 (22,7 %)	225 (19,1 %)	670 (56,9 %)	14 (1,2 %)	1176 (100 %)
Nord- Trøndelag	4 (11,4 %)	4 (11,4 %)	27 (77,1 %)	0 (0 %)	35 (100 %)

Figur 13. Saksavviklingen i 2012 i Nord-Trøndelag jordskifterett og landet for øvrig. (Øygard 2013)

Før oppstart med dette arbeidet gikk jeg ut fra en liste jeg fikk tilgang til av Nord-Trøndelag jordskifterett. Denne listen inneholdt en oversikt over avslutta saker i tidsrommet 2001-2011. Figuren jeg presenterer over er i denne sammenheng ment å vise hvordan Nord-Trøndelag jordskifterett ligger i forhold til landet, når det gjelder avsluttede saker.

Denne oversikten kan gi oss et innblikk i om de sakstypene Nord-Trøndelag jordskifterett behandler, er representative for resten av landet. Vi ser at Nord-Trøndelag behandler en større andel rettsfastsettende saker enn det behandles på landsbasis. Grunnen til dette kan være at Nord-Trøndelag er et fylke som har store landbruksarealer i drift, som forklarer overvekten av rettsfastsettende saker.

Vi ser at Nord-Trøndelag ikke avviker veldig mye fra landsgjennomsnittet når det gjelder fordelingen i disse sakstype-grupperingene. De sakstypene som er typiske for kontoret i Nord-Trøndelag er de samme som er typiske for hele landet. Det er dermed grunnlag for å si at saksmassen i Nord-Trøndelag er typiske for landet, hvilket gjør undersøkelsen i forbindelse med denne oppgaven relevant også for saksmassen på landsbasis. Jeg mener ikke at resultatene fra undersøkelsen kan generaliseres for hele landet. Jeg mener snarere å si at Nord-Trøndelag jordskifterett ikke er noe spesialtilfelle når det gjelder hvilke sakstyper de behandler.

Kapittel 4. Analyse

Innledning

Så langt er leseren blitt presentert for den metodiske tilnærming i oppgaven, oppfulgt av en teoretisk referanseramme for å forstå hva jordskifteretten er, og hvordan den jobber. I kapitlet som nå kommer vil leseren presenteres for svarene som er kommet inn gjennom spørreundersøkelsen i studiet, samt en videre analyse og drøftelse av resultatene.

Først i dette kapitlet vil jeg begynne med å beskrive analysemetode og analyseverktøyet som er benyttet og hvordan dette er gjennomført. Deretter gir jeg en drøftelse av datagrunnlaget i oppgaven der jeg sier noe om studiens holdepunkter, det vil si dens troverdighet og relevans. Som utgangspunkt for å drøfte den enkelte problemstilling vil jeg også si noe om undersøkelsens svarrespons. Analysen vil bli presentert etter problemstillingene slik de ble fremstilt i den innledende delen av oppgaven. Problemstillingene er som tidligere omtalt:

Hovedproblemstilling:

Hvor fornøyde er brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett med prosessen i saken de deltok i?

Underproblemstillingene:

- I.** Er brukere av jordskifteretten som har vært bistått av advokat mer eller mindre fornøyde enn de som ikke har vært bistått av advokat?
- II.** Er det tydelige ledd eller elementer i prosessen, egenskaper ved dommeren, tidsbruk eller andre faktorer som er utslagsgivende for hvor fornøyde eller misfornøyde partene er?
- III.** Er parter i § 88-saker generelt mer eller mindre fornøyde enn parter i § 2-saker?
- IV.** Er graden av fornøydhet preget av hvor godt den praktiske løsningen ble mottatt?
- V.** Når opplever partene at deres hensyn er ivaretatt? Når opplever de rettferdighet og profesjonalitet?

Etter analysen vil jeg til slutt presentere en kort sammenfattet oppsummering av de funn jeg mener det er viktig å fremheve.

Ikke alle spørsmål vil bli gitt plass i fremstilling av analysen. Jeg velger å presentere de figurer jeg mener gir svar på problemstillingene i oppgaven. Det blir ellers henvist til vedlegg der leseren kan finne de figurer som ikke presenteres.

Analyse av metode og verktøy

Den avsluttende delen av arbeidet med undersøkelsen, består i å forsøke å avdekke funn fra det man har samlet inn av data gjennom prosessen. Data som er samlet inn må analyseres og tolkes i lys av tema for studien og de oppsatte forskningsspørsmål. Det som kjennetegner analyse av kvantitative data er at vi jobber med data som gjøres om til tall, og deretter telles opp ved hjelp av ulike statistiske teknikker. (Johannesen et al. 2005).

Analysen er utført ved hjelp av analyseverktøyet NSDstat Pro. Programmet lar forskeren legge inn egne undersøkelser og data. Programmet legger også til rette for at man enkelt kan analysere og presentere resultater fra undersøkelsene i tabeller og figurer.

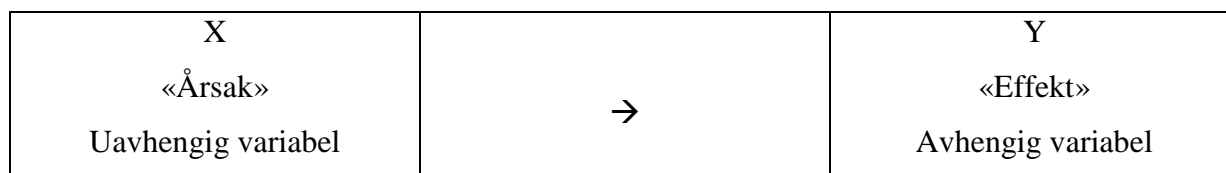
Min undersøkelse var postal, hvilket vil si at spørreskjemaene ble utsendt ved post, og besvart ved post. Hvert enkelt svarskjema som ble returnert ble registrert manuelt ved hjelp av matrikkelføring av utsendte spørreskjema. Hvert enkelt spørreskjema ble deretter lagt inn i analyseprogrammet for videre bearbeiding.

Som følge av at det er benyttet spørreundersøkelse som forskningsmetode i dette arbeidet stiller det krav til hvordan data bearbeides. Man har mange spørsmål og mange respondenter, og derav mye informasjon. Informasjonen som hovedsakelig består av tall er uforståelig for den alminnelige mannen i gata hvis det ikke bearbeides. Data må derfor forenkles for å gjøres forståelig for leseren (Johannesen et al. 2005). Statistisk analyse kan gjøres på forskjellige måter. I denne oppgaven fremstilles statistikk gjennom **univariat** og **bivariat** analyse.

Univariat analyse vil si at en undersøker hvordan enheter forholder seg i forhold til én variabel. Et eksempel i denne sammenhengen vil være hvordan utvalget fordeles etter hvilken rolle de hadde i rettsaken de deltok i. Som en innledende del av analysearbeidet ble det utarbeidet en analyse for hver variabel/spørsmål i undersøkelsen for å se hvordan respondentene forholder seg adskilt til hvert enkelt spørsmål.

Bivariat analyse lar oss undersøke sammenhenger mellom flere variabler. Ved å anvende bivariat analyse kan man undersøke om det foreligger såkalte «årsak - effekt»-forhold. Altså om en variabel er utslagsgivende for om en annen variabel slår sterkt ut. Vi skiller på

variablene i denne måten å analysere data. Det gjør vi ved å definere variablene som uavhengige og avhengige variabler.

Figur 14. Sammenheng mellom avhengig og uavhengig variabel. (Johannesen et al. 2005)

Ved denne undersøkelsen er det også ønskelig å se på sammenhenger på bakgrunn av underliggende informasjon. Vi kan for eksempel se på om de som hadde advokat var mer eller mindre fornøyd enn de som ikke brukte advokat. Ved å analysere denne sammenhengen ser vi på «totalinntrykk» som en effekt av om det ble benyttet advokat eller ikke.

Presentasjonen av resultatene er gjort i form av tabeller og figurer. Hovedsaklig vil analysen presenteres i form av stolpediagram med prosentvis fordeling innenfor variablene. Dette kalles prosentuering. Presentasjonen vises med prosentvis fordeling istedenfor å gi råttall over hvor mange som svarte på spørsmålet innenfor hver svarkategori for å oppnå bedre leservennlighet. Prosent er anses som relative og sier enklere noe om fordeling i variablene.

Drøfting av datagrunnlag

Datakvalitet

Med datakvalitet menes i denne sammenheng om datamaterialet en har samlet inn, holder en kvalitet som gjør forskeren i stand til å trekke konklusjoner fra analysen av dataene.

Reliabilitet og validitet er de to mest brukte målene på datakvalitet. De refererer henholdsvis til datas pålitelighet og gyldighet. (Johannesen et al. 2005)

Reliabilitet dreier seg om kvalitet på data. Dersom kildene ikke kan anses som pålitelige vil de være dårlig egnet til å belyse problemstillingen. Det er derfor et poeng å søke de kildene som er mest relevant for å trekke fram den informasjonen vi ønsker å undersøke. Gjennom denne undersøkelsen henvender jeg meg direkte til de som opplevde å være part i en jordskiftesak for å undersøke deres møte med retten. Ved å gå direkte til de berørte parter unngår man mellomledd som kan være med på å «vanne ut» informasjon. Det er også et argument at denne informasjon ikke kan beskrives bedre av noen andre enn de berørte selv.

Reliabilitet kan testes for eksempel ved «test-retest-reliabilitet», der man tester den samme undersøkelsen på samme gruppe på to forskjellige tidspunkt. Dersom resultatene av disse to

gjennomføringene ender opp med å bli det samme kan man si at undersøkelsen har høy reliabilitet. Gjennomføring av undersøkelsen utført av flere forskere som ender opp med samme resultat kan også tyde på høy reliabilitet. Når dette er sagt er ikke test av reliabilitet aktuelt å gjennomføre i dette arbeidet. Av tidsmessige årsaker er «test-retest» ikke en del av gjennomføringen ved dette arbeidet. Som følge av manglende lignende undersøkelser kan ikke jeg teste mitt resultat i nevneverdig grad, men MMI-undersøkelsen brukes i den utstrekning det er sammenlignbart materiale. Derimot kan denne undersøkelsen gjentas ved et senere tidspunkt eller av andre jordskifteretter (forutsatt lik metode for utvalgstrekkning) slik at man kan se om svar for Nord-Trøndelag jordskifterett samsvarer med andre jordskifteretter.

På en annen side kan jeg ikke se hvordan svar fra en slik undersøkelse skal kunne vurderes som reliabel ut fra om den samme undersøkelsen utføres ved en annen av landets jordskifteretter. Denne undersøkelsen søker å avdekke holdninger og opplevelse av prosess. Dersom denne undersøkelsen avdekker at brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett er relativt fornøyde med prosessen, kan brukere av en annen jordskifterett oppleve å ha en annen grad av fornøydhet med prosessen og man har fortsatt svart på det man ønsket å undersøke. Dermed er etter min oppfatning validitet et bedre mål for datakvalitet i denne oppgaven.

Validitet dreier seg om dataenes relevans, altså om man har funnet det man ønsket å avdekke med bakgrunn i problemstillingene som skulle undersøkes. Enkelt sagt; om man faktisk undersøker det man ønsker å undersøke. Det er dernest viktig å definere klart og tydelig nøyaktig meningsinnhold. Grad av tilfredshet dreier seg om å undersøke, hvordan brukere av jordskifterettens tjenester opplever kontakten med retten innenfor en skala mellom fornøyd og misfornøyd.

Det opereres med tre typer av validitet i kvantitative studier. Disse er **definisjonsmessig validitet, intern-, og ekstern validitet** (Grønmo 2004). **Definisjonsvaliditet** kalles også begrepsvaliditet og er et mål for om man måler det man ønsker ut fra gitte problemstilling. Da jeg i denne undersøkelsen søker å avdekke fornøydhet i prosess, er prosess nærmere definert i kvalitetselementer basert på hvordan en prosess skal være etter lov og kutyme. Da jeg har valgt å fokusere på et utvalg kvalitetselementer er jeg fortsatt klar over at de enkelte respondenter kan ha andre tilnærmelser til hvordan de opplever en prosess. Ved å fokusere på de elementene jeg har valgt, skaper jeg en ramme for å rette fokuset i den retning jeg ønsker. Dermed vil de svar som måtte komme inn i forbindelse med denne undersøkelsen være entydige og lette å kategorisere.

Intern validitet dreier seg om å måle årsakssammenhenger, dvs. om undersøkelsen er gjennomført på en slik måte at den lar oss si at en påvist sammenheng mellom to variabler dreier seg om en faktisk årsakssammenheng og ikke en tilfeldig sammenheng. (Selnes 1993). I denne undersøkelsen ønsker jeg å måle grad av fornøydhets. Da kan man tenke seg at underproblemstillingene er antagelser av hva som er utslagsgivende for graden av fornøydhets. Antagelsene skal dermed bekreftes eller ikke. Dersom det er samsvar mellom antagelsene for opplevelse av prosess og svar fra respondentene, kan man si at undersøkelsen har en høy intern validitet.

Ekstern validitet er et grunnlag for oss til å si noe om hvorvidt resultater funnet i undersøkelsen kan generaliseres. I denne undersøkelsen er utvalget basert på avsluttede saker for Nord-Trøndelag jordskifterett i perioden 2001-2011. Utvalget er gjort spredt for å sørge for å dekke alle sakstypene, med variasjon i forhold til saker med få eller mange parter, geografisk spredning mv. Det vil være vanskelig å generalisere av resultatene fra denne undersøkelsen, da variasjonene vil være store i de forskjellige sakstyper og den enkelte sak. Jeg mener likevel at undersøkelsen egner seg til å si noe om det faktiske forhold rundt jordskifterettens arbeid i Nord-Trøndelag. Dersom en større andel av de som responderer på en slik undersøkelse uttrykker å være fornøyde, og en mindre andel uttrykker misnøye, gir det grunn til å tro at jordskifteretten har en større andel av fornøyde parter.

I tilknytning til datakvaliteten, vurderer en gjerne også usikkerhet i datagrunnlag og resultater fra undersøkelsen. En søker som regel å luke bort de fleste av faktorene som kan felle undersøkelsen. Uansett kommer man ikke unna feil som er oversett eller feil som ligger utenfor forskerens kontroll. Mulige feil i datagrunnlaget kan også være beheftet respondentene. Allerede i datainnsamlingen bør man utforme en undersøkelse med sikte på å minske feilkilder. Blant annet ved å instruere respondenten godt nok i undersøkelsen slik at det ikke oppstår misforståelser som setter respondenten ut av stand til å svare på spørsmålene. Frafall av respondenter kan også være en usikkerhet i undersøkelsen.

En type feil, som ble synliggjort i denne undersøkelsen, var manglende svar innenfor en av gruppene i utvalget. Som vi husker ble utvalget delt inn strata (grupper) som representerte hver sakstype. Av de 106 spørreskjema som ble registrert var det ikke kommet tilbake noen svar innenfor § 2 bokstav a. De som skulle respondert innenfor denne gruppen vil jeg ikke kunne få informasjon om. Det gjør det umulig å si noe om hvordan disse partene opplevde sin

prosess. At man ikke vet noe om gruppen som ikke svarer er en uunngåelig svakhet ved slike undersøkelser.

Målefeil slik jeg snakker om i denne sammenheng handler om unøyaktighet, og kan være knyttet til slurv fra respondentene, for eksempel at de har forhastet seg ved svar på undersøkelsen. (Haraldsen 1999). At respondentene ikke husker omstendighetene rundt sin jordskiftesak er i aller høyeste grad en feil som kan bli utslagsgivende i denne undersøkelsen. Dette var jeg klar over ved utvalg av saker til undersøkelsen, og jeg prøvde å holde meg unna de eldste sakene. Andre usikkerhetsmomenter knyttet til resultatene av denne undersøkelsen kan være at man får en skjevhet i svar fra personer som har sterke meninger. Jeg mener likevel å ha observert at utvalget har vært svært samvittighetsfulle når det gjelder å svare på undersøkelsen. Gjennom hele perioden fra utsending av undersøkelsens første brev til etter utsendelse av purring, har jeg mottatt mange telefoner fra respondenter som gjerne vil forklare hvorfor de ikke har anledning til å svare på undersøkelsen. Av de spørreskjemaene som er blitt returnert kan man se at det er en jevn fordeling i utfall av sakene. Jeg velger i den forbindelse å tro at undersøkelsen ikke er særlig påvirket av «sterke meninger».

Med skråblikk på min egen undersøkelse ser jeg lett at kritikk kan rettes mot undersøkelsen i forhold til mitt valg av utsendingsmetode. Postale undersøkelser er «gammeldagse» og mer tungvinte å registrere ved returnering. Bakgrunnen for å sende ut postale undersøkelser er som tidligere beskrevet i oppgaven en antagelse om at vi når ut til en del aldrende respondenter uten tilgang på elektroniske hjelpemidler til å svare på elektroniske spørreskjema. En håndfast undersøkelse som dumper ned i postkassen vil være vanskeligere å legge vekk enn å legge en e-post i «søppelpost». Jordskifteretten benytter seg dessuten primært av postale brev ved sine utsendinger, hvilket ser ut til å nå ut til de ønskede berørte. Jeg fikk benytte meg av jordskifterettens egne konvolutter med påtrykt logo ved utsendingene. Jordskifterettens logo er kjent for respondentene, og kan medvirke til at brev som mottas, ikke blir kastet med det samme.

Manuell innleggelse i analyseprogram gjør at jeg selv mener å ha få feil knyttet til prosesseringen av de innkomne data. Helt sikker på at man ikke gjør feil ved manuelt arbeid kan man ikke være, men jeg mener fortsatt dataprosesseringen holder en bra kvalitet.

På generell basis mener jeg å ha ivaretatt høy grad av validitet i mitt arbeid. Det er brukt flere forskjellige former for datakilder og kontakt med fagpersoner som har gitt konstruktive

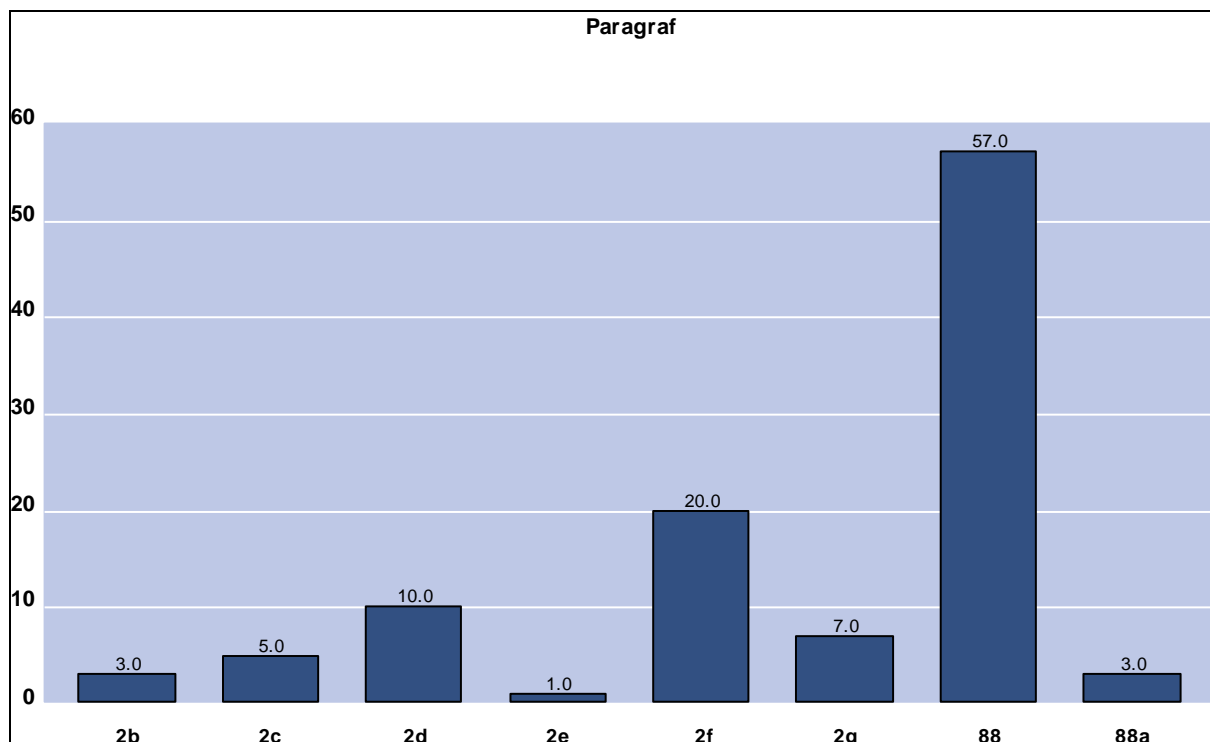
tilbakemeldinger. Gjennom arbeidet med undersøkelsen og selve oppgaven har jeg hele tiden hatt fokus på datakvalitet og spesielt validitet, i forhold til problemstillingene.

Svarrespons

Den 25. januar ble det sendt ut 225 brev med spørreskjema til tidligere parter i jordskiftesaker ved Nord-Trøndelag jordskifterett. Etter påminnelse om undersøkelsen 26. februar var det per 26. mars innkommet totalt 108 spørreskjemaer. To av disse ble returnert med avrevet framside, det vil si at disse ikke lar seg krysse av for mottatt skjema, ei heller til å registrere hvilken sakstype og hvor mange parter som var involvert i saken. Fem spørreskjemaer ble returnert blanke av ulike grunner. De returnerte spørreskjemaene uten forside er ikke registrert i dataprogrammet. Det er derimot de spørreskjemaene som er returnert blanke, fordi de inneholder noen kommentarer som jeg mener det er viktig å få registrert, samt at det gjør det mulig å registrere sakstype. Det medfører at det er registret 106 spørreskjemaer i analysen. 106 svar i forhold til en utsending på 225 brev tilsvarer en svarprosent på 47 %.

Tatt i betraktning at jeg var forberedt på en stor andel eldre respondenter, vil jeg påstå at svarprosenten er god nok til at undersøkelsen er representativ for populasjonen. Det er sagt at man som tommelfingerregel ønsker en svarprosent på ca. 50-60 % for at svarprosenten er akseptabel nok til å generaliseres. (Johannesen et al. 2005). Jeg har en oppfatning om at jordskifterettens inntreden i respondentenes liv og eiendommer har satt sitt preg, noe som gjør at respondentene føler seg forpliktet til å svare selv om det er lenge siden saken fant sted.

I figuren under vises fordelingen av svar som kom inn i undersøkelsen fordelt på sakstypene. Som en kan se er det ikke innkommet noen svar i § 2 bokstav a. Det ble sendt ut relativt få skjema i denne kategorien, hvilket gjenspeiles i svarene.

Figur 15. Prosentvis fordeling av, fordelt etter sakstyper (n=106).

I denne figuren kan vi se at svarprosenten er høy innenfor sakstypen grensegang (§ 88). Dette har sin naturlige forklaring i at utsendingen til respondenter i § 88 var høy fordi dette utgjør den største delen av sakstyper som Nord-Trøndelag jordskifterett behandler.

Drøfting av problemstillingene

Denne oppgaven har hele veien handlet om fornøydhet med prosess blant jordskifterettens brukere, reflektert gjennom oppgavens problemstillinger. Jeg vil i det følgende forsøke å gi en systematisk presentasjon av problemstillingene slik de er fremsatt i den innledende delen, der det er foretatt analyser og drøfting av de innkomne svar i undersøkelsen. Det vil også presenteres svar som er kommet i forbindelse med åpne spørsmål underveis. Disse presenteres i egne bokser med en beskrivelse av sakstype og utfall av saken.

De enkelte spørsmål i analysen vil fremstilles i enveis og toveis frekvenstabeller utarbeidet i analyseverktøyet NSD stat Pro. De toveis frekvenstabellene som presenteres viser en kryssing av to variabler for å si noe om forholdet mellom disse svarene. De enveis frekvenstabeller viser en fremstilling av svar for en variabel (spørsmål). Alle fremstillinger presenteres i form av prosentvis fordeling av totale antall svar innenfor variablene. Fordelene ved å sette variabler (spørsmål) opp mot hverandre (krysse variabler), er at en kan utlede sammenhenger mellom resultater man kan se i enveis frekvenstabeller. Et eksempel er å krysse totalinntrykk

med utfall av saken Da gis man muligheten til å se om de som fikk medhold har et bedre totalinntrykk, enn de som ikke fikk medhold.

Slik tabellene i denne delen av oppgaven fremstilles, er det oppgitt tall og tekst i selve figuren, Overskriften som inneholder tall og tekst henspiller på hvilket spørsmål i spørreskjemaet figuren er utarbeidet av. For eksempel «**4.7. Hvordan er ditt totalinntrykk av prosessen du gjennomgikk som part i jordskiftesak ved Nord-Trøndelag jordskifterett?**». I figurtekstene som er plassert under hver figur vil en kunne se hvor mange respondenter som har svart på spørsmålet som fremstilles i figuren. Antallet som har svart på spørsmålet benevnes med «N = xxx». I figurene hvor krysstabeller presenteres, indikerer «N =>» hvor mange respondenter som har svart på begge spørsmålene som stilles opp mot hverandre.

Fremstilling i frekvenstabeller har fungert godt i de aller fleste tilfeller. Problemer har dukket opp der det er få svar innenfor en svarkategori. Figur 15 viser fordelingene av svar innenfor hver sakstype. Der kan en for eksempel se at det bare kom inn ett svar i sakstypen § 2 bokstave. I tilfeller der en krysser med variabler med få respondenter kan man få resultater som ikke er representative for en hel populasjon.

Med denne innledningen mener jeg å gi leseren en forutsetning for å kunne lese de figurer som nå skal presenteres. I den utstrekning det er nødvendig vil det også gis nærmere forklaring til figurene underveis. Nå skal jeg gå over til å presentere analysene av spørreundersøkelsens resultater i forhold til problemstillingene. Jeg begynner med hovedproblemstillingen som var som følger:

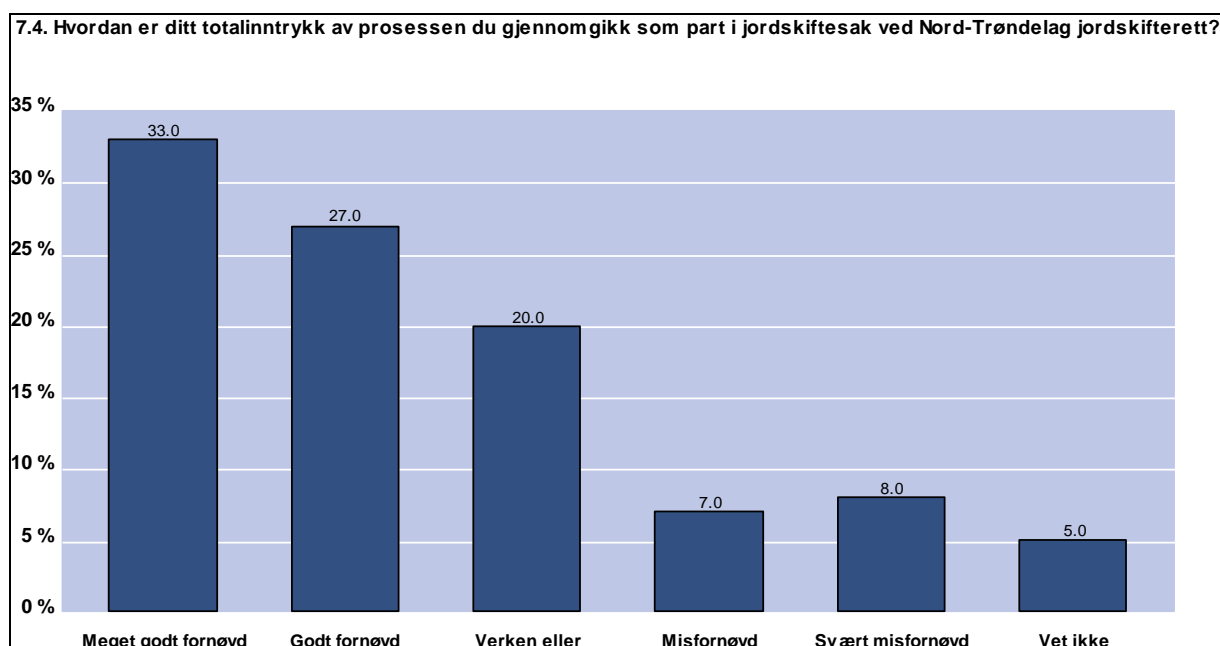
Hovedproblemstilling: Hvor fornøye er brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett med prosessen i saken de deltok i?

Det viktigste denne undersøkelsen skulle avdekke var hvor fornøye partene var med prosessen de gjennomgikk ved å være part i en sak behandlet av Nord-Trøndelag jordskifterett. Det var ønskelig å avdekke om det fantes forbedringspotensialer for de ansattes arbeidsmåte. Jeg velger her å presentere hovedproblemstillingen først som beskriver et totalinntrykk av prosessen som vil kunne gi indikasjoner på om helhetsinntrykket er godt eller mindre godt.

Undersøkelsen utført av MMI i 1992 som skulle avdekke holdninger til jordskifteretten undersøkte også totalinntrykk blant sine utvalgsgrupper. Der ble det spurt om de utvalgte

hadde et godt eller dårlig inntrykk av jordskifteretten basert på de erfaringene de hadde med retten. Der svarte 66 % av partene at de hadde et meget eller ganske godt inntrykk av jordskifteretten.

I min undersøkelse ble det også spurt direkte om partenes totalinntrykk av prosessen. Av de som responderte på undersøkelsen kan en se at majoriteten som svarte på spørsmålet om totalinntrykk er fornøyde med den prosessen de gjennomgikk. 60 % oppgir at de er over middels fornøyde. 15 % oppgir at de er under middels fornøyde, og 20 % oppgir at de verken er særlig fornøyd eller misfornøyd med prosessen de gikk gjennom. Jf. Figur 16. Dette er relativt likt resultatene av MMI-undersøkelsen og gir inntrykk av at retten arbeider godt for å ivareta sine parter. I spørsmålet brukes begrepet «totalinntrykk av prosessen», hvilket henspiller på den totale opplevelsen av saksbehandlingen ved Nord-Trøndelag jordskifterett. En må ha i bakhodet at enkelte respondenter kan ha vanskeligheter med å vurdere inntrykket av prosessen uten å ta resultatet av saken i betraktning. Likevel mener jeg at de resultatene som presenteres, gir svar på problemstillingen og forteller hvor fornøyde partene er med prosessen.

Figur 16. Prosentvis fordeling etter hvor fornøyd partene er med prosessen (N = 100).

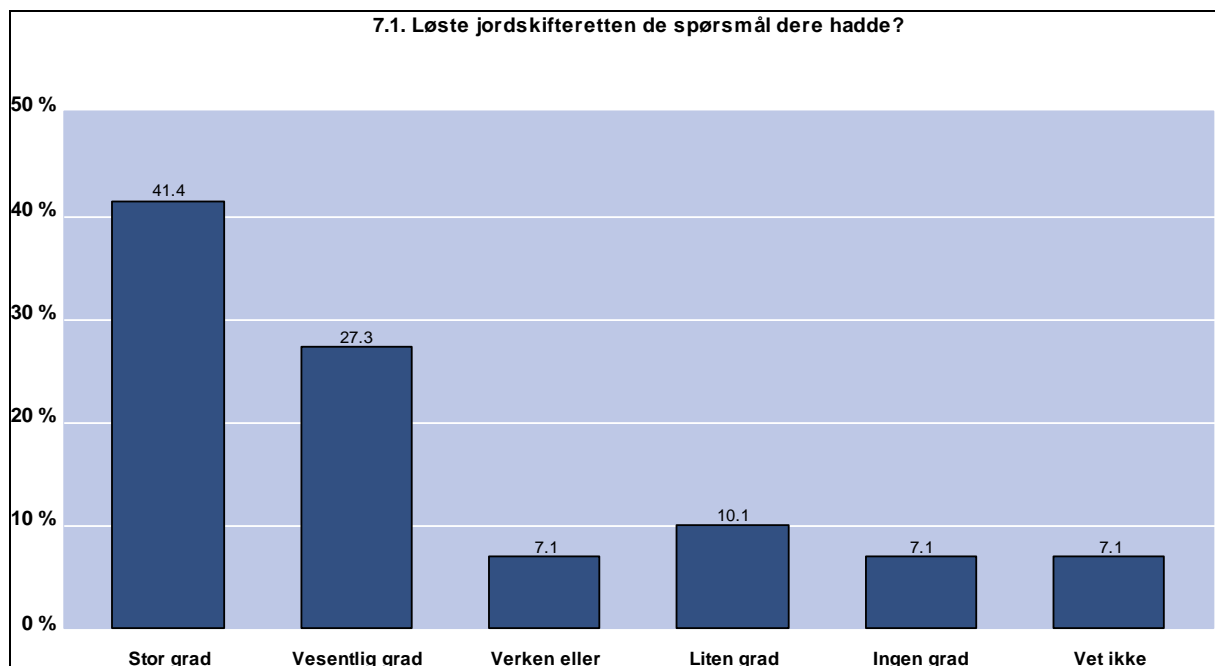
Hvis vi ser spesifikt på misnøyen i forhold til totalinntrykk kan en se at dette har naturlige årsaker. Andelen av de som er misfornøyde med prosessen kan ses i sammenheng med Figur 43. Prosentvis fordeling av totalinntrykk fordelt etter utfall av saken (N = 86).» der vi kan se at de

respondenter som oppgir at de ikke fikk medhold i sin sak, er mer misfornøyd med prosessen enn de som har fått medhold.

I den innledende delen av studiet, da jeg presenterte problemstillingene fremsatte jeg et spørsmål i forbindelse med hovedproblemstillingen.

- **Når opplever brukerne at prosessen er god?**

Dette spørsmålet skal i hovedsak besvares gjennom underproblemstillingene, men det er i midlertidig i denne sammenheng mulig å gi et inntrykk av hvorfor totalinntrykket er så høyt som det er. Totalinntrykket av prosessen kan ses i sammenheng med og underbygges av om respondentene følte at de fikk hjelp i de spørsmålene de fremsatte for retten. Respondentene gir også uttrykk for å være fornøyd med den hjelp de har fått av retten. Hele 68 % har svart at de i stor eller vesentlig grad følte at jordskifteretten løste deres fremsatte spørsmål. Se figuren under.

Figur 17. Prosentvis fordeling etter hvordan respondentene oppfatter at jordskifteretten løste spørsmålene de hadde (N = 99).

I forhold til hvordan jordskifteretten jobber og deres lovmessige rammevilkår der retten skal sørge for at ingen lider tap, er dette en særlig viktig avdekking for jordskifteretten. Figuren jeg nettopp har presentert, viser at respondentene mener jordskifteretten løser problemer og har et godt totalinntrykk av prosessen.

Jeg har vært inne på at eiendommer kan ha ulike funksjoner for eierne. Det kommer ikke direkte frem hvordan respondent reflekterer over om løsningen var god for den enkelte part og for alle involverte i saken. Det er nå en gang slik at jordskifteretten skal sørge for at ingen lider tap, hvilket vil bety at retten vil prøve å sørge for at de løsninger som presenteres, er gode for de fleste involverte. Partene har under prosessen anledning til å fremme sine ønsker som vil bidra til å opplyse om funksjonene eiendommen har, og hvordan de ønsker den kan bli. Etter mitt skjønn ligger det i kortene at eiendommens funksjoner blir hensyntatt da retten synfarer eiendommene i forkant av saksbehandling for å kartlegge eiendommens funksjon og tilstand. At retten tar hensyn til partene og deres ønsker skildres meget godt i kommentaren som her presenteres.

«Jeg og min nabo var helt enig om å få utskilt felles utmark til jordbruksland og resultatet ble slik vi hadde forutsett og vært enige om.»

§ 2b, Forlik/Enighet

Som jeg vil presentere på et senere punkt i analysen, er fornøydhet med prosess, preget av hvordan den endelige løsningen ble mottatt. Her oppgir ca. 68 % at de mener jordskifteretten i vesentlig eller stor grad, løste deres spørsmål. Det er dermed et godt grunnlag for å si at jordskifteretten er en god problemløser når det gjelder de spørsmål de har hjemmel til å avhjelpe.

Oppsummering hovedproblemstilling.

Vi ser at respondenten gir uttrykk for å ha et godt totalinntrykk av prosessen de gjennomgikk som part i sak for Nord-Trøndelag jordskifterett. Respondentene uttrykker gjennom denne undersøkelsen at de er fornøyde med rettens arbeid og at de føler de har fått den hjelp de var ute etter. De til sammen 15 % som svarer at de er misfornøyd eller svært misfornøyd med prosessen de gjennomgikk, kan være begrunnet av utfallet av deres sak og ulemper som har kommet som følge av løsningen fra jordskifteretten. Ulemper kan knyttes seg til mer enn verdier i penger. Det også omfatte en vanskeligere utforming av eiendommene, vanskelig drift dersom et sameie er blitt oppløst mv. Jf. figur 9 som presenterer typer av ulemper.

Resultatene av min undersøkelse når det gjelder totalinntrykk samsvarer i stor grad med resultatene av MMI-undersøkelsen. MMI-undersøkelsen sier også i sin oppsummering at de fleste grunneiere synes de kom godt ut av saken de medvirket i. Det må bety at det fortsatt er bred enighet om hvorvidt jordskifteretten er en god problemløser for de spørsmål de har

hjemmel til å behandle. Selv 10 år etter forrige holdningsmåling, er totalinntrykket av jordskifteretten stabilt høyt. MMI-undersøkelsen ble foretatt på landsbasis. Selv om min undersøkelse gjelder parter i Nord-Trøndelag, mener jeg at graden av fornøydhets i hele landet og i Nord-Trøndelag kan måles opp med hverandre. Nord-Trøndelag behandler de samme sakstypene som også er vanlig på landsbasis.

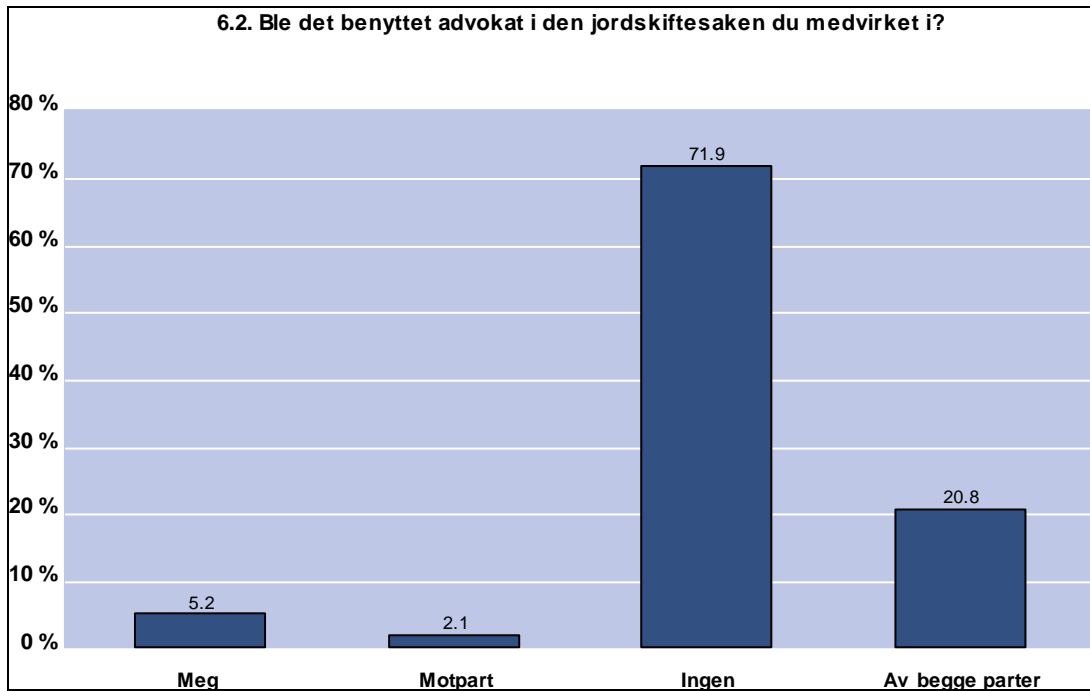
Når jeg nå har sett hvordan tidligere brukere av jordskifteretten vurderer sitt totalinntrykk av jordskifteretten, skal jeg nå se hva denne graden av fornøydhets kommer av.

Underproblemstillingene ser på faktorer som kan være utslagsgivende for om man er mer eller mindre fornøyd i prosess.

Underproblemstilling I: Er brukere av jordskifteretten som har vært bistått av advokat mer eller mindre fornøyde, enn de som ikke har vært bistått av advokat?

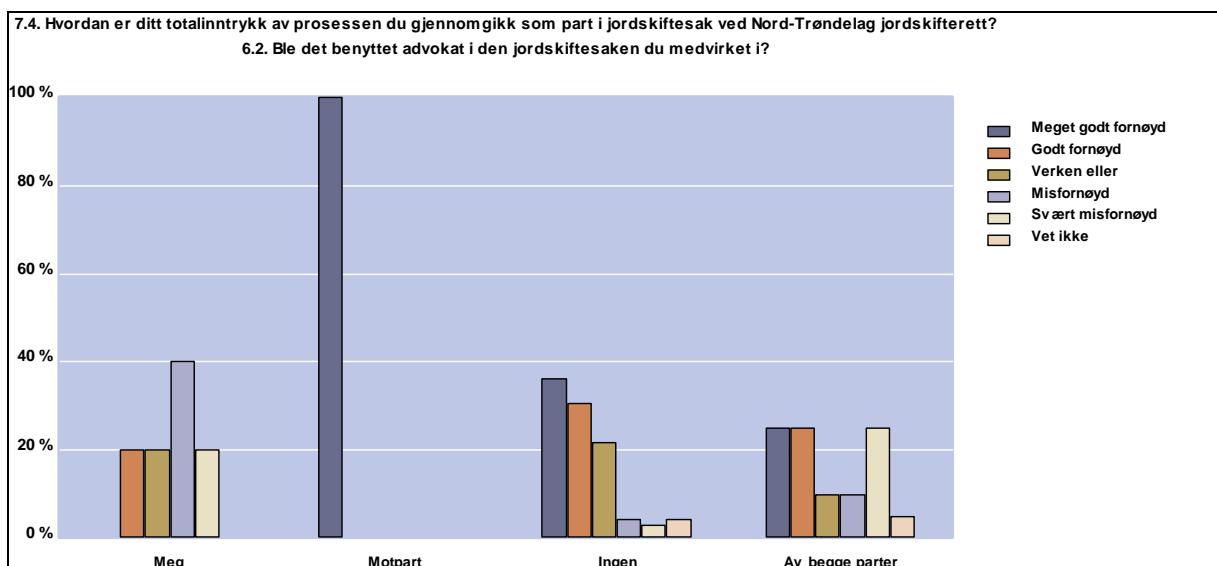
Jordskifteretten er en rettsinstans som har et høyt innslag av selvprosederende parter, slik jeg har presentert i oppgavens teori-kapittel. Som jeg tidligere har omtalt, ble denne underproblemstillingen fremsatt fordi jeg hadde antagelser om at rettslig hjelp i prosess ivaretar partenes rettigheter og ønsker, derav gir en følelse av en god prosess.

Først og fremst understreker denne undersøkelsen at innslaget av selvprosederende parter er høyt også i Nord-Trøndelag. Omtrent 72 % av respondenten oppga at det ikke ble benyttet advokat av noen part i saken de deltok i.

Figur 18. Prosentvis fordeling av benyttelse av advokat, oppgitt av respondentene (N = 96).

Da så mange som 72 % oppgir at det ikke ble benyttet advokat av noen part, mener jeg det vil være lite grunnlag for å si om det var advokaten som var utslagsgivende for hvor fornøyde partene var med prosessen.¹⁸

Figur 19. Prosentvis fordeling av totalinntrykk basert på bruk av advokat (N = 96).

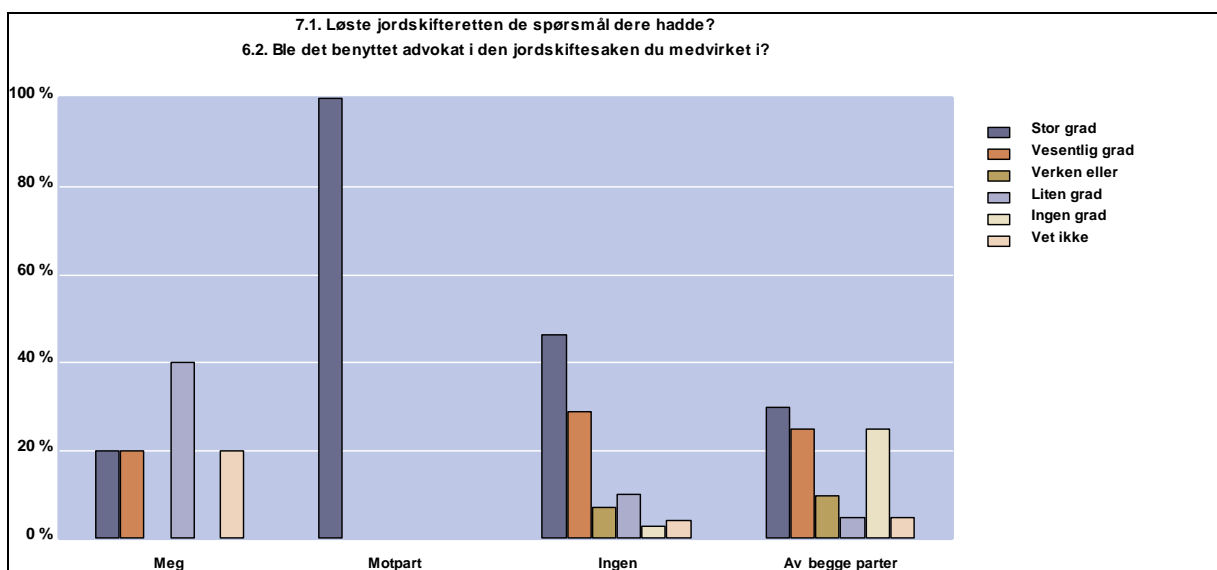
¹⁸ Figurene som viser benyttelse av advokat er basert på respondentenes svar, dermed er kategorien «meg» i figuren å forstå som den individuelle respondenten. Dette gjelder også i figur 20.

Det er altså få parter som velger å benytte seg av advokat i jordskifteretten. Likevel er det interessant å se hvilket totalinntrykk partene hadde avhengig av om det ble brukt advokat i saken eller ikke. I figur 19 presenteres en krysstabell der totalinntrykk er satt opp mot bruk av advokat. Figuren viser hvor fornøyde respondentene er i saker for jordskifteretten avhengig av om én av partene, begge eller ingen av partene benyttet seg av advokat.

Resultatet av denne krysstabellen gir noe mangelfulle svar i kategoriene «meg» og «motpart» da vi ut fra forrige tabell så at det var henholdsvis 5 % og 2 % som hadde avgitt svar i denne kategorien. Dette blir særlig synlig i søylen som representerer «motpart». Søylen som beskriver at rekvirentene er meget godt fornøyd i saker der motparten benyttet advokat, kan som forklart ikke tillegges vekt fordi det kun var 2 % som oppgav at motparten benyttet seg av advokat.

Totalinntrykket i de sakene der det ikke ble benyttet advokat av noen part, indikerer at partene jevnt over er fornøyde. I de sakene der begge parter benyttet advokat, er det også grunnlag for å si at de fleste er mer fornøyd enn de er misfornøyd.

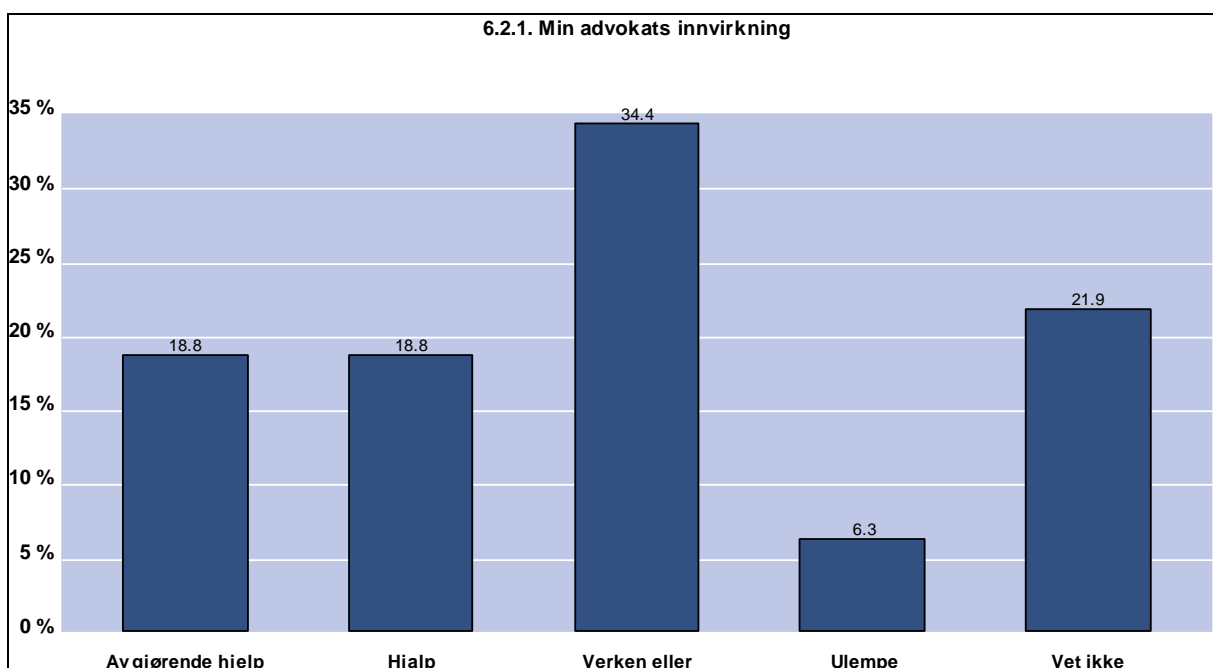
I de sakene der begge partene benyttet seg av advokat kan man også se at partene ikke nødvendigvis er mer fornøyde enn i de tilfellene der det ikke ble benyttet advokat. Derimot kan en se en svak antydning til at partene er en anelse mer misfornøyd med behandlingen dersom begge parter benyttet advokat. Man kan spekulere i grunnen for dette, og en grunn kan tenkes å være at man opplever et tap sterkere i de situasjoner der advokat benyttes. Det kan tenkes at man forventer mer eller bedre hjelp dersom man søker advokatbistand.

Figur 20. Prosentvis fordeling, rettens evne til problemløsning ved bruk av advokat (N = 96).

De samme resultatene kan en se dersom man krysser bruk av advokat og om jordskifteretten løste de spørsmålene en brakte inn for retten. Jf. figur 20. Respondenten gir uttrykk for at de er fornøyde og at retten løste de spørsmål de hadde. Bruk av advokat ser altså ikke ut til å påvirke om partene er fornøyde eller ikke.

Saksgangen i jordskifteretten er i stor grad lagt opp til at partene kan opptre uten advokat. Ofte startes prosessen med et forberedende møte der de involverte i parten samles for å legge fram saken og eiendommenes tilstand. Det er også ofte at retten kommer med løsninger som partene kan uttale seg om før en endelig avgjørelse. Denne måten å jobbe på, kan gi en forklaring på hvorfor man har så fornøyde parter i saker der det ikke er benyttet advokat.

Figur 21. Prosentvis fordeling, advokats innvirkning på saken (N = 32).

Selv om det var en stor andel som ikke benyttet advokat, var det også noen som hadde benyttet advokat. Det vanligste viste seg å være at begge parter i saken benyttet advokat. I denne figuren er N = 32, hvilket er noe lavere enn i de øvrige figurer. Grunnen til dette er at spørsmålet spør den enkelte respondenten som benyttet advokat, hvordan han/hun synes advokat hadde innvirkning på deres sak. Når N = 32, indikerer det at det var 32 personer som svarte på om advokaten hadde innvirkning på saken.

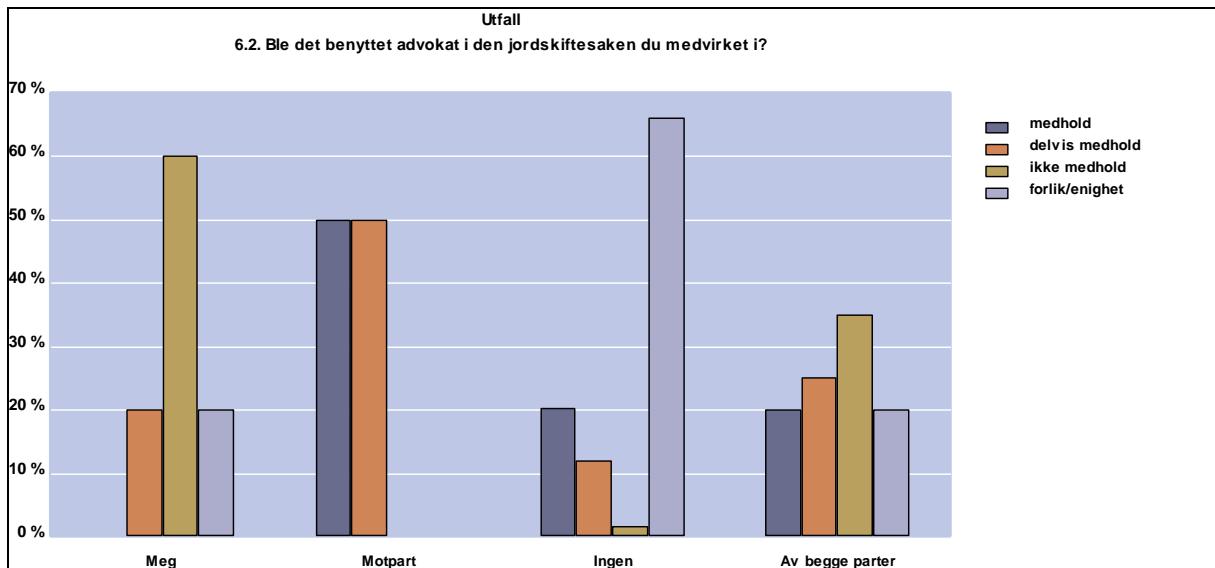
I figur 21 kan en se at en del av de som benyttet seg av advokat, oppgav at advokaten ikke hadde særlig innvirkning på utfallet av saken. Spørsmålet denne figuren er utarbeidet fra lød som følger: « **I hvilken grad vil du si at bruk av advokat hadde innvirkning på ditt utfall**

av saken?» Det kan tenkes at benyttelse av advokat representerer en sikkerhet for partene mer enn at det er bistand i prosess. Bruk av advokat i alminnelige domstoler, med andre sakstyper kan nok tenkes å ha et større utbytte av bruk av advokat.

Av de som oppgav at de benyttet seg av advokat, har altså 34 % oppgitt at bruk av advokat ikke var til noen særlig hjelp i prosessen. Det er også en betydelig andel som ikke ønsker å ta stilling til om advokaten var til hjelp i deres prosess. En bør være forsiktig med å gjøre antagelser for en hel populasjon på bakgrunn av så få respondenter innefor en kategori.

72 % oppga at det ikke ble benyttet advokat av noen part i deres sak og partene ser ut til å være godt fornøyde med det grunnlaget. De som oppga at de benyttet seg av advokat oppga også at de ikke opplevde den helt store betydningen av det. Ut fra det vil jeg påstå at bruk av advokat ikke ser ut til å være avgjørende for om man er fornøyd eller misfornøyd med en prosess i jordskifteretten.

Her presenterers en krysstabell der utfall av saken er satt opp mot om det ble benyttet advokat av noen part i den jordskiftesaken respondenten deltok i. Ved å krysse sakens utfall mot bruk av advokat kan man se hvordan sakene endte i de sakene der advokat var en del av prosessen.

Figur 22. Prosentvis fordeling av utfall basert på om advokat ble benyttet (N = 86).

Av denne figuren kan en utlede at noe av grunnen til at man har såpass fornøyde parter i saker uten advokat i Nord-Trøndelag jordskifterett, skyldes at det oppnås en vesentlig andel forlik i disse sakene. Jf. figur 22. Over 60 % av sakene der ingen av partene brukte advokat endte med forlik. I disse tilfellene er det rimelig å anta at dommer og ingeniør har spilt en vesentlig rolle

i problemløsningen. Slik Rognes & Sky (2003) presenterte, har den ordinære saksbehandlingen i jordskifteretten likhetstrekk med rettsmekling. Rettsmekling ble som tidligere presentert, innført med et argument om at det ville føre til flere løsninger med enighet.

Når vi ser på andelen av forlik som er oppnådd i saker hvor det ikke ble benyttet advokat vil jeg benytte anledningen til å poengtere at en ikke her har mulighet til å se i hvilke sakstyper det gjelder. Det er forskjell på hvordan retten opptrer i prosesser ved rettsendring med høringer, vedtak og mekling når det er tatt sikte på forlik. Forlik er noe alle parter er enige om, et vedtak er noe jordskifteretten tar avgjørelser om på bakgrunn av å ha hørt partenes uttalelser. Altså, det er ikke alt man kan forhandle om, men partene har uansett rett til å bli hørt.

Oppsummering underproblemstilling I

Denne undersøkelsen gir etter min analyse, indikasjoner på at de parter som benyttet seg av advokat ikke er mer fornøyd enn de som ikke benyttet seg av advokat. Grunnen til dette er noe uklar, men en kan tenke seg at dette skyldes rettens måte å arbeide på. Saksgangen legger til rette for parter uten advokat, og man oppnår en god del forlik i sakene hvor advokat ikke benyttes. Reiten (2012) har også uttrykt at inkluderende prosesser har mye å si for utfallet av saken, da forliksviljen ser ut til å bli større i de tilfellene der parter blir tatt med i avgjørelsene.

Jeg tror ikke det er riktig å tilegge retten all ære for at fornøydheten blant selvprosederende parter er så høy. Jeg tror også at parter som møter i retten når det gjelder deres egen eiendom, der de andre partene i saken er naboer og kanskje familie, fører til at man er innstilt på at prosessen skal gå rolig og vennskapelig for seg. Partene har kanskje diskutert løsninger før retten kommer inn i bildet og saken kan løses i minnelighet. Dette gjelder selvfølgelig ikke i alle tilfeller da det ofte kan være betente konflikter som er utgangspunktet for saksanlegg i jordskifteretten. Det er også forskjell på hvordan prosessen forløper avhengig av sakstype og behandlingsform.

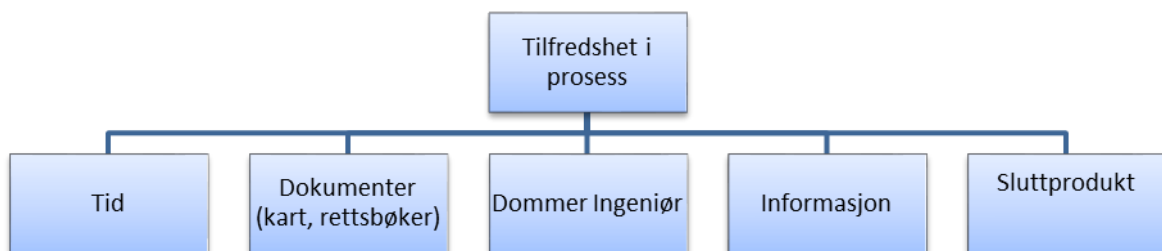
Det er grunnlag for å si at man har fornøydde advokater uten advokat, og at det skyldes at prosessen for jordskifterettens innebærer likhetstrekk med mekling i ordinær saksbehandling. Dermed er ikke bruk av advokat avgjørende for om partene opplever en prosess bedre. Det kunne vært interessant å undersøke nærmere hvordan de som bruker advokat opplever

prosessen, men jeg tror det krever en egen og mer spesifikk undersøkelse for at man skal kunne få gode svar på det temaet.

Underproblemstilling II: Er det tydelige ledd i prosessen, egenskaper ved dommeren, tidsbruk eller andre faktorer som er utslagsgivende for hvor fornøyde eller misfornøyde partene er?

Denne underproblemstillingen knytter seg direkte opp mot kvalitetselementene som har vært sentrale og tydelige gjennom prosessen med å utarbeide spørreskjemaet. Jeg vil under presentere resultatene etter hvert kvalitetselement.

I spørreundersøkelsen jobbet jeg systematisk med kvalitetselementene. Jeg utarbeidet spørsmål som kan knyttes direkte opp mot de ulike kvalitetselementene slik at en skal kunne skille elementene med bakgrunn i underproblemstillingen, dvs. om det er tydelige ledd eller elementer i prosessen som er utslagsgivende for om man opplever en god eller dårlig prosess.

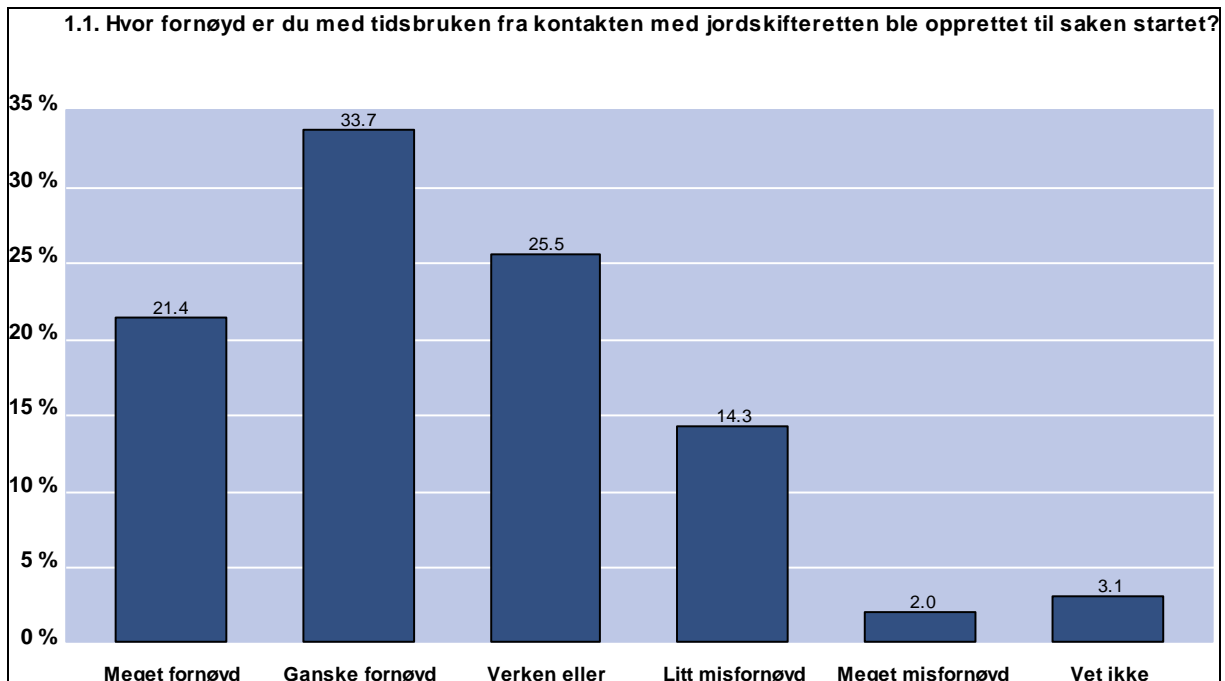

Figur 23. Jf. Figur 4. Kvalitetsområder i jordskifteretten.

Tid

Dette kvalitetselementet nevnes også i undersøkelsen utført av MMI om holdninger til jordskifteretten. Undersøkelsen fra MMI avdekker «tid» som et forhold mange er misfornøyd med. De tre faktorene utvalget i undersøkelsen utført av MMI var minst fornøyd med var «samlet tid saken tok fra begynnelse til endelig slutt», «tid fra forberedelse til saken startet» og «tid selve saksbehandlingen tok». Etter denne undersøkelsen har domstoladministrasjon selv økt fokus på å få ned saksbehandlingstiden i landets jordskifteretter. Undersøkelsen utført av MMI ble foretatt i 2002, det vil si for mer enn ti år siden. Jeg vil nå presentere mine resultater når det gjelder tidsbruk. Disse resultatene kan gi indikasjoner på om Domstoladministrasjonens fokus på tidsbruk har gitt resultater.

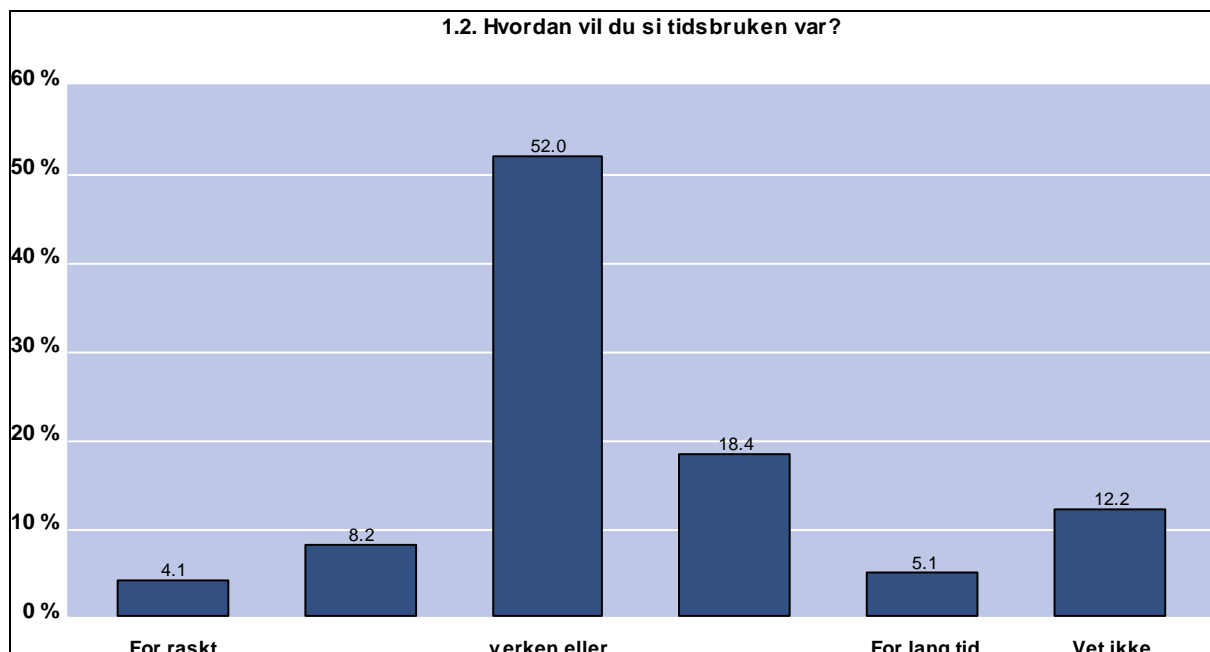
I min undersøkelse ser respondentene ut til å være godt fornøyd med tidsbruk, både når det gjelder tiden saken har tatt og fremdrift. Av svarene kan en se at de fleste respondentene er fornøyd med tidsbruken til jordskifteretten, og at de mener at tidsbruken verken for lang eller for kort.

Figur 24. Prosentvis fordeling, etter hvor fornøyde respondentene er med tidsbruk fra kontakt med jordskifteretten ble opprettet til saken startet (N = 98).

Ved å sammenligne utfallet i spørsmål 1.1. «**Hvor fornøyd er du med tidsbruken fra kontakten med jordskifteretten ble opprettet til saken startet?**», med et lignende spørsmål i undersøkelsen fra MMI, er det en lavere andel i min undersøkelse som er misfornøyd med tidsbruken i denne delen av prosessen. I MMI-undersøkelsen oppgir ca. 16 % at de er litt eller meget misfornøyd med tidsbruken fra kontakt med retten ble opprettet til saken startet. Det er dessuten 28 % som oppgir at de er litt eller meget misfornøyd med tid fra forberedelse til saken startet.

Undersøkelsen fra MMI er som nevnt gjennomført for en del år tilbake og omfatter foruten partene også sakkyndige og prosessfullmektiger som sine respondenter. Undersøkelsene er av flere grunner ikke direkte sammenlignbare. Vi får likevel en indikasjon på hvordan Nord-Trøndelag jordskifterett ligger an i forhold til fornøyde parter.

Figur 25. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av tidsbruk (N = 98).

Respondentene ble også stilt overfor et spørsmål der de skulle vurdere tidsbruken i saken de deltok i. Da Domstoladministrasjonen sentralt har satt fokus på å få ned saksbehandlingstiden i jordskifterettene, gir resultatene av dette spørsmålet indikasjoner på at saksbehandlingstiden er god. 52 % oppgir at de mener saken verken tok for lang, eller for kort tid. Det er klart at for lang saksbehandlingstid er negativt for retten. Men hva med for rask behandling? Slik jeg tolker problemløsning i jordskifterettene, ser jeg ikke for meg at parter ville være misfornøyd om de fikk løst sitt spørsmål raskt. Jeg velger å tolke rask behandling som utelukkende positivt for retten. Majoriteten av respondenter ligger på midten av skalaen. Dette tolker jeg som uttrykk for fornøyde parter. Figuren viser dog at retten fortsatt kan ha ambisjon om å sørge for at flere parter er mer fornøyd med saksbehandlingstiden.

På nåværende tidspunkt er det ikke fastsatt noe klart mål for saksbehandlingstiden i landets jordskifteretter. Årsstatistikken for jordskiftedomstolene viser at Nord-Trøndelag jordskifterett de siste årene har kommet godt ut i forhold til landsgjennomsnittet når det gjelder saksbehandlingstid. I 2012 var saksbehandlingstiden i Nord-Trøndelag 1,5 år, det samme som landsgjennomsnittet. Jf. Figur 26.

	2008	2009	2010	2011	2012
Nord-Trøndelag	1,5	1,3	1,8	2,3	1,5
Landsgjennomsnitt	2,1	1,8	1,7	1,6	1,5

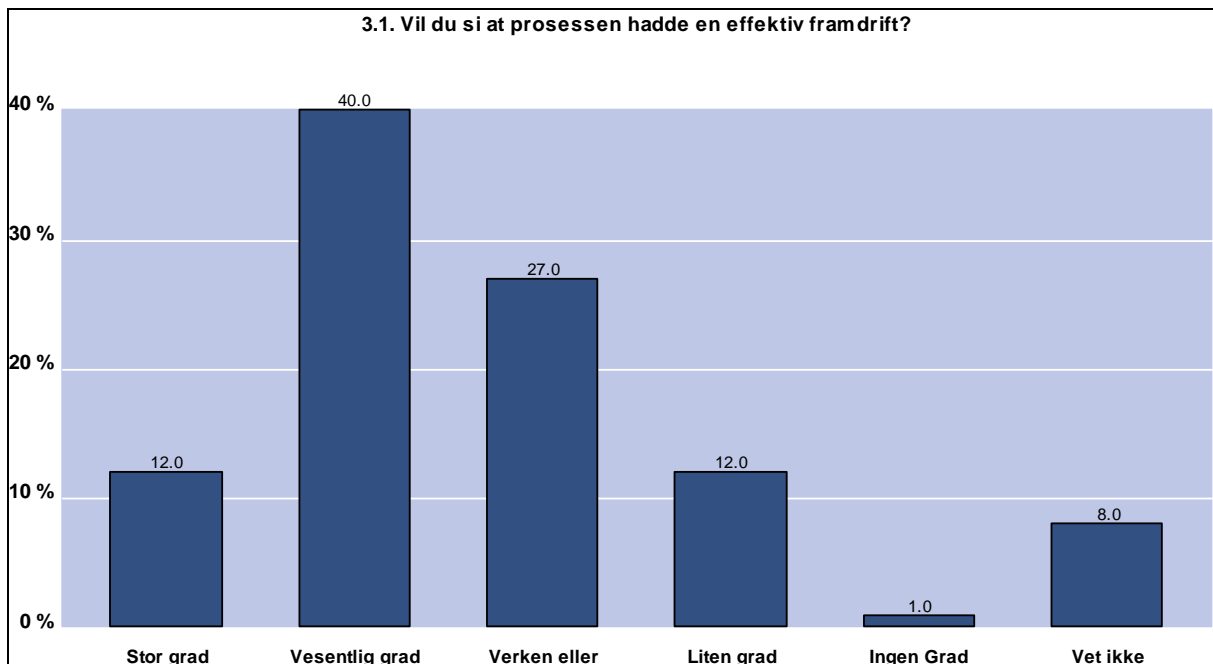
Figur 26. Gjennomsnittsalder i år på slutta saker i Nord-Trøndelag og landet forøvrig.¹⁹

Med bakgrunn i svarene fra min undersøkelse og statistikken for jordskifterettens saksavvikling i 2012, holder Nord-Trøndelag et bra nivå overfor sine parter. Det beskrives i forbindelse med saksavviklingsrapporten at en må forvente en økning i saksbehandlingstid og gjennomsnittsalderen på avslutta saker, fordi forliggende arbeidsmengden har økt. (Domstoladministrasjonen 2013).

På et senere tidspunkt, når domstolene har forsøkt å få ned saksbehandlingstiden, kan slike spørsmål repeteres og testes på parter for å si noe om saksbehandlingstiden over tid er god nok. Dette vil også selvfølgelig kunne ses i domstolenes statistikker, men partene som opplever saken, kan fortsatt ha en annen oppfatning av prioritering av tid. De kan også gi indikasjoner på hvor i prosessen de mener ting tok for lang tid.

Spørsmål 3.1. «**Vil du si prosessen hadde en effektiv framdrift?**», henspiller på dommeren. Jeg har tidligere vist hvordan retten har ansvar for aktiv saksstyring og prosessledelse. Det er dommeren som skal styre saken og sørge for effektiv fremdrift i prosess. Jeg velger å presentere dette spørsmålet i forhold til kvalitetselementet «tid», da sakens fremdrift har mye å si for den totale tidsbruk.

¹⁹ (Domstoladministrasjonen 2013)

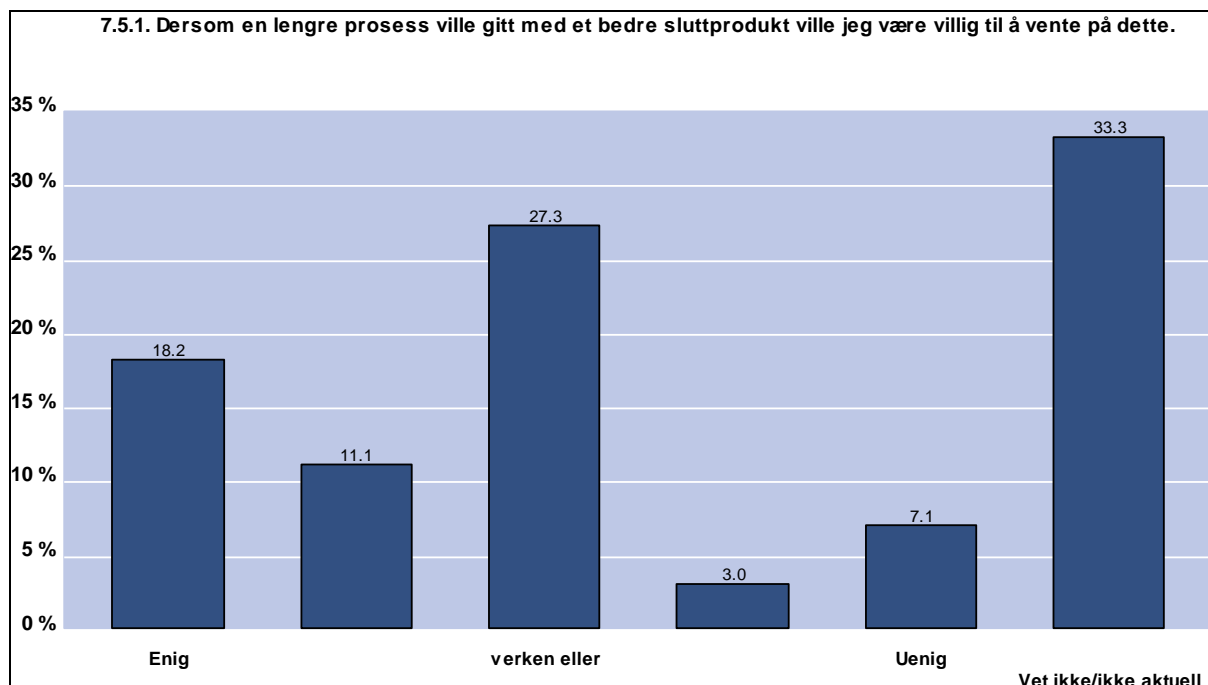
Figur 27. Prosentvis fordeling, respondentenes oppfattelse av fremdrift (N = 100).

Ved å fremstille spørsmålet i en analyserende figur, får vi inntrykk av om fremdriften i retten oppfattes å være effektiv. Positiv tilbakemelding fra respondentene vurderes å gjelde både i forhold til rettens tidsbruk og dommers evne til å styre prosessen effektivt framover. Det er først og fremst partene som er berettiget til å svare på disse spørsmålene, da det er de som opplever retten og dommeren på nært hold.

Forvaltningsorganer som for eksempel planmyndighetene har lignende arbeidsoppgaver som jordskifterettene. I NOU 2002:9 anførte utvalget at jordskifteretten er en «plandomstol» siden de utarbeider skifteplaner. Jordskifteretten er likevel ikke tillagt planmyndighet etter plan- og bygningsloven. Jordskifterettens kompetanse ligger innenfor hva partene selv kan beslutte å gjennomføre. En må kunne si at jordskifteretten er en rask og billig ordning for å få gjennomført endringer og klarlegging på eiendom. Behandling av spørsmål i jordskifteretten er langt raskere enn om man skulle ventet på en regulering fra kommunen eller private reguleringsplaner. Offentlige planer og reguleringer følger sitt eget lovverk som sier noe om hvor lenge planer skal ligge ute til høring mv. Offentlig regulering kan ta mange år.

I påstandene satt frem i spørreskjemaets avsluttende del, ble respondentene gitt mulighet til å ta stilling til hvordan de vurderer tid i forhold til sluttproduktet. Svarene på disse spørsmålene viser at respondentene er villige til å akseptere lengre tidsbruk dersom det medfører bedre kvalitet på sluttproduktet.

Det vi kan utlede fra svarene på spørsmål 7.5.1. «**Dersom en lengre prosess ville gitt meg et bedre sluttprodukt ville jeg være villig til å vente på dette.**», er at respondentene mener tidsbruk ikke må gå på bekostning av kvalitet.

Figur 28. Prosentvis fordeling, respondentenes villighet til å vente lengre på et sluttprodukt av bedre kvalitet (N = 99).

Noe overraskende synes det å være at respondentene er såpass villige til å la en jordskiftesak ta lengre tid dersom sluttproduktet vil bli bedre av det og man får en løsning man kan leve bedre med på lang sikt. Dette er et signal til jordskifterettens ansatte om at kvaliteten på sluttproduktet ikke må forringes av at retten føler seg presset til å forkorte saksbehandlingstiden. Men, man skal være klar over at hva respondenter ideelt sier i slike undersøkelser og hva man faktisk ville gjort dersom de kom opp i en slik situasjon, er to helt forskjellige ting som vi ikke med sikkerhet kan si noe om.

Det er ikke nødvendigvis slik at sluttproduktet blir bedre om retten bruker mer tid. Det er et ordtak som sier at man må «smi mens jernet er varmt», det vil si at retten bør behandle saken mens saksopplysningene er ferske. Det er også en oppfatning blant rettens ansatte om at kvaliteten ofte kan bli bedre dersom man ikke bruker for lang tid. Det er en balansegang den enkelte dommer må vurdere, og gjøre seg komfortabel med. (Næss 2013). Det er også et aspekt av individuelle egenskaper og forskjeller i arbeidsmåte og kapasitet som er avgjørende for hvordan dette kan etterleves.

Domstoladministrasjonens mål for saksbehandlingstid er foreslått å være 16 måneder. Det er et godt mål som gjør at saker behandles når opplysninger om eiendommene er friskt i minne. Det medfører også at man kanskje i mindre grad opplever tidsbruken som et ankepunkt, slik det ble avdekket i MMI-undersøkelsen.

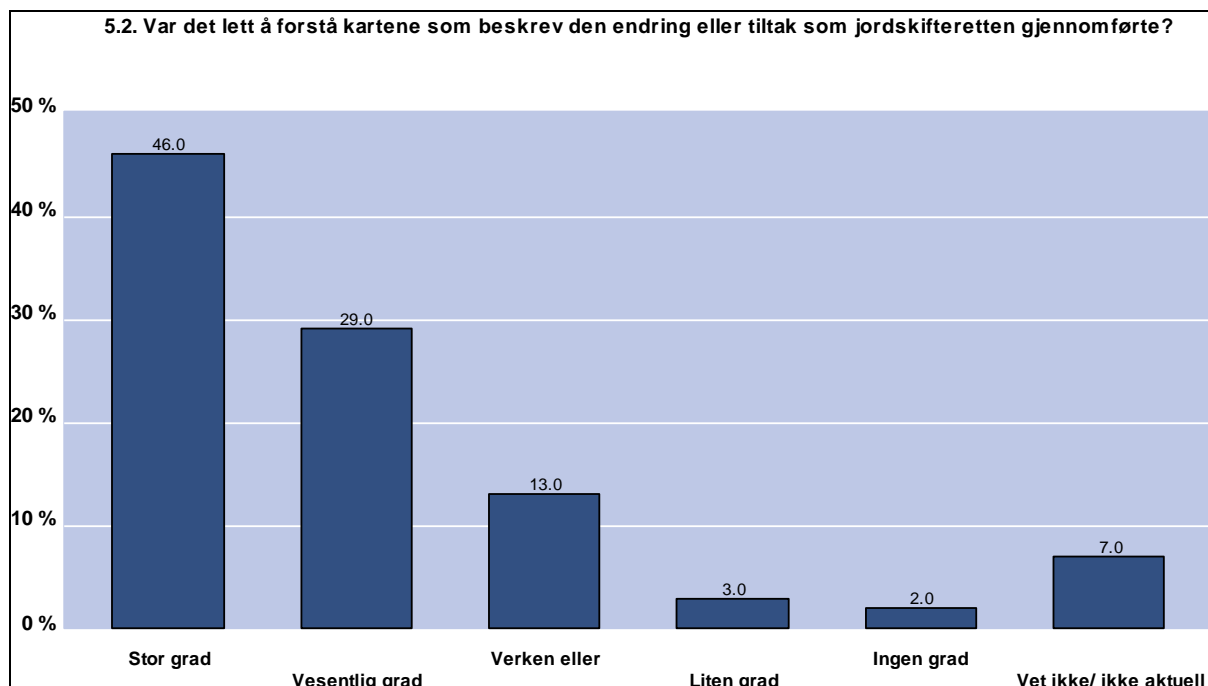
Dokumenter

Stadig innsyn i skifteplaner og kontinuerlig presentasjon av dokumenter har vist seg å være en konfliktdempende faktor for partene. (Rognes & Sky 2003). Den åpne og demokratiske prosessen jordskifteretten jobber etter, legger til rette for å involvere partene i høy grad. Dokumentenes tydelighet kommer i kjølvannet av den kontinuerlige presentasjonen av dokumenter. Det er viktig at dokumentene er lette å forstå. En kommentar fra en av respondentene belyser dette godt. Jeg tar for gitt at jordskifteretten ønsker at dokumentene deres skal være forståelige.

... Mitt synspunkt på jordskifteretten, er et enormt byråkrati. Som taler et vanskelig språk Min sak er en enkel sak, som burde vært løst/ordnet opp i raskere og mindre komplisert.»

Part,§2f

I denne oppgaven har dokumentene dreid seg om kart og skriftlige dokumenter som rettsbok og informasjonsbrev. Majoriteten mener dokumentene i saken de medvirket i var lette å forstå. Så mange som 90 % svarte at det ikke var noe de opplevde som spesielt vanskelig. Se spørsmål 5.1. i spørreskjemaet i vedlegg 2

Figur 29. Prosentvis fordeling, opplevelse av kartenes forståelighet (N = 100).

Respondentene ble også stilt spørsmål om de forsto kartene som jordskifteretten leverte. Jf. figur 29. 75 % av respondentene mente at kartene i vesentlig eller stor grad var lette å forstå. Dette er et godt resultat da forskning viser at mange kan ha vanskeligheter med å forstå kart. (Tenge 2013). Det er påstått at mer enn halvparten av den utdannede befolkning mangler grunnleggende forståelse når det gjelder kart. Noen mener det kan ha en sammenheng med lav eller manglende utdanning og noen mener det kan være på grunn av kartene i seg selv og hvordan de er presentert. (Peterson 1996). Å lese kart kan sammenlignes med å lese en tekst. Ikke alle kan dette like godt. Dette kan midlertidig bøtes på ved å lage kart som følger enkle regler som gjør kartene selvstendig lesbare. (Tenge 2013)

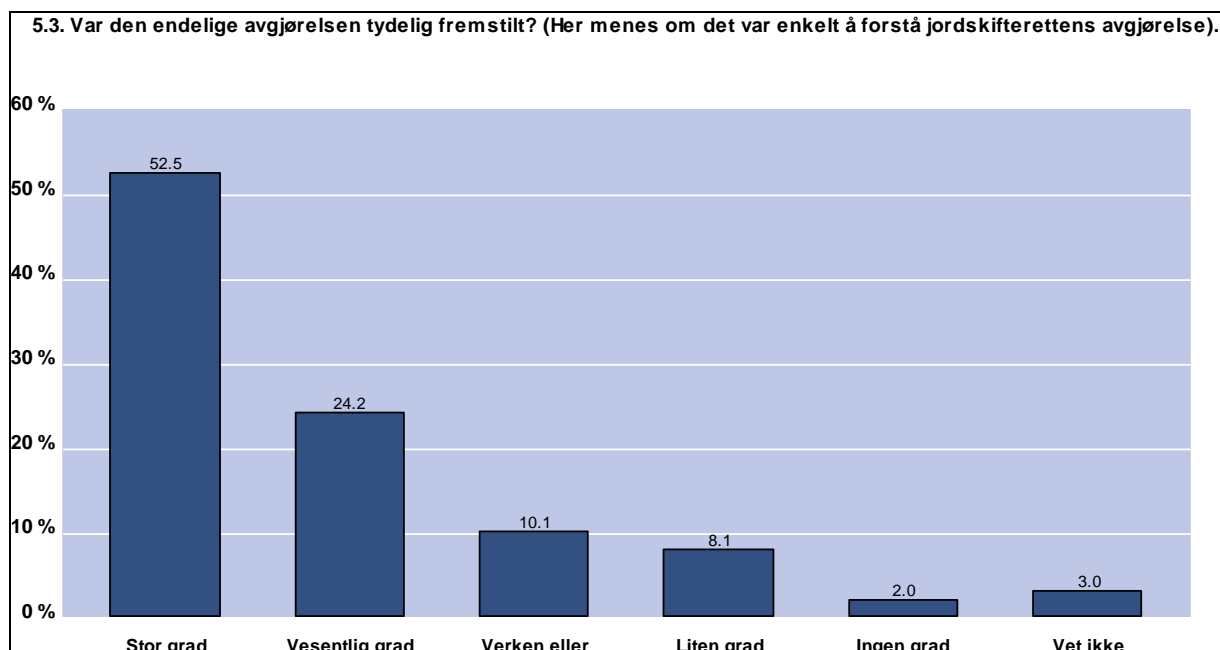
Selv om en stor andel av partene ser ut til å forstå kart og dokumenter, er det fortsatt enkelte som har opplevd noe som vanskelig. De åpne spørsmålene har vært nyttige i det de gir mer konkret informasjon om respondentens opplevelse av prosessen. Her er et eksempel:

«De tallene som vises i skylddelinga på den enkelte eiendom var vanskelig å forstå...».

§ 2f, Delvis medhold

De fleste kart utarbeides av ingeniøren etter befaring og/eller i samråd med dommer. Kommunikasjon mellom dommer og ingeniør er derfor viktig i befaringer og utarbeidelse av kart. Figur 29 gir grunnlag for å si at arbeidet som gjøres med kommunikasjon med kart er tilfredsstillende.

Når det gjelder spørsmål som var mer spesifikt formulert i forhold til dokumentene i prosessen, ser respondentene ut til å være fornøyd med rettens fremstilling. I Figur 29 kunne en se at omtrent 5 % svarte at kartene var lite, eller ikke forståelig. I Figur 30 er det omtrent 10 % som har svart at de fant den endelige avgjørelsen lite, eller ikke forståelig.

Figur 30. Prosentvis fordeling, partenes opplevelse av tydelighet i endelig avgjørelse (N = 99).

Det er altså flere som finner den endelige avgjørelsen vanskelig å forstå enn kartene. Noe av grunnen til dette kan være at det inndras flere elementer i de skriftlige avgjørelsene. La oss si at det gis føringer for gjennomføring ved etablering av felles tiltak som bringer med seg forklaring av hvordan gjennomføring skal skje mv. Et kart viser et bilde av en eiendom og et område som de involverte parter er godt kjent med. Billedlige endringer er for mange lettere å oppfatte enn en skriftlig forklaring av endring.

1 av 10 parter finner noe ved den endelige avgjørelsen vanskelig å forstå. Jeg vil påstå at 10 % misnøye ikke er mye da en alltid vil oppleve at det finnes individer som ikke er fornøyd. Men jeg mener også at så lenge det finnes parter som syns at den endelige avgjørelsen er vanskelig å forstå, bør rettens ansatte jobbe målrettet enda bedre for at avgjørelsene skal være forståelige for alle.

Jordskifteretten har blitt omtalt som en totalleverandør, hvilket er betryggende for partene. Blant kommentarene fra undersøkelsen har en part lagt vekt på at det er betryggende for partene at løsninger blir kartfestet og registrert.

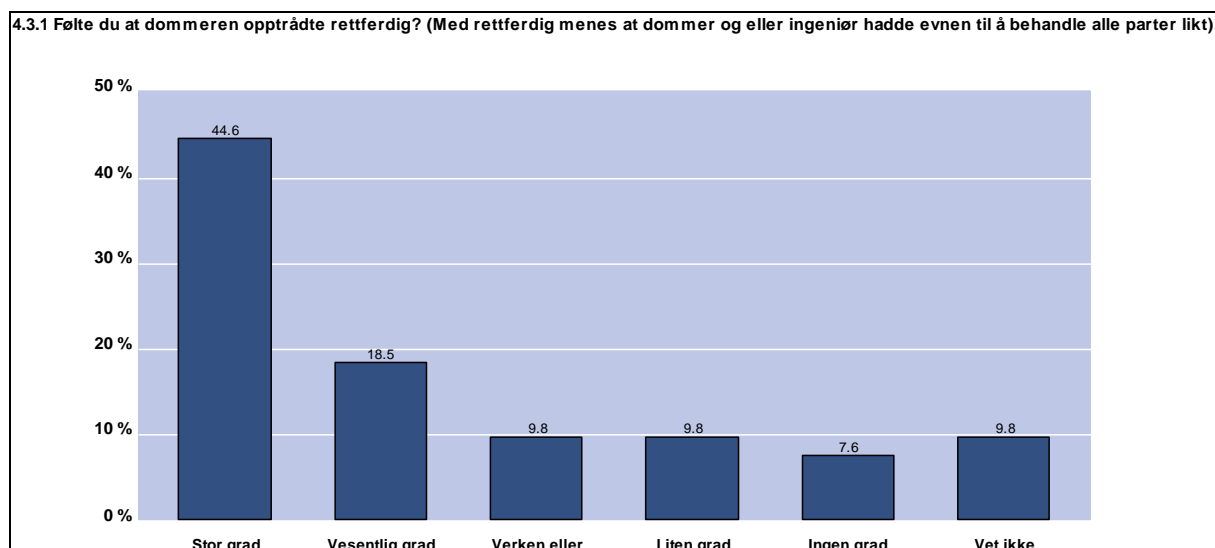
«... Veldig godt å få grensene endelig stadfestet og lagt inn på kart mm. Dette skaper avklaring og ro for ettertiden.»

§88, Medhold

Dommer og ingeniør

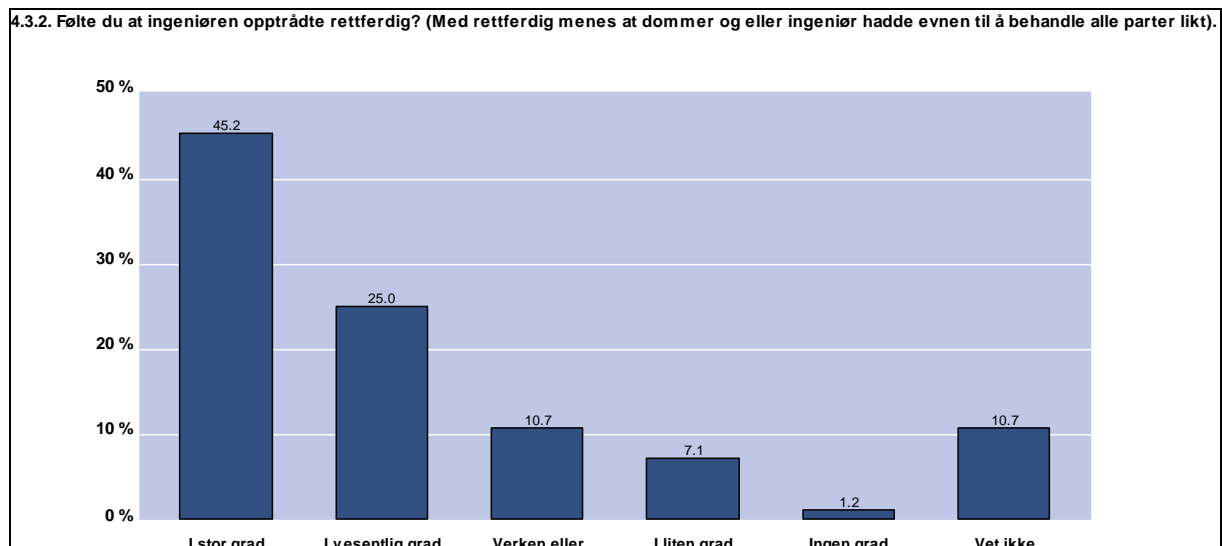
Jeg har tidligere antydnet at egenskapene ved dommer og ingeniør er den viktigste faktoren i prosessen når det gjelder fornøydhets hos parter i jordskifteretten. Dommers rolle og betydning ble også undersøkt i undersøkelsen av MMI. Der viste det seg at dommers upartiskhet skåret relativt høyt, 82 % hadde oppgitt at de mente «upartisk» var et passende utsagn om dommeren. For en dommer anses dette som en god egenskap da det er befestet i tvisteloven at dommer ikke skal opptre på en slik måte som gjør han skikket til å svekke rettens tillit. Jf. Tvl § 11-5.

I et utkast til arbeidet med etiske retningslinjer for dommeratferd, utarbeidet av en arbeidsgruppe oppnevnt av Domstoladministrasjonen, er det også lagt vekt på dommers nøytrale opptreden og evne til likebehandling. I min undersøkelse ba jeg respondentene ta stilling til om dommer og ingeniør opptre upartisk og rettfærdig.

Figur 31. Prosentvis fordeling av dommers evne til rettfærdig behandling (N = 92).

Mine analyser viser at de fleste respondentene mener både dommer og ingeniør opptre rettfærdig. Det er dog en viss andel (ca. 17 %) som mener at dommeren i liten eller ingen grad opptre rettfærdig.

Figur 32. Prosentvis fordeling av ingeniørs evne til rettferdig behandling (N = 84).

Ingeniøren skårer noe høyere på rettferdighet enn dommeren. Jf. Figur 31 og Figur 32. Grunnen til den høyere tilfredshet med ingeniørens rettferdighet kan rett og slett være at respondentene har en bedre oppfatning av ingeniørens opptreden. Ingeniøren er ikke like synlig i prosessen som dommeren, han/hun har også mindre kontakt med partene mv. Dommeren befinner seg altså i en mer utsatt posisjon enn ingeniøren. Dommeren er den som har kontinuerlig kontakt med partene gjennom saken, og er den som tar avgjørelser i saken. På den måten kan man si at dommeren «står mer laglig til for hogg», dvs. er mer utsatt for kritikk enn ingeniøren. En annen mulig grunn kan være at det er færre som har hatt befatning med ingeniøren enn med dommeren, hvilket ikke gir dem et godt grunnlag for å svare. Vi ser at antallet respondenter som har avgitt svar på spørsmålet om ingeniøren er noe lavere enn i spørsmålet om dommer, og det kan være grunnlag for forskjeller.

En kommentar fra ett av spørreskjemaene beskriver hvordan en part opplevde dommeren i sin sak:

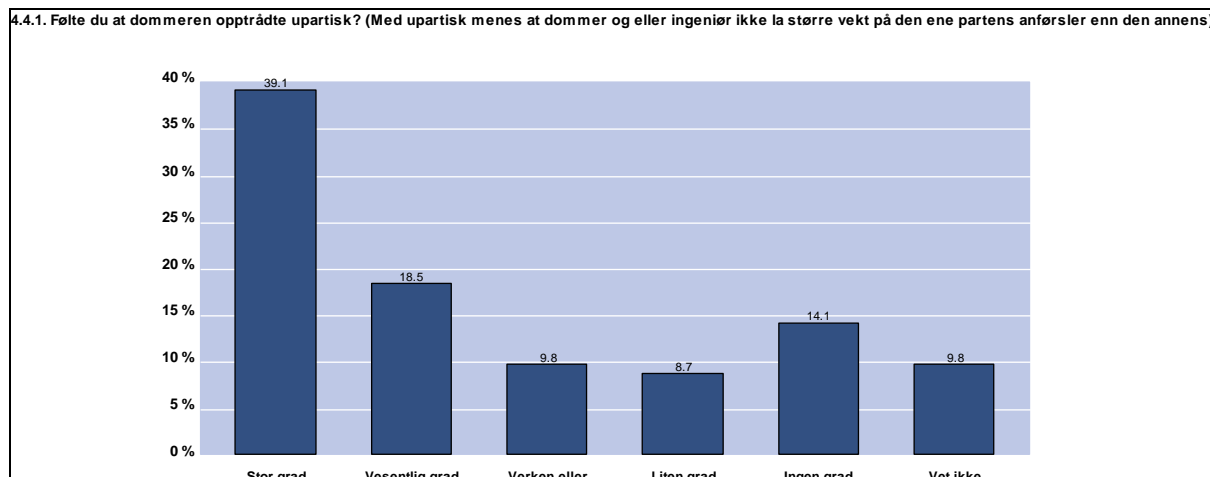
«Jordskiftedommeren hadde for lite innflytelse i saken og var mest innstilt på et forlik, som følgelig ble farget av den sterkeste advokaten.»

§88, Forlik/Enighet

Svarene viser at de fleste parter er fornøyde. Noen er i midlertid misfornøyde. Gjennom de åpne spørsmålene kan en bedre forstå hva deres misnøye grunner i.

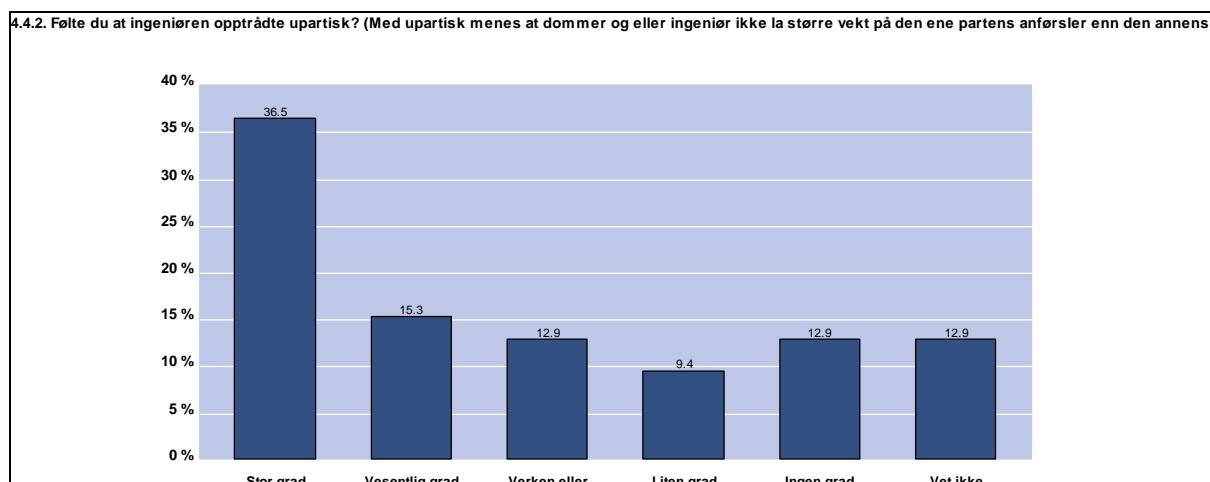
På spørsmålene om dommer og ingeniørs upartiskhet er svarene noe mer jevnt fordelt. Jf. figurene under. Ved å sammenligne elementene «rettferdig» og «partisk», som er ment å

avdekke om gode egenskaper ved dommeren er tilstede hos de ansatte ved Nord-Trøndelag jordskifterett, kan en se at respondentene har en bedre opplevelse av dommer og ingeniør når det gjelder rettferdighet enn når det gjelder upartiskhet. Det kan tenkes at respondentene har vanskelig for å skille på disse to begrepene. Selv om begrepets meningsinnhold er forklart for partene i spørsmålet kan bruk av slike begreper tolkes subjektivt.

Figur 33. Prosentvis fordeling, oppfattelse av dommers upartiskhet (N = 92).

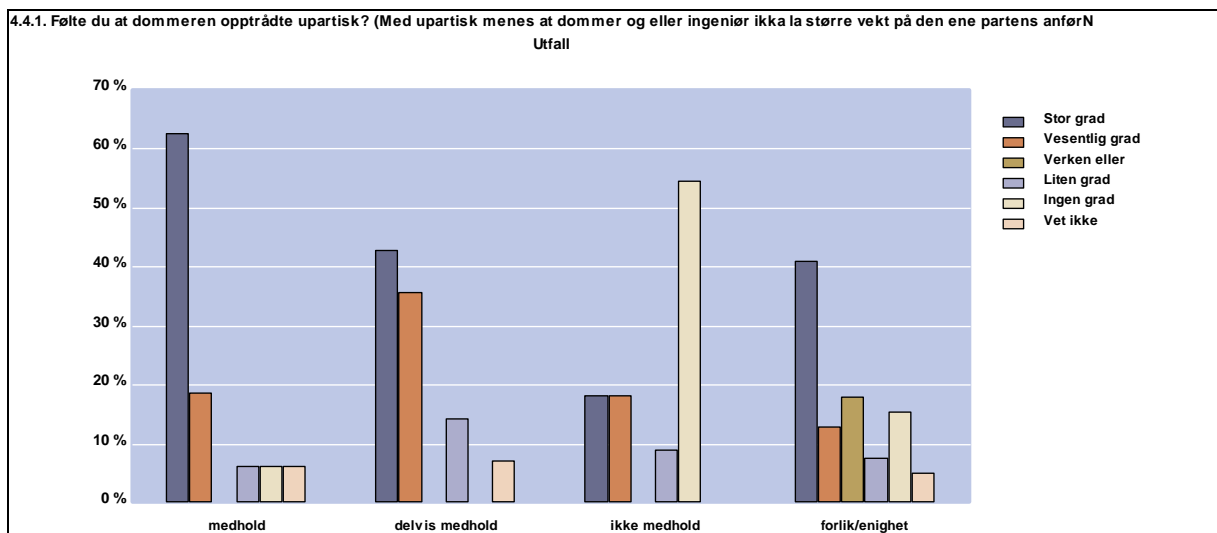
Svarene fra undersøkelsen viser at hovedtyngden (ca. 39 %) av respondentene sier de i stor grad opplevde dommer og ingeniør som upartisk. En kan se en jevn fordeling i de øvrige svaralternativene, hvilket jeg mener gir jordskifteretten noe å tenke på når det gjelder dommers egenskap i prosess. I forhold til MMI-undersøkelsen skåret upartiskhet blant dommere ganske høyt. Hele 82 % av alle spurte synes uttrykket «upartisk» passet meget godt for dommeren i den siste saken de medvirket i.

Figur 34. Prosentvis fordeling, Oppfattelse av ingeniørs upartiskhet (N = 85).

I følge de etiske prinsipper for dommeratferd skal dommeren opptre upartisk slik at det ikke skal kunne stilles spørsmålstegn ved hans/hennes nøytralitet. De etiske prinsippene er retningslinjer for hvordan en dommer skal opptre i sitt yrke og posisjon. De har mange gode skildringer av måter en dommer bør opptre på, som burde være kjent for den enkelte dommer.

Jeg hadde en antagelse om at de som opplevde å «tape» sin sak ville være mindre fornøyd enn de som føler å ha «vunnet». Hvis man ser på utfallet i saken for de respondentene som gav uttrykk for at dommer opptrådte partisk, kan man se at dette har en sammenheng. De som sitter igjen med et inntrykk at av dommeren var partisk kan ha denne oppfatningen som følge av utfallet av saken. Av figur 35 kan vi se at for de respondenter der saken endte med «ikke medhold» mente over 60 % at dommer opptrådte partisk.

Figur 35. Prosentvis fordeling, dommers upartiskhet sett i forhold til utfall av saken (N = 80).

Det er altså en sammenheng mellom utfall av saken og oppfatning av dommerens atferd i prosessen.

I spørreundersøkelsen hadde respondentene anledning til å uttale seg i åpne spørsmål dersom de ville gi tilbakemeldinger utover de spørsmålene jeg stilte. Responsen på de åpne spørsmålene var gode. Jeg fikk frem respondentens synspunkter i forhold til den prosessen de hadde deltatt i. Både positive og negative sider ble presentert i disse svarene. En relativt høy andel av de som skrev egne kommentarer uttrykte misnøye med dommeren.

«Det skuffet meg at dommeren avviste et kart, som er 100 år gammelt og klart viste hvor merket skulle stå. Jeg framskaffet dokumenter og annen viktige opplysninger, men dommeren bare blåste av disse. Med det tilfølge at den sterkeste part fikk flyttet merket 1-2 m til sin fordel. En opplevelse som jeg oppfattet som svært provoserende. Det er greit å være opptatt av å løse saker, men en slik oppførsel fremmer ikke rettsfølelsen hos folk.»

§88, Forlik/Enighet

«Det virket som retten tok mer hensyn til en aggressiv motpart enn vi andre naboene.»

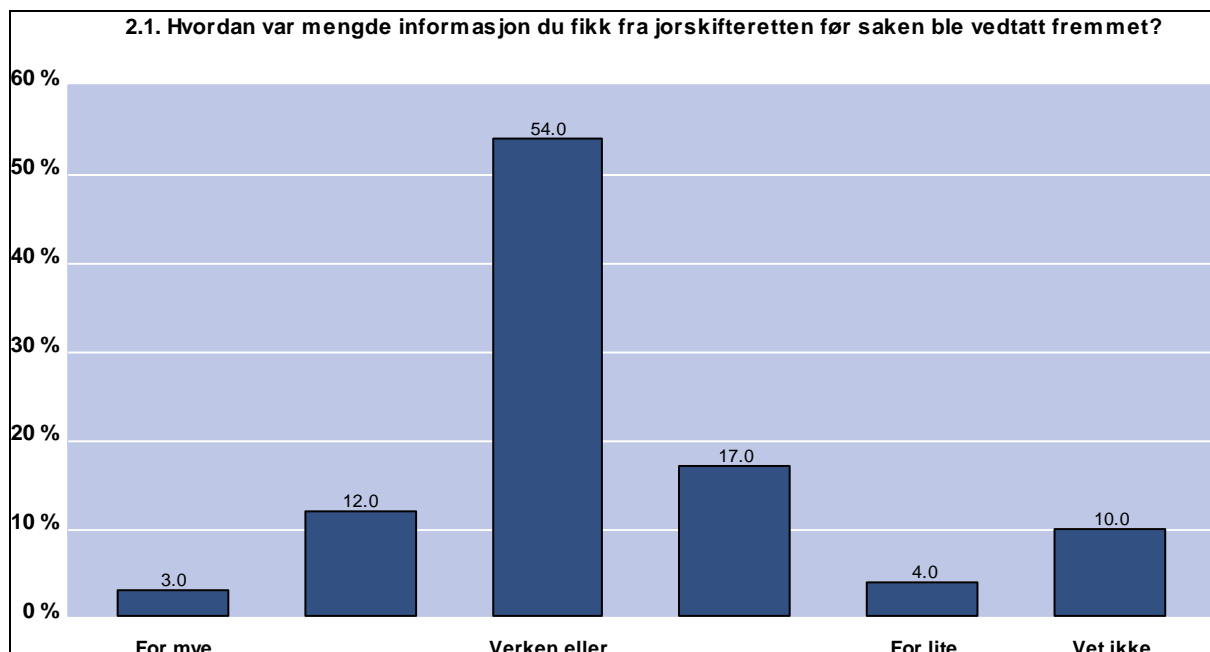
§88, Forlik/Enighet

Dette understreker at dommer bør være bevisst på hvordan han/hun opptrer overfor partene i ulike sakstyper og situasjoner. Dommeren har en administrerende rolle som setter han/henne i en utsatt posisjon. Dersom domstolen ønsker å opprettholde sitt gode rennommé og fornøyde parter, er det essensielt at den enkelte dommer reflekterer over sine personlige egenskaper og hvordan man tilnærmer seg subjektene. Å være dommer innebærer å ha autoritet. Man må ikke opptre arrogant slik at parter kan sitte igjen med en følelse av å bli overkjørt i saken.

Informasjon

I dette arbeidet handler informasjon mye om dokumentene. Man er avhengig å motta riktig informasjon. Uteblivende og sene dokumenter kan få konsekvenser for partene ved at de ikke får informasjon som de burde hatt, for eksempel at de ikke gis mulighet til å sette seg inn i motpartens side av saken. Jeg har vært inne på at kontradiksjon er bakgrunnen for dette kvalitetselementet. Kontradiksjon må ivaretas for å sikre en rettferdig rettergang.

Tidligere har jeg presentert at respondentene mente at dokumentene var lette å forstå, og at det ikke var noe de oppfattet som spesielt vanskelig i framstillingene. Et annet element ved informasjonen er om det var nok av den. Der har respondentene gitt uttrykk for at mengden informasjon var tilstrekkelig og utfyllende. Mange har også svart at de følte de i stor grad fikk anledning til å sette seg inn i motpartens side i saken. Det er også flere som har svart at de er fornøyd med den informasjon de fikk om ingeniørens foretagelser.

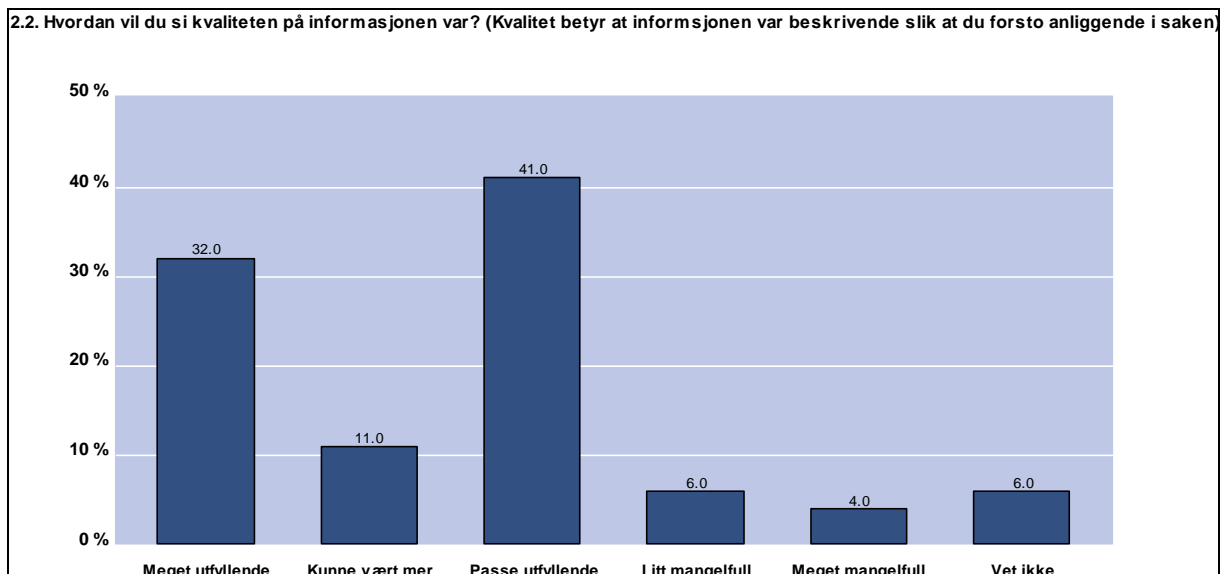

Figur 36. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av mengde informasjon (N = 100).

Det vurderes som positivt at så mange gir uttrykk for at det verken var for mye eller for lite informasjon. Hele 54 % uttrykker at de er fornøyd med informasjonsmengde, mot 3 % som mener det var for mye og 4 % som mener det var for lite.

Dette spørsmålet omfavner bare om det var for mye, tilstrekkelig, eller for lite informasjon. En kan ikke direkte utlede fra spørsmålet om det kunne vært mer informasjon fra retten. Jeg mener det er viktig å gjøre gode avveininger så man ikke «nedlesser» partene med uvesentlig brev og informasjon. Saksgangen i jordskifteretten er tilrettelagt for selvprosederende parter, og da må informasjonen være i hensiktsmessig omfang og så forståelig som mulig. Hvor mye informasjon som sendes ut vil variere med sakstyper og sakens kompleksitet. Hvor mange parter, hvilke endringer som skal gjøres, om det er tvist, og om det må føres mange rettsmøter og befaringer.

Svar på om det burde vært mer informasjon, eller om det er tilstrekkelig mengde informasjon, er like varierende som sakers art og omfang i retten. Det er vanskelig å gi entydige svar på dette spørsmålet basert på denne undersøkelsen. Denne undersøkelsen sier først og fremst noe om graden av fornøydhet i prosess. Partene uttrykker i sine svar på spørsmål 2.1. at de virker å være fornøydte, og det er det jeg er ute etter å undersøke i denne studien.

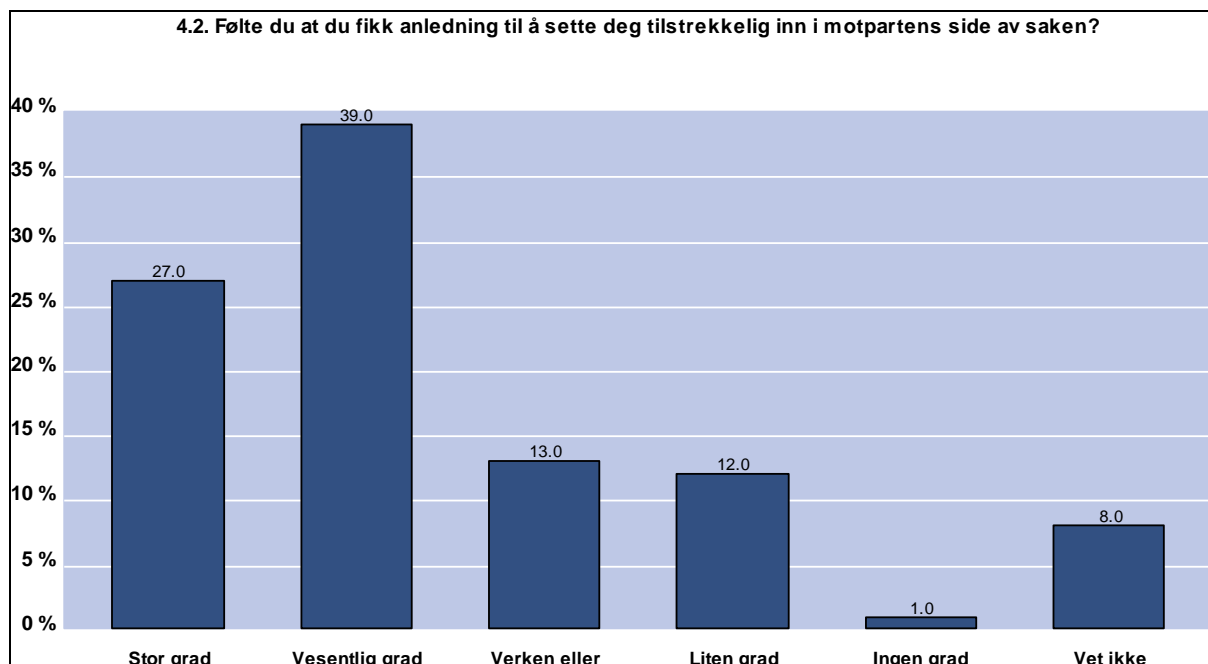

Figur 37. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av kvalitet på informasjon (N = 100).

I forhold til spørsmål 2.2. som gjelder kvalitet på informasjonen partene mottok, er det positivt at en stor andel opplever at kvaliteten på informasjonen de mottok var god og at de forsto sakens tilstand. 41 % mener informasjonen var passe utfyllende, 11 % mener informasjonen kunne vært mer utfyllende, og så mange som 32 % oppgir at informasjonen var meget utfyllende. Dette er en god tilbakemelding til de ansatte ved jordskifteretten i Nord-Trøndelag. Informasjonen de leverer til sine parter oppfattes å holde høy kvalitet.

Spørsmålet gir svar på hvordan respondentene husker informasjonen de i sin tid fikk som part i retten. De gir uttrykk for at kvaliteten var god. I realiteten er det nok slik at de fleste parter tar kontakt med retten umiddelbart dersom noe er uklart. Hvor ofte retten får slike tilbakemeldinger har ikke jeg oversikt over. Det er en naturlig del av arbeidshverdagen for rettens ansatte. Jeg antar at de fortløpende bistår for å rette opp slike uklarheter.

Figur 36 og Figur 37 viser at domstolen gjør en god jobb med å formidle informasjon som er forklarende og grundig. En skulle ønske at ingen uttrykte at informasjonen var for dårlig. Det tror jeg ikke er realistisk. Bakgrunnen for denne påstanden er partenes individuelle forskjeller. Partene er individer med egne subjektive og objektive behov som må oppfylles. Parter i en sak har ulike roller, for eksempel rekvirent eller motpart. Det kan også være tvist og uenighet og en av partene kan være representert med advokat mens den andre ikke er det. Hvordan ulike roller og forutsetninger preger partenes oppfattelse av saken er lett å forstå, og belyser min påstand om at det ikke er mulig å oppnå at ingen respondenter er misfornøyd med informasjonen.

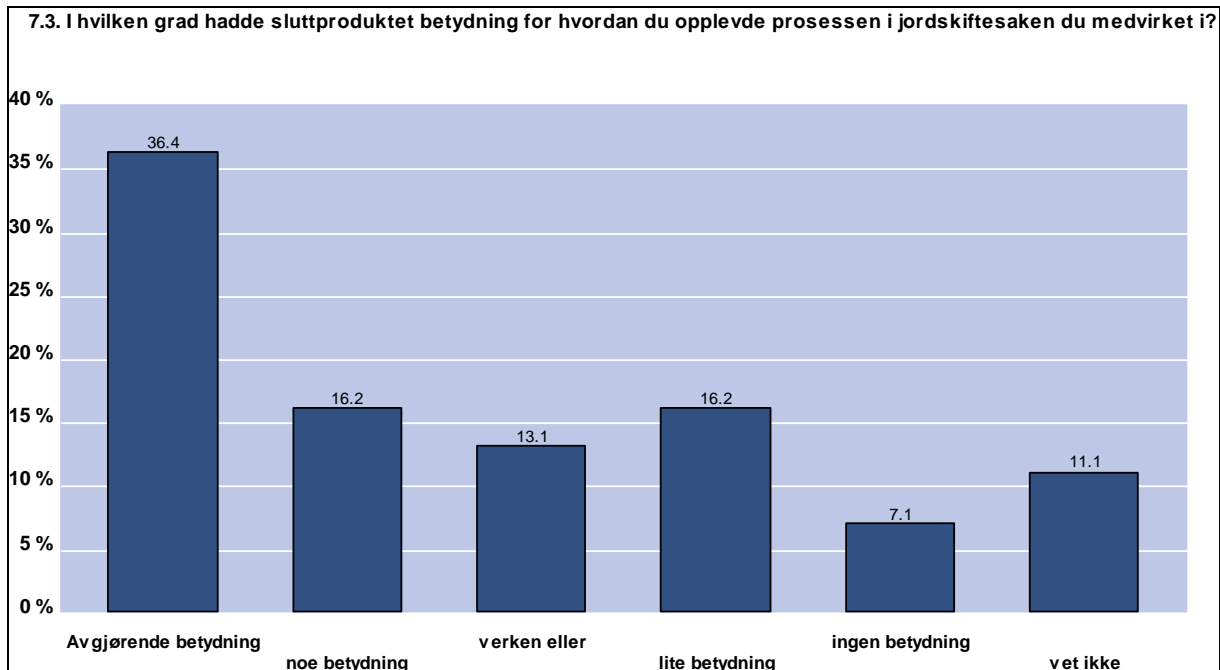
Figur 38. Prosentvis fordeling, respondentenes oppfatning av mulighet til å orientere seg om motparts sak (N = 100).

Spørsmål 4.2 er nok det spørsmålet som avdekker kontradiksjonen i informasjons-elementet best. Kontradiksjon handler om at retten skal sørge for at alle involverte får bli kjent med alle sider av saken og anledning til å kommentere på de andres syn. Spørsmål 4.2. «**Følte du at du fikk anledning til å sette deg tilstrekkelig inn i motpartens side av saken?**» dekker bare en liten del av begrepet kontradiksjon. For å repetere kort inneholder begrepet kontradiksjon en rett til å gjøre seg kjent med motparts anførsler og bevis, samt en rett til å uttale seg om motpartens saksforhold. Etter min mening gir spørsmål 4.2 god informasjon om viktige deler av kontradiksjon. Det er derfor et godt tegn at kontradiksjon, slik jeg fremsetter det, kommer positivt uttrykk hos respondentene. 13 % oppgir at de i liten eller ingen grad ble gitt anledning til å sette seg tilstrekkelig inn i motpartens syn, mot 66 % som i vesentlig eller stor grad synes de fikk anledning til det.

Sluttprodukt

Sluttproduktet som kvalitetselementet blir grundigere analysert under underproblemstilling IV da jeg har fremstilt antagelser om at sluttproduktet har en stor betydning for hvordan parter opplever en prosess i rettssystemet. Det som presenteres i forbindelse med sluttproduktet på dette tidspunkt bør ses i sammenheng med underproblemstilling IV.

Her vil jeg presentere hvordan respondentene selv ser på forholdet mellom sluttprodukt og prosess. Nærmere analyser med krysstabeller på bakgrunn av respondentenes svar vil som sagt presenteres under underproblemstilling IV.

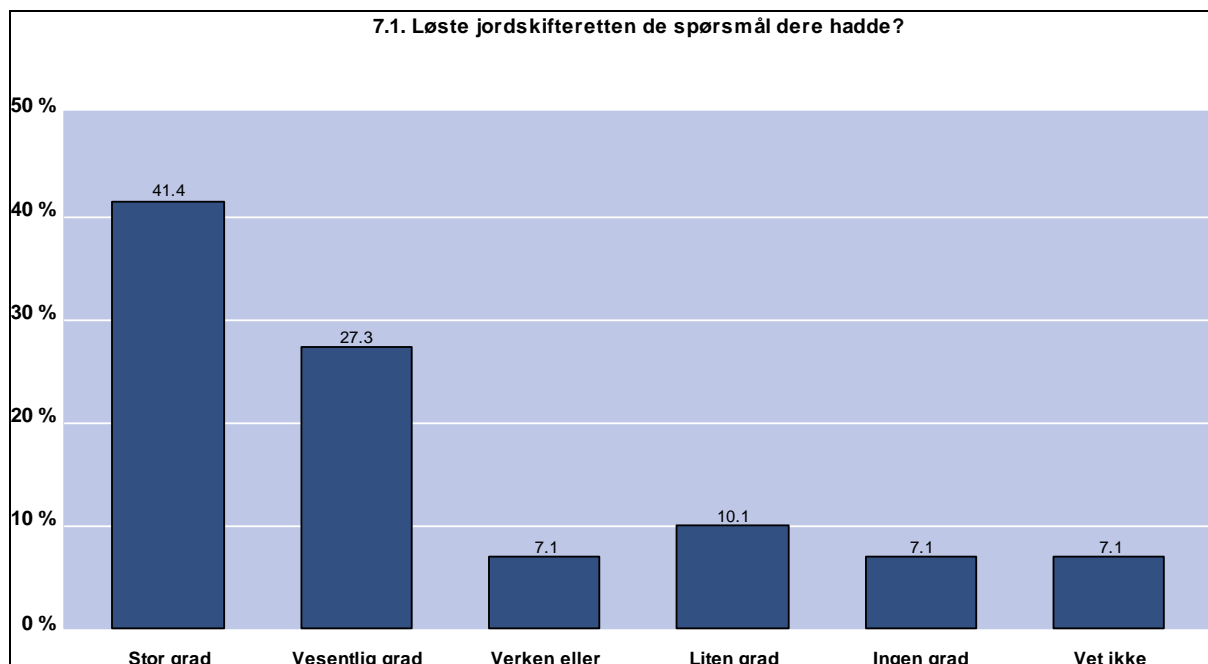

Figur 39. Prosentvis fordeling, sluttproduktets betydning for partenes opplevelse av prosess. (N = 99).

Figur 39 beskriver at sluttproduktet er et element som har betydning for opplevelse av prosess. Det er mulig det er vanskelig for respondentene å skille eksplisitt på selve behandlingen og løsningen retten presenterte. Uansett mener jeg disse analysene gir grunnlag for å si at jeg har fått bekreftet antagelsene om at sluttproduktet har mye å si for hvordan en opplever prosessen. Respondentene svarer her selv at dette er en viktig faktor når det gjelder grad av fornøydhhet.

Siden sluttproduktet og fornøydhhet i prosess har en sammenheng slik det uttrykkes her, er det interessant å se hvor fornøyde respondentene er med sluttproduktet. Dette kan man se av spørsmål 7.1. Figur 40 viser hvordan respondentene har svart når det gjelder rettens problemløsning.

Figur 40 ble også presentert i forbindelse med hovedproblemstillingen. Jeg presenterer den på nytt fordi jeg mener det er viktig å se betydningen dette spørsmålet har i sammenheng med kvalitetselementet «sluttproduktet».

Figur 40. Prosentvis fordeling, respondentenes vurdering av problemløsning (N = 99).

Her ser vi at i underkant av 18 % av respondentene gir uttrykk for at jordskifteretten i liten, eller ingen grad løste de spørsmålene de hadde, mens ca. 68 % svarer at jordskifteretten i vesentlig, eller stor grad løste de spørsmål de hadde.

Svarene i spørsmål 7.1. kan sammenlignes med et spørsmål i MMI-undersøkelsen. Også i MMI-undersøkelsen var det flere som mente de kom godt ut av saken enn de som kom dårlig ut av saken, henholdsvis 60 % mente de kom godt ut av saken de var part i, mot 20 % som synes de kom dårlig ut av saken. Undersøkelsen utført av MMI pekte på at om man fortsatt var på vennlig talefot med de andre partene, kunne være en konsekvens av om man syntes man kom godt eller dårlig ut av saken. Den antyder altså at saker i jordskifteretten kan ha sosiale effekter. Andre effekter kan også forekomme som følge av saksanlegg i jordskifteretten, blant annet økonomiske og arronderingsmessige effekter. Effekter ved jordskifterettens løsning behøver ikke utelukkende å være positive for de involverte, men definerer konsekvenser som påvirker totalinntrykket.

Svarene i min undersøkelse tyder på at partene mener sluttproduktet har betydning for hvor fornøyde de er med prosessen. Siden store deler av respondentene mener jordskifteretten løste deres spørsmål, er det nærliggende å trekke den slutning at jordskifteretten har en stor andel av fornøyde brukere.

Oppsummering underproblemstilling II

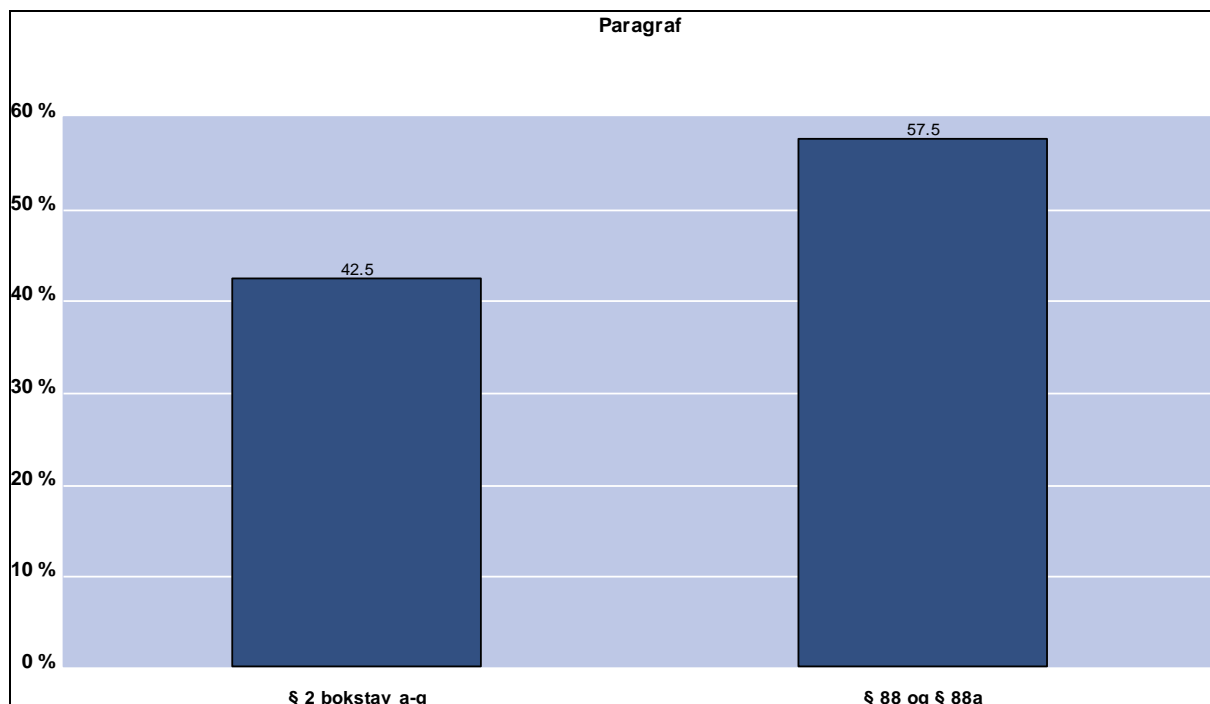
Gjennom disse analysene kan en se at det er enkelte kvalitetselementer som fremstår som viktigere enn andre for respondentene. Ikke overraskende er det elementet som omfatter dommeren og sluttprodukt som ser ut til å bety mest for partenes fornøydhets. Responsen på de øvrige elementene som tid, dokumenter og informasjon forteller oss at retten og de ansatte jobber godt i forhold til disse elementene. Det er først og fremst de personlige kvalitetene dommeren har i sin posisjon som omtales i kommentarene i undersøkelsen. Sluttproduktets store betydning velger jeg å se i sammenheng med at det er dette respondentene til syvende og sist sitter igjen med når prosessen i retten er avsluttet.

Partene oppga som tidligere omtalt at de var villige til å akseptere en lengre saksbehandlingstid dersom sluttproduktet ville bli bedre av dette. Det er i midlertid høyst tvilsomt om lengre saksbehandlingstid vil gi bedre kvalitet.

Underproblemstilling III: Er parter i § 88-saker generelt mer eller mindre fornøyde enn parter i § 2-saker?

Denne underproblemstillingen har vist seg vanskelig å besvare i mitt utvalg. Siden utvalget i denne undersøkelsen er basert på en fordeling som står i forhold til avsluttede saker, vil det være forskjellige antall svar innenfor hver sakstype. Det er sendt ut relativt mange flere skjema i for eksempel § 88 enn i § 2 bokstav e, hvilket gir en skjev fordeling også når det gjelder svar. Disse resultatene vil dermed ikke gi grunnlag for å si noe om forskjeller i grad av fornøydhets mellom de forskjellige paragrafene. Underproblemstillingen ikke et ønske om å se på forskjellen innenfor hver paragraf. Jeg ønsker å se på forskjellen i fornøydhets når det gjelder sakstypene; rettsendrende og rettsfastsettende saker.

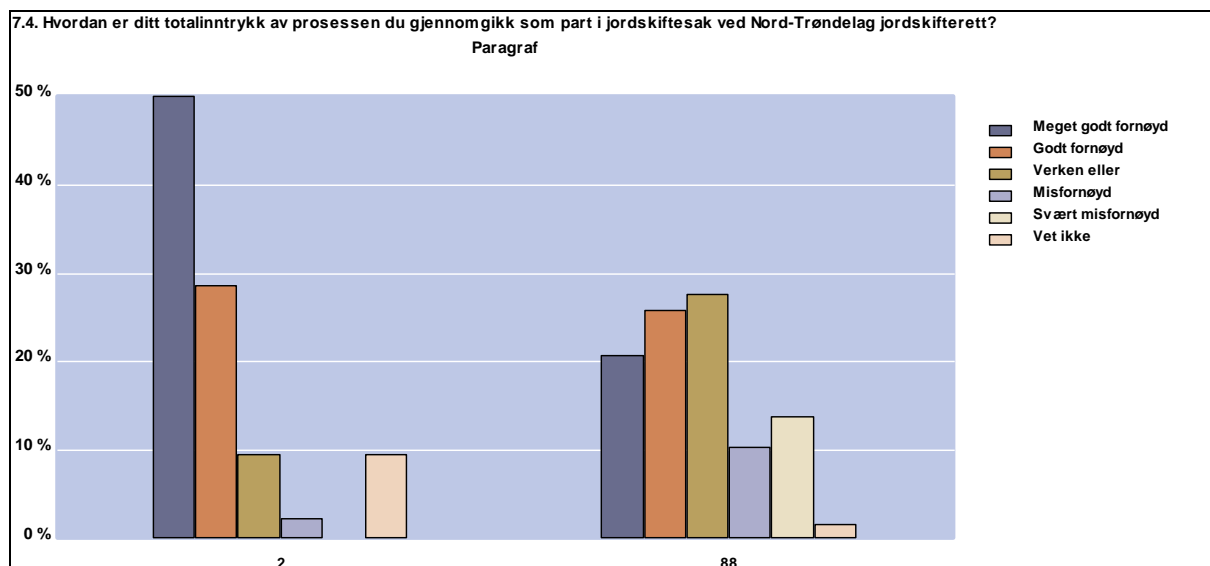
Ved å slå sammen alle svar innenfor §§ 2 og 88 kan jeg se på forskjellen mellom disse sakstypene. Er det forskjell i fornøydhets mellom § 2-parter (rettsendrende saker) og § 88-parter (rettsfastsettende saker).

Figur 41. Prosentvis fordeling, svar innenfor § 2, rettsendrende saker og § 88, rettsfastsettende saker. (N = 106).

I Figur 41 viser jeg hvor mange prosent av de 106 returnerte svarskjemaene, som var rettsendrende saker (§ 2 bokstav a-g) og rettsfastsettende saker (§§ 88 og 88a). Ca. 42 % av svarene var fra rettsendrende saker og 57 % av svarene fra rettsfastsettende saker. Fordelingen av svar i sakstypene er forholdsvis jevn, og det gjør det mulig å si noe om grad av fornøydhets mellom sakstypene.

Figur 42 viser at de rettsendrende sakene skårer høyere i «den fornøyde delen» av skalaen. Graden av fornøydhets i de rettsfastsettende sakene er mer spredd over svaralternativene «meget godt fornøyd», «godt fornøyd» og «verken eller». Det ser ut til at parter i rettsendrende saker for Nord-Trøndelag jordskifterett er en anelse mer fornøyd enn parter i rettsfastsettende saker. Figuren viser dessuten at andelen av svar innenfor hver kategori er forholdsvis likt.

Figur 42. Prosentvis fordeling av totalinntrykk fordelt på saker innenfor § 2, rettsendrende saker og § 88, rettsfastsettende saker (N = 100).

Årsaken til mer fornøyde brukere i rettsendrende saker er vanskelig å fastslå. En grunn kan være forskjell i løsningene man har mulighet til å presentere i sakstypene. Rettsendrende saker gir spillerom for mer kreativ løsning av spørsmål som bringes inn for retten. I rettsfastsettende saker har en tydeligere skille på medhold og ikke medhold altså tap og vinn. De som har fått en løsning i § 2 bokstav a-g har kanskje fått en løsning som er mer tilpasset de enkelte individene i saken og dermed noe flere er fornøyde med.

Oppsummering underproblemstilling III

På grunn av den valgte utvalgsmetoden og utforming av spørreundersøkelsen egner denne underproblemstillingen og resultatene seg dårlig for generalisering på bakgrunn av den enkelte paragraf. Ved å sammenfatte alle paragrafer innenfor § 2 og § 88 gis en indikasjon på en generell overvekt av fornøydhets blant § 2. Igjen vil jeg poengtere at de ulike sakstypene har ulike forutsetninger. Dette innebærer ulikt grunnlag for behandlingsmåte og ulik forutsetning for å svare på spørreskjema. Analysen viser at parter som får behandlet rettsendrende saker er noe mer fornøyde enn parter som får sin rett fastsatt ved § 88 – grensegang og § 88a – rettsutgreiing.

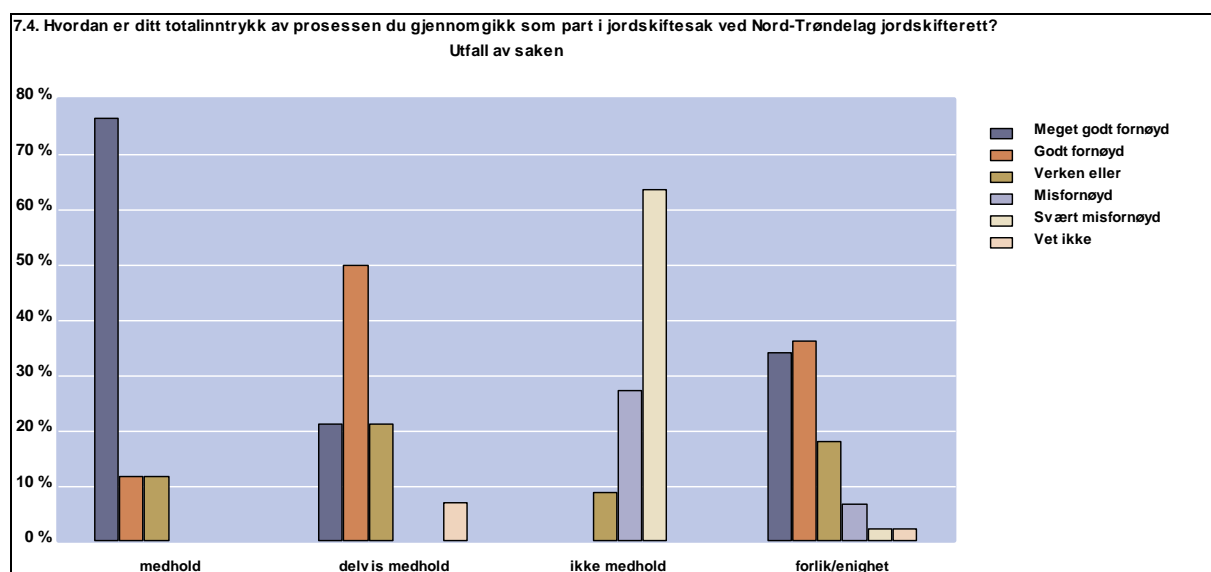
Underproblemstilling IV: Er graden av fornøydhets preget av hvor godt den praktiske løsningen ble mottatt?

Det er lett å se hvordan løsningen kan være med på å farge ens oppfatning av rettsinstansens arbeidsmåte og den behandlingen de fikk gjennom prosessen. Ved å stille prosess og

sluttprodukt opp mot hverandre i samme spørsmål ønsket jeg å tvinge partene til å vurdere disse opp mot hverandre.

Slik jeg presenterte i underproblemstilling II, under kvalitetselementet «sluttprodukt» ser en tydelig at parter i jordskiftesaker baserer sin oppfattelse av prosessen på sluttproduktet. De legger ikke skjul på at sluttproduktet har betydning for totalinntrykket av prosess. Så mange som ca. 50 % oppgir dette i undersøkelsen. Jf. Figur 39. Kryssing av totalinntrykk og utfall av saken understreker også dette faktum.

Her vil jeg først presentere en figur der jeg stiller totalinntrykket til respondentene opp mot utfallet av saken deres. Den viser hvordan totalinntrykket varierer med utfall av saken og underbygger partenes egne utsagn om sluttproduktets betydning for opplevelse av prosess. Den videre analysen av denne underproblemstillingen gjøres ut fra respondentenes direkte svar i spørreskjema.

Figur 43. Prosentvis fordeling av totalinntrykk fordelt etter utfall av saken (N = 86).

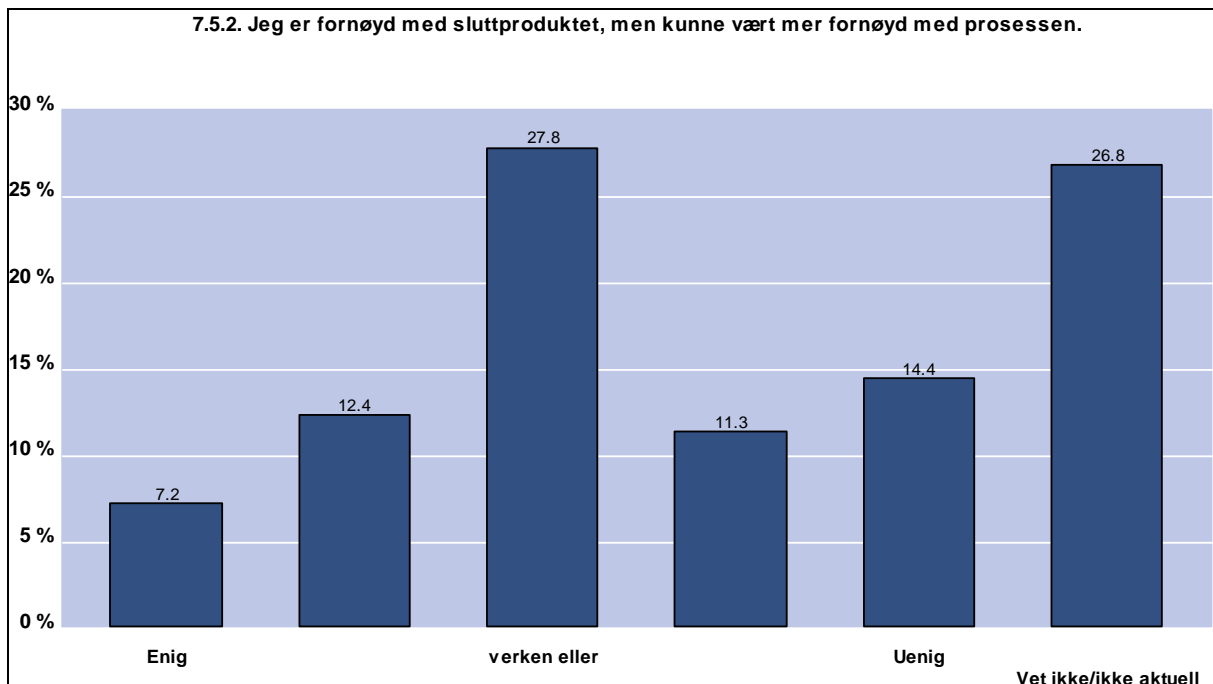
Vi ser ganske tydelig at de som har fått medhold i sin sak også oppgir at de har et godt totalinntrykk av prosessen. Likeså indikerer figuren at de som ikke har fått medhold oppgir at de er mer misfornøyd med prosessen. Ikke overraskende indikerer sakene som endte med forlik at de fleste er godt fornøyd med prosessen.

I denne spørreundersøkelsen fremsatte jeg også noen påstander som skulle stille disse to elementene opp mot hverandre for å gi respondentene en mulighet til å skille på prosess og sluttprodukt. I spørsmål 7.5.2. «Jeg er fornøyd med sluttproduktet, men kunne vært mer

fornøyd med prosessen.», må respondentene forholde seg til et to aspekter, nemlig sluttproduktet og prosess.

Spørsmålet tar utgangspunkt i at man er fornøyd med selve sluttproduktet, og ber deretter respondenten gjøre en vurdering av om de kunne vært mer fornøyd med veien fram til sluttproduktet.

Resultatet av spørsmålet viser at ca. 27 % av de som svarte på spørsmålet, uttrykker at de verken er enig eller uenig i om de kunne vært mer fornøyd med prosessen, se Figur 44. Når man leser denne figuren er man ute etter å se om det er mange som mener prosessen kunne vært bedre. Ca. 14 % sier de er uenige i at de kunne vært mer fornøyd med prosessen. Jeg tolker det positivt at det er en høyere andel som er mer uenig i at prosessen kunne vært bedre. Jeg tolker det som at de er fornøyd.

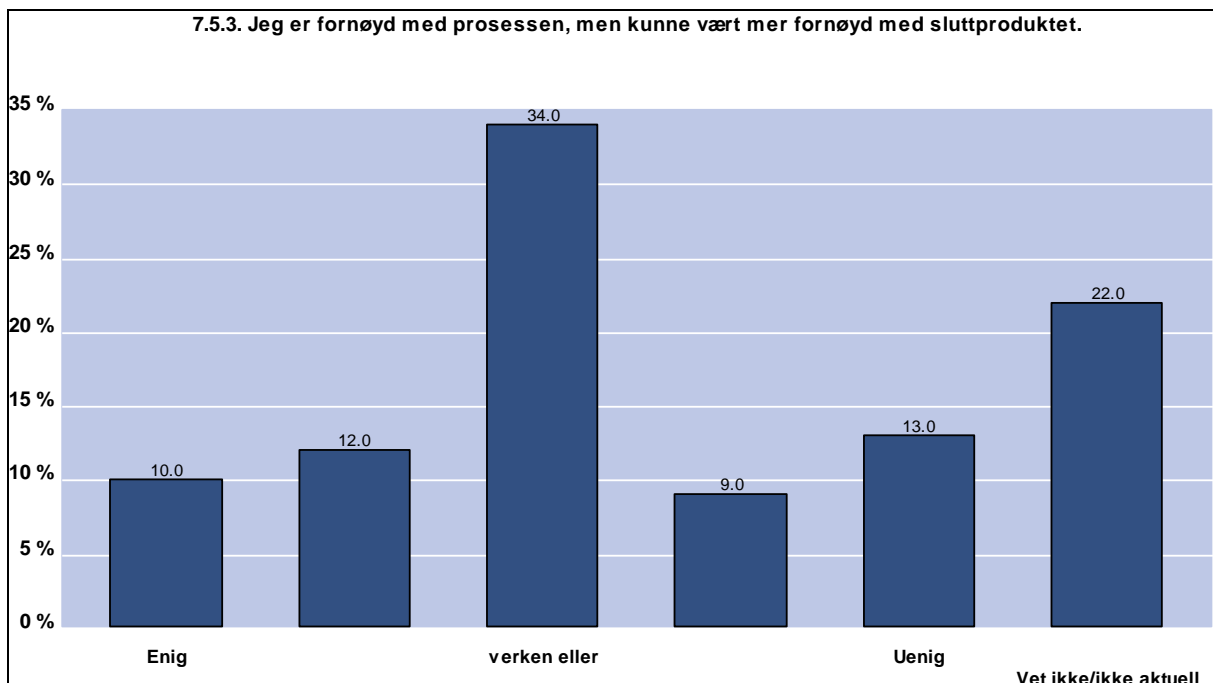
Figur 44. Prosentvis fordeling om respondentene kunne vært mer fornøyd med prosessen (N = 97).

I spørsmål 7.5.3. stilles respondentene overfor den samme problemstillingen, med en ulik tilnærming. Spørsmålet tar denne gangen utgangspunkt i at man er fornøyd med prosessen, og ber om at respondenten skal ta stilling til om sluttproduktet kunne vært bedre.

Vi ser her den samme tendensen. De har ikke noen tydelige meninger om at sluttproduktet kunne vært bedre. Også i dette spørsmålet viser svarene at mange verken syns eller ikke syns

prosessen kunne vært bedre. Det er også en litt større andel av respondenter som er uenige i at sluttproduktet kunne vært bedre.

Spørsmål 7.5.3 kan se ut til å ha vært noe vanskelig å svare på for respondentene. Begge figurene viser en relativt høy andel av svar innenfor svarkategorien «vet ikke/ikke aktuell». Om dette skyldes spørsmålenes formulering eller spørsmålets aktualitet er ikke godt å si. Når det er sagt mener jeg det viktigste i denne sammenhengen er hvordan sluttproduktet mottas av partene og at dommeren kommuniserer med partene underveis. Det er viktig at han/hun forklarer hvordan prosedyre og saksgang skal foregå slik at partene er forberedt på prosessens utvikling. Jeg viser til Sky (2009) som beskriver hvordan det i Nederland er jobbet strategisk mot opplysning om prosessens gang og at dette skaper tiltro til retten.

Figur 45. Prosentvis fordeling om respondentene kunne vært mer fornøyd med sluttproduktet (N = 100).

Av Figur 44 og Figur 45 ser en at det ikke er et høyt antall respondenter som har et sterkt forhold til at noe burde vært bedre. Fordelingen i graden av enig og uenig er forholdsvis lik, og tyder på at svarene er i korrelasjon med utfall av saken.

Oppsummering underproblemstilling IV

Jordskifteretten er en rettsinstans som skal sørge for at ingen lider tap. Det vil på en måte si at de ønsker å gjøre alle til vinnere. Partenes opplevelse av saken vil være preget av den løsningen jordskifteretten presenterer som partene må leve med i all ettertid. I de sakene der

partene møter retten med en tvist og konflikt vil det være sterkere følelser som lettere kan såres dersom man møter en dommer med dårlige personlige kvaliteter. En konfliktfylt sak «koster» mer for partene, særlig når det gjelder tid, krefter og sosiale forhold. Viktigheten av en god og rettferdig prosess vil jeg påstå er større ved konfliktfylte saker, da de involverte vil ha en kortere lunte for hva de vil finne seg i av urett.

Underproblemstilling V: Når opplever partene at deres hensyn er ivaretatt? Når opplever de rettferdighet og profesjonalitet?

I spørreskjemaet ble det åpnet opp for at respondenten kunne få kommentere ut over det som ble stilt av spørsmål i undersøkelsen, og på denne måten avdekke om det var noe jeg ikke hadde tillagt nok vekt i spørreskjemaet. Disse åpne spørsmålene var ment for å kunne avdekke fornøydhet eller misnøye jeg ikke avdekket med de prestrukturerte spørsmålene. I de foregående underproblemstillingene har jeg presentert en rekke utsagn som er kommet i forbindelse med svar på undersøkelsen. Denne underproblemstillingen tar eksplisitt for seg disse tilbakemeldingene fra respondentene.

Tilbakemelding på de åpne spørsmålene inneholder en overvekt av kommentarer angående dommers personlige egenskaper. Enkelte respondenter har blant annet uttrykt at dommeren har opptrådt arrogant og at han ikke tar til følge partenes uttalelser mv. En av respondentene hadde dette å si om dommeren:

«Vi er meget skuffa over dommer _____. Han var på motpartens side fra første stund. Han avbrøt våre argument med disse ord: Det bestemmer jeg! ... Etter vår mening kunne dette se ut som korrupsjon?»

§88, Ikke medhold

Slike klare tilbakemeldinger viser tydelig at dommer må være aktsom i sin posisjon og er et godt eksempel på hvordan man ikke vinner partenes tillit og respekt.

De åpne spørsmålene bekrefter også en antagelse jeg hadde før oppstart med dette arbeidet. Det gjelder glemsomhet blant de eldste partene. De brukte i stor grad kommentarfeltet i spørreskjemaet til å kommentere at de ikke svarte fordi de var så gamle og ikke husket så godt omstendighetene rundt saken. En respondent har uttalt dette.

«Etter som det er så lang tid siden er det ikke alt man husker. Jeg kommer sikkert til å bruke jordskifteretten ved senere anledninger».

Kommentar til hvordan saken endte: «Ok for min del. Slipper å spekulere hvor grensene går.»

§88, Forlik/Enighet

Andre har valgt å benytte seg av mulighetene til å gi positive tilbakemeldinger til retten. For eksempel

«Jordskifteretten er et lovorgan som på en grei og folkelig måte kommer fram til løsninger til beste for alle parter. 😊»

Kommentar til hvordan saken endte: «😊 Bra for begge parter!»

§ 2b, Forlik/Enighet

Kommentar til hvordan saken endte: «Konkret, riktig og fornuftig.»

§88, Medhold.

Vedlegg 5 er en fullstendig oversikt over alle kommentarer som er kommet frem i undersøkelsen gjennom muligheten til å gi kommentarer til undersøkelsen og domstolen ved å svare på åpne spørsmål.

Oppsummering underproblemstilling V

Denne underproblemstillingen skulle gi informasjon om når partene mener de har fått en god prosess. Det er utvilsomt dommer i sin posisjon som er den viktigste faktoren for folk som opplever en rettsprosess i jordskifteretten, nemlig at dommer er i stand til å høre på partene og ta hensyn til det partene anser som viktig for saken. Til dette hører det også med at dommer bør være i stand til å forklare for partene på en nøytral og forståelig måte dersom elementer partene vil legge fram, ikke er av relevant nytte for saken.

Kommentarene bekrefter en positivitet blant partene. Dette bidrar til å underbygge hovedproblemstillingens resultater som viser en overvekt av fornøyde parter i Nord-Trøndelag jordskifterett.

Oppsummering

I det foregående har jeg presentert resultatene fra undersøkelsen. Nå vil jeg gi en kort presentasjon av de funnene jeg ønsker å fremheve.

Jeg har brukt den tidligere undersøkelsen utført av MMI om holdninger til jordskifteretten for å sammenligne resultater med min undersøkelse. MMIs undersøkelse ble gjort på landsbasis mens min undersøkelse omfatter forhold ved Nord-Trøndelag jordskifterett. Jeg har i tillegg brukt en undersøkelse utført av Rognes og Sky(2003), samt annen relevant teori for å underbygge funnene jeg presenterer.

I MMI undersøkelsen ble «tid» utpekt som et problem for dagens jordskifteretter. De omtalte tid som et ankepunkt i retten. Undersøkelsen i min oppgave viste at partene er villige til å vente lengre på et sluttprodukt dersom det kan føre til høyere kvalitet på sluttproduktet. I forhold til tid, våger jeg å påstå at de ansatte ved jordskifteretten har en grei tidsbruk siden mange oppgir at de er over middels fornøyd med tidsbruk og fremdrift i saken de deltok i. Jf. Figur 25, Figur 26 og Figur 27.

Ved Nord-Trøndelag jordskifterett er det mange parter som opptrer uten bistand fra advokat. I saker uten advokat oppnås det en vesentlig andel forlik. Jeg påstår på bakgrunn av analysene at advokat ikke er avgjørende for om partene er mer eller mindre fornøyd med prosessen. Dette kan ses i sammenheng med jordskifteprosessen som på generell basis ivaretar mange av elementene som er viktige i meklingsprosesser.

Denne undersøkelsen gir grunnlag for å si at dommer er elementet som flest av respondentene har noe å utsette på. Særlig gjelder dette dommerens atferd og evne til å vurdere partenes fremlegg i prosessen. Foruten dette kan en se at ingeniøren kommer noe bedre ut i forhold til rettferdighet og upartiskhet.

Jeg ønsket fortrinnsvis å undersøke parters fornøydhet med prosessen de hadde gjennomgått ved å være part i en sak for Nord-Trøndelag jordskifterett. Undersøkelsen har vist at de parter som er med i denne undersøkelsen er godt fornøyd med den behandlingen de har fått. Responsen på de enkelte elementer jeg har undersøkt, har også jevnt over vært positive. Graden av fornøydhet er i stor grad er preget av dommerens atferd, og sluttproduktets betydning for subjektene. Partenes medvirkning i prosess ser ut til å være viktig for respondentene selv.

I oppgavens innledende del fremsatte jeg en påstand om at man vil tåle et tap bedre dersom prosessen i jordskifteretten er god. På bakgrunn av analysene mener jeg at fokus på gode inkluderende prosesser, vil føre til flere fornøyde parter.

Oppsummert

Proessen bør altså være god, men fokus på å få til et sluttprodukt som passer de fleste parter er også viktig. Dersom man ivaretar de riktige elementene i prosessen vil man komme fram til gode sluttprodukt. Dommeren må være oppmerksom på sin rolle og la partene få presentere det de mener har betydning for saken. Dette følger også av prosessuelle forutsetninger i en rettsprosess, der det er partene som disponerer over tvistegjenstand og har plikt til å opplyse saken, altså sørge for bevisføringen. Jeg har også sett at å la partene få være med på problemløsning, gjennom å komme med innspill, forebygger konflikt og misnøye på senere tidspunkt i prosessen. Siden den ordinære prosessen i jordskifteretten har likheter med rettsmekling er det viktig at dommeren som opptrer i prosess med parter, er klar over muligheten for mekling. I de tilfeller mekling ikke benyttes er det likevel viktig å ivareta samme elementer som i en ordinær saksbehandling da det kan være beroligende for partene. Jeg tror det er lettere for partene vil slå seg til ro med et sluttprodukt de aktivt har deltatt i å utforme.

Det overordnede målet med jordskiftedomstolene er å avhjelpe utjenlige eiendommer. Retten skal sørge for at eiendommer som er utjenlige slik de ligger i dag, kan gjøres bedre med virkemidlene som er gitt i loven. Etter å ha jobbet med denne undersøkelsen og sett partenes opplevelse av prosessen, mener jeg at retten må utvide sitt overordnede syn på målet med saker for jordskifteretten. Jeg mener det er grunnlag for å si at det er veien som er målet.

Den veien retten går i saksbehandlingen er avgjørende for om partene sitter igjen med et godt inntrykk av sitt møte med retten. Viljen til å etterleve og følge de endringer jordskifteretten vedtar, oppleves å være større når partene har fått en god prosess og et godt sluttprodukt

Veien er målet

På en god vei vil man komme raskere og mer smertefritt fram til et ønsket mål.

Avsluttende refleksjoner

Å pløye «upløyd mark»

Enkelte ganger vil en ikke kunne finne en teoretisk ramme en kan plassere sin egen undersøkelse under. Jeg mener ikke at et teoretisk rammeverk har vært umulig å finne i forhold til denne oppgaven. Den teorien jeg har benyttet i denne oppgaven er basert på hvordan jordskifteretten skal og bør jobbe ut fra de rammevilkår som er satt i form av lover og regler, retningslinjer og rettspraksis. Jeg kunne ønske meg en bedre teori for fokus på partenes egne opplevelser av å være part, for eksempel virkninger av forskjellige sakstyper for partene og utenforstående sine synspunkter på prinsippene jordskifteretten jobber etter. Jeg undersøker partene i denne undersøkelsen, og siden jordskifteretten behandler objektene synes jeg det til tider har vært vanskelig å fange opp hvordan grunneiere og parter ser på jordskifterettens virkeområde. Det er nettopp partenes oppfatning jeg ønsker å belyse gjennom denne undersøkelsen. Den teori jeg har brukt i dette henseende er teori om effekter av jordskifte og faglige synspunkter på objektiv nyttevurdering. MMI-undersøkelsen var også nyttig da den kunne gi meg mer spesifikk informasjon om hvordan parter vurderte sitt møte med retten. Jeg har i stor grad basert arbeid på antagelser om hvordan det må føles når retten jobber mot eiendommer, og ikke grunneierne i saker for jordskifteretten. At jordskifteretten underliggende søker å oppnå tilfredshet blant sine brukere er ingen hemmelighet. Likevel brukes ikke domstolenes ressurser i nevneverdig grad på å undersøke tilfredsheten blant sine brukere. Det foreligger derfor lite teoretisk rammeverk for min oppgave. I perioder har jeg følt at jeg har pløyd «upløyd mark». Det har til tross for disse utfordringene vært spennende å se på partenes syn på jordskifteretten når de søker hjelp for sine eiendommer.

Å undersøke fornøydhet hos partene er ikke noe jordskifteretten bruker ressurser på som del av sin vanlige virksomhet. Det finnes ingen ”oppskrift” på hvordan dette bør gjøres. Når en sak er avsluttet og blitt rettskraftig opphører jordskifterettens adgang til å befatte seg med saken og de involverte partene. Det ligger utenfor rettens virkeområde å undersøke partene og løsningene i etterkant av saksbehandlingen. Det nærmeste organet til å kunne foreta slike undersøkelser er Domstoladministrasjonen. På Norges domstoler sine hjemmesider beskrives domstoladministrasjonen som sentraladministrasjon som skal medvirke til at domstolene i Norge blir i stand til å løse oppgavene de blir satt til. Å gjennomføre undersøkelser blant jordskifterettens brukere kan bidra i arbeidet for at domstolene kan bli bedre til å behandle

sine sakstyper. Jeg er takknemlig for at jeg som student har fått muligheten til å gjennomføre denne undersøkelsen i forbindelse med min avsluttende masteroppgave. Det har vært en lærerik prosess for meg gjennom hele arbeidet, både faglig og personlig.

I realiteten er det slik at det ikke må foreligge tvist eller konflikt for at en skal få en sak behandlet for jordskifteretten. Reiten (2012) skriver i sin artikkel «*Jordskifteretten som konfliktløser*» at de som kommer med en sak til jordskifteretten ofte ønsker en objektiv utenforstående person til å ta stiling til de spørsmål de måtte ha, og finne en løsning på dette. Det er eiendommene som er enhetene som skal avhjelpes i de saker som bringes inn for jordskifteretten. Her har vi altså et skille som det må reflekteres litt over. I oppgaven har jeg lagt stor vekt på at jordskifteretten skal ta partene med i beslutningsprosessen. Når det er sagt vil jeg poengtere at jordskifteretten til syvende og sist er en domstol, ikke et organ hvor alt forhandles. Partene bringer spørsmål inn for retten som de ønsker en utenforstående tredjepart til å behandle fordi de ikke har funnet ut av dette selv. Selv om prosessen legger til rette for at partene skal få utrede sine syn på saken og hvordan en endring etter deres syn burde være, er det retten som har siste ord i saken. Dette ligger i domstolens beslutningsmyndighet.

Når jeg velger å tilnærme meg subjektene i sakene kan det by på problemer da det er objektene som er gjenstand for behandling. Partene kan ha fokus på sine subjektive ønsker der jordskifteretten skal sørge for en objektiv forbedring av eiendommene. Hvordan partene opplever én side av saken, kan være helt forskjellig fra hvordan jordskifteretten etter sine rammevilkår skal behandle eiendommen. Jeg har også vært inne på at sakene i jordskifteretten vil variere mye i forhold til sakstype og kompleksitet. For eksempel kan et utgangspunkt for saksanlegg være tvist, noe som gir partene forskjellig grunnlag for om de er fornøyd med utfall eller ikke. Ved tvist vil partene kanskje ikke være like innstilt på et forlik, og effektene av saken kan være svært forskjellige fra part til part. Det ligger i sakens natur at man aldri vil få en situasjon der *alle* parter er fornøyd uansett sakstype eller kompleksitet. Det er altså eiendommen som er gjenstand for behandling i jordskifteretten, noe som kan stå i motsetning til partenes subjektive ønsker. Etter min mening bør det legges mer vekt på å forsøke mekling i domstolene siden det viser seg at partene har flest innvendinger mot dommeren, og de er opptatt av sluttproduktet. Mekling har i følge Sky (2010) ikke vært en stor suksess i jordskiftedomstolene i Norge. Jeg vet ikke med sikkerhet noe om i hvilken grad dette forsøkes i domstolene per dags dato. Uformelle samtaler med de ansatte i Nord-Trøndelag jordskifterett gir inntrykk av at rettsmekling ikke utgjør en stor del av deres arbeidshverdag. Rettsmeklingen er et verktøy som retten kan bruke der partene selv finner løsning på spørsmål

og konflikter. Rettsmekling er hjemlet i tvisteloven kapittel 8 som beskriver hvordan prosessen drives i meklingsituasjoner. Det er mulig at rettsmekling kan bidra til flere fornøyde parter. Jeg mener at rettens ansatte og parter kunne nyte godt av å forsøke mekling i flere saker for retten da dette innebærer at dommer tar en rolle som mekler. Jeg tror det vil gjøre at partene får et annet syn på, og en annen holdning til dommeren.

Selv om objektene er gjenstand for behandling i jordskifteretten, mener jeg likevel at man må henvende seg til subjektene. Det er de som har vært delaktige i prosessen og skal leve med eiendommen i ettertid av saken. Det er bare partene som kan gi oss svar på hvordan eiendommene er blitt etter jordskifterettens innblanding. Denne undersøkelsen har tatt sikte på å undersøke prosessen i typiske saker for jordskifteretten i Nord-Trøndelag. Den viser at det er en overvekt av fornøydheter når det gjelder totalinntrykket av kontakten med retten. Det er også en overvekt av respondenter som mener jordskifteretten har løst de spørsmål de bragte for retten. Dette er gode tilbakemeldinger til retten

Jeg har diskutert at hovedregelen for nyttevurderingene i jordskifteretten er objektivt rettet. Etter min mening burde det være større adgang til å vurdere subjektene som er tilknyttet eiendommene. Erfaringer man kan hente fra rettsmeklingsordningen er at det ser ut til at man oppnår flere forlik i de saker hvor det mekles og der partene har blitt gitt mulighet til å influere på løsningen som retten presenterer. De partene som deltok i denne undersøkelsen oppga at deres fornøydheter i prosess preges av hvor godt den praktiske løsningen ble mottatt, og at de opplevde misnøye der dommeren ikke tok følge til de «bevis» de la fram for retten. Dette sier meg at når partene opplever å bli inkludert i beslutningstaking og at deres subjektive ønsker for eiendommen blir hensyntatt, gir det dem en følelse av «eierskap» for løsningen. Dette vil igjen bidra til en større vilje til å etterfølge løsning og oppfyllelse av tiltak som jordskifteretten måtte fremstiller. Partene kjenner eiendommene best og skal leve med dem etter jordskifterettens inntreden. Det er essensielt at de har fått mulighet til å være med på utformingen av eiendommen. Med stor grad av riktighet tror jeg viljen til å etterleve jordskifterettens arbeid er større dersom partene er fornøyde.

I disse dager har regjeringen lagt fram forslag til ny jordskiftelov som skal avløse den gamle jordskifteloven fra 1979. Målsetningen med en ny jordskiftelov har vært å få i stand en lov som er bedre tilpasset den tiden vi nå lever i. Den skal være bedre tilpasset de behov som eiere, bruksrettshavere og samfunnet for øvrig har i dagens samfunn. Lovforslaget inneholder en rekke endringer som skal gjøre loven mer brukervennlig. Det legges vekt på at skillet

mellom materielle regler og saksbehandlingsregler skal bli tydeligere slik at det blir enklere å orientere seg loven, særlig for selvprosederende parter. I lovutkastet har departementet foreslått regler som styrer partenes kontroll med saken og deres anledning til å komme med merknader. Den nye loven fokuserer på at partene skal få en utvidet anledning til å komme med merknader til hvordan retten gjør sine beslutninger i forberedelsene til saken. Det er dessuten ført videre at retten skal forsøke å legge til rette for minnelige løsninger og forlik mellom partene. Rettens plikt til å veilede partene til minnelige løsninger og rettsmekling videreføres også i den nye loven. (Prop. 101 L (2012-2013)).

At den nye jordskifteloven skal gjøres mer brukervennlig, sier noe om viktigheten av at brukerne opplever reglene så vel som prosessen som enkel, oversiktlig og rettferdig.

I arbeidet med denne studien har jeg fått et klart inntrykk av at de tidligere partene i saker for Nord-Trøndelag jordskifterett er samvittighetsfulle og engasjerte. Selve undersøkelsen har fått god respons og har vakt oppsikt, også utover de som er direkte berørt i utvalget.

Respondentene har vært aktive ved å ringe. De ville gjerne fortelle om sitt møte med retten. Noen har til og med ringt for å fortelle hvorfor de ikke hadde mulighet til å svare på undersøkelsen. Noen har lurt på hvordan deres tilbakemeldinger skal kunne hjelpe retten videre i sitt arbeid. De fleste respondenter har likevel vært villige til å gi sin tilbakemelding selv om de ikke kunne se det ville hjelpe.

At mange hadde problemer med å forstå hvordan deres tilbakemeldinger kunne være til hjelp for retten kan jeg forstå. Mange uttrykte at det slett ikke hadde vært noen form for konflikt i deres sak. Saksavviklingen var grei og de hadde et godt inntrykk av retten. Når en undersøger tilfredshet er det slik at all tilbakemelding er viktig, ikke bare den som er kritisk.

Tilbakemelding som bekrefter god kvalitet i arbeidet er like viktig.

Ved å sette fokus på kvalitet i arbeidet man utfører, vil man sette i gang en tankeprosess som øker den enkeltes fokus på å forbedre kvaliteten. Bare ved å starte en slik tankeprosess vil man oppleve at kvaliteten øker.

Norsk Standard NS-EN ISO 9000 har gitt en definisjon for hvordan man enkelt kan forstå kvalitet.

*«... Enkelt sagt er kvalitet evnen til å tilfredsstill kundens eller brukerens krav og forventninger».*²⁰

Med denne definisjonen i bakhodet, mener jeg det er viktig at man ikke bruker begrepet «kvalitet» uten å være klar over at begrepet er formet av de rammer og forutsetninger som er gitt av fagfeltet.

Med et kritisk tilbakeblikk på min egen oppgave ser jeg at spørsmålene i undersøkelsen ikke er like dekkende for alle sakstyper med ulikt behandlingsgrunnlag, konfliktnivå og kompleksitet. Jeg mener at jeg har jobbet konstruktivt med å innhente informasjon om hvordan en prosess bør være, og med å utforme spørsmål som skal avdekke antagelsene mine. Samtaler med personer i fagmiljøet, litteratursøk og lesing av teori og tidligere undersøkelser har vært en stor del av forarbeidet. Det kunne vært hensiktsmessig å gjennomføre en forundersøkelse for å kartlegge hva partene vektlegger i en prosess. Dette lot seg ikke gjøre innenfor tidsrammen jeg hadde til rådighet. I en eventuell forundersøkelse ville jeg blant annet spurt om hvilke elementer partene vektlegger som viktigst for dem i prosessen. Da jeg gjorde analysene erfarte jeg at det var vanskelig å gradere hva respondentene mener er mer eller mindre viktig. Det kunne også vært interessant å intervju et knippe parter i startfasen av en prosess for å høre hvilke forventninger de har til retten, og rettens opptreden og utfall av saken. Samtidig tror jeg dette kunne bli komplisert da den kunne virke forstyrrende for prosessen de skal i gang med.

Dette studiet har vært rettet mot tidligere parter i saker for Nord-Trøndelag jordskifterett. Den er dermed egnet til å si noe om graden av fornøydhet i blant parter i denne domstolen. Undersøkelsen kan ikke brukes til å si noe om grad av fornøydhet blant parter ved de andre jordskifterettene i landet. I Nord-Trøndelag har grensegang vært den dominerende sakstypen. Andre jordskifteretter kan ha andre sakstyper som er dominerende og dermed ansatte som preges av en annen tilnærming til subjektene. I figur 13 ble det gitt en presentasjon av saksavviklingen i 2012. Der så vi at Nord-Trøndelag jordskifterett behandlet en større andel omarronderingssaker enn landsgjennomsnittet. Denne figuren gir et godt bilde på hva typiske saker i jordskifterettene omhandler. Forskjellige sakstyper krever forskjellig tilnærming til partene og sakens materielle omfang. Som en oppfølging til denne studien er det mulig å utføre lignende undersøkelser ved andre jordskifteretter. Det vil være til hjelp for den undersøkte retten i seg selv, og det vil gi et sammenligningsgrunnlag slik at retten har noe å

²⁰ (Store norske leksikon)

måle seg mot. På denne måten kan kompetansen og saksbehandlingen gjøres bedre på landsbasis. Jeg vil oppfordre Domstolsadministrasjonen til å henvende seg til studenter for å foreslå slike undersøkelser som avsluttende gradsoppgaver.

Undersøkelsen i forbindelse med denne studien har som tidligere nevnt vakt oppsikt også utenfor de direkte berørte i utvalget. I forbindelse med undersøkelsen fikk jeg en henvendelse angående misnøye med dommere og prosess i en annen jordskifterett. Henvendelsen gjaldt en klage til tilsynsutvalget for dommere angående overtredelse av god dommerskikk og pliktforsømmelse. Jeg skal ikke utdype dette mer, men jeg synes dette var en god tilbakemelding om at min undersøkelse setter fokus på partene som deltar i saken, og at dette viser seg å være viktig for partene selv.

Når parter formidler at temaet for denne oppgaven er viktig og at det burde være et større fokus på evaluering av retten, gir dette implikasjoner på at landets jordskifteretter også bør tillegge dette aspektet ved virksomheten større vekt.

Kilder

- Arbeidsgruppe oppnevnt av Domstoladministrasjonen. (2007). *Etiske regler for dommere* Oslo: Domstoladministrasjonen 111 s.
- Askheim, O. G. A. & Grenness, T. (2008). *Kvalitative metoder for markedsføring og organisasjonsfag*. Oslo: Universitetsforl.
- Bærug, S. (2009). Subjektiv verdsetting av skiftenytte og tapsgaranti. I: Ravna, Ø. (red.) *Perspektiver på jordskifte*, s. 260-283. Oslo Gyldendal.
- Domstoladministrasjonen. (2008). *Gevinstbetraktninger ved jordskifte. Jordskifterettens ressursbehov*: Domstoladministrasjonen. 25 s.
- Domstoladministrasjonen. (2012). *Saksavvikling i jordskiftedomstolene 2011*. 4 s.
- Domstoladministrasjonen. (2013). *Oversikt over jordskiftedomstolenes saksavvikling 2012*. 5 s.
- Domstolenes idé- og verdigrunnlag*. Norges domstoler. Tilgjengelig fra: <http://www.domstol.no/no/Om-domstolene/De-alminnelige-domstolene/Domstolenes-ide-og-verdigrunnlag/> (lest 09.01.2013).
- Domstolloven. (1915). *Lov om domstolene av 13. aug 1915 nr: 5*.
- Etiske prinsipper for dommeratferd*. (2010). *Etiske prinsipper for dommeratferd*.
- Everett, E. L. & Furuseth, I. (2004). *Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre*, b. 2. Oslo: Universitetsforlaget
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforl.
- Haraldsen, G. (1999). *Spørreskjemametodikk : etter kokebokmetoden*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hegstad, E. (2007). *Eiendomsregistrering og økonomisk utvikling*. Ravna, Ø. (red.). *Areal og eiendomsrett*. Oslo: Universitetsforlaget. 223-240 s.
- Hvem er vi - Nord-Trøndelag jordskifterett*. Norges domstoler. Tilgjengelig fra: <http://www.domstol.no/Enkelt-domstol/Jordskiftedomstolene/Om-jordskiftedomstolene/Jordskifterettens-informasjonssider/Nord-Trondelag-jordskifterett/Hvem-er-vi--Nord-Trondelag-jordskifterett/> (lest 30.01.2013).
- Johannesen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2005). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*, b. 3. Oslo: Abstrakt forlag as.
- Jordskifte*. Landbruks- og matdepartementet. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/lmd/tema/landbrukseiendommer/jordskifte.html?id=446215> (lest 08.02.2013).
- Korsvolla, K., Steinholt, H. & Sevatdal, H. (2004). *Eiendomsforhold i utmark og næringsutvikling*: Institutt for landskapsplanlegging, NLH.
- Kran, O. (u.å). *Vårt politiske styresett*. Tilgjengelig fra: http://www.its-learning.com/content/ebok/www.ebok.no/itsolutions/html/981_vaart_politiske_styresett.html (lest 19.02.2013).
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30*.
- NOU 1999:19. *Domstolene i samfunnet*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. 649 s.
- NOU 2002:9. *Jordskifterettens stilling og funksjoner*,. Oslo: Statens forvaltningstjeneste
- Informasjonsforvaltning. 116 s.
- Næss, A. (2013). *SV: SV: halvårsstatistikk* (e-post til Hanne Engen Ruud 30.04.2013).
- Om jordskiftedomstolene*. Norges domstoler. Tilgjengelig fra: <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Jordskiftedomstolene/Om-jordskiftedomstolene/> (lest 06.03.2013).
- Ot.prp. nr 78 (2004-2005). *Om lov om endringer i jordskifteloven m.v*. Oslo: Det kongelige landbruks- og matdepartementet. 48 s.

- Peterson, M. P. (1996). *Cartography and the Internet: Implications for modern cartography*: University of Nebraska-Omaha. Tilgjengelig fra: <http://maps.unomaha.edu/NACIS/paper.html> (lest 26.04.2013).
- Prop. 101 L (2012-2013). *Lov om fastsetjing og endring av eigedoms- og rettshøve på fast eiendom m.m. (jordskiftelova)*. Oslo: Landbruks- og matdepartementet. 518 s.
- Robberstad, A. (2009). *Sivilprosess*. Oslo: Fagbokforlaget.
- Rognes, J. & Sky, P. K. (2003). Intervention methods in land disputes. *European planning studies*, 11 (8): 965-978.
- Rognes, J. K. & Sky, P. K. (2007). Konfliktløsning og fast eiendom - eksisterende og nye arenaer. I: Ravna, Ø. (red.) *Areal og eiendomsrett*, s. 511-530. Oslo Universitetsforlaget.
- Rognes, J. K. (2012). *Forhandlinger*, b. 3. Oslo: Universitetsforlaget. 214 s.
- Sander, K. (2004). *Kvantitative metoder*: Kunnskapsentret.com. Tilgjengelig fra: <http://www.kunnskapsentret.com/articles/2558/1/Kvantitative-metoder/Kvantitative-metoder.html> (lest 05.03.2012).
- Selnes, F. (1993). *Markedsundersøkelser*, b. 3. Otta: TANO A.S.
- Sevatdal, H. & Sky, P. K. (2003). *Eigedomsteori* Ås: Institutt for landskapsplanlegging.
- Sky, P. K. (2009). Jordskiftets ulike effekter. I: Ravna, Ø. (red.) *Perspektiver på jordskifte*, s. 369-396. Oslo: Gyldendal.
- Sky, P. K. (2010, 5. februar 2010). *Rettsmekling - ingen suksess i jordskifteretten*. Den store Hansedagen, Universitetet for miljø- og biovitenskap.
- Store norske leksikon. *Kvalitet-beskaffenhet*: Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <http://snl.no/kvalitet/beskaffenhet> (lest 26.04.2013).
- Tenge, G. (2013). *Lese kart* (e-post til Gunnar Tenge 25.04.2013).
- Øvstedal, S. & Austenå, T. (2000). *Jordskifteloven med kommentarer*. Oslo: Universitetsforl.
- Øygard, I. (2013). *Årsstatistikk 2012* (e-post til Hanne Engen Ruud 02.05.2013).

Vedlegg

Vedlegg 1. Informasjonsbrev til respondentene

NORD – TRØNDELAG JORDSKIFTERETT
Statens Hus, 7734 Steinkjer
Telefon 74 19 94 70 - Faks 74 19 94 79

Steinkjer 25.01.13

Brukere av Nord-Trøndelag Jordskifterett

Spørreundersøkelse

Nord- Trøndelag Jordskifterett ønsker å tilby gode tjenester og god informasjon til sine brukere. Tilbakemelding fra de som har medvirket i en jordskiftesak er i den sammenheng viktig. I den forbindelse gjennomføres en spørreundersøkelse blant tidligere brukere av Nord-Trøndelag Jordskifterett. Formålet med undersøkelsen er å undersøke tilfredshet med Jordskifteprosessen. Det er ønskelig å avdekke om det finnes elementer som Jordskifterettens ansatte kan forbedre sin kompetanse på. Det er derfor ønskelig at den/de personer som deltok i jordskiftesaken som svarer på disse spørsmålene. Vi ber dere vennligst om å sette av ca. 10 minutter til å svare på disse spørsmålene. Spørreskjema returneres i vedlagt ferdigfrankert svarkonvolutt.

Hanne Engen Ruud er student i Eiendomsfag ved Universitetet for Miljø- og biovitenskap og holder på med den avsluttende masteroppgaven og vil i den forbindelse gjennomføre denne undersøkelsen som et ledd i sin avhandling..

Vi ønsker å intervju parter i 70 avsluttede saker ved Nord-Trøndelag Jordskifterett i løpet av de siste 10 årene. Spørsmålene dreier seg om holdninger til hvordan man opplevde jordskifteprosessen. De avsluttede sakene som er plukket ut til å delta er et representativt utvalg av saker basert på ulike paragrafer, antall parter, geografisk spredning i fylket etc.

Hvert enkelt spørreskjema er gitt et spørreskjemanummer og grunnen til dette er et ønske om å kunne følge opp med et varsel dersom svar på undersøkelsen uteblir. I gjennomføringen av undersøkelsen er det lagt stor vekt på at all informasjon som samles inn behandles konfidensielt. Vi garanterer at innsamlet informasjon ikke kan spores tilbake til den enkelte jordskiftesak eller den enkelte part. Vi forsikrer at personlige opplysninger ikke misbrukes på annen måte.

Ved spørsmål, kontakt gjerne Hanne Engen Ruud.

Telefon: 452 19 449

Mail: hanne.ruud@student.umb.no

Vennligst svar så snart som mulig, og senest innen fredag 15. februar 2013.

Med Hilsen

Anbjørn Næss
Jordskifterettsleder

Spørreskjema og svarkonvolutt er vedlagt.

Vedlegg 2. Spørreskjema

Undersøkelse blant brukere av Nord-Trøndelag Jordskifterett

Spørreskjemanummer: _____

Før saken

Jeg vil nå be deg ta stilling til hvor fornøyd du er med følgende elementer i saksgangen som knytter seg til tiden før saken startet opp.

1. TID

1.1 Hvor fornøyd er du med tidsbruken fra kontakten med jordskifteretten ble opprettet til saken startet?

Meget fornøyd	☐
Ganske fornøyd	☐
Verken fornøyd eller misfornøyd	☐
Litt misfornøyd	☐
Meget misfornøyd	☐
Vet ikke	☐

1.2. Hvordan vil du si tidsbruken var?

- På en skala fra 1 – 5.
(1 indikerer at saken ble behandlet for raskt og 5 indikerer at saken tok for lang tid).
	1	2	3	4	5	Vet ikke
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. INFORMASJON

2.1. Hvordan var mengde informasjon du fikk fra jordskifteretten før saken ble vedtatt fremmet?

- På en skala fra 1 – 5.
(1 indikerer at det var for mye informasjon og 5 det var for lite informasjon).
	1	2	3	4	5	Vet ikke
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2.2. Hvordan vil du si kvaliteten på informasjonen var?

(Kvalitet betyr at informasjonen var beskrivende slik at du forsto anliggende i saken).

Informasjonen var meget utfyllende	☐
Informasjonen kunne vært mer utfyllende	☐
Informasjonen var passe utfyllende	☐
Informasjonen var litt mangelfull	☐
Informasjonen var meget mangelfull	☐
Vet ikke	☐

Underveis i saken

Jeg vil nå be deg ta stilling til hvor fornøyd du er med følgende elementer i prosessen som knytter seg til tiden fra saken ble tatt opp til behandling fram til det ble avsagt et endelig resultat.

3. Tid

3.1. Vil du si at prosessen hadde en effektiv framdrift?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke	☐

4. Jordskiftedommeren og Ingeniøren

4.1. Følte du at du fikk anledning til å presentere din side av saken tilstrekkelig?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke	☐

4.2. Følte du at du fikk anledning til å sette deg tilstrekkelig inn i motpartens side av saken?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke	☐

4.3. Følte du at dommeren og ingeniøren opptrådte rettferdig?

(Med rettferdig menes at dommer og eller ingeniør hadde evnen til å behandle alle parter likt). (Ett kryss for dommer og ett kryss for Ingeniør).

	Dommer	Ingeniør
I stor grad	☐	☐
I vesentlig grad	☐	☐
Verken eller	☐	☐
I liten grad	☐	☐
Ingen grad	☐	☐
Vet ikke	☐	☐

4.4. Følte du at dommeren og ingeniøren opptrådte upartisk?

(Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikke la større vekt på den ene parts anførsler enn den annens).

	Dommer	Ingeniør
I stor grad	☐	☐
I vesentlig grad	☐	☐
Verken eller	☐	☐
I liten grad	☐	☐
Ingen grad	☐	☐
Vet ikke	☐	☐

4.5. I hvor stor grad følte du at ingeniørens arbeid var avklarende for den videre prosessen?

(Med ingeniørens arbeid menes her oppmåling i felt).

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke/ ikke aktuell	☐

5. Dokumenter, kart, rettsbøker

5.1. Synes du at du fikk god tid til å sette deg inn i dokumentene før neste trinn i prosessen?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke/ ikke aktuell	☐

5.2. Var det lett å forstå kartene som beskrev den endring eller tiltak som Jordskifteretten gjennomførte?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke/ ikke aktuell	☐

5.3. Var den endelige avgjørelsen tydelig framstilt?

(Her menes om det var enkelt å forstå Jordskifterettens avgjørelse).

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke	☐

5.4. Var det noe du oppfattet som spesielt vanskelig i jordskifterettens framstillinger?

(F.eks. språk i skriftlige dokumenter eller lignende).

6. Informasjon

6.1. Hvor fornøyd er du med informasjonen om hvilket arbeid ingeniøren skulle foreta?

(Med Ingeniørens arbeid menes når ingeniør skulle foreta sin oppmåling).

Meget godt fornøyd	☐
Godt fornøyd	☐
Verken fornøyd eller misfornøyd	☐
Misfornøyd	☐
Svært misfornøyd	☐
Vet ikke/ ikke aktuell	☐

6.2. Ble det benyttet advokat i den jordskiftesaken du medvirket i?

Av meg	☐
Av motpart	☐
Ikke benyttet av noen part	☐

6.3. I hvilken grad vil du si at bruk av advokat hadde innvirkning på ditt utfall av saken?

(Dersom du i forrige spørsmål svarte at advokat ikke ble benyttet kan du se bort fra dette spørsmålet og gå direkte til spørsmål 7.1.).

	Min advokat	Motparts advokat
Var avgjørende hjelp i min sak	☐	☐
Hjalp min sak	☐	☐
Ubetydelig	☐	☐
Hjalp ikke min sak	☐	☐
Var en ulempe for min sak	☐	☐
Vet ikke	☐	☐

Etter saken

Jeg vil nå be deg ta stilling til hvor fornøyd du er med følgende elementer i prosessen som knytter seg til tiden etter at avgjørelsen ble avsagt

7. Sluttprodukt

7.1. Løste Jordskifteretten de spørsmål dere hadde?

I stor grad	☐
I vesentlig grad	☐
Verken eller	☐
I liten grad	☐
Ingen grad	☐
Vet ikke	☐

7.2. Hvordan vil du si at utnyttelsen av eiendommen ble etter Jordskifterettens løsning?

Betydelig forbedret	☐
Forbedret	☐
Uendret	☐
Forverret	☐
Betydelig forverret	☐
Vet ikke	☐

7.3. I hvilken grad har sluttproduktet betydning for hvordan du opplevde prosessen i jordskiftesaken du medvirket i?

Avgjørende betydning	☐
Hadde noe betydning	☐
Verken eller	☐
Liten betydning	☐
Ingen betydning	☐
Vet ikke	☐

7.4. Hvordan er ditt totalinntrykk av prosessen du gjennomgikk som part i jordskiftesak ved Nord-Trøndelag Jordskifterett?

Meget godt fornøyd	☐
Godt fornøyd	☐
Verken fornøyd eller misfornøyd	☐
Misfornøyd	☐
Svært misfornøyd	☐
Vet ikke	☐

7.5. Jeg vil nå be deg ta stilling til noen utsagn som jeg ønsker at du graderer på en skala fra 1-5. (1 indikerer enig, og 5 indikerer uenig).

	Enig	Verken eller			Uenig	
	1	2	3	4	5	Vet ikke/ ikke aktuell
Dersom en lengre prosess ville gitt meg et bedre sluttprodukt ville jeg være villig til å vente på dette	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er fornøyd med sluttproduktet men kunne vært mer fornøyd med prosessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er fornøyd med prosessen men kunne vært mer fornøyd med sluttproduktet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg deltok i rettsmøtene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg var selvaktiv i rettsmøtene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De andre partene i saken var aktive i rettsmøtene	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forholdet mellom meg og de andre partene var konfliktfylt før jordskifteretten ble kontaktet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forholdet mellom meg og de andre partene ble mindre konfliktfylt etter at jordskifteretten behandlet spørsmålet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om deg

Helt til slutt trenger jeg noen opplysninger om deg som person og saken du medvirket i. Det er ønskelig at du svarer så utfyllende du kan.

Er du mann eller kvinne?

Mann
Kvinne

Hva er din alder?

Svar: _____ år.

Hva er din høyeste utdanning?

Grunnskole
1-3 år etter grunnskole
Mer enn 3 år etter grunnskole
Annet

Hvilken rolle hadde du i saken du medvirket i?

Rekvirent
Motpart
Nabo
Annet

Hvordan endte saken du deltok i?

Medhold
Delvis medhold
Ikke medhold
Forlik/Enighet
Annet/husker ikke

Kommentarer til hvordan saken endte? _____

Ble jordskifterettens løsning anket?

Ja
Nei
Husker ikke

Dersom du føler at du ikke fikk uttrykt det du ønsket gjennom spørsmålene i skjemaet kan du gjerne uttrykke dette her:

Tusen takk for at du tar deg tid til å delta i denne undersøkelsen!

*Dersom det er ytterligere spørsmål kan du kontakte Hanne Engen Ruud på mail:
hanne.ruud@student.umb.no eller telefon 452 19 449*

Svarfrist er fredag 15. februar 2013.

Spørreskjema legges i vedlagt svarkonvolutt og sendes til Nord-Trøndelag Jordskifterett sine lokaler i Steinkjer.

Vedlegg 3. Purrebrev til respondentene

NORD – TRØNDELAG JORDSKIFTERETT
Statens Hus, 7734 Steinkjer
Telefon 74 19 94 70 - Faks 74 19 94 79

Steinkjer 26.02.2013

Brukere av Nord-Trøndelag Jordskifterett

Purrebrev

For en tid tilbake fikk du tilsendt et spørreskjema i forbindelse med en brukerundersøkelse blant tidligere brukere av Nord-Trøndelag Jordskifterett. Formålet med undersøkelsen er å undersøke tilfredshet med Jordskifteprosessen. Da vi ikke kan se å ha mottatt noe skjema fra deg, tillater vi oss å minne om undersøkelsen.

Dersom du ennå ikke har svart, vil vi være takknemlige om du kunne fylle ut skjemaet og returnere det til oss i den frankerte svarkonvolutten du mottok sammen med undersøkelsen.

Hvis du allerede har sendt inn skjemaet, ber vi deg se bort fra denne henvendelsen og takker for et verdifullt bidrag til undersøkelsen.

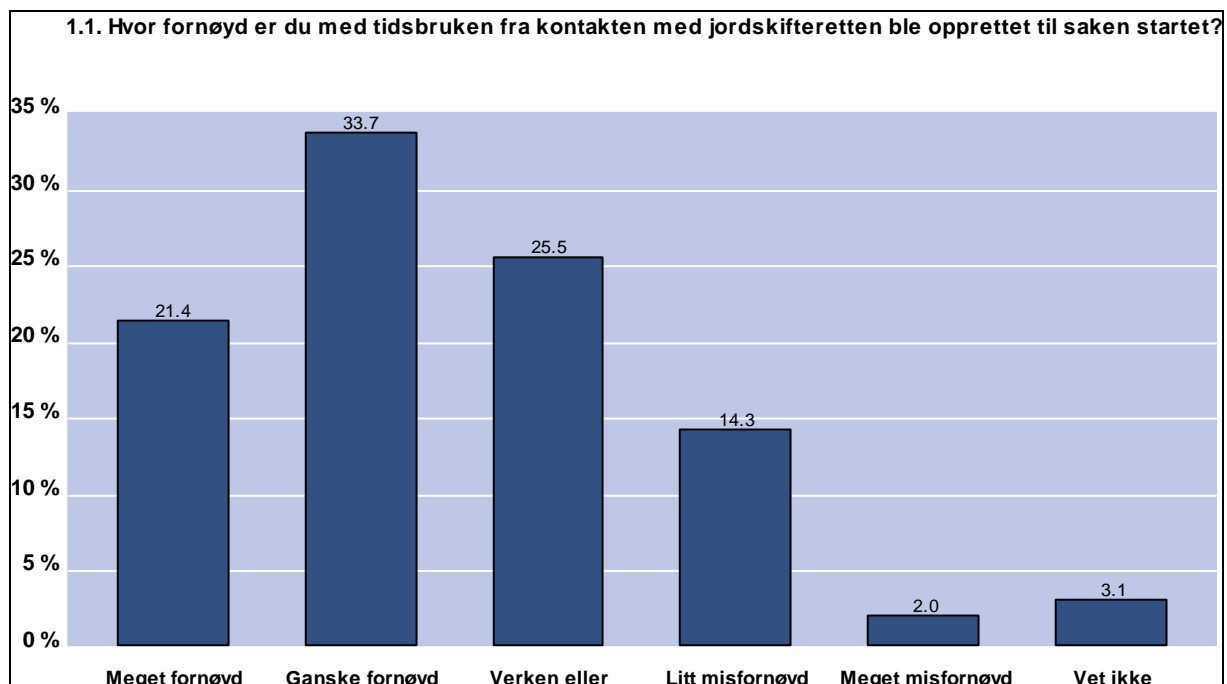
Dersom det er noe du lurer på, kan du ta kontakt med Hanne Engen Ruud, telefon: 452 19 449 eller sende en e-post til hanne.ruud@student.umb.no.

Vi viser også til informasjon i tidligere brev.

Vennlig hilsen
Nord-Trøndelag Jordskifterett v/

Hanne Engen Ruud

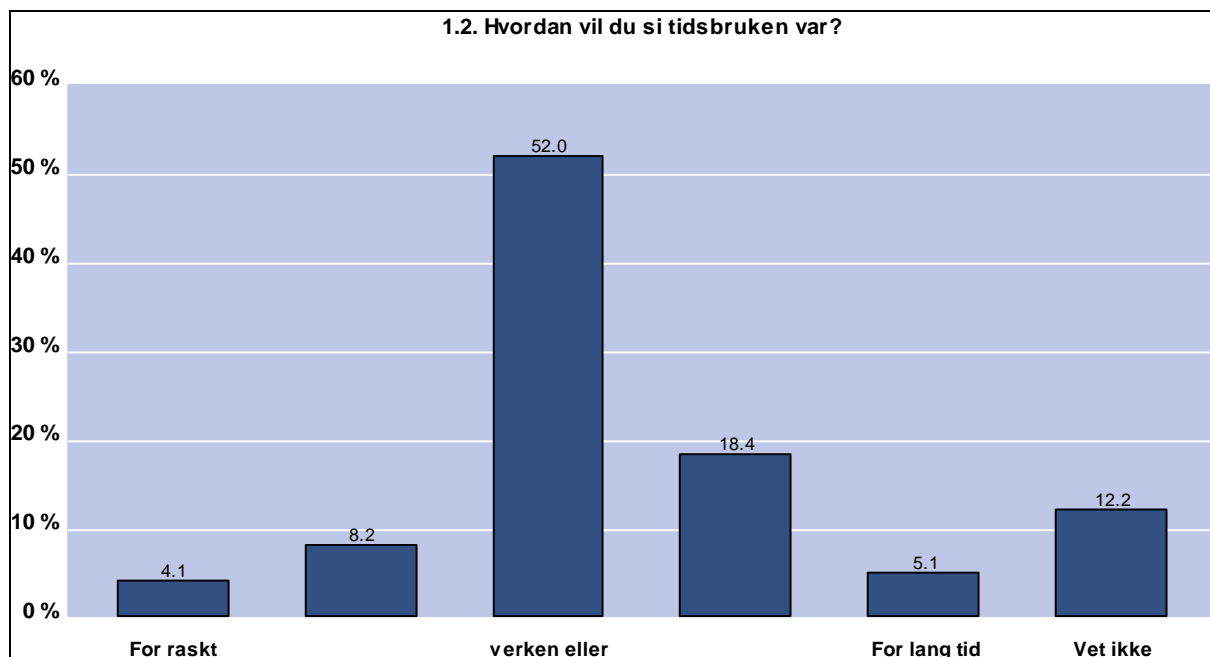
Vedlegg 4. Frekvenstabeller fra spørreskjemaundersøkelsen

v1 1.1. Hvor fornøyd er du med tidsbruken fra kontakten med jordskifteretten ble opprettet til saken startet?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Meget fornøyd	1	21	19.8	21.4
Ganske fornøyd	2	33	31.1	33.7
Verken eller	3	25	23.6	25.5
Litt misfornøyd	4	14	13.2	14.3
Meget misfornøyd	5	2	1.9	2.0
Vet ikke	6	3	2.8	3.1
-	-	8	7.5	-
Sum		106	100.0	100.0

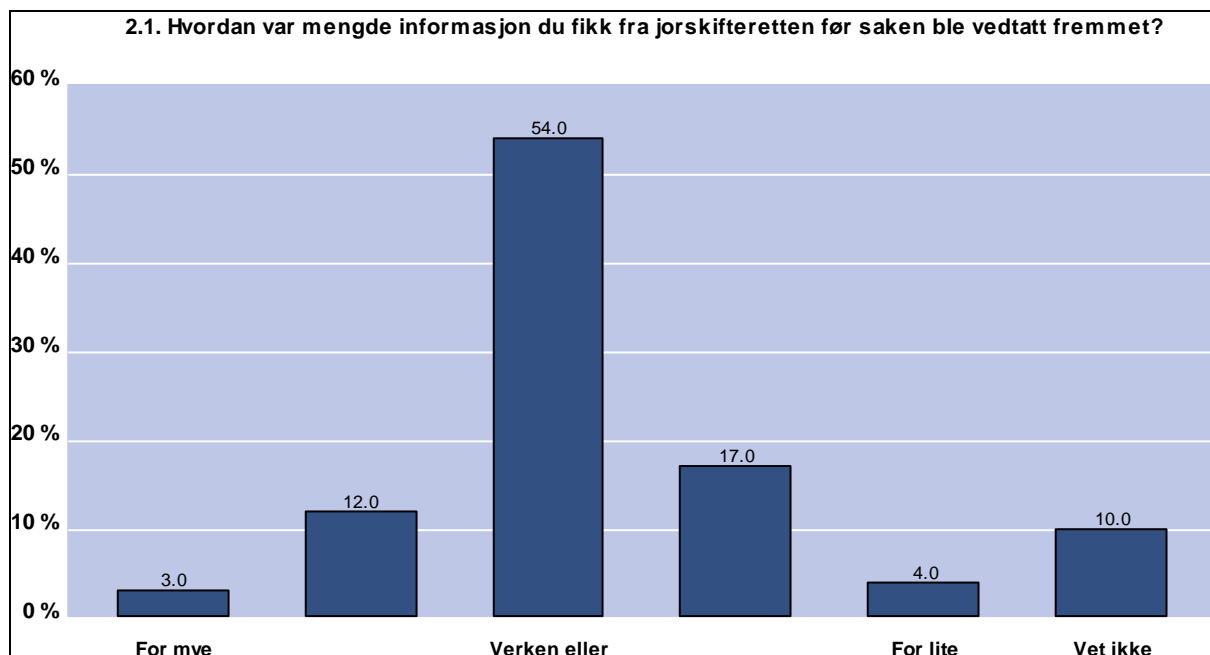
Inkludert 98 enheter av i alt 106

v2 1.2. Hvordan vil du si tidsbruken var?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
For raskt	1	4	3.8	4.1
	2	8	7.5	8.2
verken eller	3	51	48.1	52.0
	4	18	17.0	18.4
For lang tid	5	5	4.7	5.1
Vet ikke	6	12	11.3	12.2
-	-	8	7.5	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 98 enheter av i alt 106

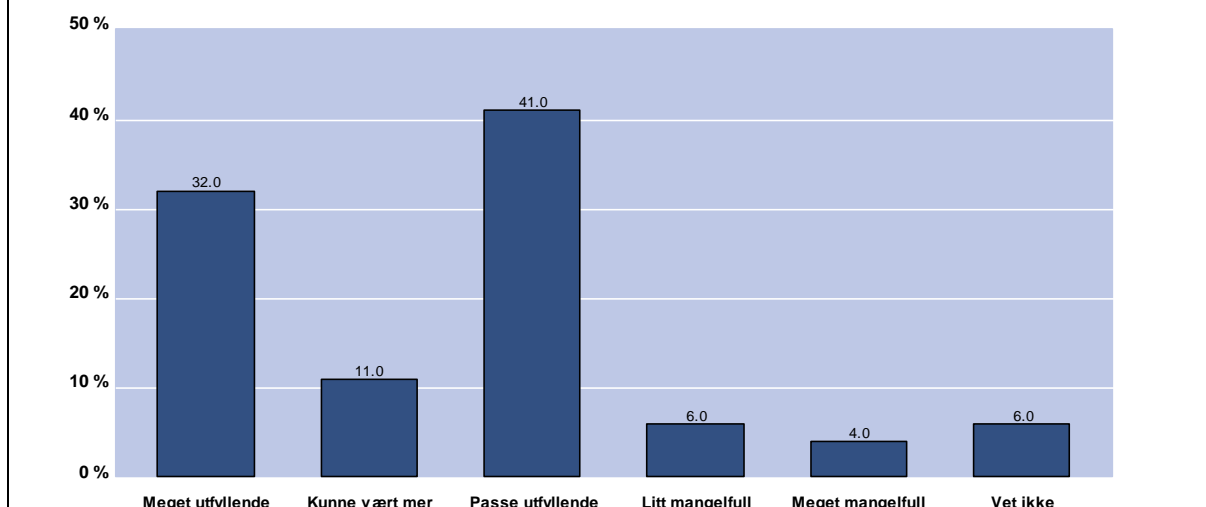

v3 2.1. Hvordan var mengde informasjon du fikk fra jorskifteretten før saken ble vedtatt fremmet?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
For mye	1	3	2.8	3.0
	2	12	11.3	12.0
Verken eller	3	54	50.9	54.0
	4	17	16.0	17.0
For lite	5	4	3.8	4.0
Vet ikke	6	10	9.4	10.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 100 enheter av i alt 106

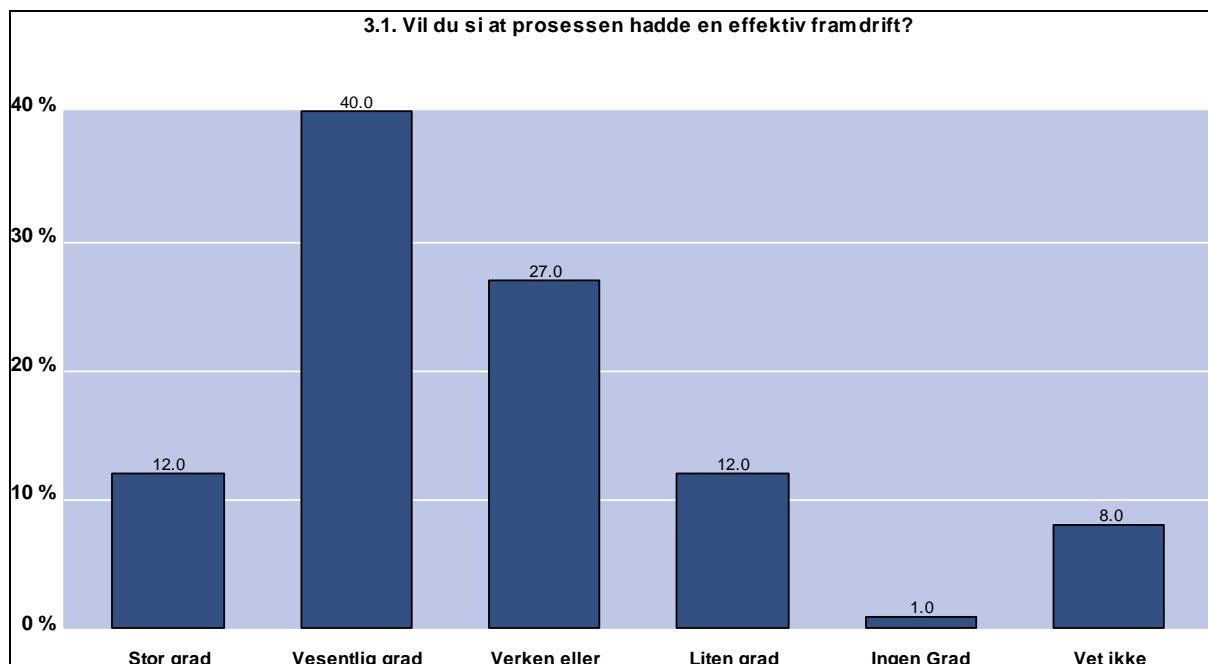
2.2. Hvordan vil du si kvaliteten på informasjonen var? (Kvalitet betyr at informasjonen var beskrivende slik at du forsto anliggende i saken)

v4 2.2. Hvordan vil du si kvaliteten på informasjonen var? (Kvalitet betyr at informasjonen var beskrivende slik at du forsto anliggende i saken)

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Meget utfyllende	1	32	30.2	32.0
Kunne vært mer	2	11	10.4	11.0
Passe utfyllende	3	41	38.7	41.0
Litt mangelfull	4	6	5.7	6.0
Meget mangelfull	5	4	3.8	4.0
Vet ikke	6	6	5.7	6.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

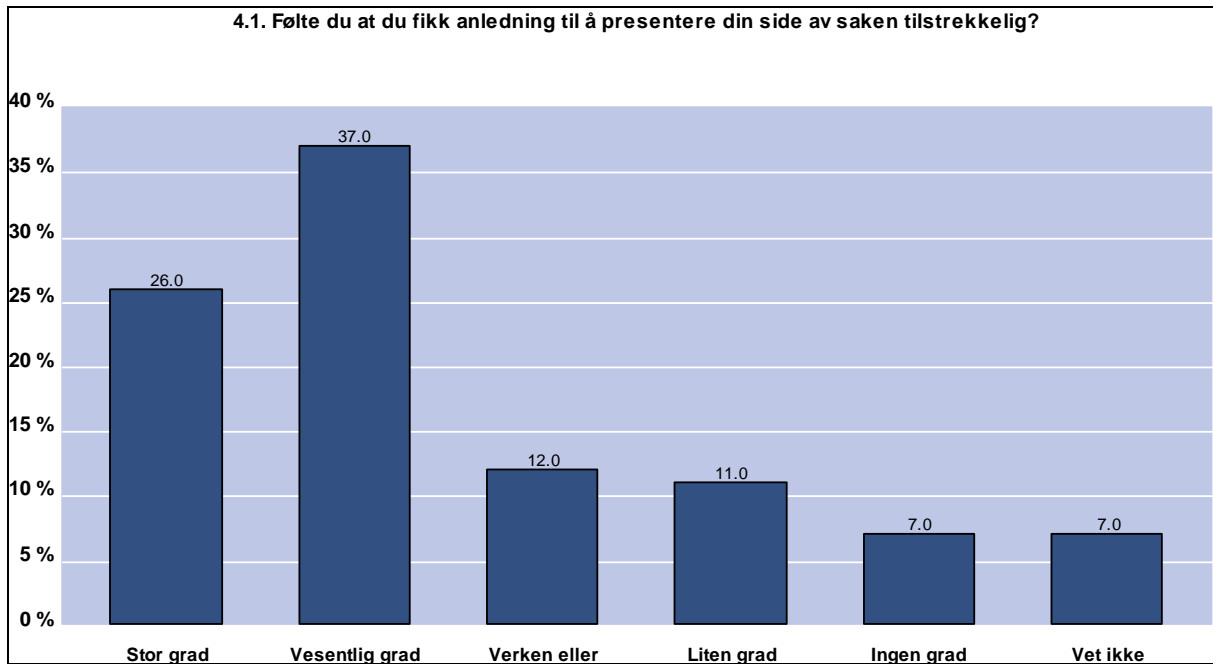
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v5 3.1. Vil du si at prosessen hadde en effektiv framdrift?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	12	11.3	12.0
Vesentlig grad	2	40	37.7	40.0
Verken eller	3	27	25.5	27.0
Liten grad	4	12	11.3	12.0
Ingen Grad	5	1	0.9	1.0
Vet ikke	6	8	7.5	8.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

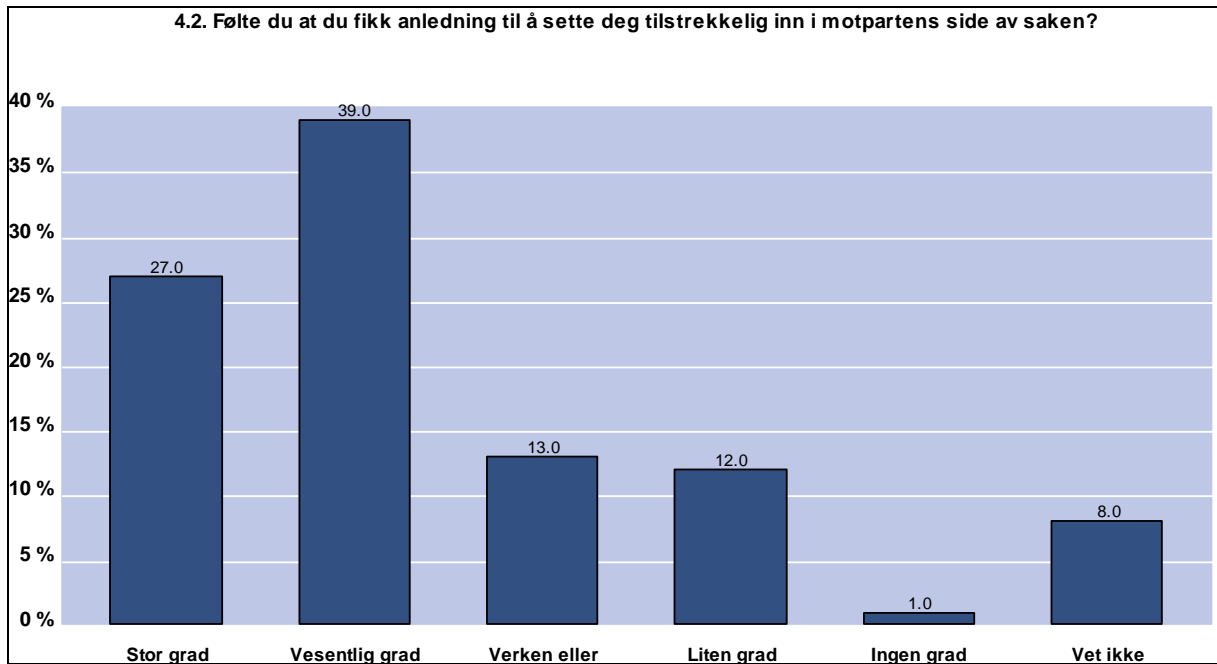
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v6 4.1. Følte du at du fikk anledning til å presentere din side av saken tilstrekkelig?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	26	24.5	26.0
Vesentlig grad	2	37	34.9	37.0
Verken eller	3	12	11.3	12.0
Liten grad	4	11	10.4	11.0
Ingen grad	5	7	6.6	7.0
Vet ikke	6	7	6.6	7.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 100 enheter av i alt 106

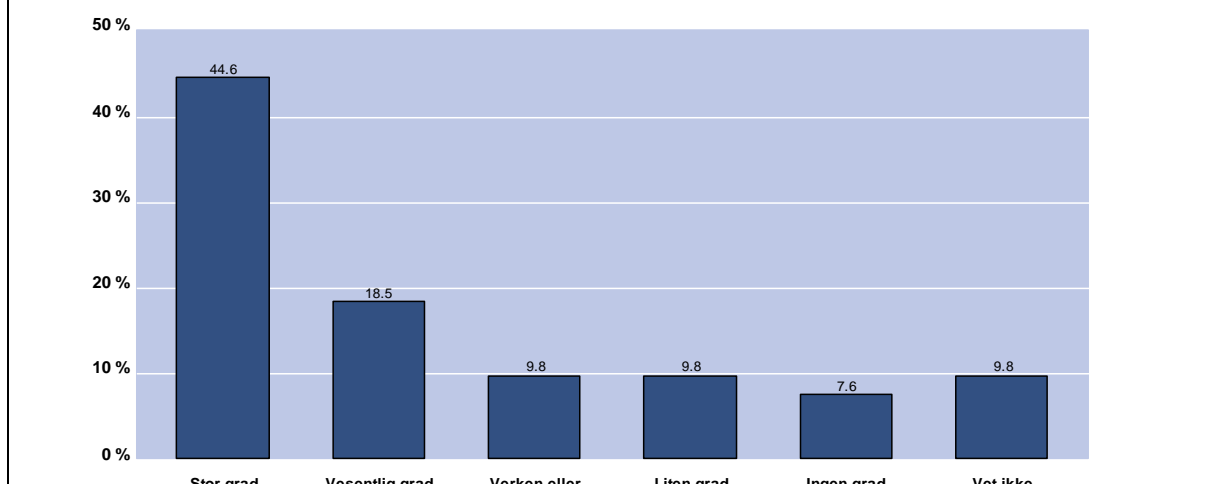

v7 4.2. Følte du at du fikk anledning til å sette deg tilstrekkelig inn i motpartens side av saken?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	27	25.5	27.0
Vesentlig grad	2	39	36.8	39.0
Verken eller	3	13	12.3	13.0
Liten grad	4	12	11.3	12.0
Ingen grad	5	1	0.9	1.0
Vet ikke	6	8	7.5	8.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 100 enheter av i alt 106

4.3.1 Følte du at dommeren opptrådte rettferdig? (Med rettferdig menes at dommer og eller ingeniør hadde evnen til å behandle alle parter likt).

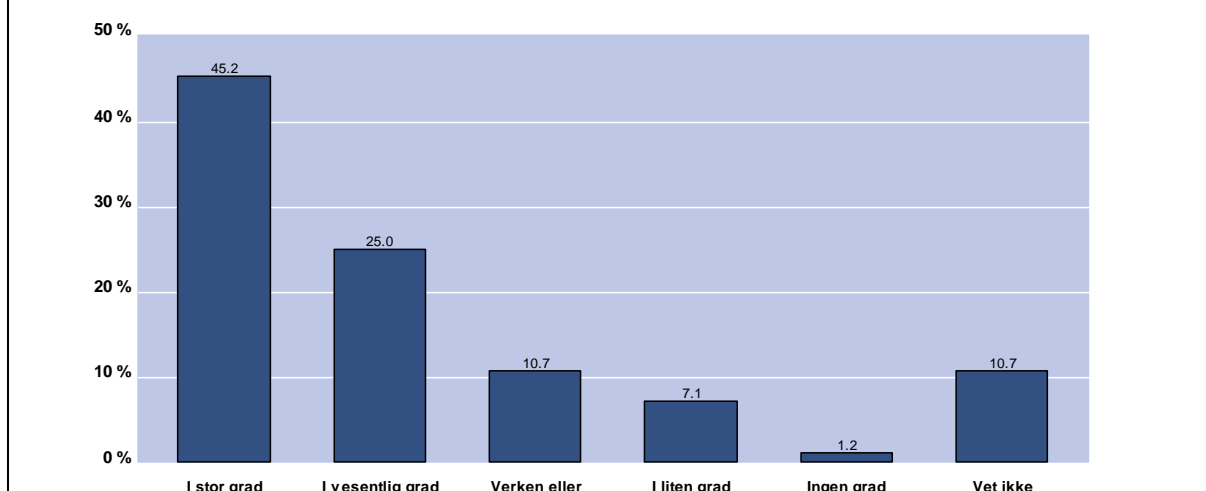

v8 4.3.1 Følte du at dommeren opptrådte rettferdig? (Med rettferdig menes at dommer og eller ingeniør hadde evnen til å behandle alle parter likt).

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	41	38.7	44.6
Vesentlig grad	2	17	16.0	18.5
Verken eller	3	9	8.5	9.8
Liten grad	4	9	8.5	9.8
Ingen grad	5	7	6.6	7.6
Vet ikke	6	9	8.5	9.8
-	-	14	13.2	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 92 enheter av i alt 106

4.3.2. Følte du at ingeniøren opptrådte rettferdig? (Med rettferdig menes at dommer og eller ingeniør hadde evnen til å behandle alle parter likt).

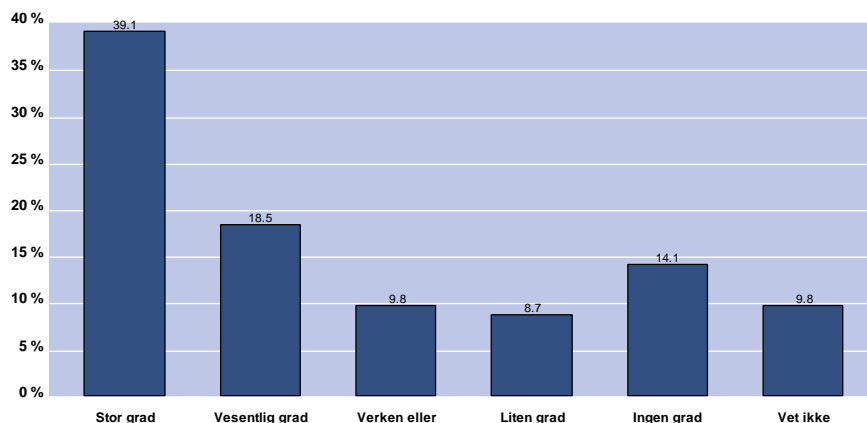

v9 4.3.2. Følte du at ingeniøren opptrådte rettferdig? (Med retferdig menes at dommer og eller ingeniør hadde evnen til å behandle alle pater likt).

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
I stor grad	1	38	35.8	45.2
I vesentlig grad	2	21	19.8	25.0
Verken eller	3	9	8.5	10.7
I liten grad	4	6	5.7	7.1
Ingen grad	5	1	0.9	1.2
Vet ikke	6	9	8.5	10.7
-	-	22	20.8	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 84 enheter av i alt 106

4.4.1. Følte du at dommeren opptrådte upartisk? (Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikke la større vekt på den ene partens anførsler enn den annens).

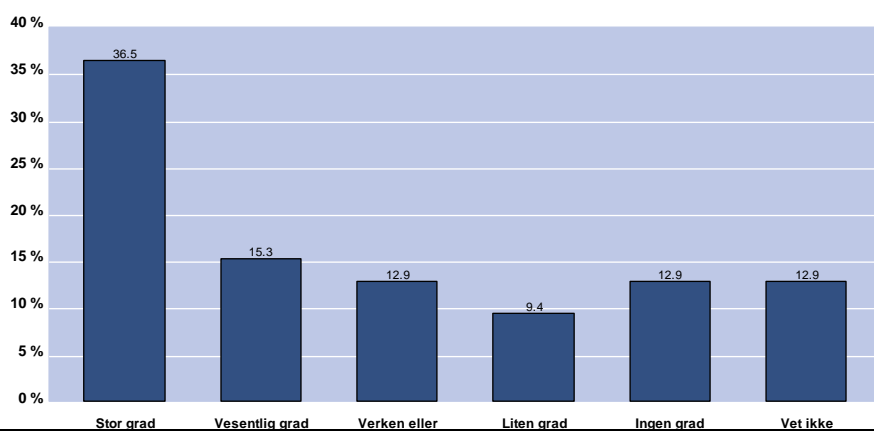

v10 4.4.1. Følte du at dommeren opptrådte upartisk? (Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikka la større vekt på den ene partens anførsler enn den annens).

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	36	34.0	39.1
Vesentlig grad	2	17	16.0	18.5
Verken eller	3	9	8.5	9.8
Liten grad	4	8	7.5	8.7
Ingen grad	5	13	12.3	14.1
Vet ikke	6	9	8.5	9.8
-	-	14	13.2	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 92 enheter av i alt 106

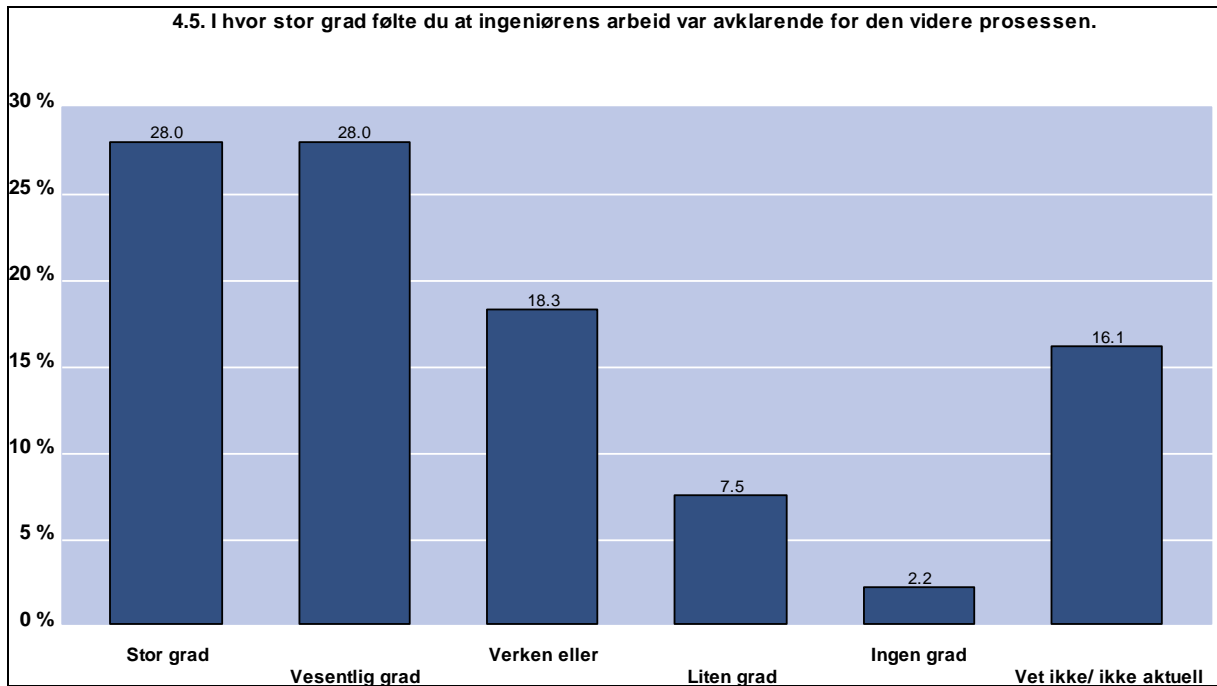
4.4.2. Følte du at ingeniøren opptrådte upartisk? (Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikke la større vekt på den ene partens anførsler enn den annens).

v11 4.4.2. Følte du at ingeniøren opptrådte upartisk? (Med upartisk menes at dommer og eller ingeniør ikka la større vekt på den ene partens anførsler enn den annens).

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	31	29.2	36.5
Vesentlig grad	2	13	12.3	15.3
Verken eller	3	11	10.4	12.9
Liten grad	4	8	7.5	9.4
Ingen grad	5	11	10.4	12.9
Vet ikke	6	11	10.4	12.9
-	-	21	19.8	-
Sum		106	100.0	100.0

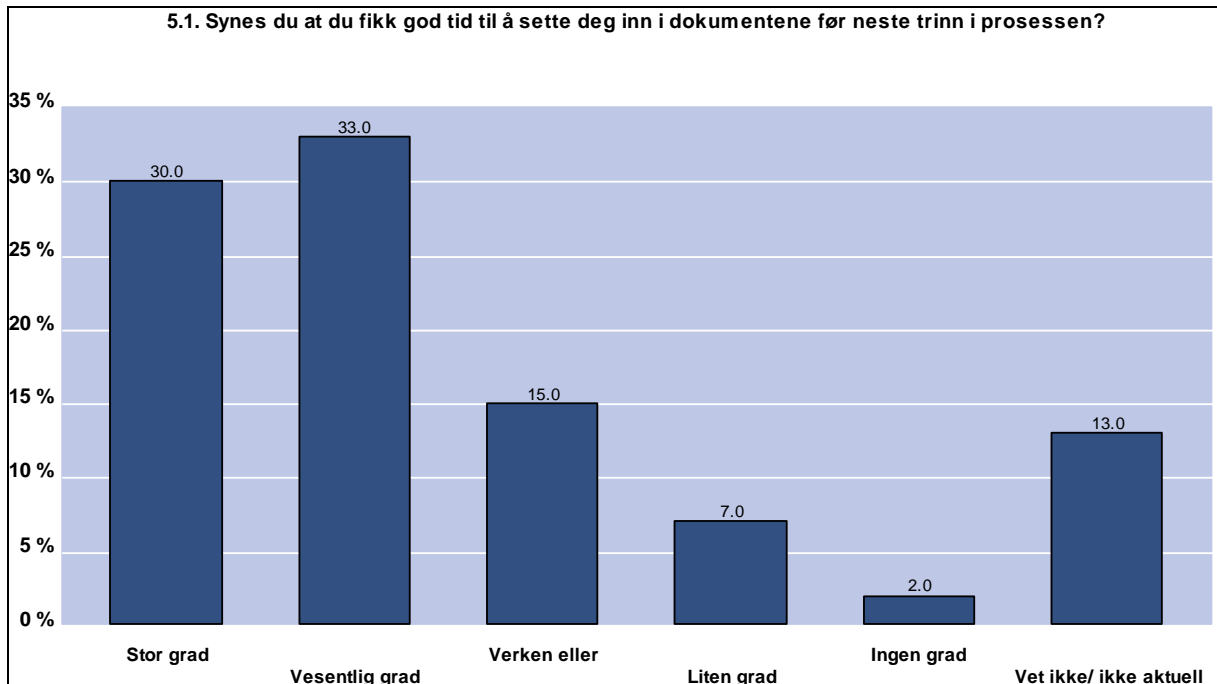
Inkludert 85 enheter av i alt 106

v12 4.5. I hvor stor grad følte du at ingeniørens arbeid var vklarende for den videre prosessen.

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	26	24.5	28.0
Vesentlig grad	2	26	24.5	28.0
Verken eller	3	17	16.0	18.3
Liten grad	4	7	6.6	7.5
Ingen grad	5	2	1.9	2.2
Vet ikke/ ikke aktuell	6	15	14.2	16.1
-	-	13	12.3	-
Sum		106	100.0	100.0

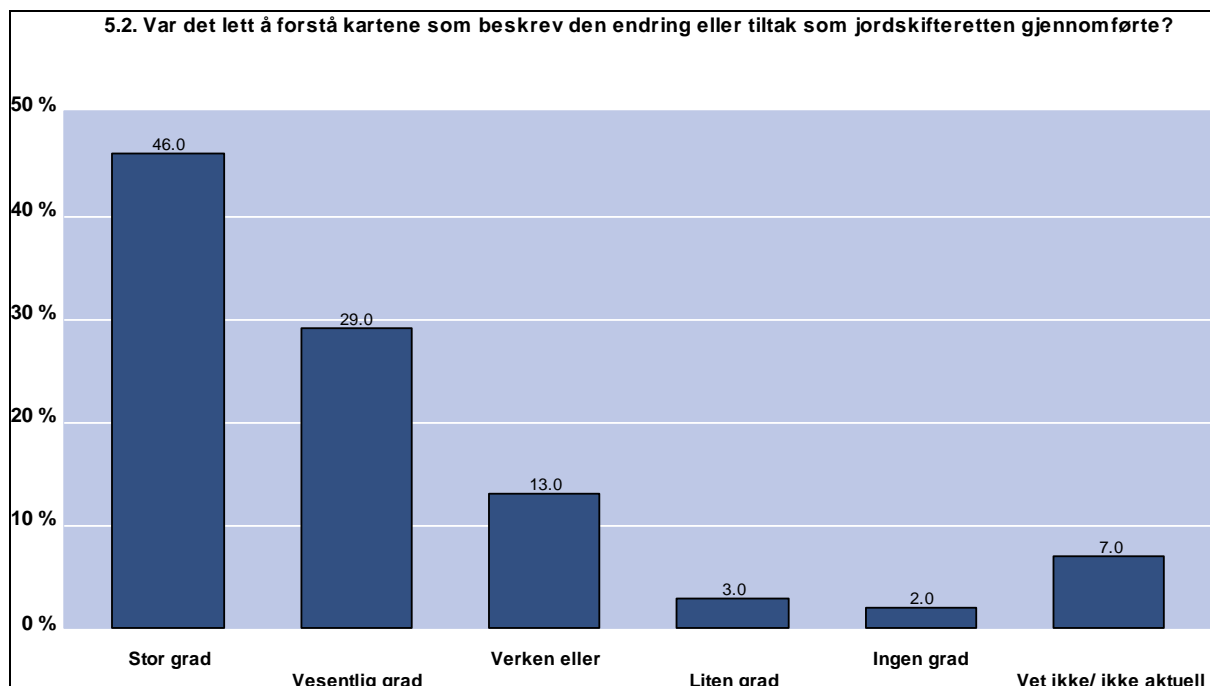
Inkludert 93 enheter av i alt 106

v13 5.1. Synes du at du fikk god tid til å sette deg inn i dokumentene før neste trinn i prosessen?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	30	28.3	30.0
Vesentlig grad	2	33	31.1	33.0
Verken eller	3	15	14.2	15.0
Liten grad	4	7	6.6	7.0
Ingen grad	5	2	1.9	2.0
Vet ikke/ ikke aktuell	6	13	12.3	13.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

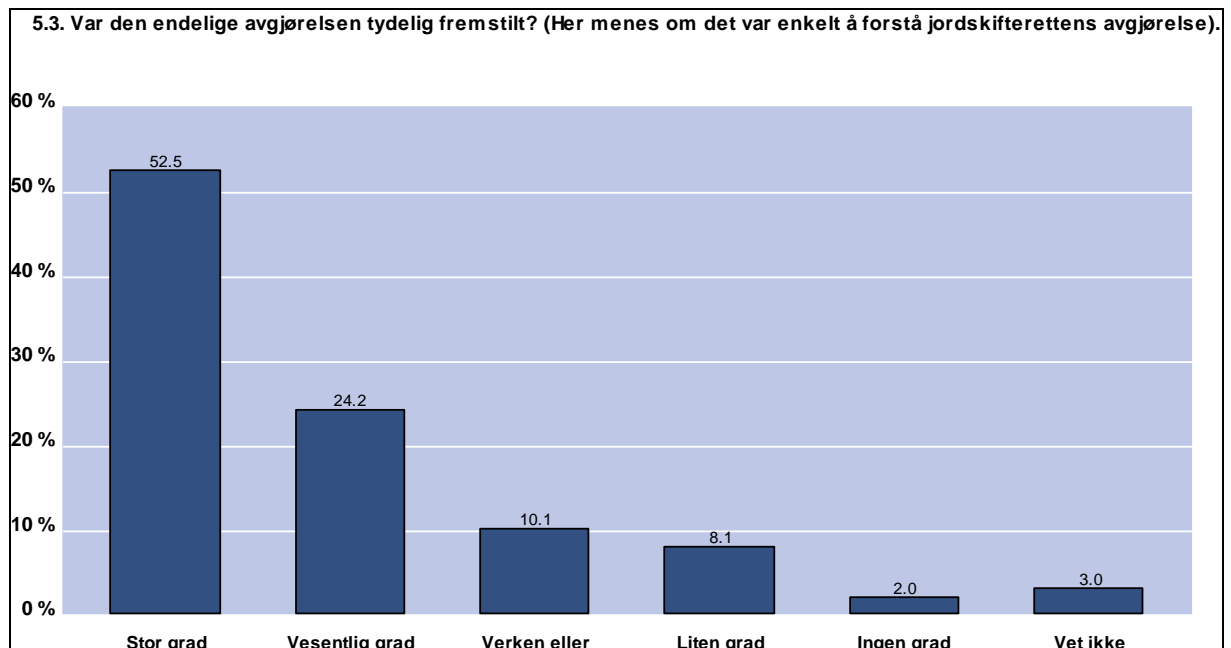
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v14 5.2. Var det lett å forstå kartene som beskrev den endring eller tiltak som jordskifteretten gjennomførte?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	46	43.4	46.0
Vesentlig grad	2	29	27.4	29.0
Verken eller	3	13	12.3	13.0
Liten grad	4	3	2.8	3.0
Ingen grad	5	2	1.9	2.0
Vet ikke/ ikke aktuell	6	7	6.6	7.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

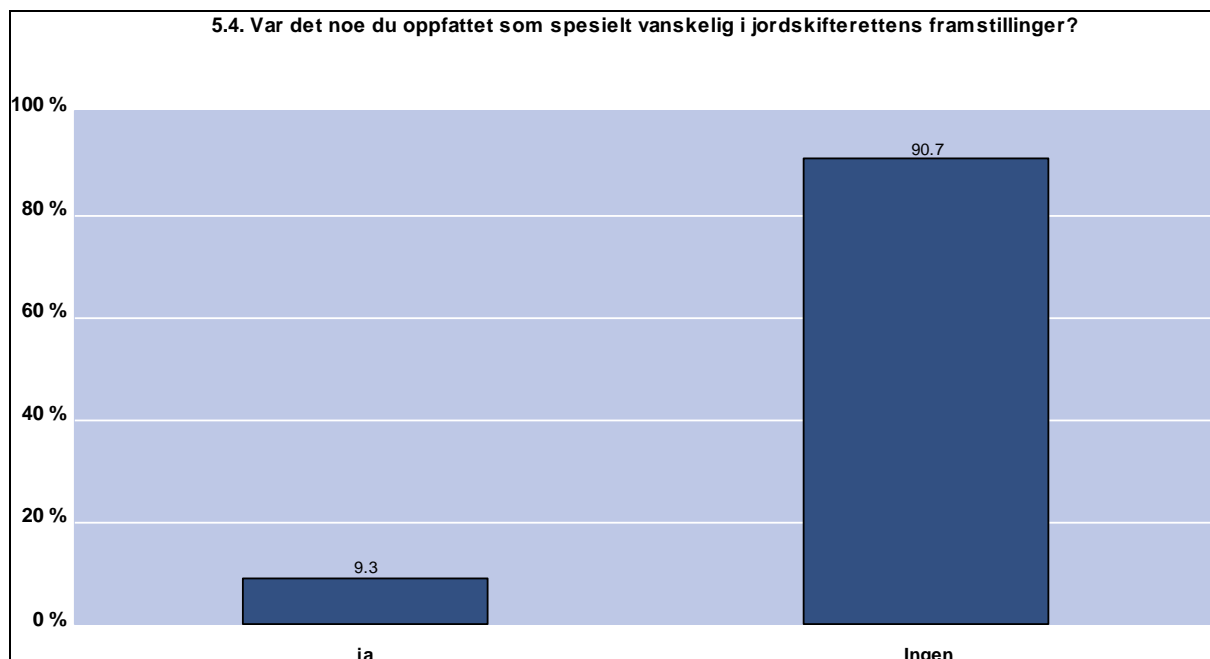
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v15 5.3. Var den endelige avgjørelsen tydelig fremstilt? (Her menes om det var enkelt å forstå jordskifterettens avgjørelse).

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	52	49.1	52.5
Vesentlig grad	2	24	22.6	24.2
Verken eller	3	10	9.4	10.1
Liten grad	4	8	7.5	8.1
Ingen grad	5	2	1.9	2.0
Vet ikke	6	3	2.8	3.0
-	-	7	6.6	-
Sum		106	100.0	100.0

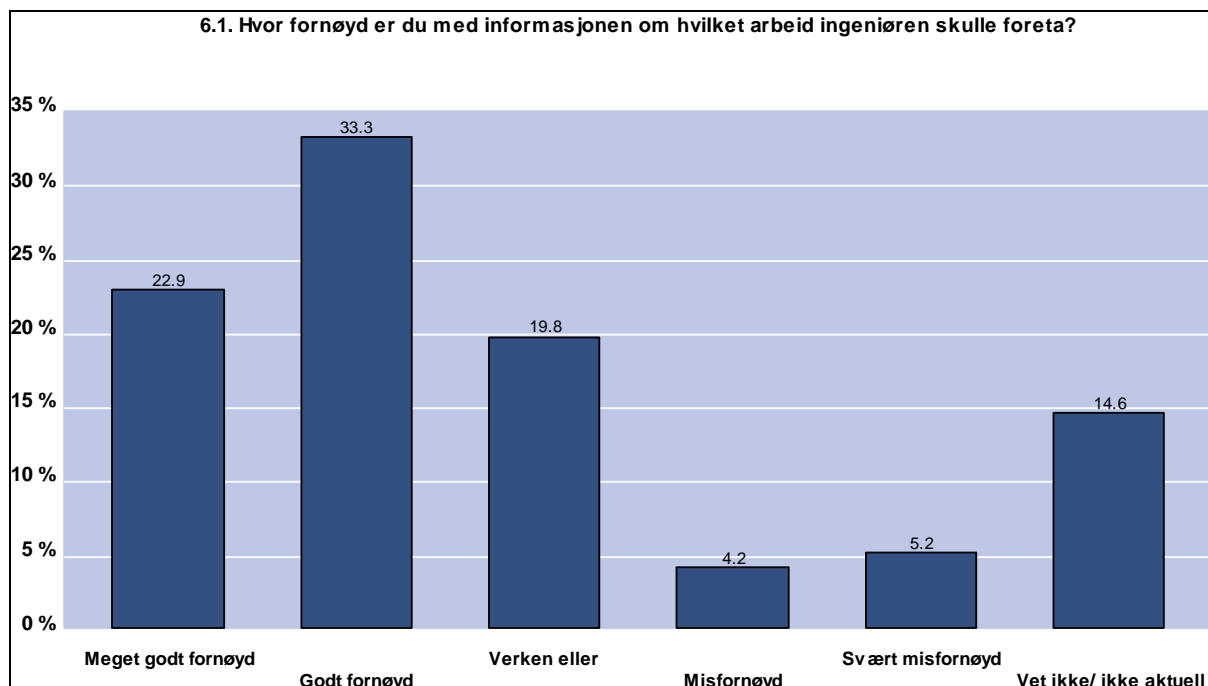
Inkludert 99 enheter av i alt 106

v16 5.4. Var det noe du oppfattet som spesielt vanskelig i jordskifterettens framstillinger?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
ja	1	9	8.5	9.3
Ingen	2	88	83.0	90.7
-	-	9	8.5	-
Sum		106	100.0	100.0

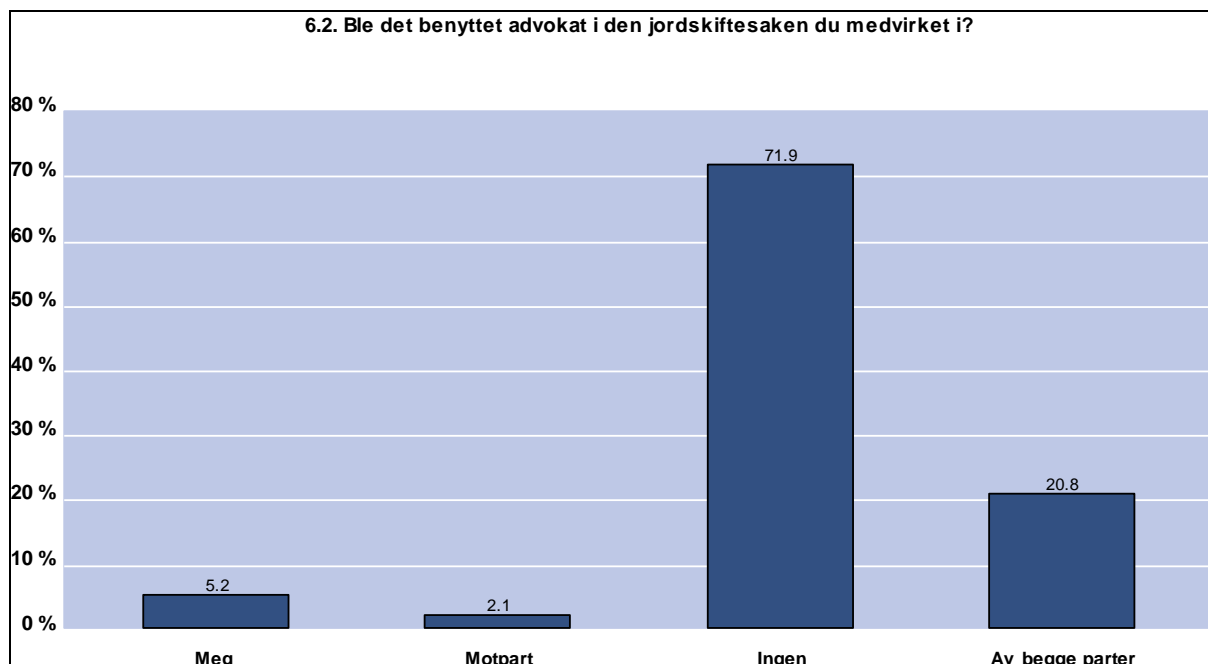
Inkludert 97 enheter av i alt 106

v17 6.1. Hvor fornøyd er du med informasjonen om hvilket arbeid ingeniøren skulle foreta?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Meget godt fornøyd	1	22	20.8	22.9
Godt fornøyd	2	32	30.2	33.3
Verken eller	3	19	17.9	19.8
Misfornøyd	4	4	3.8	4.2
Svært misfornøyd	5	5	4.7	5.2
Vet ikke/ ikke aktuell	6	14	13.2	14.6
-	-	10	9.4	-
Sum		106	100.0	100.0

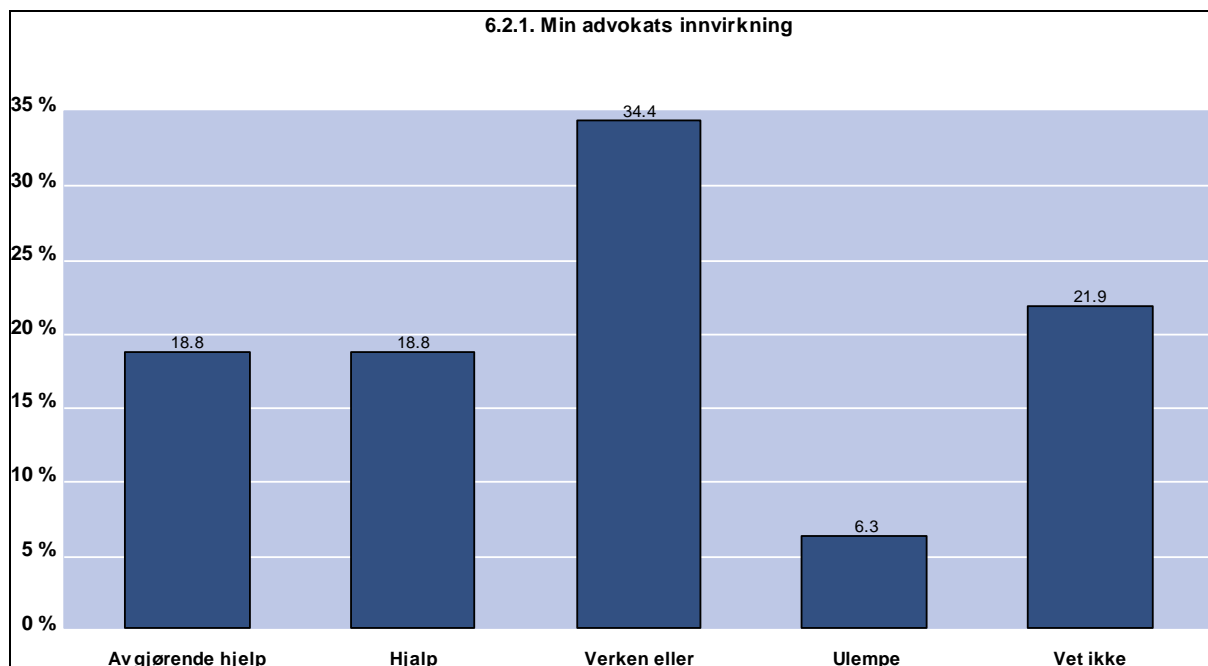
Inkludert 96 enheter av i alt 106

v18 6.2. Ble det benyttet advokat i den jordskiftesaken du medvirket i?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Meg	1	5	4.7	5.2
Motpart	2	2	1.9	2.1
Ingen	3	69	65.1	71.9
Av begge parter	4	20	18.9	20.8
-	-	10	9.4	-
Sum		106	100.0	100.0

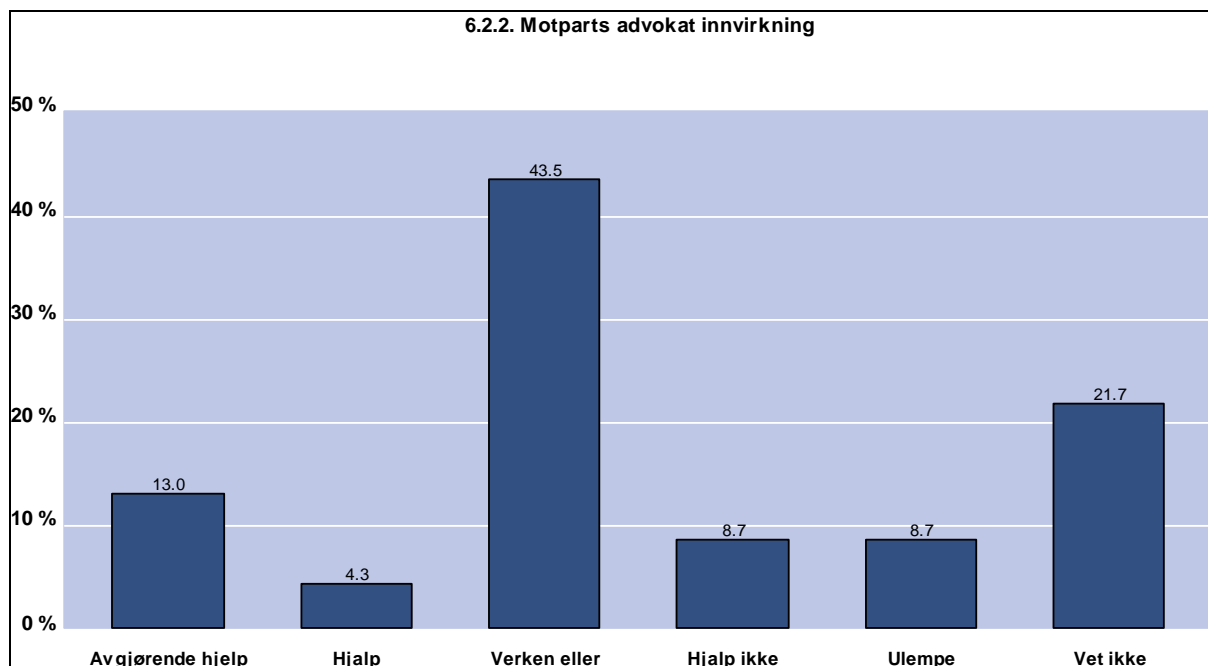
Inkludert 96 enheter av i alt 106

v19 6.2.1. Min advokats innvirkning

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Avgjørende hjelp	1	6	5.7	18.8
Hjalp	2	6	5.7	18.8
Verken eller	3	11	10.4	34.4
Ulempe	5	2	1.9	6.3
Vet ikke	6	7	6.6	21.9
-	-	74	69.8	-
Sum		106	100.0	100.0

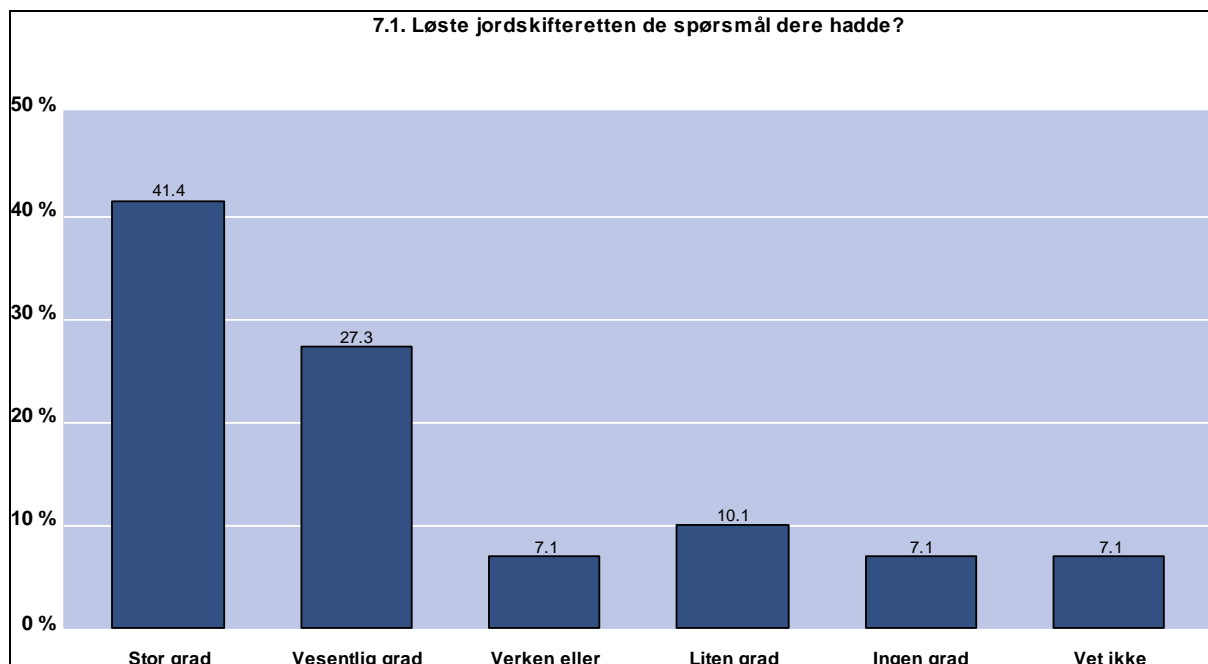
Inkludert 32 enheter av i alt 106

v20 6.2.2. Motparts advokat innvirkning

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Avgjørende hjelp	1	3	2.8	13.0
Hjalp	2	1	0.9	4.3
Verken eller	3	10	9.4	43.5
Hjalp ikke	4	2	1.9	8.7
Ulempe	5	2	1.9	8.7
Vet ikke	6	5	4.7	21.7
-	-	83	78.3	-
Sum		106	100.0	100.0

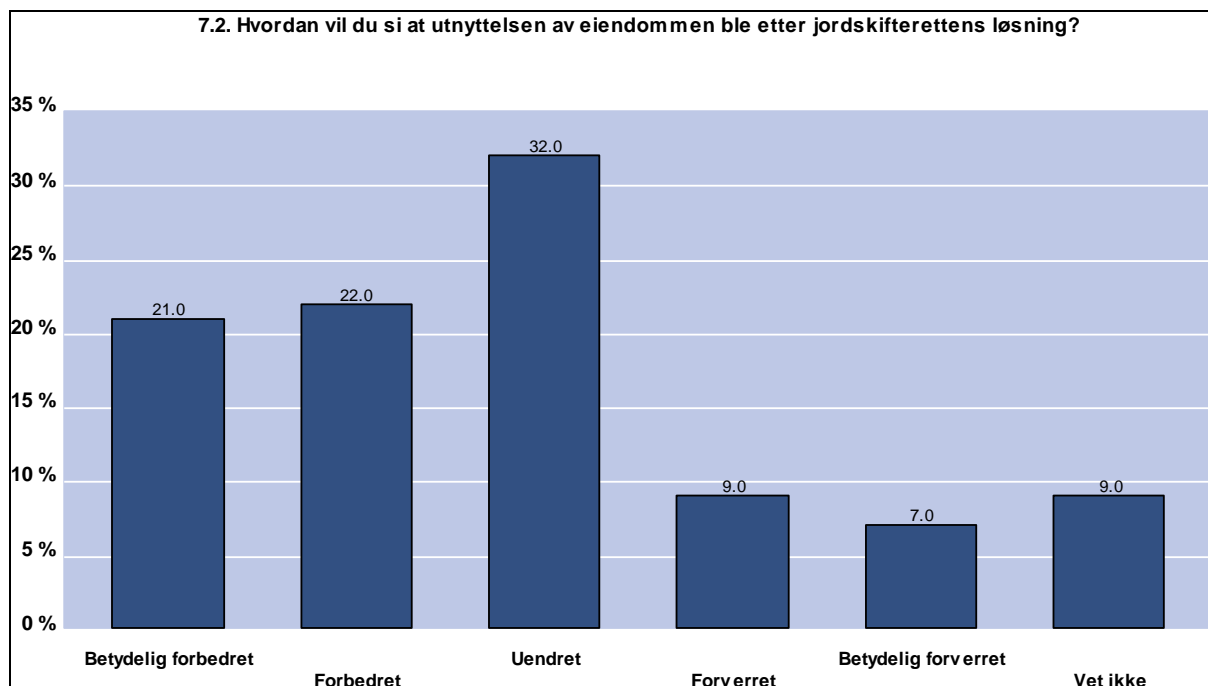
Inkludert 23 enheter av i alt 106

v21 7.1. Løste jordskifteretten de spørsmål dere hadde?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Stor grad	1	41	38.7	41.4
Vesentlig grad	2	27	25.5	27.3
Verken eller	3	7	6.6	7.1
Liten grad	4	10	9.4	10.1
Ingen grad	5	7	6.6	7.1
Vet ikke	6	7	6.6	7.1
-	-	7	6.6	-
Sum		106	100.0	100.0

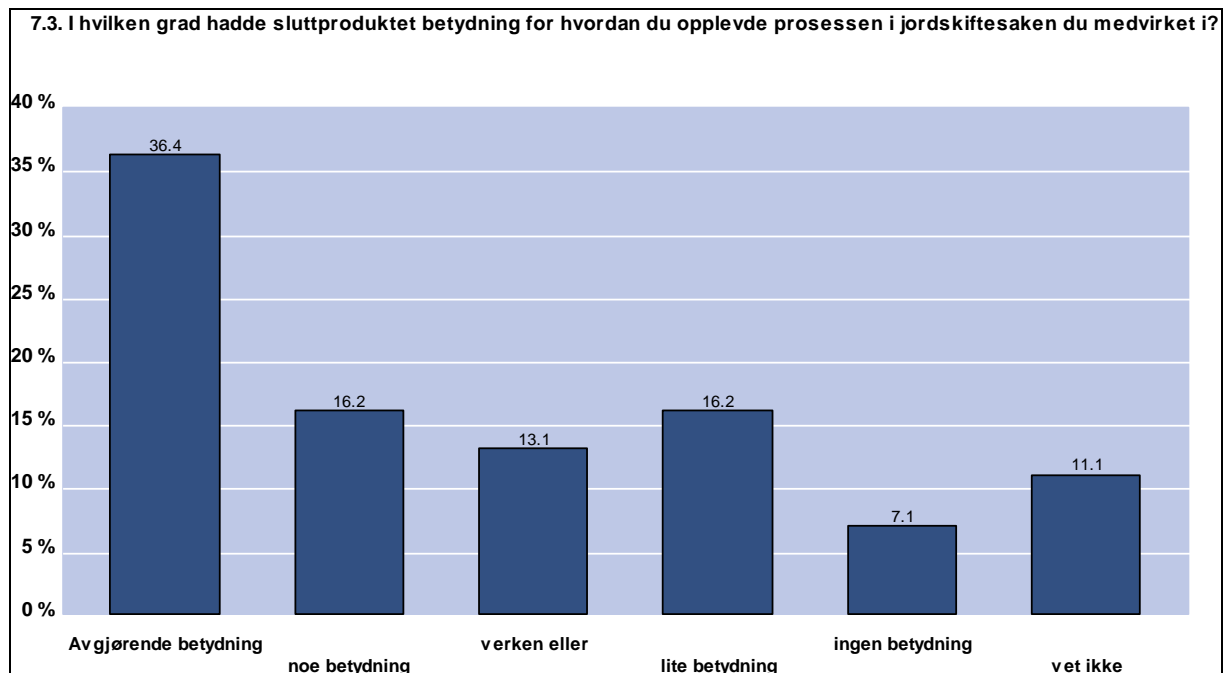
Inkludert 99 enheter av i alt 106

v22 7.2. Hvordan vil du si at utnyttelsen av eiendommen ble etter jordskifterettens løsning?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Betydelig forbedret	1	21	19.8	21.0
Forbedret	2	22	20.8	22.0
Uendret	3	32	30.2	32.0
Forverret	4	9	8.5	9.0
Betydelig forverret	5	7	6.6	7.0
Vet ikke	6	9	8.5	9.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 100 enheter av i alt 106

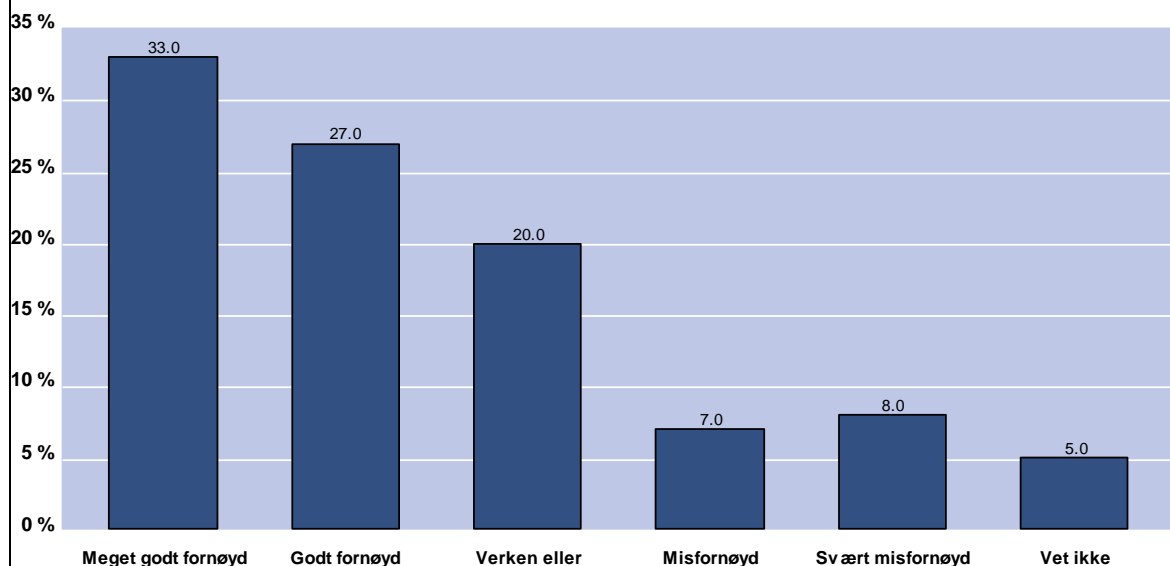

v23 7.3. I hvilken grad hadde sluttproduktet betydning for hvordan du opplevde prosessen i jordskiftesaken du medvirket i?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Avgjørende betydning	1	36	34.0	36.4
noe betydning	2	16	15.1	16.2
verken eller	3	13	12.3	13.1
lite betydning	4	16	15.1	16.2
ingen betydning	5	7	6.6	7.1
vet ikke	6	11	10.4	11.1
-	-	7	6.6	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 99 enheter av i alt 106

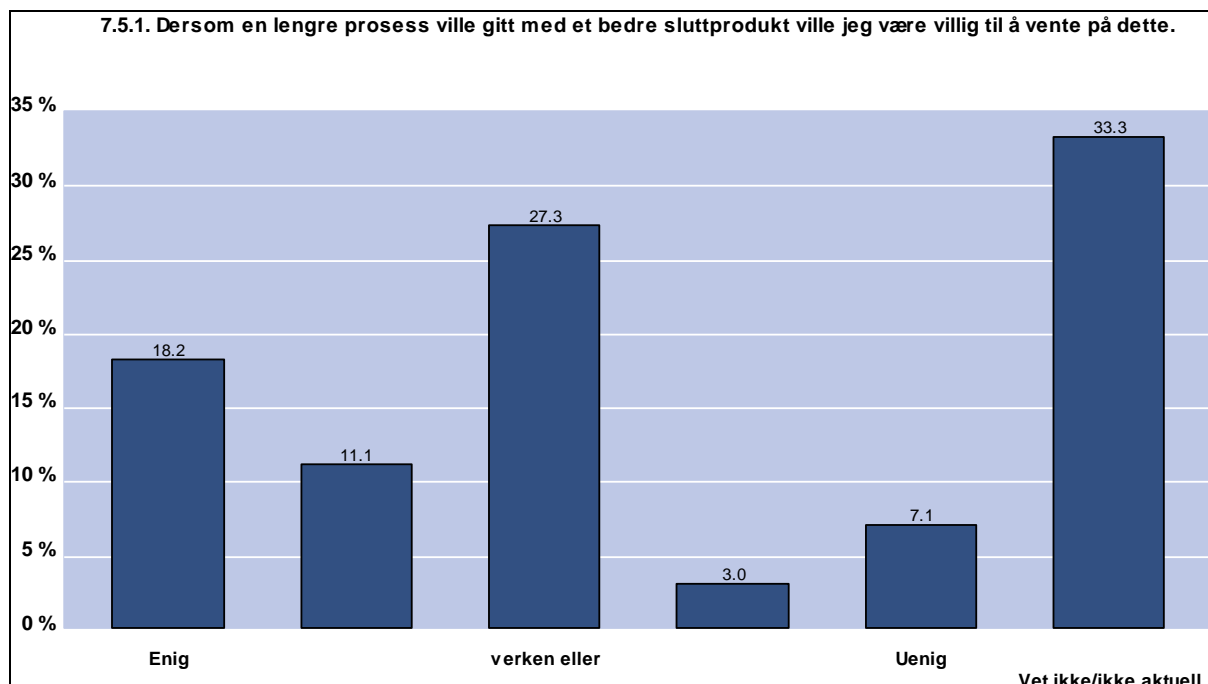
7.4. Hvordan er ditt totalinntrykk av prosessen du gjennomgikk som part i jordskiftesak ved Nord-Trøndelag jordskifterett?

v24 7.4. Hvordan er ditt totalinntrykk av prosessen du gjennomgikk som part i jordskiftesak ved Nord-Trøndelag jordskifterett?

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Meget godt fornøyd	1	33	31.1	33.0
Godt fornøyd	2	27	25.5	27.0
Verken eller	3	20	18.9	20.0
Misfornøyd	4	7	6.6	7.0
Svært misfornøyd	5	8	7.5	8.0
Vet ikke	6	5	4.7	5.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

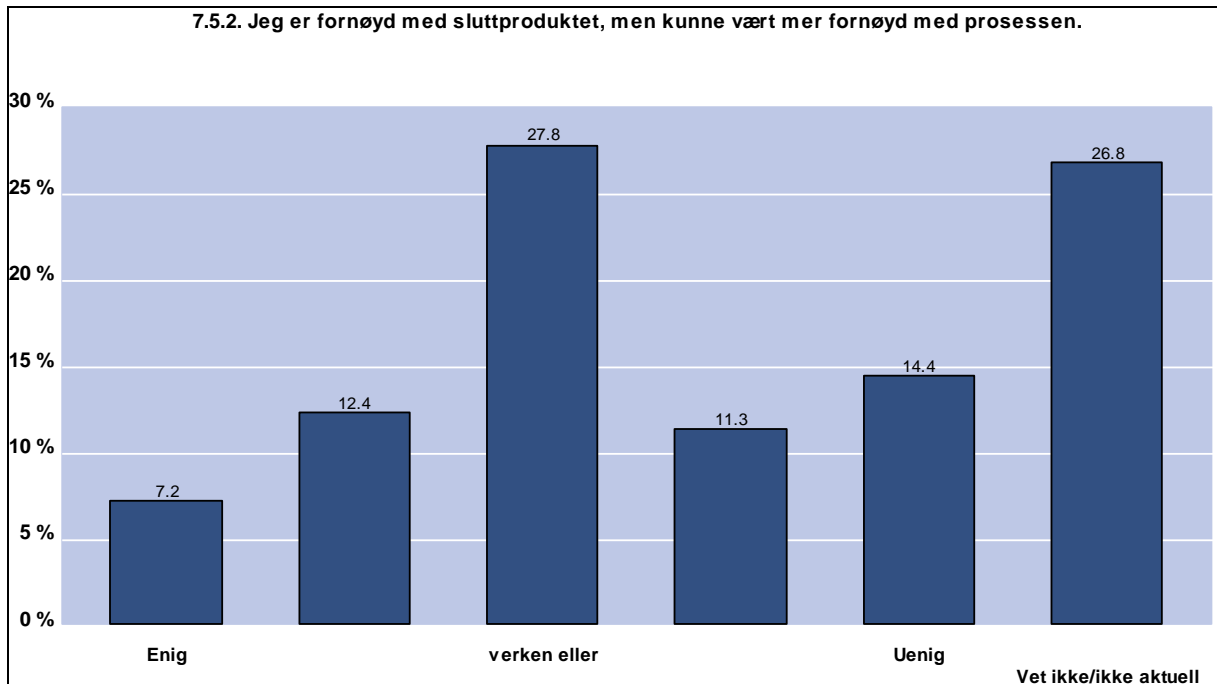
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v25 7.5.1. Dersom en lengre prosess ville gitt med et bedre sluttprodukt ville jeg være villig til å vente på dette.

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	18	17.0	18.2
	2	11	10.4	11.1
verken eller	3	27	25.5	27.3
	4	3	2.8	3.0
Uenig	5	7	6.6	7.1
Vet ikke/ikke aktuell	6	33	31.1	33.3
-	-	7	6.6	-
Sum		106	100.0	100.0

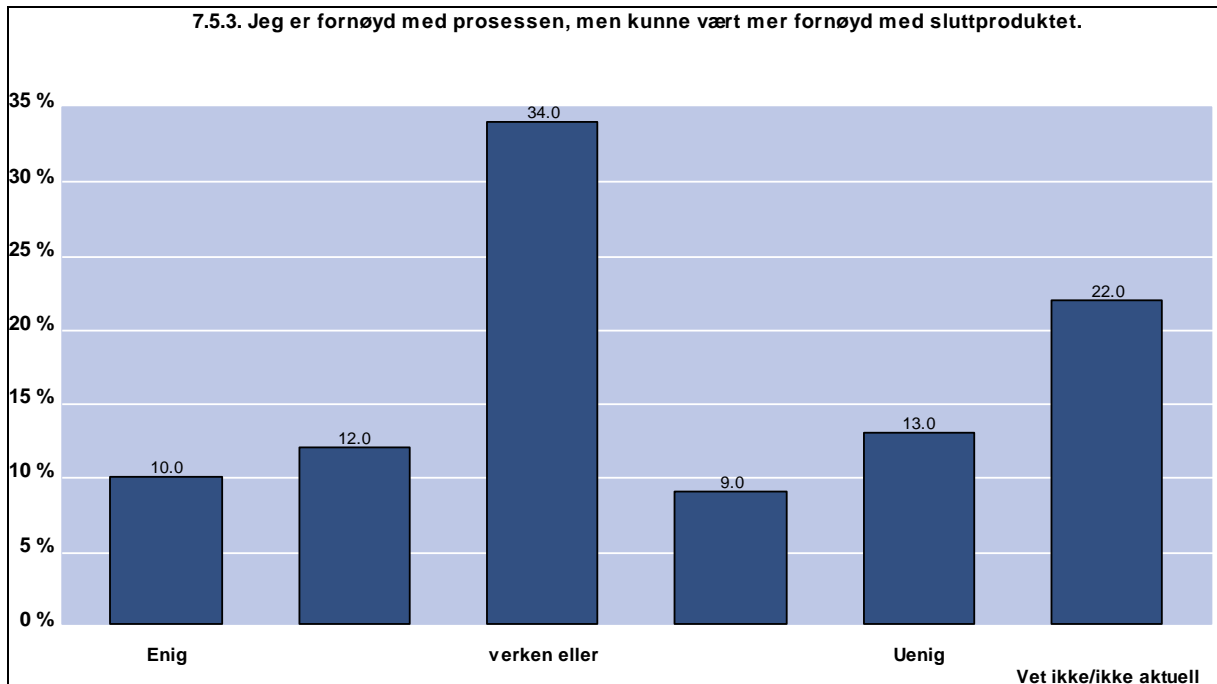
Inkludert 99 enheter av i alt 106

v26 7.5.2. Jeg er fornøyd med sluttproduktet, men kunne vært mer fornøyd med prosessen.

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	7	6.6	7.2
	2	12	11.3	12.4
verken eller	3	27	25.5	27.8
	4	11	10.4	11.3
Uenig	5	14	13.2	14.4
Vet ikke/ikke aktuell	6	26	24.5	26.8
-	-	9	8.5	-
Sum		106	100.0	100.0

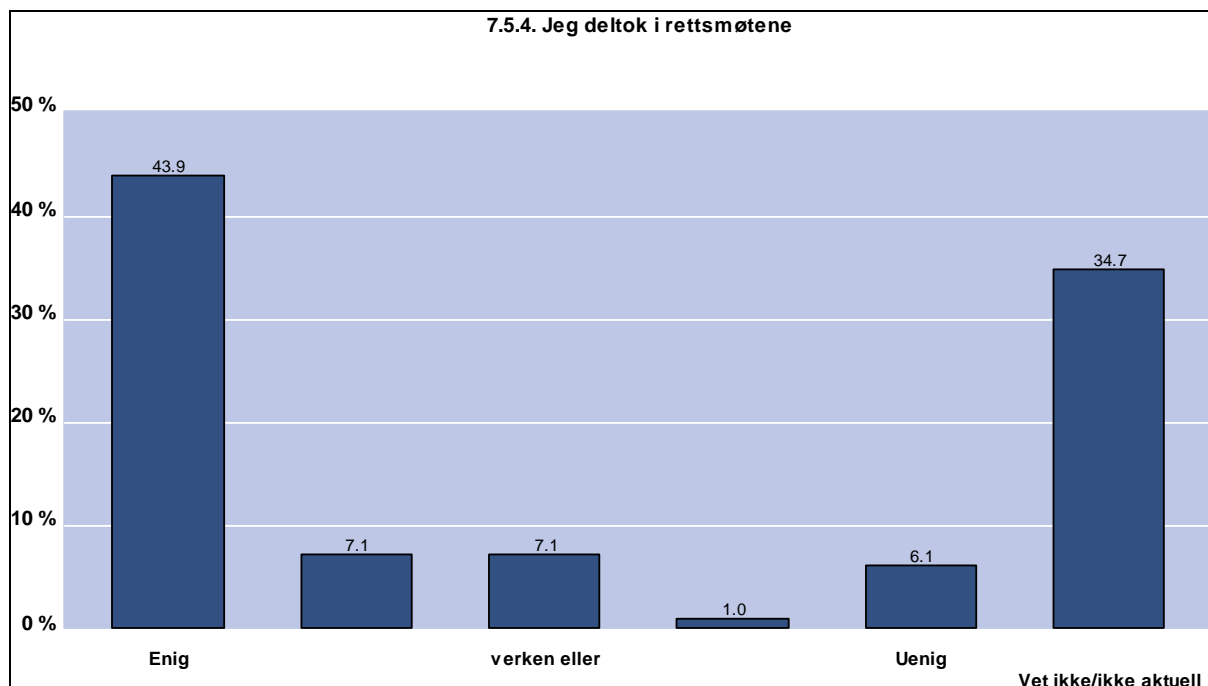
Inkludert 97 enheter av i alt 106

v27 7.5.3. Jeg er fornøyd med prosessen, men kunne vært mer fornøyd med sluttproduktet.

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	10	9.4	10.0
	2	12	11.3	12.0
verken eller	3	34	32.1	34.0
	4	9	8.5	9.0
Uenig	5	13	12.3	13.0
Vet ikke/ikke aktuell	6	22	20.8	22.0
-	-	6	5.7	-
Sum		106	100.0	100.0

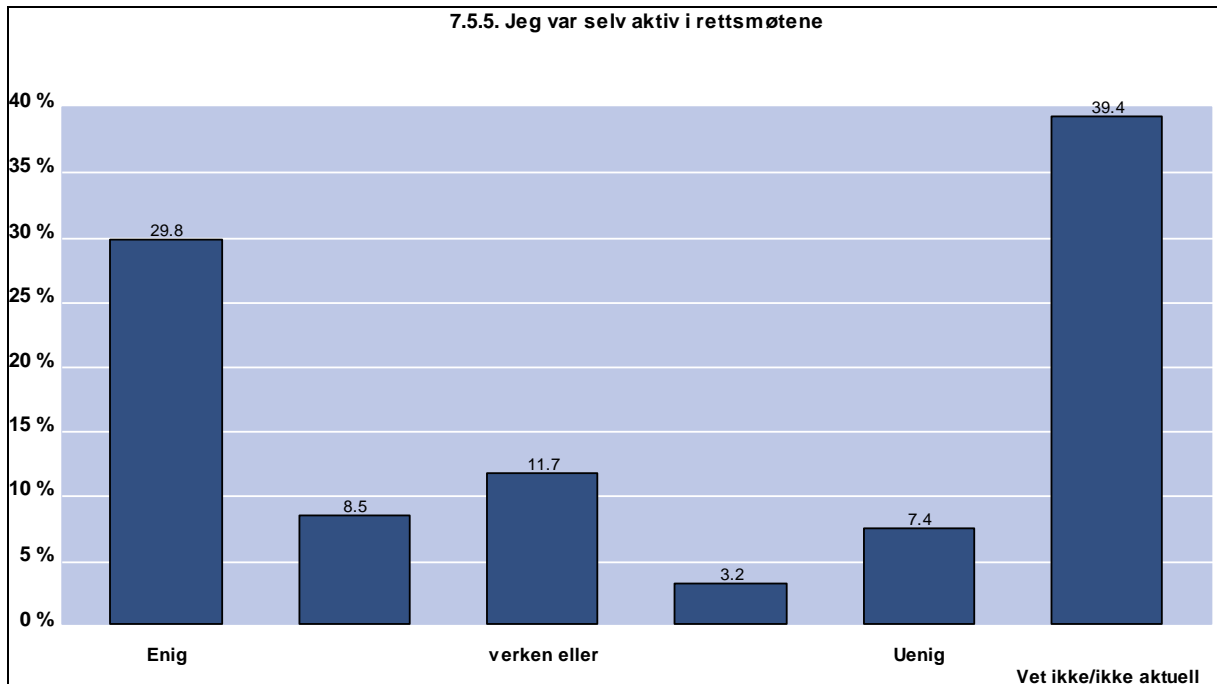
Inkludert 100 enheter av i alt 106

v28 7.5.4. Jeg deltok i rettsmøtene

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	43	40.6	43.9
	2	7	6.6	7.1
verken eller	3	7	6.6	7.1
	4	1	0.9	1.0
Uenig	5	6	5.7	6.1
Vet ikke/ikke aktuell	6	34	32.1	34.7
-	-	8	7.5	-
Sum		106	100.0	100.0

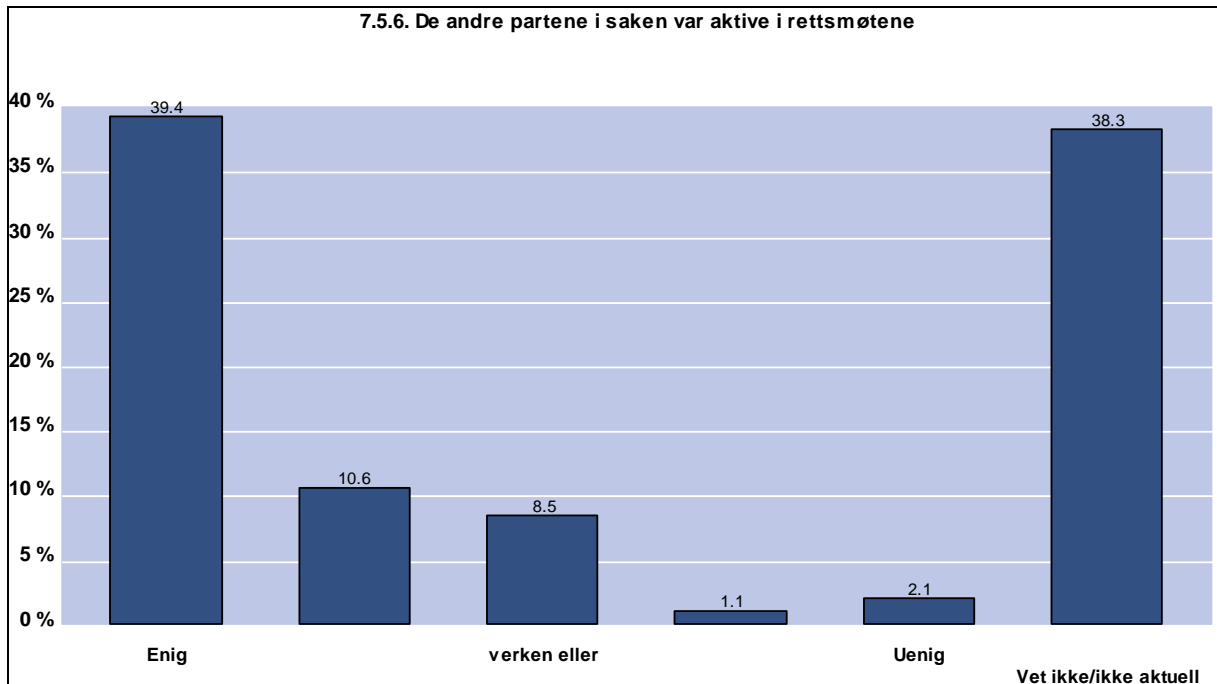
Inkludert 98 enheter av i alt 106

v29 7.5.5. Jeg var selv aktiv i rettsmøtene

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	28	26.4	29.8
	2	8	7.5	8.5
verken eller	3	11	10.4	11.7
	4	3	2.8	3.2
Uenig	5	7	6.6	7.4
Vet ikke/ikke aktuell	6	37	34.9	39.4
-	-	12	11.3	-
Sum		106	100.0	100.0

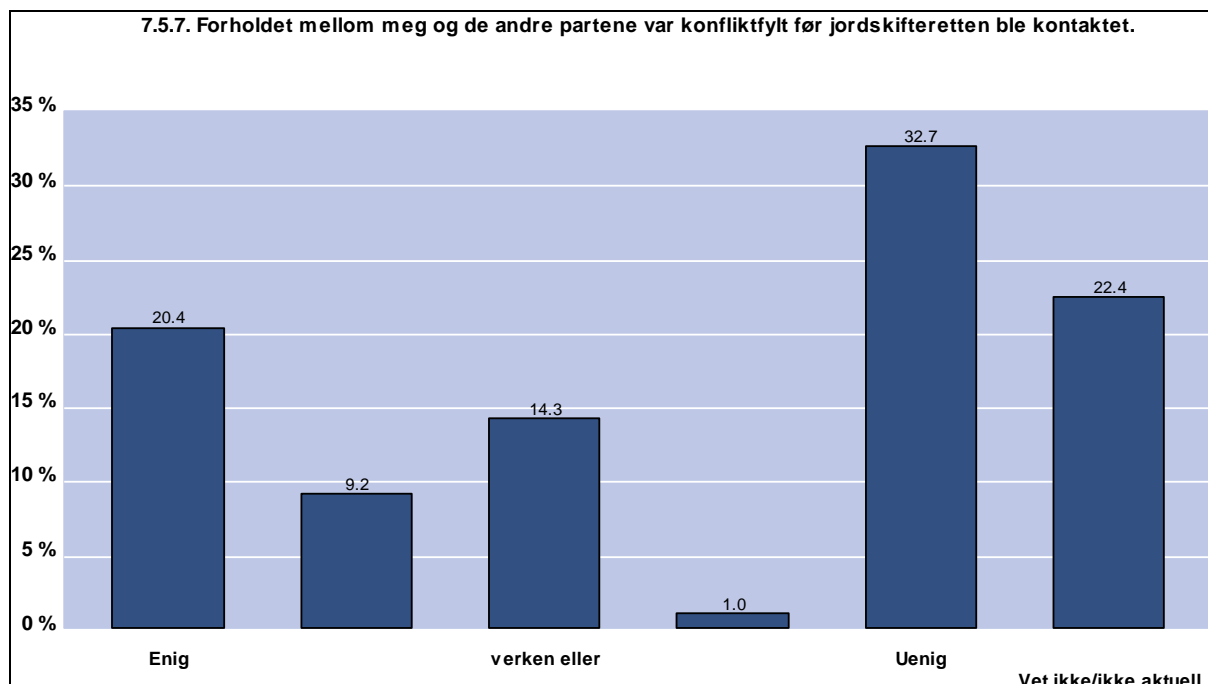
Inkludert 94 enheter av i alt 106

v30 7.5.6. De andre partene i saken var aktive i rettsmøtene

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	37	34.9	39.4
	2	10	9.4	10.6
verken eller	3	8	7.5	8.5
	4	1	0.9	1.1
Uenig	5	2	1.9	2.1
Vet ikke/ikke aktuell	6	36	34.0	38.3
-	-	12	11.3	-
Sum		106	100.0	100.0

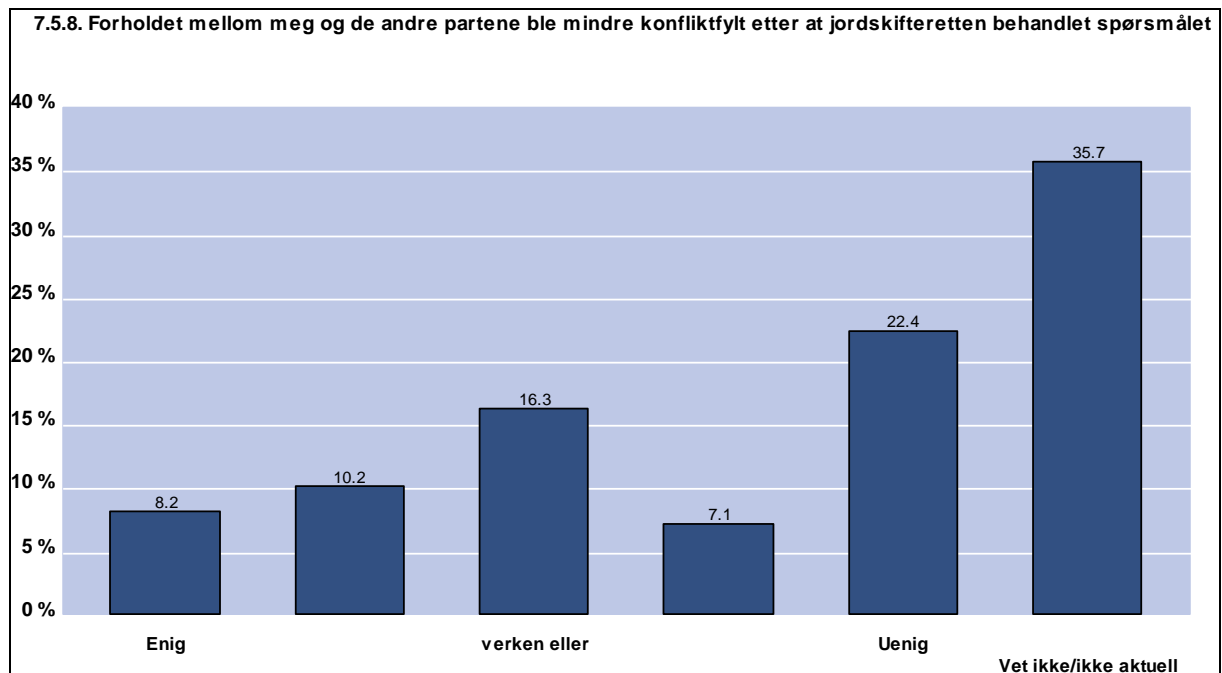
Inkludert 94 enheter av i alt 106

v31 7.5.7. Forholdet mellom meg og de andre partene var konfliktskyt før jordskifteretten ble kontaktet.

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	20	18.9	20.4
	2	9	8.5	9.2
verken eller	3	14	13.2	14.3
	4	1	0.9	1.0
Uenig	5	32	30.2	32.7
Vet ikke/ikke aktuell	6	22	20.8	22.4
-	-	8	7.5	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 98 enheter av i alt 106

v32 7.5.8. Forholdet mellom meg og de andre partene ble mindre konfliktfylt etter at jordskifteretten behandlet spørsmålet

Kategorinavn	Kode	Antall	%Alle	%Gyldige
Enig	1	8	7.5	8.2
	2	10	9.4	10.2
verken eller	3	16	15.1	16.3
	4	7	6.6	7.1
Uenig	5	22	20.8	22.4
Vet ikke/ikke aktuell	6	35	33.0	35.7
-	-	8	7.5	-
Sum		106	100.0	100.0

Inkludert 98 enheter av i alt 106

Vedlegg 5. Kommentarer fra spørreskjemaundersøkelsen

«Det skuffet meg dommeren avviste er kart, som er 100 år gammelt og klart viste hvor merke skulle stå. Jeg framskaffet dokumenter og annen viktig opplysninger, men dommeren bare blåste av disse. Med det tilfølge at den sterkeste part fikk flyttet merket 1-2 m til sin fordel. En opplevelse som jeg oppfattet som svært provoserende. Det er greit å være opptatt av å løse saker, men en slik oppførsel fremmer ikke rettsfølelsen hos folk.»

§88, Forlik/Enighet

«Hei!

Har ikke svart på spørsmålene da jeg ikke føler at jeg har noe å bidra med. Jeg har aldri vært i retten, men fikk alle dokumentene i en sak, både fra tiltalte og saksøkers forsvarere. Hvorfor skjønner jeg ikke. Det var ikke noe som angikk meg, og jeg var ikke i retten som vitne. Men fra mitt ståsted syntes jeg saken tok veldig lang tid. Også var det en ting jeg ville sette fingeren på, i brevene jeg fikk, ble jeg kalt saksøkte og den tittelen likte jeg ikke noe særlig. Er dette vanlig synes jeg det må kikkles litt nærmere på dette.»

§88a

«Etter som det er så lang tid siden er det ikke alt man husker. Jeg kommer sikkert til å bruke jordskifteretten ved senere anledninger».

Kommentar til hvordan saken endte: «Ok for min del. Slipper å spekulere hvor grensene går.»

§88, Forlik/Enighet

«Retten må være nøytral så ikke de aggressive får mere innflytelse på resultatet. I dag vill eg hatt med meg advokat i retten.»

Kommentar til hvordan saken endte: «Det virket som retten tok mer hensyn til en aggressiv motpart enn vi andre naboene.»

§88, Forlik/Enighet

Kommentar til hvordan saken endte: «Alle virket å være fornøyd.»

§88, Forlik/Enighet

«Jeg og min nabo ar helt enig om å få utskilt felles utmark til jordbruksland og resultatet ble slik vi hadde forutsett og vært enige om.»

§ 2b, Forlik/Enighet

Kommentar til hvordan saken endte: «Konkret, riktig og fornuftig.»

§88, Medhold.

«Har vært part i to saker mot samme motpart. Begge som nabo, men den ene var jeg pådriver i sammen med grunneier. Usikker på hvilken sak, men mitt inntrykk av dommer i begge saker var en meget arrogant holdning. Liten argumentasjon på valgt «løsning». Uforståelig, da faginstansen hadde en helt annen holdning til saken enn løsningen. «

§88, Ikke medhold

«Saken var kun grenseoppgang uten konflikt og alt fungerte meget bra!»

§2g, Forlik/Enighet

«Jeg følte fra første stund at dommer _____ hadde bestemt seg på forhånd hvilket resultat denne saken skulle få. Jeg anket saken og fikk 100 % medhold i lagmannsretten. _____ Tok feil. Ankesaken kostet meg 200.000,- Kr, og det er helt og fullt dommer _____ sin fortjeneste. Det er meget betenkelig at en dommer utviser slikt et dårlig skjønn. Når til og med motpartens advokat uttaler at dommen i jordskifteretten ble feil, da må man spekulere om denne dommeren er verdig i å takle en så viktig stilling...»

§88, Ikke medhold

Kommentar til hvordan saken endte: «Ingen vant, men vi var ganske fornøyd.»

§88, Delvis medhold

Kommentar til hvordan saken endte: «Lite vekt på opprinnelig dokument»

§88, Forlik/Enighet

Kommentar til hvordan saken endte: «Det ble en meget bra løsning»

§88, Delvis medhold

«Jeg var en av 4 parter som ble stevnet for jordskifteretten. I tillegg ble statens vegvesen trukket inn av klager. Veldig godt å få grensene endelig stadfestet og lagt inn på kart mm. Dette skaper avklaring og ro for ettertiden.»

Kommentar til hvordan saken endte: «Motpartens påstand ble ikke tatt til følge. Endelige grenser ble stadfestet for 4 motparter.»

§88, Medhold

«Rettsprosessen og rettens kjennelse var grei. Men: hvem har ansvar for at rettens kjennelse og nye grensemerker blir satt i henhold til det? Var ved en tilfeldighet at jeg oppdaget at grensemerker var kommet på plass. Problemet er midlertidig at disse ikke er satt i henhold til rettsavgjørelsen. Hvem har satt den og hvem har ansvaret for at de blir satt riktig?»

Kommentar til hvordan saken endte: «Saken endte som den måtte gjøre, da motparten hadde en svak sak.»

§ 2f, Delvis medhold

«Selv om «rettsvesenet» gjør sitt beste. Har jeg mistet all tillit til det norske rettsvesen og øvrighet.

§88, Ikke medhold

«Jordskifteretten er et lovorgan som på en grei og folkelig måte kommer fram til løsninger til beste for alle parter. 😊»

Kommentar til hvordan saken endte: «😊 Bra for begge parter!»

§ 2b, Forlik/Enighet

«Synes ikke spørsmålene passet helt i forhold til min sak. Mitt synspunkt på jordskifteretten, er et enormt byråkrati. Som taler et vanskelig språk Min sak er en enkel sak, som burde vært løst/ordnet opp i raskere og mindre komplisert.»

§2f

Kommentar til hvordan saken endte: «Forlik for å forkorte prosessen».

§88, Forlik/Enighet

Kommentar til hvordan saken endte: «Vi brukte jordskifteretten for oppmåling av en gård, som vi delte mellom oss. Og vi fikk et godt resultat oss i mellom, gode naboer 😊».

§ 2f, Forlik/enighet

«Dommen i jordskifteretten ble anket til lagmannsretten, hvor dommeren tok hensyn til all dokumentasjon i saken. Dommen ble derfor omgjort, og vår part fikk medhold. Denne dommen ble anket inn for Høyesteretts kjæremål, som aviste saken for Høyesterett. Dommen i Lagmannsretten ble derfor rettskraftig. Fordi at dommer i jordskifteretten opptrådte partisk og arrogant, medførte dette store kostnader (Saks-kostnader) i en sak som burde fått en riktig dom i jordskifteretten. Etter min vurdering burde dette fått konsekvenser for dommeren, som plikter å forholde seg til skriftlig dokumentasjon».

§88, Ikke medhold

«Vi er meget skuffa over dommer _____. Han var på motpartens side fra første stund. Han avbrøt våre argument med disse ord: Det bestemmer jeg! ... Etter vår mening kunne dette se ut som korrupsjon?»

Kommentar til hvordan saken endte: «Vi fikk saken for Lagmannsretten, der blev vi fornøyde».

§88, Ikke medhold

«Jordskiftedommeren hadde for lite innflytelse i saken og var mest innstilt på et forlik, som følgelig ble farget av den sterkeste advokaten.»

Kommentar til hvordan saken endte: «Lite avklarende».

§88, Forlik/Enighet

«De tallene som vises i skylddelinga på den enkelte eiendom var vanskelig å forstå og den saken jeg var part i tok for lang tid».

§ 2f, Delvis medhold

Vedlegg 6. Referat fra pretesting av spørreskjema

Sak: 1700 – 2007 – 0011 Hammeren Nordre

Jordskiftedommer: Oddvar Røe

Saken gjaldt: Krav om sak etter jordskifteloven § 2 f. - Eiendomsutforming og deling ved salg av tilleggsjord

Parter:

1. Ole Kristian Engan, eier av gnr. 148, bnr.14
2. Arne Johannes Kjesbu, eier av gnr. 148, bnr. 16 og gnr. 150, bnr. 1
3. Leif Kjesbu, eier av gnr. 148, bnr. 2 og gnr. 150, bnr. 2
4. Arne Johannes Kjesbu og Leif Kjesbu, eiere av gnr. 148, bnr.
5. Trond Robert Engan, eier av gnr. 148, bnr. 15 og gnr. 160, bnr.10, 12 og 24
6. Kjesbu fellesfjøs ANS, eier av gnr. 148, bnr. 17
7. Odd Erling Sletvold og Asgerdur Bjarklind Bjarnadottir, eiere av gnr. 148, bnr. 7

Om saken: Saken gjelder salg og fordeling av tilleggsjord. Daværende eier av gnr. 148, bnr. 2, Ole Kristian Engan fremmet 20.09. 2007 krav om deling av eiendommen etter bestemmelsen i § 2 f i jordskifteloven om fordeling av tilleggsjord. Eiendommen skulle fordeles på tre naboeiendommer. Selv skulle han beholde tunet med en høvelig tomt rundt.

Disse møtte til Pretesting:

- Hanne Engen Ruud (student/forsker).
- Arne Johannes Kjesbu
- Ole Kristian Engan

Referat fra møte:

Jeg tok kontakt med partene i den utvalgte jordskiftesak for å høre om det var mulig å få teste spørreskjema på de partene som deltok i denne saken. To av partene hadde tid til å møte meg denne tirsdagen. Jeg informerte om meg og mitt studie og bakgrunnen og formål med undersøkelsen. Partene var gjennomgående positiv til både jordskifteretten og til å delta på spørsmålstesting. Før vi gikk gjennom første utkast av spørreskjema stilte jeg noen spørsmål til hvordan deres holdning til jordskifteretten var før de gikk inn i jordskiftesaken. Disse spørsmålene kan ses under (*svar i kursiv*).

Jeg følte at jeg fikk god hjelp ved å sitte og observere hvordan spørsmålene ble mottatt av partene og ved at de kommenterte spørsmål underveis.

Spørsmål:

- Konfliktnivå?
 - *Det var en veldig enkel sak som bare dreide seg om å få fradelt jord til landbruksformål. De hadde tidligere vært innom kommunen for å få dette gjort, men fikk der ikke annen hjelp enn å fradele landbruksjord til tomter. De tok deretter kontakt med jordskifteretten og ble positivt overasket over å finne så gode og klare ordninger for å dele opp tilleggsjord. Alle involverte synes det var en billig og klar måte å ordne delingen på.*
- Hvilke forventninger hadde dere til at Jordskifteretten skulle hjelpe dere med eiendomsdelingen?
 - *Det var ingen spesielle forventninger, bortsett fra at de forventet en noe billigere deling enn kommunen kunne tilby.*
 - *De var meget fornøyd med at det hadde blitt ordnet relativt kjapt, de hadde fått en midlertidig ordning som gjorde det mulig å ta i bruk de nye teigene kjapt. Den endelige rettsavklaringen kom ved et senere tidspunkt.*
- Var det noen spørsmål dere synes var vanskelige å svare på?
 - *Tilbakemeldingen om spørsmålene var god, og selv om de opplevde sin sak som veldig grei og enkel, gav de uttrykk for at spørsmålene nok ville gi en større variasjon i svar med ulike sakstyper og konfliktnivå.*
 - *Det som partene opplevde mest vanskelig med spørreskjemaet var å huske detaljer rundt prosessen så lang tilbake i tid. Dette gjaldt spesielt rekvirenten i saken som hadde vært lite aktiv i selve prosessen.*

Vedlegg 7. NSD sin vurdering av studien

Einar A. Hegstad
Seksjon for planlegging, eiendom og jus
Universitetet for miljø- og biovitenskap
1432 ÅS

Vår dato: 22.01.2013

Vår ref:32626 / 3 / LMR

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 07.01.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

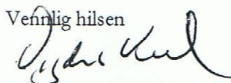
32626	<i>Tilfredshet blant brukere av Nord-Trøndelag jordskifterett. (Spørreundersøkelser)</i>
Behandlingsansvarlig	Universitetet for miljø- og biovitenskap, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Einar A. Hegstad
Student	Hanne Engen Ruud

Etter gjennomgang av opplysninger gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon, finner vi at prosjektet ikke medfører meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33.

Dersom prosjektopplegget endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for vår vurdering, skal prosjektet meldes på nytt. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>.

Vedlagt følger vår begrunnelse for hvorfor prosjektet ikke er meldepliktig.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Linn-Merethe Rød

Kontaktperson: Linn-Merethe Rød tlf: 55 58 89 11
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Hanne Engen Ruud, Pb.475, 1432 ÅS

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrrs.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 32626

Personvernombudet kan ikke se at det i prosjektet behandles personopplysninger med elektroniske hjelpemidler, eller at det opprettes manuelt personregister som inneholder sensitive personopplysninger. Prosjektet vil dermed ikke omfattes av meldeplikten etter personopplysningsloven.

Personvernombudet legger til grunn at man ved overføring av data til en datamaskin, ikke registrerer opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner, verken direkte eller indirekte. Alle opplysninger som behandles elektronisk i forbindelse med prosjektet må være anonyme. Med anonyme opplysninger forstås opplysninger som ikke på noe vis kan identifisere enkeltpersoner i et datamateriale, verken direkte gjennom navn eller personnummer, indirekte gjennom bakgrunnsvariabler eller gjennom navneliste/koblingsnøkkel eller krypteringsformel og kode.